

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
CEZA VE CEZA USUL HUKUKU BİLİM DALI**

YALAN TANIKLIK SUÇU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Gökhan ÖLMEZ**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. İlhan ÜZÜLMEZ**

ANKARA- 2013

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
CEZA VE CEZA USUL HUKUKU BİLİM DALI**

YALAN TANIKLIK SUÇU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Gökhan ÖLMEZ**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. İlhan ÜZÜLMEZ**

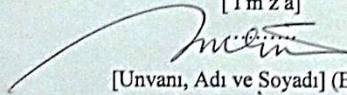
ANKARA- 2013

EK-3b: Yüksek Lisans Tezi İçin Jüri Üyeleri Onay Sayfası

ONAY

Gökhan ÖLMEZ tarafından hazırlanan "Yalan Tanıklık
.....Sıran....." başlıklı bu çalışma, 13.03.2013 tarihinde yapılan
savunma sınavı sonucunda (oybirliği/oyçokluğu) ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından
Kamu Hukuku / Ceza ve Ceza Usulü Hukuku bilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul
edilmiştir.

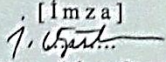
[İmza]

[Unvanı, Adı ve Soyadı] (Başkan)

Prof. Dr. İzzet Özgene

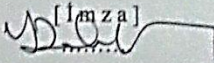
[İmza]

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

Prof. Dr. İlhan Üzülmez

[İmza]

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

Y. Doç. Dr. Yasar Sarıbaş

ÖZET

ÖLMEZ, Gökhan. Yalan Tanıklık Suçu, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013.

“Yalan Tanıklık Suçu” başlığını taşıyan bu tezde; yalan tanıklık suçunun teorik çerçevesi ele alınmış ve yalan tanıklık suçuna ilişkin yargı kararlarına yer verilmiştir. Tezde, en eski suç tiplerinden birisi olan yalan tanıklık suçunun tarihsel gelişimine değinildikten sonra, Türk Hukukundaki ve *Common Law* ülkelerindeki yalan tanıklık suçuna ilişkin düzenlemeler ve mahkeme uygulamaları incelenmiştir. Yalan tanıklık suçunun tez konusu olarak belirlenmesinde; tanığın doğruyu söylemesinin yargılama makamları tarafından gerçeğe uygun karar ve hüküm verilmesindeki önemi dolayısıyla yalan tanıklık fiillerinin muhakeme faaliyeti sonucunda adil bir yargıya varma amacını ciddi bir biçimde tehlikeye atması ve uygulamada bu suça oldukça fazla rastlanması sebebiyle yalan tanıklık suçuna ilişkin kapsamlı bir araştırma yapılması gerektiği kanaati etkili olmuştur. Bu doğrultuda Türk Ceza Hukuku literatüründe bu konuya ilişkin eksikliğin olabildiğince giderilmesine çalışılmıştır. Yalan tanıklık suçu yargılama faaliyetinde kasten gerçeğe aykırı beyanda bulunmak suretiyle işlenir. Yalan tanıklık suçunun oluşması için tanıklığın, tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurul önünde yapılması gerekmektedir. Suçun mahkeme huzurunda, yemin ettirerek tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurul önünde ya da belli ağırlığa ulaşmış suçların yargılamasında işlenmesi ise yalan tanıklık suçunun nitelikli hallerine vücut verir. Türk Ceza Kanununda yalan tanıklık fiili dolayısıyla yargılanmakta olan kişinin gözaltına alınması, tutuklanması, hakkında adli veya idari bir yaptırımın uygulanması ise suçun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış halleri olarak düzenlenmiştir. Türk Ceza Kanununda yalan tanıklık suçu açısından şahsi cezasızlık sebeplerine ve etkin pişmanlık hükümlerine yer verilmiştir.

ANAHTAR SÖZCÜKLER:

1. Tanık
2. Yalan Beyan
3. Gerçeğe Aykırılık
4. Yalan Tanıklık Suçu
5. Sorumluluk

ABSTRACT

ÖLMEZ, Gökhan. Perjury, LLM Thesis, Ankara, 2013.

Within the scope of this thesis called “Perjury”, the theoretical framework of the crime is discussed and court decisions about the crime took place. After the historical development of perjury is discussed, the court applications and regulations on perjury in Turkish Law and Common Law countries are examined. The importance of true witnessing to sentence truthful decisions by judiciary organs, the risk of failure on fair trial by perjury and facing perjury in practice took place on doing a detailed research and deciding the perjury as thesis subject. Accordingly it is aimed to fill the gaps on Turkish Law about perjury. Perjury is committed by telling false statement willfully due process. In order to commit perjury, it is required to do witnessing in front of authorized person or commission. Witnessing in front of a court, a person or commission which is authorized to swear in or due process of special crimes are qualified conditions of perjury. Imposition of judicial or administrative sanction, taking into custody, arrestment of the prosecuted because of perjury are regulated as the aggravated situations as a result of its consequences in Turkish Penal Code. In addition to that effective repentance and impunity for personal reasons of perjury are regulated in Turkish Penal Code.

KEY WORDS:

- 1. Witness**
- 2. False statement**
- 3. Contrary to truth**
- 4. Perjury**
- 5. Responsibility**

ÖNSÖZ

Yalan tanıklık suçunun tez konusu olarak belirlenmesinde; tanığın doğruyu söylemesinin yargılama makamları tarafından gerçeğe uygun karar ve hüküm verilmesindeki önemi ve buna paralel olarak yalan tanıklık fiillerinin muhakeme faaliyeti sonucunda adil bir yargıya varma amacını ciddi bir biçimde tehlikeye atmasının yanı sıra uygulamada bu suça oldukça fazla rastlanması dolayısıyla yalan tanıklık suçuna ilişkin kapsamlı bir araştırma yapılması gerektiği kanaati etkili olmuştur.

Tezin yazım sürecinde yardımlarını ve desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. İlhan ÜZÜLMEZ, Prof. Dr. İzzet ÖZGENÇ, Prof. Dr. Cumhur ŞAHİN ve Yrd. Doç. Dr. Neslihan GÖKTÜRK'e teşekkürü borç bilirim.

Tezin ortaya çıkış sürecinde tespit edilen tartışmalı noktalara ilişkin benimle uzun süreler zarfında fikir alışverişi yapmaktan kaçınmayan ve tezimin eksikliklerinin giderilmesinde yardım ve desteklerini hiç esirgemeyen Arş. Gör. Ahmet Hulusi AKKAŞ'a, Arş. Gör. Ali Şahin KILIÇ'a ve Arş. Gör. Burcu BAYTEMİR KONTACI'ya minnettarlığımı belirtmek isterim. Tezin hazırlanmasında benimle birlikte saatlerini ayırarak bana yardım eden ve tezin şeklen uygun hale getirilmesinde büyük emeği olan Arş. Gör. Belin KÖRÖĞLU'na da ayrıca teşekkür ederim. Son olarak tezimde kullandığım yayınlanmamış yargı kararlarını temin etmemi sağlayan Yargıtay Tetkik Hâkimi Erkan ÖZKAYA'ya sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR CETVELİ	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

YALAN TANIKLIK SUÇUNUN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

I. TANIK KAVRAMI	5
II. TANIĞIN CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDAKİ YERİ	8
A. GENEL OLARAK	8
B. TANIĞIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ	9
1. Çağrıldığında Hazır Bulunma	9
2. Yemin Etme	10
3. Doğru Beyanda Bulunma	11
C. TANIĞIN YETKİLERİ	13
1. Tanıklıktan Çekinme	13
2. Tazminat Alma	14
III. YALAN TANIKLIK SUÇUNUN TARİHSEL GELİŞİMİ	14
A. GENEL OLARAK	14
B. İSLAM HUKUKUNDA YALAN TANIKLIK SUÇU	17
C. TÜRK HUKUKUNDA YALAN TANIKLIK SUÇU	18
1. Osmanlı Hukukunda Yalan Tanıklık Suçu	18
2. 765 sayılı TCK'da Yalan Tanıklık Suçu	20

3. 5237 sayılı TCK'da Yalan Tanıklık Suçu	21
D. İNGİLİZ HUKUKUNDA YALAN TANIKLIK SUÇU	22
E. AMERİKAN HUKUKUNDA YALAN TANIKLIK SUÇU	23

İKİNCİ BÖLÜM

YALAN TANIKLIK SUÇUNUN UNSURLARI

I. SUÇ TİPİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	26
II. SUÇ İLE KORUNAN HUKUKİ DEĞER.....	28
III. SUÇUN MADDİ UNSURLARI	32
A. FİİL.....	32
1. Tanıklığın, Tanık Dinlemeye Yetkili Kişi veya Kurul Önünde Yapılması	32
a. Kolluk önünde verilen beyanlar	36
b. İzin muhakeme şartının gerçekleşmesi sürecinde verilen beyanlar	38
c. Tahkim usulünde yapılan tanıklıklar	40
d. Yabancı bir merci önünde verilen beyanlar	41
2. Gerçeğe Aykırı Olarak Tanıklık Yapmak	44
a. Tanığın gerçeği söyleme yükümlülüğünün sınırlarının tespiti	46
b. Gerçeğe aykırılığın tespiti.....	48
3. Fiilin Muhakemeyi Yanlış Yola Sevk Etmeye Muktedir Olması.....	51
4. Yeminin Niteliği.....	55
5. Tanığın Usulüne Uygun Olarak Çağrılmamasının Niteliği	59
6. Tanığa Görevinin Öneminin ve Tanıklıktan Çekinme Hakkının Hatırlatılmamasının Niteliği.....	61
B. FAİL	63
1. Genel Olarak	63

2. Suç Mağdurunun veya Suçtan Zarar Görenin Fail Sıfatı	65
3. Şüpheli veya Sanığın Fail Sıfatı.....	67
C. KONU	71
D. MAĞDUR.....	72
E. NİTELİKLİ HALLER.....	73
1. Suçun Mahkeme Huzurunda ya da Yemin Ettirerek Tanık Dinlemeye Kanunen Yetkili Kişi veya Kurul Önünde İşlenmesi	74
2. Yalan Tanıklık Suçunun, Üç Yıldan Fazla Hapis Cezasını Gerektiren Bir Suçun Soruşturma veya Kovuşturması Kapsamında İşlenmesi	75
IV. SUÇUN MANEVİ UNSURU	77
A. KAST	77
B. NETİCESİ SEBEBİYLE AĞIRLAŞMIŞ HALLER	81
1. Aleyhine Tanıklıkta Bulunulan Kişi Hakkında Gözaltına Alma ve Tutuklama Dışında Başka Bir Koruma Tedbiri Uygulanması	83
2. Aleyhine Tanıklıkta Bulunulan Kişinin Hapis Cezasına Mahkûm Edilmesi.....	85
3. Aleyhine Tanıklıkta Bulunulan Kişinin Mahkûm Olduğu Hapis Cezasının İnfazına Başlanmış Olması.....	86
4. Aleyhine Tanıklıkta Bulunulan Kişi Hakkında Hapis Cezası Dışında Adli veya İdari bir Yaptırım Uygulanmış Olması	87
V. SUÇUN HUKUKA AYKIRILIK UNSURU	89

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YALAN TANIKLIK SUÇUNUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

VE

YALAN TANIKLIK SUÇUNDAN SORUMLULUK

I. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ.....	91
A. TEŞEBBÜS.....	91

B. İŞTİRAK.....	94
1. Faillik	94
2. Dolaylı Faillik	94
3. Azmettirme	96
4. Yardım Etme.....	99
C. İÇTİMA.....	100
1. Zincirleme Suç.....	100
2. Aynı Nevi'den Fikri İçtima	103
3. Farklı Nevi'den Fikri İçtima	105
a. İftira	105
b. Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunma.....	107
c. Hakaret.....	108
d. Suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme	109
e. Suç üstlenme	110
4. Gerçek İçtima	110
5. Görünüşte İçtima	112
II. ŞAHSİ CEZASIZLIK SEBEPLERİ VE CEZANIN AZALTILMASINI GEREKTİREN ŞAHSİ SEBEPLER	113
A. FAİLİN KENDİSİ VEYA YAKINLARINI SUÇLAYICI BEYANDA BULUNMAMASI.....	114
B. TANIKLIKTAN ÇEKİNME HAKKININ HATIRLATILMAMASI.....	115
1. Tanıklıktan Çekinme Yetkisi	116
2. Tanıklıktan Çekinme Yükümlülüğü	118
a. Mesleki sır dolayısıyla tanıklıktan çekinme yükümlülüğü.....	118
b. Devlet sırrı niteliğindeki bilgilere ilişkin tanıklıktan çekinme yükümlülüğü	120

3. Değerlendirme	121
C. ÖZEL HUKUK UYUŞMAZLIKLARINDA YAPILAN YALAN TANIKLIKLAR.....	122
III. ETKİN PİŞMANLIK	123
A. ETKİN PİŞMANLIĞIN CEZA SORUMLULUĞUNU ORTADAN KALDIRDIĞI HALLER	125
B. ETKİN PİŞMANLIĞIN CEZA SORUMLULUĞUNU AZALTTIĞI HALLER	130
IV. YAPTIRIM	133
A. YALAN TANIKLIK SUÇUNUN DURUŞMADA İŞLENMESİ HALİNDE TANIĞIN TUTUKLANMASI.....	133
B. YALAN TANIKLIK SUÇUNUN CEZALANDIRILMASI	135
V. MUHAKEME	137
A. MADDE BAKIMINDAN YETKİ	137
B. KOVUŞTURMA USULÜ	138
C. YARGILAMANIN YENİLENMESİ	138
D. TAZMİNAT	139
E. İSPAT.....	140
F. ZAMANAŞIMI.....	142
SONUÇ	143
KAYNAKÇA	151

KISALTMALAR CETVELİ

ABA	: <i>American Bar Association</i>
ABD	: Ankara Barosu Dergisi
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AYD	: Askeri Yargıtay Dergisi
b.	: Bent
Bkz.	: Bakınız
CD	: Ceza Dairesi
CGTİK	: Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun
CHD	: Ceza Hukuku Dergisi
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUK	: Ceza Muhakemesi Usulü Kanunu
dn.	: Dipnot
E.	: Esas
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
İÜHF	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İYUK	: İdari Yargılama Usulü Kanunu
K.	: Karar
m.	: Madde
MvDKGYHK	: Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun
M.S.	: Milattan Sonra
No	: Numara
PVSK	: Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu
RG	: Resmî Gazete
s.	: Sayfa

SÜHFD	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
T.	: Tarih
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBBD	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
USC	: United States Code
v.	: <i>versus</i>
Vol	: Volume
vd.	: ve devamı
YCGK	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu
YKD	: Yargıtay Kararları Dergisi

GİRİŞ

Tanık, delil kaynağı olarak dinlenilmesine kanunen cevaz verilen yargılama usullerinde; uyuşmazlığın çözümü açısından oldukça öneme sahip bir kişidir. Tanık beyanı ise özellikle ceza muhakemesinde, hâkimin vicdani kanaatinin oluşumu sürecinin sonunda ulaşılan hükmün gerekçesinde çoğu kez kendisine yer bulan bir delildir. Ceza muhakemesinin amacının, maddi gerçeğin araştırılması suretiyle adil bir yargıya varmak olduğu göz önüne alındığında tanık; gerçeğin ortaya çıkarılmasında hâkime ışık tutan en önemli delil kaynaklarından birisidir. Her ne kadar modern ceza yargılamasında, bilimsel verilerin muhakemede hâkim tarafından delil olarak değerlendirilmesi imkânı oldukça ileri seviyelere gelmiş olsa da; günümüzde hâlâ uyuşmazlık konusu birçok olay açısından tanıksız yargılama yapmak mümkün görünmemektedir. Bu sebeple tanık beyanının gerçeği yansıtması, adaletin tesis edilmesinde ve bireysel hak kayıplarının yaşanmamasında kilit rol oynar.

Tanıklığın önemi evrensel niteliktedir. Tarih boyunca tüm toplumlar, yargılama sistemlerinde tanık beyanına yer vermişlerdir. Öyle sanıyoruz ki, insanlık tarihi devam ettikçe uyuşmazlıkların çözümünde tanıklığın ve tanık beyanının önemi de devam edecektir. Ancak, tanık beyanı her zaman kendisinden beklenen faydayı sağlamayabilir. Zira tanık beyanının kaynağının, bünyesinde bir takım zaafı barındıran insan olması; beyanın güvenilirliği açısından bazı tereddütlerin doğmasına sebep olur¹. Gerçeğe

¹ Hatta tanıklıkta sadakatsizliğin esas olduğu ileri sürülmüştür. Tanıklık yapan bazı kimseler herhangi bir sebep olmaksızın veya bir nedenle yalan söyleyerek gerçeği çarpıtırken, bazı tanıklar olayı algılamakta hataya düşmeleri veya birtakım psikolojik sebeplerle olayı yanlış algılamaları nedeniyle gerçeğe aykırı olarak tanıklık yaparlar, (Kardaniel, E. L.; Çeviren: Rasih Yeğengil, **Şahitlik ve Şahidin Psikolojisi**, Cezaevi Matbaası, Ankara 1937, s. 5). Tanık beyanının güvenilirliğinin tespiti için tanığın; algılama ve irade kabiliyetinin derecesi, yaşı, cinsiyeti, bedensel özellikleri, ruh hali, ahlaki özellikleri, kültür seviyesi gibi sübjektif niteliklerinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda tanıklığa konu olan olaya ilişkin zaman, mekân ve olayın yaşanış şekli gibi objektif kriterlerin de nazara alınması gerekir, (Şensoy, İhsan; **Cezada ve Hukukta Şahitlik**, Sermet Matbaa, İstanbul 1952, s. 6). Tüm bu değerlendirmeler ışığında; hâkimin, tanığın beyanının gerçeği yansıttığına tam olarak kanaat getirmesinin hemen hemen imkânsız olduğu yönünde bkz. Kardaniel, s. 1- 81; özellikle s. 8-9, 17-19, 24, 29, 33, 49, 53-54,

uygun olarak verildiği tespit edilen tanık beyanı yargılamayı esaslı şekilde kolaylaştırdığı halde; tanığın bir takım sebeplerle yalan söylemesi, yargılama sonucunda gerçeğin ortaya çıkarılmasını –ceza muhakemesinin amacının gerçekleşmesini- tehlikeye atar. Bu nedenle Türk Ceza Kanunu, yargısal faaliyetlerde bilgisine başvurulanan tanıkların kasten gerçeğe aykırı beyanda bulunmaları fiilini suç olarak düzenlemiştir.

Yalan tanıklık fiilinin suç olarak düzenlenmesi, tanık beyanına başvurulabilen tüm yargısal faaliyetlerin sıhhatini korumaktadır. Bu düzenleme ile hem adaletin tesis edilmesindeki toplumsal yarar hem de kişilerin adil yargılanma hakları koruma altına alınmaktadır. Yargı kararı gerçeği yansıtsa da yansıtmasa da otoriteyi haizdir². Ancak bir hukuk devletinde asıl olan; yargı kararlarının gerçeği yansıtması, kamu vicdanında kabul görmesi ve adaletin sağlanmasıdır.

Yalan tanıklık suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun “Özel Hükümler” başlıklı ikinci kitabının “Mille ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler” başlıklı dördüncü kısmının “Adliyeye Karşı Suçlar” başlıklı ikinci bölümünde; 272. maddede düzenlenmiştir. TCK’nın 272. maddesinin 1. fıkrasına göre; *“Hukuka aykırı bir fiil kapsamında başlatılan bir soruşturma kapsamında tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurul önünde gerçeğe aykırı olarak tanıklık yapan kimseye, dört aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir.”* TCK’nın 273. maddesinde bu suç tipine ait şahsi cezasızlık sebepleri ve cezanın azaltılmasını gerektiren sebepler, 274. maddesinde ise yalan tanıklık suçu için uygulanabilecek etkin pişmanlık halleri yer almaktadır.

63-64, 79-81. Yapılan yargılamada hâkimin, tanığın kişisel özelliklerini bu denli ayrıntılı olarak araştırması ve değerlendirmesi elbette mümkün olamaz. Ancak özellikle delil serbestisinin esas olduğu ceza yargılamasında, hükmün tek bir tanık beyanına dayanması mümkün olabildiği için hâkimin; tanığın beyanını, bahsedilen kriterleri olabildiğince nazara alarak değerlendirmesi ve vicdani kanaatini bu değerlendirmeye göre oluşturması gerekir.

² Kunter, Nurullah; **Muhakeme Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku**, Kazancı Matbaacılık, 8. Bası, İstanbul 1986, s. 103.

Yalan tanıklık suçunu konu alan tezimiz üç bölümden oluşmaktadır. Tezin birinci bölümünde, yalan tanıklık suçunun kavramsal çerçevesi bağlamında; tanık kavramına ve tanığın ceza muhakemesi hukukundaki önemine kısaca değinildikten sonra, yalan tanıklık suçunun İslam Hukuku ve Türk Hukukundaki tarihsel gelişimi hakkında ve “*Common Law*”³ sistemindeki düzenlenme biçimine dair genel bilgiler verilmiştir.

Tezin ikinci bölümünde yalan tanıklık suçunun unsurları ele alınmıştır. Bu bağlamda öncelikle yalan tanıklık suçu ile korunmak istenen hukuki değerler tespit edilmeye çalışılmıştır. Yalan tanıklık suçunun maddi unsurları; suçun hangi kişi veya kurul önünde işlenebileceği, yalan tanıklık suçuna vücut veren “gerçeğe aykırı olarak tanıklık yapma” fiilinin hangi şekillerde oluşacağı üzerinde durulduktan sonra, tanığa görevinin öneminin hatırlatılmasının ve tanığın usulüne uygun olarak çağrılmamasının suçun oluşumu açısından herhangi bir etkisinin olup olmadığı irdelenmeye çalışılmıştır. Yine bu bölümde yalan tanıklık suçunun manevi unsurundan bahsedilmiş ve hukuka aykırılık unsuru izah edilmeye çalışılmıştır.

Tezin üçüncü bölümünde; yalan tanıklık suçunun özel görünüş şekilleri ve suçun failinin ceza sorumluluğunun tespiti hakkında bilgiler verilmiştir.

³ “*Common Law*” tabirinin ortaya çıkışı, genellikle İngiltere’nin Norman istilasına uğradığı 11.Yüzyıl’ın sonları ile ilişkilendirilmektedir. Anılan terimde geçen “*ortak*” (=common) sıfatı; Normanlar’ın, işgal ettikleri toprakların tümünde geçerli olacak yeknesak bir hukuk düzeni kurma çabalarının bir yansıması olarak doğmuştur, (Borgatta, Edgar F./ Montgomery, Rhonda J. V; **Encyclopedia of Sociology Vol. 1**, Macmillan Reference USA, USA 2000, s. 465). Ne var ki, aradan geçen yüzyılları içinde “*Common Law*” tabiri, bu tarihi içeriğe ilave bir içerik daha kazanmış ve genel olarak İngilizce konuşulan dünyada geçerli olan hukuk kültür ve anlayışı ile Kıta Avrupası hukuk sistemlerini birbirinden ayırmak için kullanılan kapsayıcı bir ifade şeklini almıştır. Bu içeriğe göre, bir bütün olarak Roma Hukukundan esinlenen Kıta Avrupası hukuk sistemlerinin aksine; *Common Law* ülkelerinde gelenekler ve içtihat hukuk birikimi ön plâna çıkmaktadır. Ancak, bu genel ayrımın da ötesinde “*Common Law*”, İngiltere’de yasama organı tarafından ihdas edilen “mevzu hukuk”tan (*Statute Law*) ayrılmakta ve özellikle 1875 yılından bu yana, tüm yargı organları önünde hakkaniyet ve nesafet (*Equity*) ilkesi çerçevesinde uygulanan bir ortak akıl halini almış bulunmaktadır, (Bealey, Frank/ Johnson, Allan G.; **The Blackwell Dictionary of Political Science: A User’s Guide to Its Terms**, Blackwell Publishing Ltd., Oxford and Massachusetts 1999, s. 72). Aynı yönde bkz. Martin, Elizabeth A.; **A Dictionary of Law**, Oxford University Press, Great Britain 2003, s. 93-94. *Common Law* kavramının yukarıda değinilen gelişimi ve günümüzde kazandığı çağdaş içerik hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. Geoffrey, Samuel; “*Common Law*”, **Elgar Encyclopedia of Comparative Law içinde**, Editör: Jan M. Smits, Edward Elgar Publishing Inc., Northampton and Massachusetts 2006, s. 145-160.

Tezimizde, yalan tanıklık suçuna ilişkin Türk Hukuku ile farklılık gösteren konularda, *Common Law* sisteminin kanuni düzenlemeleri ve mahkeme uygulamalarına değinilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

YALAN TANIKLIK SUÇUNUN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

I. TANIK KAVRAMI

Tanık; kendisine karşı yürütülmeyen bir soruşturma ve/veya kovuşturma kapsamında, yargılamaya konu olan olaya ilişkin doğrudan veya dolaylı olarak beş duyusu aracılığıyla edinmiş olduğu bilgileri, ispat konusunda karar vermeye yetkili olan makamlar huzurunda açıklayan kişidir⁴.

Tanıklığın konusunu, kişinin yargılamaya konu olan olay hakkındaki bilgisi oluşturur. Tanık suç teşkil ettiği iddia olunan fiile ilişkin beş duyusu aracılığıyla elde ettiği bilgileri aktarır. Bu sebeple tanığın kişisel düşünceleri veya olayın meydana geliş şekline ilişkin tahminleri tanık beyanının konusunu oluşturmaz⁵.

Doktrinde tanıklığın, ancak mahkeme veya hâkim önünde gerçekleştirilebileceği, bu sebeple Cumhuriyet savcısının tanık dinleme yetkisinin bulunmadığı da ileri sürülmüştür. Bu görüşe göre, Cumhuriyet savcısının ispat konusunda bir karar verme yetkisi bulunmamaktadır; dolayısıyla Cumhuriyet savcısı huzurunda bulunulan beyanlar, tanık beyanı olarak nitelendirilemez ve Cumhuriyet savcısı huzurunda dinlenen kişiler henüz tanık sıfatını haiz değildir⁶. Kanımızca; CMK'nın tanıklığa ilişkin düzenlemeleri ve soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısına verdiği yetkiler

⁴ Şahin, Cumhur/ Göktürk, Neslihan; **Ceza Muhakemesi Hukuku -II-**, Seçkin Yayınevi, 2. Baskı Ankara 2012, s. 23; Centel, Nur/ Zafer, Hamide; **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 9. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2012, s. 219; Feyzioğlu, Metin; **Ceza Muhakemesi Hukukunda Tanıklık**, US-A Yayıncılık, Ankara 1996, s. 28.

⁵ Öztürk, Bahri/ Erdem, Mustafa Ruhan; **Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, 11. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2007, s. 401.

⁶ Kunter, Nurullah/ Yenisey, Feridun/ Nuhoglu, Ayşe; **Muhakeme Hukuku Dahı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku**, 17. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2009, s. 655-656, 661, 663.

göz önüne alındığında, Cumhuriyet savcısının ispat konusunda karar vermeye yetkili olmadığından bahisle tanık dinleyemeyeceği görüşüne katılmak mümkün değildir. Zira CMK'ya göre, usulüne uygun olarak çağrılan tanığın mazeretini bildirmeksizin gelmemesi halinde zorla getirilmesi, kişinin ancak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme önünde tanık olarak dinlenecek olması halinde söz konusu olabilir (CMK m. 43, f. 5; CMK m. 44, f. 1). Tanığın, soruşturma evresinde tanıklıktan çekinme sebebinin dayanağını oluşturan olguları bildirerek tanıklıktan çekinmek istemesi halinde; Cumhuriyet savcısı gerekli gördüğü takdirde tanığa bu hususta yemin ettirebilir (CMK m. 49). Yine soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının tanıkları yemin ettirerek dinleyeceği CMK'da açıkça düzenlenmiştir (CMK m. 54, f. 2). CMK'nın bu düzenlemeleri açıkça soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının tanık dinleyebileceğini hüküm altına almaktadır. Bundan başka, Cumhuriyet savcısı yaptığı soruşturma sonunda, kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edememiş olması halinde kovuşturmayla yer olmadığına karar verir (CMK m. 172, f. 1). Bu hüküm uyarınca Cumhuriyet savcısının ispat konusunda karar vermeye yetkili olmadığını söylemek de mümkün değildir.

Medeni yargılama açısından ise tanık, “*davanın tarafları haricinde, davayla ilgili bir olay hakkında duyu organları aracılığıyla edindiği bilgisini mahkemeye aktaran kişi*” olarak tanımlanmaktadır⁷. Gerek ceza yargılaması gerekse medeni yargılama kapsamında yapılan tanımlara göre tanık; davanın taraflarından biri olmamalı, yargılamaya konu olan olay hakkında bilgi sahibi olmalı ve bu bilgisini duyu organları aracılığıyla elde etmiş olmalıdır.

⁷ Ertanhan, Mesut; **Medeni Yargılama Hukukunda Tanık ve Tanıklık**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2005, s. 48, 68. Aynı yönde bkz. Kuru, Baki/ Arslan, Ramazan/ Yılmaz, Ejder; **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, 6100 Sayılı HMK'na Göre Yeniden Yazılmış 22. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2011, s. 431; Pekcanitez, Hakan/ Atalay, Oğuz/ Özekes, Muhammet; **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medeni Usul Hukuku**, 12. Bası, Ankara 2011, s. 506, 507.

Tanık kavramının unsurlarından, davanın taraflarından biri olmama hususu; ceza yargılamasında, taraflar bakımından önem arz etmektedir. Nitekim ceza yargılamasında şüpheli ve sanık, tanık olamayacağı gibi; suç mağduru ve suçtan zarar gören kişi de tanık olarak nitelendirilemez. Buna ek olarak; CMK'ya göre bir davada tanıklık yapmış olan kişi, o davada hâkimlik ve zabıt kâtipliği yapamaz (CMK m. 22, f. 1, b. (h); m. 32). Cumhuriyet savcısının da iddia makamında yer alması dolayısıyla tanıklık yaptığı bir davada Cumhuriyet savcılığı yapamaması gerekir⁸. HMK'nın 240. maddesinde hukuk davalarında, davaya taraf olmayan kişilerin tanık olarak gösterilebilecekleri açıkça hüküm altına alınmıştır⁹.

Tanıklığın diğer bir unsuru olan, tanığın bilgisini beş duyusu aracılığıyla edinmiş olması hususu ise, tanığın uyuşmazlık konusu olaya ilişkin bilgisini; mutlaka doğrudan edinmiş olması anlamına gelmemektedir. Öyle ki; bir başkasının açıklamalarına dayanan tanık beyanı da yargılamada delil niteliğini haiz olabilir. Bir başkasından edinilen bilgiyi, tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurul önünde aktaran kimse de tanık sıfatına sahip olmakta ve dolaylı tanık olarak adlandırılmaktadır¹⁰.

Ceza Muhakemesi Kanununun 52. maddesinin 1. fıkrası, tanıklıkların dinlenilmesinden bahsetmektedir. Bu sebeple tanıklık sözlü olarak, bir başka deyişle beyanda bulunularak yapılır. Tanıklığın sözlü olarak beyanda bulunmak suretiyle gerçekleştirilmesi, tanığın beyanını daha önceden hazırlamış olduğu yazılı bir belgeden okuyamamasını da kapsar¹¹.

⁸ Şahin/ Göktürk, s. 25. Cumhuriyet savcısının tanık olduğu olayın yargılamasında savcılık yapabileceğine ilişkin olarak bkz. Centel/ Zafer, s. 222.

⁹ Tüzel kişinin taraf olduğu bir davada, davanın tarafı olan tüzel kişinin organı konumunda bulunan kişiler tanık olarak dinlenemez, (Kuru/ Arslan/ Yılmaz, s. 431).

¹⁰ Şahin, Cumhur; **Ceza Muhakemesinde İspat (Delillerin Doğrudan Doğrualığı İlkesi)**, Yetkin Yayınları, Ankara 2001, s. 107, 118.

¹¹ Feyzioğlu, s. 79, 80; Kunter/ Yenisey /Nuhoglu, s. 655.

II. TANIĞIN CEZA MUHALEMESİ HUKUKUNDAKİ YERİ

A. GENEL OLARAK

Tanık, ceza muhakemesinde bir delil kaynağıdır. Tanık beyanı ise delilin kendisidir¹². Tanığı dinlemeye yetkili merci, tanığa bildikleri hakkında sorular sorarak delil elde etmeye çalışır. Duruşmada dinlenen tanığın açıklamaları, ispat aracı olarak beyan delilleri arasında yer alır.

Tanık, TCK'nın 6.maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi kapsamında bir kamu görevlisidir. Tanık, yargılama faaliyetinin yürütülmesine geçici olarak katılan kişi niteliğinde olup bu faaliyetin devamı süresince tanıklık yapan kişi, kamu görevlisi sıfatını haiz olmaktadır. Söz konusu husus, TCK'nın 6. maddesinin gerekçesinde de açıkça ifade edilmiştir¹³. Nitekim Yargıtay da bir kararında tanıkların, tanıklık faaliyeti süresince kamu görevi gören kişiler olduklarını belirtmiştir¹⁴. Bu niteliği itibari ile tanıklık yapmak kural olarak zorunludur ve herkes tanıklık yapmak zorundadır¹⁵. Tanıklık yapılabilmesi

¹² Centel/ Zafer, s. 219. Tanık beyanının “delil aracı” olduğu, tanığın söylediklerinin sübut konusunda karar vermeye yetkili makam tarafından maddi gerçeği gösterdiğine kanaat getirildiği takdirde “delil” niteliği kazanacağı da ifade edilmiştir, (Feyzioğlu, s. 26). Fakat kanımızca haklı olarak belirtilmiştir ki; sübut konusunda karar vermeye yetkili makama sunulan her ispat aracı delil niteliği taşır. Bu delilin ispat noktasındaki yeterliliği, söz konusu delilin delil olma niteliğini etkilemez, (Ertanhan, s. 46).

¹³ “...Keza kişi, bilirkişilik, tercümanlık ve tanıklık faaliyetinin icrası kapsamında bir kamu görevlisidir.”

¹⁴ “...amme vazifesi gören özel kişilere örnek şahit, bilirkişi ve tercümanlardır. Bu kimseler, hâkim tarafından verilen hükme iştirak ettikleri ve buna da kanunen mecbur oldukları ve bunlar re’sen davet olunmaları suretiyle de sözü geçen şahıslarla Devlet arasında mevzu bahis özel rabıta kurulduğundan...” YCGK, E. 1985/1-410, K. 1985/595, T. 25.11.1985; Karar için bkz. YKD, Cilt: 12, Sayı: 3, Mart 1986, s. 414.

¹⁵ Bu yükümlülüğün Anayasal kaynağını Anayasanın 38. maddesinin 5. fıkrası oluşturmaktadır. Anayasanın bahsedilen hükmüne göre, “Hiç kimse kendisini ve kanunda öngörülen yakınlarını suçlayıcı beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz.” Anayasa’nın bu hükmü, kişinin kendisinin ve yakınlarının suçlanmasının söz konusu olmadığı hallerde tanıklık yapmanın zorunlu olduğu anlamına gelmektedir, (Ertanhan, s. 71, 72).

için herhangi bir ehliyet şartı aranmaz; çocuklar, fiziksel bir özrü bulunanlar veya akıl hastaları da tanıklık yapabilir¹⁶.

B. TANIĞIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Tanıklık yapmanın kişilere yasa gereği yüklenen kamusal bir görev olması, tanığa bir takım yükümlülükler yüklemekte ve bazı yetkiler tanımaktadır. Tanığın yükümlülükleri; çağrıldığında hazır bulunma (CMK m. 43, HMK m. 243 ilâ 245), yemin etme (CMK m. 50, HMK m. 258) ve bildikleri hususunda doğru beyanda bulunmaktan ibarettir.

1. Çağrıldığında Hazır Bulunma

Tanık, kanunda gösterilen esaslar çerçevesinde, hukuka uygun bir şekilde yapılan davet üzerine adli makamların önüne gelmek zorundadır. Tanıklar çağrı kâğıdı ile çağrılır (CMK m. 43, f. 1). Usulüne uygun olarak çağrılmasına rağmen mazeretini bildirmeksizin gelmeyen tanıklar zorla getirilir ve gelmemelerinin sebep olduğu giderler bu kişilere ödettilir. Ancak zorla getirilen tanığın, daha önce gelmemesini haklı gösterecek mazeretleri sonradan bildirmesi halinde aleyhine hükmedilen giderler kaldırılır (CMK m. 44, f. 1). Bu kapsamda tanığın gelmemesinin sebebi hastalık, sakatlık gibi kendi iradesi dışında gerçekleşen bir hal olabileceği gibi, çağrı kâğıdının kendisine ulaşmasına rağmen tanığın işiyle ilgili bir zorunluluğunun bulunması gibi bir durum da olabilir¹⁷. CMK'nın 44. maddesinin 1. fıkrasının son cümlesi uyarınca, tanığın gelmeme sebeplerini ispat etmesi aranmamakta; bu sebepleri kendisini çağırان makama bildirmesi yeterli

¹⁶ Şahin/ Göktürk, s. 24; Özbek, Veli Özer/ Kanbur, Mehmet Nihat/ Doğan, Koray/ Bacaksız, Pınar/ Tepe, İlker; **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012, s. 605.

¹⁷ Özbek ve Diğerleri, **Ceza Muhakemesi**, s. 609.

görülmektedir. Tanığı çağıran makam mazerete konu teşkil eden sebebi haklı bulduğunda, tanık hakkında hükmedilmiş giderler kaldırılır¹⁸.

Ceza Muhakemesi Kanununa göre tanıklar; telefon, telgraf, faks, elektronik posta gibi araçlardan yararlanılmak suretiyle de çağırılabilir (CMK m. 43, f. 2). Ancak çağrının bahsedilen araçlardan yararlanılmak suretiyle yapıldığı hallerde, tanık hakkında CMK'nın 44. maddesinde düzenlenen çağrı kâğıdına bağlanan sonuçlar uygulanmaz. Tanığın çağrıldığı anda hazır bulunma yükümlülüğünün herhangi bir istisnası bulunmamaktadır¹⁹. Tanıklıktan çekinme yetkisi veya yükümlülüğü bulunan kişiler de tanık olarak çağrıldıklarında, kendilerini çağıran merci önünde hazır bulunmak zorundadır.

2. Yemin Etme

Tanık olarak dinlenecek olan kişi kural olarak yemin etmek zorundadır. Ceza muhakemesinde yemin bir delil değil, tanığın doğru ve içten beyanda bulunmasını sağlamayı amaçlayan bir tedbir niteliğindedir²⁰. Ancak yemin etme yükümlülüğü tanıklık yapacak olan herkes için düzenlenmiş değildir²¹. CMK'nın 50. maddesinde gösterilen, tanık olarak dinlenecek bazı kişiler yeminsiz dinlenirler²². CMK'nın 51. maddesine göre ise tanıklıktan çekinme yetkisi bulunan kişilerin tanıklık yapmaları halinde, bu kişilere yemin verip vermemek hâkimin takdirine bırakılmıştır. Bu halde, hâkim tanığın yemin etmesini istese bile, tanık yemin etmekten çekinebilir.

¹⁸ Şahin, Cumhuriyet; **Ceza Muhakemesi Kanunu Gazi Şerhi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2005, s. 168.

¹⁹ Ancak CMK'nın 43. maddesinin 4. fıkrasına göre; Cumhurbaşkanı'nın tanıklık yapmak istemesi halinde beyanı konutunda alınabilir ya da Cumhurbaşkanı beyanını yazılı olarak gönderebilir. Bu düzenleme açısından, Cumhurbaşkanı'nın tanıklık yapmayı istemesi halinde bile hazır bulunma yükümlülüğünün olmadığı söylenebilir.

²⁰ Özbek ve Diğerleri, **Ceza Muhakemesi**, s. 623; Şahin, **Gazi Şerhi**, s. 179.

²¹ Şahin/ Göktürk, s. 29.

²² CMK'nın 236. maddesinin 1. fıkrasına göre, "*Mağdurun tanık olarak dinlenmesi halinde, yemin hariç, tanıklığa ilişkin hükümler uygulanır.*" Fakat daha önce de bahsedildiği üzere suç mağduru kişi uyuşmazlığın tarafı olduğundan tanık olarak nitelendirilemez. CMK bu düzenleme ile suç mağdurunun beyanının, tanıkların dinlenmesine ilişkin usule göre alınacağını düzenlemiştir.

Ceza muhakemesinde tanıkları yemin ettirerek dinleme yetkisi kovuşturma aşamasında hâkim ve mahkemeye aittir. Soruşturma aşamasında ise Cumhuriyet savcısı tanıkları yemin ettirerek dinler (CMK m. 54, f. 2). Ceza Muhakemesi Kanununun 55. maddesine göre tanık, beyanda bulunmadan önce: *“Bildiğimi dosdoğru söyleyeceğime namusum ve vicdanım üzerine yemin ederim.”* diyerek, beyanda bulunduktan sonra yemin ettirilen hallerde ise: *“Bildiğimi dosdoğru söylediğime namusum ve vicdanım üzerine yemin ederim.”* diyerek gerçekleştirir. Hukuk yargılamasında ise hâkim tanıkları yemin ettirerek dinler. Hukuk yargılamasında tanıklar beyanda bulunmadan önce yemin eder (HMK m. 258, f. 1). HMK’nın 258. maddesinin 3. fıkrasına göre hukuk yargılamasında tanığa şu şekilde yemin ettirilir: Hâkim tanığa; *“Tanık sıfatıyla sorulan sorulara verdiğiniz cevapların gerçeğe aykırı olmayacağına ve bilginizden hiçbir şey saklamayacağınıza namusunuz, şerefiniz ve kutsal saydığınız bütün inanç ve değerler üzerine yemin ediyor musunuz?”* diye sorar. Tanık da cevaben, *“Sorulacak sorulara, hiçbir şey saklamadan doğru cevap vereceğime namusum, şerefim ve kutsal saydığım bütün inanç ve değerlerim üzerine yemin ediyorum.”* der.

3. Doğru Beyanda Bulunma

Tanığın yükümlülüklerden birisi olan bildikleri hususunda doğru beyanda bulunma yükümlülüğü; tanıklık yapmanın, yani yargılama faaliyetini yürüten yetkili kişi veya kurul önünde gerçeğe uygun olarak beyanda bulunmanın, kural olarak zorunlu olması anlamına gelmektedir. Bu yükümlülüğe aykırı hareket ederek yasal bir sebep bulunmaksızın tanıklık yapmaktan çekinen tanık hakkında, CMK’nın 60. maddesi uyarınca; bundan doğan giderlere hükmedilir ve disiplin hapsi uygulanmasına karar verilir. Tanığın beyanda bulunmasının söz konusu olduğu hallerde beyanının bildiklerini doğru ve eksiksiz bir biçimde yansıtması gerekmektedir. Bu yükümlülüğün herhangi bir istisnası yoktur. Ancak CMK’nın 46’ncı ve 47’nci maddeleri bazı kişiler açısından tanıklıktan çekinme yükümlülüğü

öngörmüştür²³. Tanıklıktan çekinme yükümlülüğü bulunan kişiler kural olarak yargılamaya konu olan vakıya ilişkin açıklamada bulunamazlar. Ancak bu kişilerin herhangi bir sebeple tanıklıktan çekinme yükümlülükleri ortadan kalkarsa, artık bu kişiler açısından da doğru beyanda bulunma yükümlülüğü söz konusu olur.

Tanığın bildiklerini gerçeğe uygun şekilde aktarmasını sağlamak, bir diğer deyişle; yalan söylemesini önlemek için CMK, TCK ve 27.12.2007 tarih ve 5726 sayılı Tanık Koruma Kanununda²⁴ bir takım düzenlemelere yer verilmiştir²⁵.

²³ **CMK m. 46:** “(1) Meslekleri ve sürekli uğraşları sebebiyle tanıklıktan çekinebilecekler ile çekinme konu ve koşulları şunlardır:

- a) Avukatlar veya stajyerleri veya yardımcılarının, bu sıfatları dolayısıyla veya yüklendikleri yargı görevi sebebiyle öğrendikleri bilgiler,
- b) Hekimler, düş hekimleri, eczacılar, ebeler ve bunların yardımcıları ve diğer bütün tıp meslek veya sanatları mensuplarının, bu sıfatları dolayısıyla hastaları ve bunların yakınları hakkında öğrendikleri bilgiler,
- c) Mali işlerde görevlendirilmiş müşavirler ve noterlerin bu sıfatları dolayısıyla hizmet verdikleri kişiler hakkında öğrendikleri bilgiler.

(2) Yukarıdaki fıkranın (a) bendinde belirtilenler dışında kalan kişiler, ilgilinin rızasının varlığı halinde, tanıklıktan çekinemez.”

CMK m. 47: “(1) Bir suç olgusuna ilişkin bilgiler, Devlet sırrı olarak mahkemeye karşı gizli tutulamaz. Açıklanması, Devletin dış ilişkilerine, milli savunmasına ve milli güvenliğine zarar verebilecek; anayasal düzeni ve dış ilişkilerinde tehlike yaratabilecek nitelikteki bilgiler, Devlet sırrı sayılır.

(2) Tanıklık konusu bilgilerin Devlet sırrı niteliğini taşıması halinde; tanık, sadece mahkeme hâkimi veya heyeti tarafından zabut katibi dahi olmaksızın dinlenir. Hâkim veya mahkeme başkanı, daha sonra, bu tanık açıklamalarından, sadece yüklenen suçu açıklığa kavuşturabilecek nitelikte olan bilgileri tutanağa kaydettirir.

(3) Bu madde hükmü, hapis cezasının alt sınırı beş yıl veya daha fazla olan suçlarla ilgili olarak uygulanır.

(4) Cumhurbaşkanının tanıklığı söz konusu olduğunda sırrın niteliğini ve mahkemeye bildirilmesi hususunu kendisi takdir eder.”

²⁴ RG Tarih/Sayı: 11.11.2008/27051.

²⁵ Bu düzenlemeler şöyle sıralanabilir: Bazı tanıklara tanıklıktan çekinme yetkisinin tanınması (CMK m. 45), bazı tanıklar için sahip oldukları bilgiler sebebiyle tanıklıktan çekinme yükümlülüğünün getirilmesi (CMK m. 46, 47), tanığa tanıklık görevinin öneminin anlatılması (CMK m. 53), tanığın yemin etme yükümlülüğünün bulunması (CMK m. 54, 55), tanığa, tanıklığına ne dereceye kadar güvenilebileceği hakkında soru yöneltilmesinin mümkün olması (CMK m. 58, f. 1), tanığa taraflarca ve mahkemece doğrudan soru sorulabilmesi imkânının tanınması (CMK m. 59, f.2, CMK m. 201), tanıkların ayrı ayrı ve sonraki tanıklar yanında bulunmaksızın dinlenmesi (CMK m. 52, f. 1), tanıkların birbirleriyle ve şüpheliyle yüzleştirilmesinin mümkün olması (CMK m. 52, f. 2; PVSK ek m. 6), tanığın kovuşturma evresinde tarafların yüzüne karşı ve alenen beyanda bulunması (CMK m. 182), keşif sırasında; mağdurun, şüphelinin veya sanığın hazır bulunmasının tanıklardan birinin gerçeğe uygun tanıklık yapmasına engel olma ihtimalinin bulunduğu hallerde; mağdur, şüpheli veya sanığın keşif işlemi sırasında hazır bulunmamasına ilişkin karar verilebilme imkânının tanınması (CMK m. 84, f. 3), sanığın yüzüne karşı, bir tanığın gerçeği

C. TANIĞIN YETKİLERİ

Tanıkların bir takım yetkileri de mevcuttur. Bu yetkiler, bazı tanıklar açısından tanıklıktan çekinme yetkisi (CMK m. 45, HMK m. 248 ilâ 250²⁶) ve tazminat alma (CMK m. 61, HMK m. 265) yetkisidir.

1. Tanıklıktan Çekinme

Ceza Muhakemesi Kanununun 45. maddesinde, şüpheli veya sanığın belli derecedeki yakınlarına tanıklıktan çekinme yetkisi tanınmıştır²⁷. Tanıklıktan çekinebilecek olan kişilere, dinlenmeden önce tanıklıktan çekinebilecekleri bildirilir. Buna göre, tanıklıktan çekinme yetkisi bulunan kişiler, yargılanmakta olan olaya ilişkin tanıklık yapıp yapmayacaklarına kendileri karar vereceklerdir. Tanıklıktan çekinme yetkisini kullanmayıp beyanda bulunmaya başlayan tanık, kendisini veya CMK'nın 45. maddesinde sayılan kişileri ceza kovuşturmasına uğratabilecek nitelikte olan sorulara cevap vermekten çekinebilir. (CMK m. 48).

söylemeyeceğinden endişe edilmesi halinde; mahkemenin sorgu ve dinleme sırasında sanığı salondan çıkarmaya karar verebilmesi (CMK m. 200, f. 1), tanıklık yapmaları kendilerini ve yakınlarını tehlikeye atacak olan tanıkların korunmasına ilişkin tedbirler alınması (CMK m. 58, f. 2 ilâ 5; TKK hükümleri), tanığın yalan beyanda bulunması halinde bu fiilin suç sayılması (TCK m. 272). Tanığın doğru beyanda bulunmasını sağlamaya yönelik hükümler hakkında bilgi için bkz. Şahin/ Göktürk, s. 30 ilâ 32; Kunter/ Yenisey/ Nuhoglu, s. 660.

²⁶ CMK'da tanıkların çekinmesi bir hak olarak nitelendirilmemiştir. HMK'nın 247. maddesinin başlığında ise, bazı kişilerin tanıklık yapmak zorunda olmaması ve isterlerse tanıklıktan çekinebilmeleri açıkça "*tanıklıktan çekinme hakkı*" olarak ifade edilmektedir. Tanıklıktan çekinme yetkisi ve tanıklıktan çekinme hakkı kavramlarının terminolojik olarak değerlendirilmesi ve yalan tanıklık suçundan dolayı failin sorumluluğunun tespitine etkisi için bkz. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM – II – B.

²⁷ **CMK m. 45:** "(1) Aşağıdaki kimseler tanıklıktan çekinebilir:

- a) Şüpheli veya sanığın nişanlısı,
- b) Evlilik bağı kalmasa bile şüpheli veya sanığın eşi,
- c) Şüpheli veya sanığın kan hısımlığından veya kayın hısımlığından üstsoy ve altsoyu,
- d) Şüpheli veya sanığın üçüncü derece dâhil kan veya ikinci derece dâhil kayın hısımları,
- e) Şüpheli veya sanıkla aralarında evlatlık bağı bulunanlar.

(2) Yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı nedeniyle tanıklıktan çekinmenin önemini anlayabilecek durumda olmayanlar, kanuni temsilcilerinin rızalarıyla tanık olarak dinlenebilirler. Kanuni temsilci şüpheli veya sanık ise, bu kişilerin çekinmeleri konusunda karar veremez.

(3) Tanıklıktan çekinebilecek olan kimselere, dinlenmeden önce tanıklıktan çekinebilecekleri bildirilir. Bu kimseler, dinlenirken de her zaman tanıklıktan çekinebilirler."

2. Tazminat Alma

Ceza Muhakemesi Kanununun 61. maddesine göre, çağrılan tanığa kaybettiği zaman ile orantılı bir tazminat verilir. Tanık hazır olmak için seyahat etmek zorunda kalmışsa, yol giderleriyle tanıklığa çağrıldığı yerdeki ikamet ve beslenme giderleri de karşılanır²⁸. HMK'nın 265. maddesi de aynı yönde bir hükme yer vermektedir.

III. YALAN TANIKLIK SUÇUNUN TARİHSEL GELİŞİMİ

A. GENEL OLARAK

İnsanlık tarihinin en eski dönemlerinde dahi, yalan söylemenin ciddi bir problem teşkil ettiği ve doğruyu söylemenin, insanların bir arada yaşaması ve adaletin sağlanması için temel unsur olduğu anlaşılmıştır²⁹. Bu doğrultuda yalan tanıklık suçu da en eski suç tiplerinden biridir ve tarih boyunca dinler tarafından büyük bir günah, kanunlar tarafından ise suç olarak telakki edilmiştir.

Antik Mısır'da bilinen en eski yazılı belgelerden olan *Amen-Em-Opet*'in³⁰ 13. bölümünde insanlar, yalan tanıklık yapmamak konusunda uyarılmaktadır. Her ne kadar yalan tanıklık yapan kişilerin nasıl

²⁸ Kunter/ Yenisey/ Nuhoglu, s. 667.

²⁹ Underwood, Richard H.; "False Witness: A Lawyer's History of The Law of Perjury", **Arizona Journal of International and Comparative Law**, Vol: 10, No: 2, 1993, s. 216. Esas, doğruyu söylemek olmakla birlikte; yalan söylemenin bir zaruret arz etmesinin söz konusu olduğu hallerde söylenen yalanların kınanamayacağı da ifade edilmiştir. Örneğin, kendisinin veya bir başkasının yaşamının ciddi bir tehdit altında olduğu hallerde yalan söyleyerek kendisinin veya bir başkasının hayatını kurtaran kişinin kınanamayacağı; hatta bu durumda kişinin ödevinin, yalan söylemek olduğu belirtilmiştir, (Sandra Bok'tan aktaran: Shemesh, Yael; "Lies by Prophets and Other Lies in the Hebrew Bible", **Journal of Ancient Near Eastern Studies**, Vol: 29, 2002, s. 82).

³⁰ *Amen-em-apt* veya *Amenemope* da bilinen bu belge, Mısır tarihinin bilgelik literatüründe bilinen en eski eserlerden biridir. Belgenin içeriği ve özellikleri hakkında detaylı bilgi için bkz. Dungen, Wim van den; "The Instruction of Amen-em-apt, son of Kanakht", www.maasofiatopia.org/amen_em_apt.htm, (Erişim tarihi: 12.05.2013).

cezalandırılacakları konusunda açık bir hüküm veya uygulama örneği bulunmasa da; bir arazinin mülkiyetine ilişkin özel hukuk davasına ait bir kayıtta tanıkların, yalan tanıklıkta bulunmaları halinde burun ve kulaklarının kesilmesi üzerine yemin etmeleri dolayısıyla; Antik Mısır'da yalan tanıklıkta bulunmanın cezasının burun ve kulakların kesilmesi olduğu sanılmaktadır³¹. Antik Mısır'da tanıkların doğruyu söylemelerinin sağlanması için yemin etmeden ve beyanda bulunmadan önce dövüldükleri de rivayet edilmektedir³².

Hammurabi Kanunlarında da yalan beyanda bulunmayı cezalandıran hükümler yer almaktadır. Hammurabi Kanunlarında; bir kimsenin başka bir kişiyi haksız yere suçlayıcı beyanda bulunması ve bunu ispat edememesi, bir kimsenin yargılanmakta olan kişinin hayatının konu olduğu bir davada tanığı tehdit ederek yalan söylemeye yöneltmesi ölüm cezası ile cezalandırılmaktadır. Kişiye tanıklık yapması için para verilmesi veya herhangi bir menfaat sağlanması halinde ise parayı veren ya da menfaati sağlayan kişi dava sonucunda verilen cezanın aynısı ile cezalandırılır. Babillilerin, mahkemeleri şehir kapılarında kurdukları ve bu yerlerin çevrelerinde tapınaklar inşa ettikleri; bu sayede yemin ederek beyanda bulunacak olan tanığın, bu kutsal atmosferden etkilenmesini sağlamaya çalıştıkları belirtilmiştir³³.

Tevrat'ın birçok bölümünde de yalan tanıklık yapmak ve görmediği bir konuda tanıklık yapmak için menfaat temin etmek yasaklanmıştır³⁴. Yalan tanıklık yapan kişinin doğruyu söylemediği anlaşılırsa; yalancı tanık, aleyhine tanıklıkta bulunduğu kişinin çarptırılacağı ceza ile cezalandırılır³⁵.

³¹ Underwood, s. 219.

³² Underwood, s. 219.

³³ Underwood, s. 221, 222.

³⁴ Tevrat'da bu husus açıkça; Göç (Exodus): 20:12, 23:8 bölümlerinde yer almaktadır. Bahsedilen bölümler için bkz. <http://www.mechon-mamre.org/p/pt/pt0220.htm>, <http://www.mechon-mamre.org/p/pt/pt0223.htm>

³⁵ Tesniye (Deuteronomy): 19:16-20. Bu cezalandırma biçimi kısasa kısas (*measure for measure*) olarak ifade edilmektedir, (Shemesh, s. 83). Tevrat'ın ilgili bölümü için bkz. <http://www.mechon-mamre.org/p/pt/pt0519.htm> (Erişim tarihi: 11.04.2013).

Cezalandırıcı özellik taşımayan, ideal insanın sahip olması gereken özelliklere yer veren ve daha çok uyarılardan oluşan Eski Hindistan kanunlarında; doğruluktan daha büyük bir erdem olmadığı, bu sebeple de yalan tanıklığın en ağır suç olduğu belirtilmiştir. Bu düzenlemelerde, tanıklık yapmayan ve tanıklık yapıp da yalan beyanda bulunan kişinin günahkâr olacağı ifade edilmiş; tanıklığını doğru şekilde yapan kişinin ise öldükten sonra en iyi mevki ve şöhrete sahip olacağı belirtilmiştir³⁶.

Eski Yunan'da ise yalan tanıklık suçunun cezalandırılacağına ilişkin bir kanun hükmü veya bu fiilin cezalandırıldığına ilişkin bir uygulama örneğine rastlanmamaktadır. Eski Yunan medeniyetinin herhangi bir kutsal kitabı, etik veya dini bir kaynağı bulunmamakla birlikte; Eski Yunan tarihine kaynaklık eden *Homeros*'un eserlerinde, Yunan kahramanlarının yalan yere yemin ettiklerine, eğlence ya da kazanç elde etmek için yalan söylediklerine ilişkin hikâyeler bulunmaktadır. Bu açıdan Eski Yunan'da yalan tanıklığın suç teşkil etmediği sanılmaktadır. Yalan tanıklık yapanların halkın gözünde küçük düşecekleri ve itibarsızlaşacakları, bunun yanında tanrılar tarafından lanetlenecekleri ve cezalandırılacaklarına inanılmaktadır³⁷.

Roma Hukukunda yapılan yalan tanıklık dolayısıyla sanığın ölüm cezasına çarptırılması halinde, yalan tanıklık yapan kişiye de ölüm ya da sınır dışı edilme cezası verilir³⁸. On İki Levha Kanununda da yalan tanıklık suçu; “*delicta publica*” veya “*crimina*” denilen, devletin çıkarlarına ya da Tanrı'nın kutsallığına karşı işlenmiş ve kamusal alanı ilgilendiren suçlar arasında yer almaktadır³⁹. On İki Levha Kanununda yalan tanıklık suçu için öngörülen ceza, ölümdür⁴⁰. On İki Levha Kanununa göre yalan tanıklıkta bulunan kişinin

³⁶ Underwood, s. 225, 226.

³⁷ Underwood, s. 228, dn. 52, s. 229, 230.

³⁸ Sherman, Charles Phineas; **Roman Law in the Modern World Vol. 2**, The Boston Book Company, Boston U.S.A 1997, s. 475.

³⁹ Tamm, Ditlev; **Roman Law and European Legal History**, DJOF Publishing, Denmark 1997, s. 157.

⁴⁰ Kayak, Sevgi; “Roma Ceza Yargılama Hukukunda Sorgulama ve Cezalandırma Yöntemleri”, **Prof. Dr. Belgin Erdoğan’a Armağan**, DER Yayınları: 419, İstanbul 2011, s. 155-157;

cezası, Tarpeium tepesinden uçuruma atılarak infaz olunur⁴¹. Bu husus, On İki Levha Kanunlarının VIII. Levhası'nın 23. maddesinde açıkça belirtilmekte olup "*Testamonium Falsum*" olarak adlandırılan bu fiil, M.S. III. yüzyıla kadar bu şekilde cezalandırılmıştır⁴².

B. İSLAM HUKUKUNDA YALAN TANIKLIK SUÇU

Kuran-ı Kerim'de yalan tanıklık yapmayı ve tanıklıktan çekinmeyi yasaklayan birçok ayet bulunmaktadır⁴³. Hz. Peygamber'in de yalan tanıklık yapmanın büyük günahlardan biri olduğuna dair hadisleri vardır⁴⁴.

İslam Hukukunda yalan tanıklık yapmak ve yalan tanıklık yapması için birisine teklifte bulunmak; had ve kısas suçlarından olmayıp Kur'an ayetlerinde ve Peygamber hadislerinde, haklarında ceza tayin edilmeyen ve cezalandırılması devlet başkanının iradesine bırakılan tazir suçları olarak yer

Okandan, Recai G.; "Romalıların Suç Telakki Ettikleri Fiiller ve Bunlara Terettüp Eyleyen Cezalar", **Tahir Taner'e Armağan**, İÜHF Yayını, İstanbul 1956, s. 333-334.

⁴¹ Schwarz, Andreas B.; **Roma Hukuku Dersleri I. Cilt**, Çeviren: Türkan Rado, Doğan Kardeş Matbaacılık A.Ş. Basımevi, İstanbul 1965, s. 68.

⁴² Sandalcı, Sema; "On İki Levha Yasaları", **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1993, s. 56, 70-71.

⁴³ "Şahitliği Allah için dosdoğru yapın." Talak Suresi 2'nci Ayet; "Onlar yalana şahitlik etmeyen, faydasız boş bir şeyle karşılaştıkları zaman, vakar ve hoşgörü ile geçip gidenlerdir." Furkan Suresi 72'nci Ayet; "Birisi hakkında konuştuğunuz zaman yakınınız olsa bile adil olun." En'am Suresi 152'nci Ayet; "Ey iman edenler! Allah için hakkı titizlikle ayakta tutan, adalet ile şahitlik eden kimseler olun. Bir topluma karşı olan kininiz sizi adaletsizliğe itmesin. Adil olun." Maide Suresi 8'inci Ayet; "Bir de şahitliği gizlemeyin. Kim şahitliği gizlerse şüphesiz onun kalbi günahkârdır." Bakara Suresi 283. Ayet; "Ey iman edenler! Kendiniz, ana babanız ve en yakınlarınız aleyhine de olsa Allah için şahitlik yaparak adaleti titizlikle ayakta tutan kimseler olun... Eğer (şahitlik ederken gerçeği) çarpıtırsanız veya (şahitlikten) çekinirseniz (bilin ki) şüphesiz Allah yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır." Nisa Suresi, 135'inci Ayet. Ayetlerin Türkçe mealı için bkz. <http://kuran.diyanet.gov.tr> (Erişim tarihi: 13.04.2013).

⁴⁴ "En büyük günahlar, Allah'a şirk koşturmak, ana-babaya isyan ve yalan tanıklıktır.", (Buhari'den aktaran; Avcı, Mustafa; **Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Mimoza Yayınevi, Konya 2010, s. 339, dn. 1739). "Yalan tanıklık Allah'a ortak koşturmakla eşit büyüklükte bir günah olarak sayılmasının nedeni olarak bkz. Urebe, Cüneyit; "İslam Muhakeme Hukukunda Yalancı Şahitliğin Hukuki Sonuçları", **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2011, s. 37.

almıştır⁴⁵. Yalan tanıklık suçunun cezası, *Ebu Hanife*'ye göre teşhir⁴⁶; *İmameyn*'e göre dayak ve yalan tanıklık suçunu işleyen kişi tövbe edene kadar hapistir⁴⁷. Yalan tanıklık fiili sonucu, tanıklığın yapıldığı yargılamada yargılanan kişiye idam cezası verilmesi hâlinde; yalan tanıklıkta bulunan kişinin fiili tessebbüben adam öldürme sayılır⁴⁸.

C. TÜRK HUKUKUNDA YALAN TANIKLIK SUÇU

1. Osmanlı Hukukunda Yalan Tanıklık Suçu

Yalan tanıklık suçu, Tanzimat öncesi Osmanlı Kanunnamelerinde düzenlenmiştir⁴⁹. Bu kanunnamelerde, yalan tanıklık suçunun sahte belge düzenlemek ve kullanmak suçu ile aynı maddede düzenlendiği göze

⁴⁵ Ebu Zehra, Muhammed; Çeviri: İbrahim Tüfekçi, **İslam Hukukunda Suç ve Ceza**, Cilt: 1, Kitabevi, İstanbul 1994, s. 106; Cin, Halil/ Akyılmaz, Gül; **Türk Hukuk Tarihi**, Sayram Yayınları, 3. Baskı, Konya 2009, s. 227-228.

⁴⁶ Urebe, s. 52.

⁴⁷ Avcı, **Genel Hükümler**, s. 331. Hz. Ömer döneminde, yalan tanıklık yapanlara dayak ve hapis cezası verilmiştir, (Urebe, s. 53).

⁴⁸ Tesebbüben adam öldürme suçu, failin gerçekleştirdiği fiilin doğrudan adam öldürme sonucunu doğurmadığı, caninin iradesi ile sonuç arasına bir başka iradenin girdiği suçtur, (Ebu Zehra, s. 349). Tesebbüben katl, sadece Hanefi mezhebine mensup hukukçular tarafından kabul edilmektedir ve cezası akile tarafından ödenen diyetdir. Tesebbüben katilde, devletin tazir cezası da vermesi mümkündür, (Cin/ Akyılmaz, s. 223-224). Diğer mezhepler ise tesebbüb kavramını kabul etmemekte ve tesebbüben işlenen öldürme veya yaralama suçlarında da kısas cezasının uygulanacağı görüşündedirler, (Urebe, s. 14). Nitekim Osmanlıda 17. yüzyıl sonlarına doğru tesebbüben katl suçlarında failin suçu bizzat işleyen kişi gibi kısas cezasıyla cezalandırılmasını öngören Maliki mezhebinin görüşü tercih edilmiştir, (Avcı, Mustafa; **Osmanlı Hukukunda Suçlar ve Cezalar**, Gökkubbe, İstanbul 2004, s. 39).

⁴⁹ **İstanbul İhtisab Kanunnamesi m. 62:** “*Ve Yalan tanıklık verenin ve tezvir hüccet verenin ve anunla amel eyleyenin ki, kadı katında sâbit ola, muhtesib kemâ-yenbeği hakkından gele*”, (Akgündüz'den aktaran: Akman, Mehmet; **Osmanlı Devleti'nde Ceza Yargılaması**, Eren Yayıncılık, Birinci Baskı, İstanbul 2004, s. 151-152).

Yavuz Sultan Selim Han Kanunnamesi m. 38: “*Ve yalan yere şehadet edenin ve tezvir hüccet yazanın ve anunla amel edenin muhkem hakkında geleler. Telbisi ve tezviri zahir olanın muhkem hakkında geliün alına tamga edeler. ve tezvir hüküm ve hüccet yazanın adeti ise elin keseler ve illa muhkem hakkında geleler.*”, (Akgündüz'den aktaran: Akman, s. 157).

Bozok Sancağı Kanunnamesi, m. 49: “*Ve eğer yalan yere kasd ile tanuklığı zahir olsa veya kasd ile yalan yere and içdüğü zahir olsa yüzine kara dürtib teşhir edeler yahud beş altın alına. Ve eğer tanukluğundan rücu edüb yalan idüğün ikrar etse ne ki şehadetden ziyan ede, ödedeler.*”, (Akgündüz'den aktaran: Akman, s. 177).

çarpılmaktadır. Tanzimat öncesi Osmanlı kanunnamelerinde yalan tanıklık suçunun cezası, alnın damgalanması suretiyle kişinin teşhir edilmesi ve para cezasıdır⁵⁰.

Tanzimat sonrası Osmanlı Kanunnamelerinden 1840 (1256) tarihli Ceza Kanunname-i Hümayununda ve 1851 (1267) tarihli Kanun-u Cedid'de yalan tanıklık suçuna yer verilmemiştir. 1858 (1274) tarihli Ceza Kanunname-i Hümayununun 207 ila 211. maddeleri ise yalan tanıklık suçunu düzenlemektedir⁵¹. Buna göre, cinayet suçlarından dolayı yapılan yargılamalarda yalan tanıklık yapan kişi teşhir⁵² edilerek muvakkat kürek cezasına çarptırılır. Cinayet suçları dolayısıyla yapılan yargılamada yargılanan kişi, yalan tanıklık dolayısıyla kürek cezasından daha ağır bir cezaya çarptırılmışsa, yalan tanıklık yapan kişi de aynı cezaya çarptırılır. Cünha ve kabahat suçlarından dolayı yapılan yargılamalarda yalan tanıklık yapan kişi, bir aydan beş aya kadar hapis cezasına çarptırılır. 1858 tarihli Ceza Kanunnamesinin 209. maddesinde geçen "*Deâvi-i Adıye*" kavramının tam olarak ne anlama geldiği anlaşılamamakla birlikte; kavramın sözlük anlamı itibari ile basit davalarda yapılan yalan tanıklıklarda; fail, altı aydan bir seneye kadar hapis cezasına çarptırılır. Yalan tanıklık yapan kişi, tanıklık yapmak için para almış ise aldığı paranın bir katı kadar para cezasına

⁵⁰ Durmuş, Berna; "Osmanlı Ceza Hukukunda Tekerrür", **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2011, s. 88, 89.

⁵¹ **Madde 207:** "*Cinâyâta müteallık mevâdd ile müttehem olan kimsenin gerek lehinde ve gerek aleyhinde yalan şahitliği eden şahıs, badet-teşhir muvakkaten küreğe konulur. Ve eğer azv-i cinâyât ile müttehem olan kimse, onun şahadet-i kâzibesıyla muvakkat kürek cezasından eşedd bir ceza görmüş ise, şahid-i zur hakkında dahi aynıyle bu ceza icra olunur.*"

Madde 208: "*Cünha ve kabâyiha müteallık mevâdd ile müttehem olanların gerek lehinde ve gerek aleyhinde kezalik yalan şahitliği eden şahıs bir aydan beş aya kadar hapis olunur.*"

Madde 209: "*Deâvi-i âdiyede yalan şahitliğini irtikâb eden şahıs altı aydan bir seneye kadar hapis olunur.*"

Madde 210: "*Yalan şahitliğini irtikâb eden şahıs bunun zımında para almış ise, teati olunan akçenin bir misli dahi istifâ olunarak alan ve veren haklarında mürteşi ve râşi cezaları icra olunur.*"

Madde 211: "*Şehadet-i sahiha ve müştekime ashabını ifay-ı şehadetten kerhen men eden veyahut cebren yalan şehâdeti ettiren kimse hakkında, yalan şahitlerinin derece-i töhmetine göre terettüp eden cezay-ı kanuni icra edilir.*", (Akgündüz, Ahmet; **Mukayeseli İslam ve Osmanlı Hukuku Külliyyatı**, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Diyarbakır 1986, s. 867).

⁵² Gökçen, Ahmet; **Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri**, İstanbul 1989, s. 89.

çarptırılır ve rüşvet suçundan dolayı rüşvet alan (*mürteşi*) olarak cezalandırılır. Tanığa yalan tanıklık yapması için para veren kişi ise rüşvet veren (*raşi*) sıfatıyla rüşvet suçundan dolayı cezalandırılır. Kişiyi yalan tanıklığa azmettiren kişiler de yalan tanıklık yapan kişinin cezası ile cezalandırılır⁵³.

2. 765 sayılı TCK'da Yalan Tanıklık Suçu

Yalan tanıklık suçu 765 sayılı TCK'nın ikinci kitabının, "Adliye Aleyhinde Cürümler" başlıklı dördüncü babının "Yalan Şahitliği ve Yalan Yere Yemin" başlıklı dördüncü faslında, 286. maddede düzenlenmiştir. 765 sayılı TCK'nın 286. maddesinin 1. fıkrasına göre; *"Yemin ettirerek şahit veya ehlihibre istimaina sâlahiyettar olan bir memur veya heyet huzurunda şehadet ederken yalan söyleyen veya hakikatı inkâr yahut isticvap olunduğu hususat hakkında malumatını az veya çok ketmeyleyen kimse üç aydan üç seneye kadar hapis ile mücazat olunur."*

765 sayılı TCK'nın 286. Maddesi, 21.11.1990 tarih ve 3679 sayılı Kanunla değişikliğe uğramıştır⁵⁴. Söz konusu değişiklikle 765 sayılı TCK'nın 286. maddesinin 3. fıkrasında yer alan aleyhine tanıklıkta bulunulan sanığın idam cezasına çarptırılması halinde yalan tanıklıkta bulunan kişinin alacağı ceza değiştirilmiştir.

765 sayılı TCK'nın 288. maddesinde yalan tanıklık suçu açısından; şahsi cezasızlık sebeplerine ve cezada indirim gidilmesini gerektiren şahsi sebeplere yer verilmiş, 289. maddede ise etkin pişmanlık halleri düzenlenmiştir.

⁵³ 1858 (1274) tarihli Ceza Kanunname-i Hümayununda yer alan suçlar ve cezalar hakkında bkz. Gökçen, s. 28-31.

⁵⁴ RG Tarih ve Sayı: 29.11.1990/20710

765 sayılı TCK'nın "Yalan Şahitliği ve Yalan Yere Yemin" başlıklı dördüncü faslında, 287'nci maddesinde yalan yere yemin suçunu düzenlemekte idi. Bu düzenlemeye göre, hukuk davalarında davacı veya davalı sıfatına sahip olup yalan yere yemin eden kişilerin cezalandırılacağı belirtilmişti. Benzer bir şekilde; 765 sayılı TCK'nın 290. maddesi ile adli makamlar tarafından davet edilerek gerçeğe aykırı beyanda bulunan bilirkişi ve tercümanın da yalan tanıklık suçu kapsamında cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştı. 5237 sayılı TCK ise yalan yere yemin suçunu 275. maddede; gerçeğe aykırı bilirkişilik veya tercümanlık yapmak fiilini 276. maddede bağımsız birer suç tipi olarak düzenlemiştir.

765 sayılı TCK'nın 291. maddesinde ise yalan tanık tedariki fiili müstakil bir suç olarak düzenlenmiştir. 765 sayılı TCK'nın 292. maddesinde yalan tanık tedariki suçu açısından bir şahsi cezasızlık sebebi, 293. maddesinde ise yalan tanık tedarikinde bulunan fail için tedarik ettiği tanığın etkin pişmanlık göstermesine bağlı olarak ceza indirimine gidilmesini sağlayan bir düzenleme yer almaktaydı. Söz konusu düzenlemelere tezimizde ilgili kısımlarda yer verecek olmamızdan dolayı, burada sadece 765 sayılı TCK'nın yalan tanıklık suçuna ilişkin düzenlemesinin genel çerçevesini zikrediyoruz.

3. 5237 sayılı TCK'da Yalan Tanıklık Suçu

Yalan tanıklık suçu, TCK'nın "Özel Hükümler" başlıklı ikinci kitabının "Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler" başlıklı dördüncü kısmının "Adliyeye Karşı Suçlar" başlıklı ikinci bölümünde, 272. maddede düzenlenmiştir. TCK'nın 273. maddesinde bu suç tipine ait şahsi cezasızlık sebepleri ve cezanın azaltılmasını gerektiren sebepler; 274. maddesinde ise yalan tanıklık suçuna dair etkin pişmanlık halleri düzenlenmektedir. Söz konusu düzenlemelere tezimizde ilgili kısımlarda yer verecek olmamızdan

dolayı, burada sadece 5237 sayılı TCK'nın yalan tanıklık suçuna ilişkin düzenlemesinin genel çerçevesini zikrediyoruz.

D. İNGİLİZ HUKUKUNDA YALAN TANIKLIK SUÇU

İngiliz Hukukunda yalan tanıklık suçu, “*perjury*” kavramı altında ele alınmaktadır. Ancak *Common Law* sisteminde kullanılan “*perjury*” kavramı, yalnızca yalan tanıklık suçunu ifade etmemekte; asılsız ihbarda bulunma, adli mercilere sahte veya üzerinde tahrifat yapılmış belgeler sunma, adli mercilerin önüne aslında var olmayan fabrikasyon deliller getirme⁵⁵ fiillerini de kapsamaktadır⁵⁶.

İngiliz Hukukunda I. Henry'nin kanunlarının birleşimi olan “*Leges Henrici Primi*”, adliyeye karşı işlenen suçlar arasında yalnızca yalan tanıklık suçuna yer vermektedir⁵⁷. VII. Henry zamanında çıkarılan ceza kanununda ise özellikle yalan tanıklık fiillerinin artışına işaret edilerek bu suçun cezalandırılacağı öngörülmüştür⁵⁸. Günümüz İngiliz Hukukunda ise yalan tanıklık suçu, 1911 tarihli “*Perjury Act*” ile düzenlenmiştir⁵⁹. 1911 tarihli

⁵⁵ Örneğin polisin, iki kişiyi yakalamak için, aslında kendi hazırladığı ancak yakaladıkları iki kişiden düşüğünü iddia ettikleri uyuşturucu dolu bir poşeti mahkemeye sunması “*police perjury*” kavramıyla ifade edilmektedir. Bu tarz “fabrikasyon kanıtların”, en çok narkotik suçlarına ilişkin olarak, yakalanmış olan kişinin üzerinde uyuşturucuya rastlandığı iddiasının ileri sürülmesi suretiyle işlendiği belirtilmektedir. (Kittel, Norman G.; “Police Perjury: Criminal Defense Attorneys’ Perspective”, *American Journal of Criminal Justice*, Volume: 11, USA 1986, s. 11-12).

⁵⁶ Reid, Sue Titus; **Criminal Law: The Essentials**, Oxford University Press, New York 2009, s. 170.

⁵⁷ Alacakaptan, Uğur; **İngiliz Ceza Hukukunda Suç ve Cezaların Kanuniliği Prensibi**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kriminoloji Enstitüsü Yayını, Ajans-Türk Matbaası, Ankara Tarihsiz, s. 41- 42. Bir başka kaynakta ise İngiliz Hukukunda yalan tanıklık fiillerinin ilk kez 1563 tarihinde çıkarılan bir kanunla suç olarak nitelendirildiği ve cezalandırıldığı belirtilmiştir. Bu kanunda yalan tanıklık suçu için hapis ve para cezası öngörülmüştür. Para cezasını ödeyemeyen kişilerin ise, halka açık bir meydana kulaklarının çivilenmesi suretiyle teşhir edilmesi ve bir daha tanık olarak yeminli beyanda bulunmalarının yasaklanması söz konusu olmaktadır, (Slapper, Gary; “The Peculiar Crime of Perjury”, *The New Journal*, Volume: 151, 2001, s. 2). 1563 tarihli Kanun metni için bkz. Underwood, s. 241-242, d.n 137.

⁵⁸ Alacakaptan, **İngiliz Ceza Hukuku**, s. 46.

⁵⁹ Kanun metni için bkz. <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/1-2/6>, (Erişim tarihi: 13.03.2013).

Perjury Act'e göre yalan tanıklık fiilleri; tanığın huzurunda beyanda bulunduğu merciin niteliğine göre, “*perjury*” ya da “*false statement*” olarak ikiye ayrılmaktadır.

İngiliz Hukukunda *Perjury* olarak nitelendirilen fiiller; tanık tarafından, yargısal süreçlerde (*judicial proceedings*), mahkeme veya hâkim önünde ya da tanığı kanunen yemin ettirerek dinleme ve sorgulama yetkisine sahip kişi huzurunda gerçekleştirilen tanıklıklar sırasında bulunulan yalan beyanlardır. *False statement* ise yargısal süreç dışında, herhangi bir başka sebeple kanunen yemin ettirerek tanık dinlemeye yetkili kişi tarafından dinlenen tanığın yalan söylemesini ifade eder⁶⁰.

E. AMERİKAN HUKUKUNDA YALAN TANIKLIK SUÇU

Amerikan Hukukunda yalan tanıklık suçu 1790, 1825 ve 1909 tarihli kanunlarda düzenlenmiştir. Bu kanunların hepsinde yalan tanıklık fiili için para ve hapis cezası öngörülmüştür⁶¹. Günümüzde ise yalan tanıklık suçu Birleşik Devletler Kanununun (*United States Code*) “Suçlar Ve Ceza Yargılaması” (*Crimes and Criminal Procedure*) adlı 18. başlığının 79. Bölümünde, 1621 ilâ 1623 maddelerinde yer almaktadır⁶². Bu düzenlemeye göre; yetkili hâkim, mahkeme, kamu görevlisi veya kişi huzurunda Birleşik Devletler kanunlarına göre yemin ettirilen tanık, yargılamaya konu olan olaya ilişkin kasten yalan söylemesi halinde cezalandırılır. Amerikan Hukukunda da “*perjury*” fiili yargısal süreçlerde işlenebilir⁶³. Amerikan Hukukunda yargılama sürecinde yalan beyanda bulunmak, farklı suç tipleri kapsamında düzenlenmiştir. Bu

⁶⁰ *Perjury Act* (1911) m. 2.

⁶¹ Düzenlemeler için bkz. Underwood, s. 245 ilâ 247. New York kolonisinde ise yalan tanıklık yapan kişilerin alınlarına “P” harfinin dağlandığı belirtilmektedir, (Green, Stuart P.; **Lying, Cheating, and Stealing: A Moral Theory of White Collar Crime**, Oxford University Press, New York 2006, s. 133.

⁶² Kanun metni için bkz. <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/part-I/chapter-79>, (Erişim tarihi: 13.03.2013).

⁶³ Green, Stuart P./ Kugler, Matthew B.; “Public Perceptions of White Collar Crime Culpability: Bribery, Perjury and Fraud”, **Law and Contemporary Problems**, Vol: 75, No: 2, 2012, s. 48.

kapsamda düzenlenen “*false declaration*” suçu da, yine yemin ederek kasten yalan beyanda bulunmak suretiyle işlenir. Ancak bu suçlar, unsurları bakımından bir takım farklılıklar arz etmektedir. “*Perjury*” fiili dolayısıyla bir kişinin cezalandırılabilmesi için; tanık olarak dinlenen kişinin kastının henüz tanıklıkta bulunmadan önce oluşması ve yetkili makam huzurunda gerçeğe aykırı nitelikte beyanda bulunacağına dair bir düşüncesinin olması gerekirken; kişinin yargılamada ani bir şekilde söylediği yalanlar “*false declaration*” suçunu oluşturur⁶⁴. Bu fiiller suçun ispatı noktasında da birbirlerinden ayrılmaktadır. “*Perjury*” suçu dolayısıyla bir kişinin cezalandırılabilmesi için en az iki tanık bulunması ya da bir tanığın beyanlarını destekleyici nitelikte deliller bulunması gerekirken; “*false declaration*” suçundan dolayı kişinin cezalandırılabilmesi için iki tanığın bulunması şartı aranmaz⁶⁵. “*Perjury*” suçundan dolayı sorumluluğun doğması için tanığın yalan söylediği açıkça ve doğrudan delillerle ispat edilmelidir; “*False declaration*” suçu için ise, kesin ispata gerek bulunmayıp, tanığın söylediklerinin kendi arasında çelişmesi veya bir başka tanığın beyanları ile tutarlılık göstermemesi halinde, tanık bu suçtan cezalandırılabilir⁶⁶.

Yalan tanıklık suçunu işlemesi için bir kişiyi yönlendirmek veya teşvik etmek ise, Birleşik Devletler Kanununun 18. başlığının 79. bölümünde yer alan 1622. maddede, bağımsız bir suç tipi olan “*Subornation of Perjury*” suçu olarak düzenlenmiştir.

⁶⁴ Breedlove, Tristan S.; “Perjury”, **American Criminal Law Review**, Volume: 46, 2009, s. 905. *United States v. Gougen* kararında mahkeme, “*perjury*” fiilinden dolayı sorumluluğun doğabilmesi için kişinin yalan söylemek ve yeminini bozmak hususunda özel bir kastla hareket etmesi gerektiğini; “*false declaration*” suçu açısından ise kişinin bilerek gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu ispatının yeterli olduğuna hükmetmiştir, (Breedlove, s. 905, dn. 47).

⁶⁵ Green, **A Moral Theory**, s. 134, dn. 7. İngiliz Hukukunda da yalan tanıklık suçunun düzenlendiği “*Perjury Act*”de, kişinin yalan tanıklık fiilinden dolayı cezalandırılabilmesi hususunda; tanığın beyanının yalan olduğuna dair tek bir kişinin tanıklığının mahkûmiyet hükmü verilebilmesi için yeterli olmayacağı hüküm altına alınmıştır, (Watson, Michael; “Perjury, Prosecutors, and the Courts”, **Criminal Law and Justice Weekly (formerly Justice of the Peace)**, 2003, s. 2).

⁶⁶ Gohlke, Melissa/ Cavalli, Mikaela; “Perjury”, **American Criminal Law Review**, Volume: 49, 2012, s. 1090-1091.

Birleşik Devletler Kanunu'na göre, yargısal süreçler haricinde bir soruşturma kapsamında resmi makamlarca dinlenen kişinin yalan söylemesi halinde ise "False Statement" suçu oluşur. Bu suçun, "*perjury*" ve "*false declaration*" suçlarından farkı, yargısal süreçlerde işlenememesi; istihbari veya herhangi bir başka sebeple yapılan soruşturmalar sırasında işlenebilmesidir. Ayrıca bu suçu işleyen kişinin yemin ederek beyanda bulunması gerekmez⁶⁷.

Tezimizin ilgili bölümlerinde *Common Law* sistemindeki düzenlemelere ilişkin daha kapsamlı bilgi verileceğinden bu başlık altında, *Common Law* sistemindeki yalan tanıklık fiillerine ilişkin genel açıklamalar yapmakla yetinilmiştir.

⁶⁷ Green/ Kugler, s. 48. Düzenleme için bkz. <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/1001> (Erişim tarihi: 01.03.2013).

İKİNCİ BÖLÜM

YALAN TANIKLIK SUÇUNUN UNSURLARI

I. SUÇ TİPİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Yalan tanıklık suçu, TCK'nın "Özel Hükümler" başlıklı ikinci kitabının "Mille ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler" başlıklı dördüncü kısmının "Adliye Karşı Suçlar" başlıklı ikinci bölümünde, 272. maddede düzenlenmiştir. İlgili madde hükmüne göre;

"(1) Hukuka aykırı bir fiil nedeniyle başlatılan bir soruşturma kapsamında tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurul önünde gerçeğe aykırı olarak tanıklık yapan kimseye, dört aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Mahkeme huzurunda ya da yemin ettirerek tanık dinlemeye kanunen yetkili kişi veya kurul önünde gerçeğe aykırı olarak tanıklık yapan kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

(3) Üç yıldan fazla hapis cezasını gerektiren bir suçun soruşturma veya kovuşturması kapsamında yalan tanıklık yapan kişi hakkında iki yıldan dört yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(4) Aleyhine tanıklıkta bulunulan kişi ile ilgili olarak gözaltına alma ve tutuklama dışında başka bir koruma tedbiri uygulanmışsa, yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiş olması koşuluyla, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(5) Aleyhine tanıklıkta bulunulan kişinin gözaltına alınması veya tutuklanması hâlinde; yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiş olması koşuluyla; yalan tanıklık yapan kişi, ayrıca kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna ilişkin hükümlere göre dolaylı fail olarak sorumlu tutulur.

(6) Aleyhine tanıklıkta bulunulan kimsenin ağırlaştırılmış müebbet hapis veya müebbet hapis cezasına mahkûmiyeti hâlinde, yirmi yıldan otuz

yıla kadar hapis cezasına; süreli hapis cezasına mahkûmiyeti hâlinde, mahkûm olunan cezanın üçte ikisi kadar hapis cezasına hükmolunur.

(7) Aleyhine tanıklıkta bulunulan kimsenin mahkûm olduğu hapis cezasının infazına başlanmış ise, altıncı fıkraya göre verilecek ceza yarısı kadar artırılır.

(8) Aleyhine tanıklıkta bulunulan kişi hakkında hapis cezası dışında adlî veya idarî bir yaptırım uygulanmışsa; yalan tanıklıkta bulunan kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

Türk Ceza Kanununun 273. maddesinde bu suç tipine ait şahsi cezasızlık sebepleri ve cezanın azaltılmasını gerektiren sebepler düzenlenmiştir. Bu hükme göre: “(1) Kişinin;

a) Kendisinin, üstsoy, altsoy, eş veya kardeşinin soruşturma ve kovuşturmayla uğramasına neden olabilecek bir hususla ilgili olarak yalan tanıklıkta bulunması,

b) Tanıklıktan çekinme hakkı olmasına rağmen, bu hakkı kendisine hatırlatılmadan gerçeğe aykırı olarak tanıklık yapması,

Hâlinde, verilecek cezada indirim yapılabileceği gibi, ceza vermekten de vazgeçilebilir.

(2) Birinci fıkra hükmü, özel hukuk uyuşmazlıkları kapsamında yapılan yalan tanıklık hâllerinde uygulanmaz.”

İlgili Kanunun 274. maddesinde ise yalan tanıklık suçuna dair etkin pişmanlık halleri;

“(1) Aleyhine tanıklık yapılan kişi hakkında bir hak kısıtlamasını veya yoksunluğunu sonuçlayacak nitelikte karar verilmeden veya hükümden önce gerçeğin söylenmesi hâlinde, cezaya hükmolunmaz.

(2) Aleyhine tanıklık yapılan kişi hakkında bir hak kısıtlamasını veya yoksunluğunu sonuçlayacak nitelikte karar verildikten sonra ve fakat hükümden önce gerçeğin söylenmesi hâlinde, verilecek cezanın üçte ikisinden yarısına kadar indirilebilir.

(3) *Aleyhine tanıklık yapılan kişi hakkında verilen mahkûmiyet kararı kesinleşmeden önce gerçeğin söylenmesi hâlinde, verilecek cezanın yarısından üçte birine kadarı indirilebilir.*” olarak yer almaktadır.

II. SUÇ İLE KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Yalan tanıklık fiili; yapılan yargılamanın, yürütülen soruşturma ve kovuşturmanın gerçeğe uygun olarak sonuçlanmasını riske atması, yargılama makamlarını yanlış yola sevk edebilme riskini doğurması ve sonuç olarak adaletin tecelli etmemesi tehlikesini yaratması dolayısıyla suç olarak düzenlenmiştir⁶⁸.

Doktrinde bazı yazarlarca; yalan tanıklık suçuyla korunan hukuki değer, kişilerin adil yargılanma hakkı olduğu ileri sürülmüştür⁶⁹. Ancak bu suçun, kişilere karşı işlenen bir suç olarak kabul edilmediği ve kanunda adliye karşı suçlar başlığı altında düzenlendiği, adaletin saptırılması tehlikesini önlemek amacıyla düzenlenen yalan tanıklık suçunda korunmak istenen kamusal yararın, bireysel menfaatlere göre daha ağır bastığı da belirtilmiştir⁷⁰.

⁶⁸ Önder, Ayhan; **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 4. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 1994, s. 319; Tezcan, Durmuş/ Erdem, Mustafa Ruhan/ Önok, R. Murat; **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 9. Baskı, Seçkin Yayınevi Ankara 2013, s. 941; Artuk, Mehmet Emin/ Gökçen, Ahmet/ Yenidünya, Ahmet Caner; **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Adalet Yayınevi, 12. Tıpkıbası, Ankara 2012, s. 1014; Özbek, Veli Özer/ Kanbur, Mehmet Nihat/ Doğan, Koray/ Bacaksız, Pınar/ Tepe, İlker; **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012, s. 1045.

⁶⁹ Yaşar, Osman/ Gökçen, Hasan Tahsin/ Artuç, Mustafa; **Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, Cilt: IV, Adalet Yayınevi, Ankara 2010, s. 7931; Özek, Çetin; “Adliye Karşı Suçların Hukuksal Konusu”, **İÜHF**, Prof. Dr. Türkan Rado’ya Armağan Sayısı, Cilt: 55, Sayı: 3, İstanbul 1997, s. 33. *Özek*, adliye karşı işlenen suçların hepsiyle korunan hukuksal değer bireylerin adil yargılanma hakkı olduğu görüşünde olup aynı zamanda bu suç tiplerinin, yargı kararlarının gerçeğe uygun olarak verilmelerini güvence altına almaları dolayısıyla yargı kararlarının otoritesini sağlamaya yönelik olarak ihdas edildiklerini belirtmektedir, **Hukuksal Konu**, s. 34, 42.

⁷⁰ Kesim, Yahya; “Yalan Tanıklık ve Yalan Yere Yemin”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1992, s. 16.

Türk Ceza Kanununda yalan tanıklık suçu “Adliye Karşı Suçlar” bölümünde düzenlenmiştir. Bu bağlamda adliye karşı işlenen suç kavramının üstünde durmak gerekmektedir. Adliye karşı işlenen suçların, aynı başlık altında toplanarak sistematik hale getirilmesinin adli fonksiyonları daha güçlü şekilde koruyacağı ilk kez 1889 tarihli İtalyan Ceza Kanununun bakanlık gerekçesinde belirtilmiştir⁷¹.

Bugün, adliye karşı suçlar başlığı altında düzenlenen suçlar; daha önce devlete karşı işlenen suçlar olarak düzenlenmiş ve bu suçlarla korunmak istenen hukuksal değer, devletin kendi çıkarları olduğu ileri sürülmüştür⁷². Günümüzde bu suçlarla korunmak istenen hukuki değer, dürüst yargılama yapmak ve yargı kararının maddi gerçeğe uygunluğunu sağlamak olduğu kabul edildiği için bu suçlar devlete karşı işlenen suç sayılmamaktadır.

Ceza hukukunun koruması altındaki tüm hukuksal değerler bireysel hak ve özgürlüklere ilişkindir⁷³. Dolayısıyla devlet veya belirsiz bir kavram olan kamu, hiçbir suçun mağduru olamaz; devletin bireyden ayıksı şekilde suç

⁷¹ Özek, **Hukuksal Konu**, s. 17-18.

⁷² Özek, **Hukuksal Konu**, s. 15, 21. Yalan tanıklık suçuna, kişilere karşı işlenen suçlar arasında yer verilen bazı düzenlemeler de yapılmıştır. 1975 tarihli Avusturya Ceza Kanunundan önce yürürlükte olan kanuna göre yalan tanıklık suçu, hâkimin araç olarak kullanılması ile kişilere zarar vermek şeklinde oluşan bir suç olarak düzenlenmiştir. Ancak 1975 tarihli Avusturya Ceza Kanununda bu suç, adliye aleyhine işlenen bir suç olarak düzenlenmiştir, (Önder, **Özel Hükümler**, s. 319).

⁷³ Ünver, Yener; **Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2003, s. 142, 488, 742; Özek, Çetin; “1997 Türk Ceza Yasası Tasarısı’na İlişkin Düşünceler”, **İÜHF**, Cilt: 56, Sayı: 1-4, İstanbul 1998, s. 40. Devletin de suç mağduru olabileceğine ilişkin olarak bkz. Toroslu, Nevzat; **Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu**, Ankara 1970, s. 178 vd., 191, 371. Yazar, devletin her suçun genel olarak mağduru olduğu görüşündedir. Yazara göre, her suçun ihlal ettiği genel menfaatin devlete ait olduğu hususunda şüphe yoktur. Yazar suçun mağduruna ilişkin olarak yaptığı açıklamalarda, işlenen her suçun genel olarak mağdurunun devlet olduğunu belirtmekte; bununla birlikte suç ile menfaati ihlal edilen kişinin suçun özel mağduru olduğu görüşündedir. Biz devletin her suçun genel anlamda mağduru olduğu görüşüne katılmamaktayız. Bu sebeple, yazarın belirttiği üzere adliye karşı suçların, devletin adli varlıklarını korumak için ceza yaptırımı ile himaye edildikleri görüşüne katılmıyoruz. Adliye karşı işlenen suçlara vücut veren fillerin devletin kamusal usuli haklarını ihlal ettiği ve bu sebeple adliye karşı işlenen suçlara ceza kanunda yer verildiğine dair bkz. Toroslu, s. 193, 365.

mağduru olması mümkün değildir⁷⁴. Yargılamanın gerçeklere uygun bir şekilde ilerlemesi ve adaletin tesis edilmesindeki yarar da toplumu oluşturan tüm bireylere ilişkin korunması gereken bir değerdir. Devlet ise söz konusu hukuksal değerlerin korunması ve geliştirilmesinde hukuksal değer taşıyıcısı olarak rol oynar⁷⁵. Adaletin etkin bir yargılamayla tesis edilmesi ve kişilerin adil yargılanma haklarının korunması, devletin sorumluluğu altındadır. Yalan tanıklık suçu ile hem adaletin tecelli etmesindeki toplumsal değer hem de bireylerin adil yargılanma hakkı korunmaktadır.

Yargıtay’a göre ise bu suçla korunan hukuki değer, yargılamanın işleyişinin dürüstlüğü, yargılamada kullanılan deliller ve delil araçlarının doğruluğu ile birlikte adaletin tesis edilmesidir⁷⁶. Yargıtay yeni tarihli bir kararında ise “ ... *Tanıkların, hukuki yükümlülüklerine aykırı olarak yalan tanıklıkta bulunmaları, adil yargılanmayı etkilediği, kimi durumlarda da kişilerin hürriyetinin kısıtlanması sonucunu doğurduğu, masumiyet karinesini zedelediği için TCK’nun 272. maddesinde suç olarak düzenlenmiştir.*” demek suretiyle bu suçla korunan hukuki değer, kişilerin adil yargılanma hakkı ve masumiyet karinesi olduğunu belirtmiştir⁷⁷.

Common Law sisteminde ise yalan tanıklık suçu ile korunan hukuki değerden bahsedilirken; adli mercilerin doğru karar vermesindeki yararın yanında, suçsuz kişilerin hatalı bir şekilde tutuklanmaması veya cezalandırılmamasındaki bireysel yarardan da söz edilmektedir⁷⁸. Ayrıca

⁷⁴ Devletin kendine özgü yarar sahibi bir şahsiyet olarak görülmesi, faşist doktrine ait bir düşüncedir. Bireyin sübjektif hakkı kavramını reddeden faşizm, bireyin haklarına güvence sağlamak amacını gütmmez. Bu düşünceye göre, adliye karşı suçlarla korunan hukuki değer devletin adli otoritesidir, (Özek, **1997 Türk Ceza Yasası Tasarısı**, s. 59).

⁷⁵ Ünver, **Hukuksal Değer**, s. 488, 742.

⁷⁶ Yargıtay 4. CD, 7311/8314 sayılı ve 22.12.1992 tarihli kararı. Karar için bkz. Artuk, Mehmet Emin/ Yenidünya, Ahmet Caner; “Yalan Tanıklık Suçu”, **İBD**, Cilt: 71, Sayı: 10-11-12, İstanbul 1997, s. 787, dn. 3.

⁷⁷ Yargıtay 4. CD, E. 2010/3607, K. 2012/ 6879, T. 26.03.2012, (Yayınlanmamıştır).

⁷⁸ Amerikan Federal Yüksek Mahkemesi, *Bronston v. United States* kararında, yalan tanıklık fiilinin suç olarak düzenlenmesindeki sebeb; mahkemelerin yalan tanıklık suçu dolayısıyla oluşan kirlilikten (“*pollution of perjury*”) kurtarılması olduğunu vurgulamıştır, (Gohlke/Cavalli, s. 1079-1080, dn. 2). İngiliz uygulamasında yalan tanıklık fiilinin meydana getirebileceği bireysel zarara, 1756 tarihli bir dava gösterilmektedir. Söz konusu davada, ödül kazanmak amacıyla yapılan yalan

yalan tanıklık fillerinin yargılama sürecini sekteye uğrattığı ve bu sebeple halkın adalet sistemine olan güvenini sarstığı belirtilmiştir⁷⁹. Bunun yanında, Türk Hukukundakinin aksine, bu fiilin doğruyu söylemek hususunda Allah'ın adına yemin edilmesine rağmen bu yeminin aksine hareket edilmesinden ve kutsiyet atfedilen bir değerin çığnenmesinden dolayı cezalandırıldığı da belirtilmiştir⁸⁰.

Yalan tanıklık suçunun TCK'nın 272. maddesinin birinci fıkrasına göre tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurul önünde işlenmesi halinde, bu suçun adliye karşı işlenmiş bir suç olup olmayacağı tartışmalıdır. Örneğin, idari yaptırımı gerektiren bir fiil nedeniyle başlatılan disiplin soruşturması sırasında yapılan yalan tanıklıkların adliye karşı işlenmiş sayılmasının mümkün olmadığı ileri sürülmüştür⁸¹. Bu görüşe; adliye karşı işlenen suç tabirinin, dar manada adliyeyi ilgilendiren değil; adil bir kararın ortaya çıkmasını tehlikeye sokan her türlü fiil ile adalet düşüncesini zedeleyen bütün eylemler olarak anlaşılması gerektiği ileri sürülerek karşı çıkmıştır. Bu sebeple, disiplin soruşturmalarında yapılan yalan tanıklıklar da adliye karşı işlenmiş suç olarak telakki edilebilir.

tanıklık dolayısıyla hırsızlık suçunu işlediğinden bahisle masum bir kimse asılmış; daha sonra yalan tanıklıkta bulunan kişi cinayetle suçlanmıştır, (Watson, Michael; Lying on Oath: New Light on Perjury, **Criminal Law and Justice Weekly (formerly Justice of the Peace)**, 2005, s. 2, dn. 4).

⁷⁹ Watson, **Lying on Oath**, s. 2

⁸⁰ Green, **A Moral Theory**, s. 134. Latince *perjurium* kelimesinden türetilen *perjury* kavramı; kişinin ifadesinin doğru olduğuna Allah'ı şahit göstermesine rağmen, ifadesinin yalan olduğunu bilmesi anlamına gelmektedir, (Green, **A Moral Theory**, s. 134). Yalan tanıklık fiili en başta, yemin edilmesine rağmen gerçeğe aykırı beyanda bulunulmuş olmasından dolayı günah olarak telakki edilmiştir. Zira kutsiyet atfedilen değerler üzerine yemin etmiş olan bir kimsenin, doğruyu söylemesi beklenir. Ancak kişilerin yemine karşı eski zamanlarda gösterilen hassasiyeti göstermemeleri ve yemin etmiş olmalarına rağmen bu yemini kolayca çığneyebilmeleri, yalan tanıklık fiilinin suç olarak düzenlenmesindeki temel nedeni olmuştur, (McCarthy, J. J.; "Perjury in Judicial Proceedings", **The American Lawyer**, 1901, s. 520).

⁸¹ **Tutanaklarla Türk Ceza Kanunu**, Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı, Ankara 2005, s. 937, 938. Bu konu, iftira suçunu düzenleyen TCK'nın 267. maddesinin Adalet Komisyonu tarafından tartışılması esnasında gündeme gelmiştir. Yalan tanıklık suçu açısından da aynı tartışmanın yapılmasının mümkün olması karşısında biz de bu konunun tartışıldığı sayfalara atıf yapmaktayız.

Kanımızca yalan tanıklık suçunun düzenlendiği TCK'nın “Özel Hükümler” başlıklı ikinci kitabının “Mille ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler” başlıklı dördüncü kısmının “Adliye Karşı Suçlar” başlıklı ikinci bölümünün başlığı; daha geniş bir çerçeve ortaya koyan “Devletin Yürüttüğü Adalet Hizmetine Karşı İşlenen Suçlar” olsaydı bu tartışmaların yaşanması engellenirdi. Böylece gerek kapsam açısından daha geniş bir ifade kullanılmış olur gerekse de bölüm başlığı daha iyi ifade edilebilirdi.

III. SUÇUN MADDİ UNSURLARI

A. FİİL

Türk Ceza Kanununun 272. maddesinin 1. fıkrasına göre; “*Hukuka aykırı bir fiil nedeniyle başlatılan bir soruşturma kapsamında tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurul önünde gerçeğe aykırı olarak tanıklık yapmak*” yalan tanıklık suçunun temel şeklini teşkil eder. TCK'nın 272. maddesinin 2. fıkrasına göre ise “*Mahkeme huzurunda ya da yemin ettirerek tanık dinlemeye kanunen yetkili kişi veya kurul önünde gerçeğe aykırı olarak tanıklık yapmak*” bu suçun nitelikli halini oluşturmaktadır.

1. Tanıklığın, Tanık Dinlemeye Yetkili Kişi veya Kurul Önünde Yapılması

Türk Ceza Kanununa göre yalan tanıklık fiilinin suç teşkil etmesi için tanıklığın, ceza soruşturması ve kovuşturmasında gerçekleşmesi şart değildir. TCK'nın 272. maddesinin 1. ve 2. fıkrasında yer alan düzenlemelere göre, yalan tanıklık suçunun idari soruşturma yapan merciler önünde ve hukuk davalarında da işlenmesi mümkündür.

Ceza yargılamasında tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurullar; Cumhuriyet savcısı, hâkim ve mahkemelerdir. İstinabe olunan hâkimler ve naip hâkim olarak görev yapan hâkimler önünde yapılan tanıklıklar da yalan tanıklık suçuna vücut verir. Ceza yargılamasında yalan tanıklık suçunun işlenebilmesi için soruşturma evresinin başlamış olması gerekir. Soruşturma öncesi yapılan bilgi edinme faaliyetleri sırasında tanık dinlenmesi söz konusu olamayacağı için yalan tanıklık suçu işlenemez. CMK'nın 54. maddesinin 2. fıkrasına göre soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı tanıkları yemin ettirerek dinlediğinden; Cumhuriyet savcısı önünde işlenen yalan tanıklık fiilleri, TCK'nın 272. maddesinin 2. fıkrası kapsamındadır ve suçun nitelikli halini teşkil eder⁸².

Medeni yargılamada işlenen yalan tanıklık fiilleri, TCK'nın 272. maddesinin 2. fıkrası kapsamında olup yalan tanıklık suçunun nitelikli halini teşkil eder. Zira medeni yargılamada tanığın dinlenmesi, hukuk mahkemesi huzurunda görülmekte olan bir davada söz konusu olmaktadır.

İdari Yargılama Usul Kanunu, idari davalarda tanık dinlenilmesine ilişkin bir düzenleme getirmemiştir. İYUK'un 1. maddesinin 2. fıkrasında yer alan düzenlemeye göre, idari davalarda yazılı yargılama usulü uygulanır ve inceleme evrak üzerinde yapılır. Nitekim İYUK'un 31. maddesi, idari davalarda tanık dinlenmesine yönelik olarak Hukuk Muhakemeleri Kanununa gönderme yapan bir düzenleme içermemektedir. Bu sebeple idari davalarda

⁸² *Soyaslan'a* göre ise TCK'nın 272. maddesinin 1. fıkrasında sözü edilen soruşturma, bir suçun işlenmesinden sonra Cumhuriyet savcılığının yapmaya başladığı adli soruşturmadır, (Soyaslan, Doğan; **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 9. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2012, s. 724). Oysaki Cumhuriyet savcısının tanıkları yemin ettirerek dinleme yetkisi bulunmasından dolayı TCK'nın 272. maddesinin 1. fıkrasında bahsedilen soruşturmalar, ancak idari soruşturmalar veya adli soruşturmaların kolluk vasıtasıyla gerçekleştirilen kısımları olabilir. *Kunter/ Yenisey/ Nuhoglu'na* göre ise Cumhuriyet savcılarının yemin ettirerek tanık dinleme yetkisi tanınması isabetli değildir, s. 663. Yazarların bu açıklaması, Cumhuriyet savcısının tanık dinlemeye yetkili olmadığı görüşleriyle paralellik arz etmektedir. Yazarlara göre; daha önceden de belirtildiği gibi Cumhuriyet savcısının, ispat araçlarını değerlendirmesi mümkün değildir ve tanık dinleme yetkisi bulunmamaktadır.

yalan tanıklık suçunun oluşması mümkün gözükmemektedir. Zira idari davalarda tanık dinlenmesi söz konusu değildir⁸³.

Adli yargılamalara konu olan davalar dışında da yalan tanıklık suçu işlenebilir. TCK'nın 272. maddesinin 1. fıkrasında hukuka aykırı bir fiil nedeniyle başlatılan soruşturmalardan bahsedilmektedir. Bahsedilen bu soruşturmalar; disiplin suçlarına⁸⁴ ve kabahatlere ilişkin olarak başlatılan idari soruşturmalar olup bunları yürüten ve tanık dinleme yetkisi bulunan kişiler huzurunda da bu suç işlenebilir. Nitekim TCK'nın 272. maddesinin 8. fıkrasına göre aleyhine tanıklıkta bulunulan kişi hakkında idari yaptırım uygulanması, yalan tanıklık suçu açısından bir neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hal olarak düzenlenmiştir.

Anayasanın 100. maddesinde meclis soruşturması düzenlenmiştir⁸⁵. Meclis soruşturmasının asıl fonksiyonu, bakan ya da

⁸³ İYUK'un 20. maddesinde re'sen araştırma ilkesinin benimsenmiş olması ve İYUK'un 17. maddesinde bir sözlü yargılama müessesesi olan duruşmanın düzenlenmiş olması karşısında, idari yargılama usulünde de tanık delilinin kullanılabileceği hakkında bkz. Çağlayan, Ramazan; "İdari Yargılama Usulünde Tanık Delilinin Yeri", **SÜHFD**, Cilt: 11, Sayı: 3-4, 2003, s. 200-206. Ancak yazar, İYUK'ta değişiklik yapılarak tanık deliline kanunda açıkça yer verilmesi gerektiğini de belirtmiştir, s. 206. *Tezcan/ Erdem/ Önok'a* göre; idari yargıda tanık dinlenilmesi mümkün olup idari mahkemelerce bakılan davalarda yapılan yalan tanıklıklar da suç teşkil etmektedir, **2013**, s. 946.

⁸⁴ Örneğin, 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 141. maddesi uyarınca, disiplin soruşturması yapmakla görevlendirilen yönetim kurulu üyesi, yemin ettirerek tanık dinleyebilir. Aynı Kanunun 147. maddesine göre ise disiplin kovuşturması sırasında disiplin kurulu tanık dinleyebilir. Yine 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 129. maddesine göre; Yüksek Disiplin Kurulları yemin ettirerek tanık dinlemeye yetkilidir. Bahsedilen bu kişi ve kurulların yemin ettirerek tanık dinleme yetkisi bulunduğundan, bu kurullar önünde yapılan yalan tanıklıklar suçun nitelikli halini oluşturur.

⁸⁵ **Anayasa m. 100:** "Başbakan veya bakanlar hakkında, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az onda birinin vereceği önerge ile, soruşturma açılması istenebilir. Meclis, bu istemi en geç bir ay içinde görüşür ve gizli oyla karara bağlar.

Soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, Meclisteki siyasi partilerin, güçleri oranında komisyona verebilecekleri üye sayısının üç katı olarak gösterecekleri adaylar arasından her parti için ayrı ayrı ad çekme suretiyle kurulacak onbeş kişilik bir komisyon tarafından soruşturma yapılır. Komisyon, soruşturma sonucunu belirten raporunu iki ay içinde Meclise sunar. Soruşturmanın bu sürede bitirilememesi halinde, komisyona iki aylık yeni ve kesin bir süre verilir. Bu süre içinde raporun Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına teslimi zorunludur.

Başbakanın yargılanmasının yolunu açmak olup esasen meclis soruşturması cezai sorumluluğun tespiti ile ilgilidir⁸⁶. Meclis soruşturmasının konusu, görevde bulunan veya görevinden ayrılmış olan Başbakan veya bakanların, kendi bakanlıklarındaki işlerin yürütülmesinden veya hükümetin genel siyasetinden dolayı cezai sorumluluk gerektiren bir fiil işlemiş olup olmadığının araştırılmasıdır⁸⁷. Bu sebeple meclis soruşturması esnasında Meclisin adli bir görev ifa ettiği belirtilmiştir⁸⁸. Anayasanın 100. maddesinin birinci fıkrasına göre, Başbakan veya bakanlar hakkında önerge verilerek soruşturma açılması istenebilir. Bu istemin TBMM tarafından kabul edilerek ilgili kişiler hakkında soruşturma açılması halinde, Anayasanın 100. maddesinin 2. fıkrasında belirtilen şekilde oluşturulacak komisyon tarafından soruşturma yapılır. Oluşturulan meclis soruşturma komisyonu yargısal nitelikte görev ifa etmektedir ve sahip olduğu yargısal yetkileri kapsamında ileri sürülen suç isnadı hakkında inceleme ve araştırma yapar, işlendiği iddia edilen suça ilişkin delilleri toplar ve bu süreçte tanık dinleyebilir⁸⁹. Bu sebeple meclis soruşturması sırasında tanıklıklarına başvuru olan kişilerin gerçeğe aykırı beyanda bulunmaları da yalan tanıklık suçuna vücut verir. Fakat Meclis soruşturma komisyonun yemin ettirerek tanık dinleme yetkisi bulunmamasından dolayı, bu komisyon huzurunda dinlenen tanıkların fiilleri suçun temel şeklini oluşturur. Anayasa Mahkemesi'nin Yüce Divan sıfatıyla yaptığı yargılamalar da ceza yargılaması niteliğini haizdir ve Yüce Divan'da görülmekte olan davalarda TCK ve CMK hükümleri uygulanır⁹⁰. Bu sebeple

Rapor Başkanlığa verildiği tarihten itibaren on gün içinde dağıtılır, dağıtımından itibaren on gün içinde görüşülür ve gerek görüldüğü takdirde ilgilinin Yüce Divana sevkine karar verilir. Yüce Divana sevk kararı ancak üye tamsayısının salt çoğunluğunun gizli oyuyla alınır.

Meclisteki siyasî parti gruplarında, Meclis soruşturması ile ilgili görüşme yapılamaz ve karar alınamaz."

⁸⁶ Tunç, Hasan/ Bilir, Faruk/ Yavuz, Bülent; **Türk Anayasa Hukuku**, Berikan Yayınevi, 4. Baskı Ankara 2012, s. 184.

⁸⁷ Tunç, Hasan; "Hükümetin Siyasi ve Hukuki Denetiminde Meclis Soruşturması", **Türkiye Büyük Millet Meclisi Parlamenter Denetim Sempozyumu**, 07/05/2012, (Editörler: Hasan Erikli-Bahadır Yeşilirmak), s. 127.

⁸⁸ Tunç/ Bilir/ Yavuz, s. 184.

⁸⁹ Sezer, Yusuf; "Meclis Soruşturması", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2010, s. 83. Soruşturma komisyonunun tanık dinleyebileceği Meclis İçtüzüğü' nün 111. maddesinin 1. fıkrasında açıkça belirtilmiştir.

⁹⁰ Yanık, Murat; **Yüce Divan**, Derin Yayınları, İstanbul 2008, s. 91, 92.

Anayasa Mahkemesi'nin Yüce Divan sıfatıyla yaptığı yargılamalarda dinlenen tanıkların yalan beyanda bulunmaları halinde suçun nitelikli hali oluşur. Zira Yüce Divan'ın yemin ettirerek tanık dinleme yetkisi bulunmaktadır (TCK m. 272, f. 2).

Yukarıda açıklanan durumlar dışında, tanık beyanının yalan tanıklık suçuna vücut verip vermeyeceği tartışmalı olan başkaca haller de bulunmaktadır. Söz konusu haller; tanık tarafından kolluk önünde beyanda bulunulması, izin muhakeme şartının gerçekleşmesi sürecinde tanık beyanına başvurulması, tahkim usulünde hakem tarafından tanık dinlenmesi ve yabancı merciiler önünde yapılan tanıklıklardır.

a. Kolluk önünde verilen beyanlar

Kolluğun tanık dinleme yetkisinin bulunup bulunmadığı tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre; kolluk tarafından dinlenen kişilerin beyanları, yalan tanıklık suçuna vücut vermez. Bu görüşe göre; kolluğun kişileri CMK hükümlerince “*tanık*” sıfatıyla dinleme yetkisi bulunmadığından, kişilerin kolluktaki beyanlarının yalan tanıklık suçuna vücut vermesi mümkün değildir⁹¹. Diğer bir görüşe göre ise soruşturmanın kolluk tarafından yürütülen aşamalarında yapılan yalan tanıklıklar; suçun, TCK'nın 272. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen temel şeklini oluşturur⁹². Bu görüşe göre, Cumhuriyet savcısı tanığı adli kolluk vasıtasıyla da dinleyebilir. Kolluk tarafından yapılan bu faaliyet tanık dinleme faaliyetidir⁹³; kolluğun yemin ettirerek tanık dinleme

⁹¹ Ünver, Yener; **Adliye Karşı Suçlar (TCK m. 267-298)**, Seçkin Yayınevi, 3. Baskı, Ankara 2012, s. 190; Yaşar/ Gökcan/ Artuç, s. 7934; Önder, **Özel Hükümler**, s. 321; Özbek ve Diğerleri, **Özel Hükümler**, s. 1050; Tezcan/ Erdem/ Önok, 2013, s. 940.

⁹² Artuk/ Gökçen/ Yenedünya, s. 1016; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s. 724.

⁹³ PVSK'nın Ek madde 6/9 ilâ 17 düzenlemelerinde, kolluğun adli görev ve yetkileri kapsamında, aslında bir tanık dinleme işlemi olan teşhis işlemine yer verilmiş ve tanık dinlemenin özel bir uygulama biçimi olan teşhis açısından kolluğun tanık dinleyip dinleyemeyeceğine yönelik tartışmalar sonlandırılmıştır, (Şahin/ Göktürk, s. 32-33, dn. 28).

yetkisi bulunmadığı için beyanına başvurulmuş tanığın suçun temel şekliinden sorumlu tutulması gerekir.

Yargıtay ise istikrar kazanmış kararlarında, kolluğun tanık dinleme yetkisi bulunmadığından bahisle; kolluk marifetiyle dinlenen kişilerin beyanlarının yalan tanıklık suçunu oluşturmayaacağına hükmetmektedir⁹⁴.

Kolluk tarafından ifadesine başvurulmuş tanıkların, gerçeğe aykırı beyanda bulunmaları halinde yalan tanıklık suçunun oluşacağı kabul edilmelidir. Zira kolluk tanık dinleyebilir⁹⁵. PVSK'nın 15. maddesine göre polis, yaptığı soruşturma faaliyetleri esnasında ifadelerine müracaat edilmesi gereken kimseleri çağırır ve kendilerine olaya ilişkin sorular sorar. CMK'nın 43. maddesinin 5. fıkrasına göre, kolluk tarafından dinlenecek olan kişiler için zorla getirme kararı verilmesi söz konusu değildir. Kolluğun yemin ettirerek tanık dinleme yetkisi de yoktur. Her ne kadar kolluğun tanık beyanını

⁹⁴ “Ceza yargılamasında beyan delilleri arasında yer alan tanık anlatımları, kanıt araçlarından olduğundan, tanıkların çağırılması ve dinlenilmesi yöntemleri yasadaki ayrıntılı olarak düzenlenmiş ve adaleti yanılmaya neden olabilecek gerçeğe aykırı tanıklıkta bulunulması da suç olarak düzenlenmiştir. Belirtilen yasal hükümler uyarınca soruşturma evresinde tanık dinlemeye yetkili olan makam Cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde mahkeme, naip hâkim veya istinabe olunan hâkimdir. Adli görevleri nedeniyle kolluk görevlilerinin olayla ilgili görgüsü olan kişileri “ifade sahibi” sıfatıyla dinlemeleri, onlara “tanık” sıfatını vermemekte ve yasadaki tanıklığa ilişkin hükümlerin uygulanmasını gerektirmemektedir. Dolayısıyla doktrinde de belirtildiği üzere kolluğun “tanık dinleme” yetkisi bulunmamaktadır. 5237 sayılı TCY’nin 272. maddesinde düzenlenen yalan tanıklık suçunun oluşması için tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurul önünde ya da mahkeme veya yemin ettirerek tanık dinlemeye kanunen yetkili kişi veya kurul önünde gerçeğe aykırı olarak tanıklık yapılmasının zorunlu bulunması, başka deyişle hukuksal bir uyumazlığa konu bir olayla ilgili olarak bilgisini aktaran kişinin yasalar gereği “tanık” sıfatıyla dinlenilmesinin gerekmesi ve ceza soruşturmasında 5271 sayılı CYY hükümleri uyarınca kolluğun tanık dinleme yetkisinin bulunmaması ve incelenen dosyada hükümlünün kollukta verdiği ifadeye dayalı olarak kamu davasının açılması karşısında, suçun oluşmadığı gözetilerek beraat hükmü kurulması yerine, hükümlülüğe karar verilmesi...”, Yargıtay 4. CD, E. 2009/16212, K. 2009/12656, T. 24.6.2009, www.kazanci.com, (Erişim tarihi: 24.10.2012). “Tanık dinleme yetkisi bulunmayan kolluk tarafından düzenlenen “bilgi alma tutanağı”ndaki beyan nedeniyle yalan tanıklık suçunun oluşmayacağı gözetilmeden...”, Yargıtay 9. CD, E. 2012/9461, K. 2012/15606, T. 24.12.2012, (Yayınlanmamıştır). Yargıtay 765 sayılı TCK’nın yürürlükte olduğu dönemde vermiş olduğu bir başka kararında; polis tarafından alınan ifadesi sırasında yalan beyanda bulunan kişinin fiilinin, polisin yemin ettirerek tanık dinleme yetkisi bulunmaması dolayısıyla yalan tanıklık suçunu oluşturmayaacağına hükmetmiştir. Yargıtay bu kararda uyumazlığı, 765 sayılı TCK’da yalan tanıklık suçunun sadece tanığa yemin ettirmeye yetkili kişi veya kurul önünde işlenebilmesi dairesinde ele almıştır. Karar için bkz. Yargıtay 4. CD, E. 2006/9887, K. 2007/1261, T. 7.2.2007, www.kazanci.com, (Erişim tarihi: 24.10.2012).

⁹⁵ Şahin, **Gazi Şerhi**, s. 206.

değerlendirme yetkisi bulunmayıp bu kişilerin görevleri, bilgisine başvurduğu kişilerin beyanlarını ispat konusunda karar vermeye yetkili mercie göndermekle sona erecek olsa da⁹⁶; tanığın kolluktaki beyanının soruşturmayı yönlendirmesi mümkündür. Hatta kovuşturma evresi sonucunda verilecek hüküm, tanığın kollukta vermiş olduğu ifadeye dayanabilir. Zira genellikle kişilerin kollukta vermiş olduğu bilgiler, henüz işlendiği iddia edilen suçun üstünden fazla zaman geçmeden verilmiş olan bilgiler olup bu durumda henüz tanığın başka kişilerden etkilenecek yalana yönelmesi veya olayların gerçekleşme şeklini unutması söz konusu olmaz⁹⁷. Dolayısıyla bu beyanlar, maddi gerçeği daha iyi şekilde temsil eder. Bu sebeplerle, kollukta ifadesine başvurulmuş olan tanığın da bu suçu işleyebileceğinin kabulü gerekir. Ancak Yargıtay'ın bu konuda istikrar kazanmış uygulaması göz önüne alındığında, bu hususta TCK'ya açık bir hüküm konulması ve kolluğun ceza soruşturması sırasında almış olduğu ifadeler açısından da yalan tanıklık suçunun oluşacağına dair bir hüküm sevk edilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

b. İzin muhakeme şartının gerçekleşmesi sürecinde verilen beyanlar

Yalan tanıklık suçunun, soruşturma izni verilmesine yönelik süreçlerde oluşup oluşmayacağı tartışmalıdır. Esasen, Cumhuriyet savcısı

⁹⁶ Feyzioğlu, s. 377-378.

⁹⁷ Kural olarak “*ilk ifadenin en iyisi olduğu*” söylenebilir. İfadesine başvuru alan kişinin sıcağına açıklamalar yapması halinde beyanları daha güvenilir olarak nitelendirilebilir, (Yücel, Mustafa Tören; “Ceza Adaletinde Tanık”, **TBBD**, Yıl: 1994, Sayı: 1, s. 103). Bu bağlamda, yargılama konusu olay henüz gerçekleşmiş ise olaya ilişkin bilgisine başvuru alan kişinin ifadelerinin görüntülü biçimde kayıt altına alınması yararlı olabilir. Böylece tanık, bilgisini en kısa zamanda yetkili kişi veya kurul ile paylaşmış olur. Fakat kayıt altına alınmış olan bu ifade verilirken tanığa herhangi bir baskı yapıp yapılmadığından emin olmak mümkün değildir. Yine yargılamayı yapan kişi veya kurul ile tanık beyanını alan kişinin farklı olması halinde, yargılamayı yapan kişi veya kurulun, tanığa doğrudan soru yöneltmesi mümkün olmaz. Dolayısıyla tanığın kayıt altına alınmış olan bu ifadelerinin yargılama makamı tarafından izlenmesi yararlı olmakla birlikte; başlı başına tanığın duruşmada dinlenmesi yerine geçemez, (Roberts, Paul/ Zuckerman, Adrian; **Criminal Evidence**, Oxford University Press, New York 2004, s. 213-214).

tarafından ceza soruşturmasının yapılıp yapılmamasına takaddüm eden bu süreçte; idari mercilerce ceza soruşturması öncesi yapılan bir ön inceleme söz konusu olmaktadır. Örneğin, 4483 sayılı MvDKGYHK'nın 6. maddesinin 1. fıkrasına göre; “*ön inceleme ile görevlendirilen kişi veya kişiler, bakanlık müfettişleri ile kendilerini görevlendiren merciin bütün yetkilerini haiz olup, bu kanunda hüküm bulunmayan hususlarda Ceza Muhakemesi Kanununa göre işlem yapabilirler.*” Bu düzenlemeye göre; ön inceleme yapmak ile görevlendirilen kişiler, tanık dinleme yetkisine haizdirler⁹⁸. Ancak bu kişilerin tanıklara yemin ettirme yetkilerinin bulunup bulunmadığı tartışmalıdır. Bir görüşe göre, tanıklara yemin ettirme yetkisi CMK tarafından yalnızca hâkim, mahkeme ve Cumhuriyet savcısına tanınmıştır. Ön inceleme yetkisine sahip olan kişilerin yemin ettirerek tanık dinleme yetkisi yoktur⁹⁹. Bir diğer görüşe göre ise; 4483 sayılı Kanun hükümlerince ön inceleme yapma yetkisi bulunan kişi veya kişiler tarafından dinlenen tanıkların, gerçeğe aykırı beyanda bulunmaları halinde ön inceleme yapan kişi veya kişilerin yemin ettirerek tanık dinleme yetkileri bulunması dolayısıyla TCK'nın 272. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen yalan tanıklık suçunun nitelikli hali oluşur¹⁰⁰.

Kanımızca, bu kapsamda ön inceleme yapmaya yetkili kişilerin yemin ettirerek tanık dinleme yetkileri bulunmamaktadır. Zira CMK ve ilgili kanunlarda yemin ettirerek tanık dinlemeye yetkili makamlar açıkça belirtilmiştir. Ceza soruşturması yapılabilmesi için bir başka deyişle, muhakeme şartlarından biri olan izin şartının yerine getirilebilmesi için

⁹⁸ Bir görüşe göre ise MvDKGYHK hükümleri çerçevesinde soruşturma yapan kişilerin, tanık dinleme yetkileri yoktur. Bu görüşe göre, CMK'nın 43. maddesinin 5. fıkrası, kişinin ancak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme önünde tanık olarak dinlenebileceğini ifade etmektedir, (Öztürk, Bahri/ Tezcan, Durmuş/ Erdem, Mustafa Ruhan/ Sırma, Özge/ Kırıt Saygılar, Yasemin F./ Özaydın, Özdem/ Akcan Alan, Esra/ Erden, Efser; **Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku Ders Kitabı**, Seçkin Yayınevi, 4. Baskı, Ankara 2012, s. 284).

⁹⁹ Gökcan, Hasan Tahsin/Artuç, Mustafa; **Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi ve Özel Soruşturma Usulleri (Memur Yargılaması)**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2012, s. 535. Ancak yazarlar, ön inceleme yapma yetkisine haiz olan kişilerin tanıklara yemin ettirme yetkilerinin olmadığını belirtmelerine rağmen, bu kişiler önünde yapılan tanıklıkların yalan tanıklık suçuna vücut verebileceği görüşündedirler, s 536.

¹⁰⁰ Meran, Necati; **Açıklamalı – İctihatlı Yeni Türk Ceza Kanunu**, 2. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2007, s 1323-1324; Parlar, Ali/ Hatipoğlu, Muzaffer; **Açıklamalı – Yeni İctihatlarla 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu**, 4. Cilt, Seçkin Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2008, s. 3893-3894.

tamamlanması gereken söz konusu süreçte tanıklıklarına başvurulmuş kişilerin; gerçeğe aykırı beyanda bulunmaları halinde yalan tanıklık suçunun oluşması mümkün olmaz. Zira bu süreç, TCK'nın 272. maddesinin 1. fıkrası bağlamında bahsedilen hukuka aykırı bir fiil nedeniyle başlatılan bir soruşturma değildir. Bu süreç daha önceden de belirtildiği gibi, ceza soruşturmasının yapılıp yapılmayacağını sonuçlayan bir idari inceleme işlemi mahiyetindedir¹⁰¹. TCK'nın 272. maddesinin 2. fıkrasında yer alan düzenlemeye göre yalan tanıklık suçunun söz konusu olabilmesi için, mahkeme huzurunda ya da yemin ettirerek tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurul önünde gerçeğe aykırı tanıklıkta bulunulması gerekmektedir. 4483 sayılı Kanuna göre, öninceleme yapma yetkisine sahip olan kişilerin, yemin ettirerek tanık dinleme yetkilerinin bulunmaması dolayısıyla bu idari süreçte yalan tanıklık suçunun işlenebilmesi mümkün değildir¹⁰².

c. Tahkim usulünde yapılan tanıklıklar

Medeni yargılamada tanık dinleme yetkisi, hâkim veya mahkemeye aittir. Hukuk davalarında yalan tanıklık suçu; hâkim, mahkeme

¹⁰¹ Yaşar/ Gökcan/ Artuç, s. 7934. *Ünver* ise 4483 sayılı Kanunun 1'inci ve 2'nci maddelerine göre, söz konusu önsoruşturmaların suç soruşturması kapsamında olduğunu ve bu süreçlerde de yalan tanıklık suçunun işlenebileceğini belirtmektedir, **Adliye Karşı Suçlar**, s. 191.

¹⁰² 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 53. maddesinin 1. fıkrasının 2653 sayılı Kanunun 3. maddesiyle değişik (c) bendine göre; Yükseköğretim üst kuruluşları başkan ve üyeleri ile yükseköğretim kurumları yöneticilerinin, kadrolu ve sözleşmeli öğretim elemanlarının ve bu kuruluş ve kurumların 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi memurlarının görevleri dolayısıyla ya da görevlerini yaptıkları sırada işledikleri ileri sürülen suçlar hakkında yapılacak olan ceza soruşturması; bentte gösterilen kişiler tarafından yapılır ve bu kişiler hakkında kovuşturma yapılıp yapılmayacağına dair karar yine bu bentte gösterilen merci veya kurullar tarafından verilir. Bu düzenleme itibarı ile 2547 sayılı Kanun kapsamında olan kişilerin yine bu Kanunda belirtilen nitelikteki suçları işlemeleri halinde, suç soruşturması Cumhuriyet savcısı tarafından değil, yetkili kişi veya kurullar tarafından yapılır. 2547 sayılı Kanun bu özelliğiyle "*tahkim sistemini*" benimsemiştir. Bu sistemde idari merciler duruşmaya takaddüm eden her türlü muameleyi yaparlar ve son soruşturmanın (kovuşturmanın) açılıp açılmamasına karar verirler, (Keyman, Selahattin; Memurin Muhakematı Kanunu, **AÜHFD**, Yıl: 1962, Cilt: 19, Sayı: 1-4, s. 174). Suç soruşturmasının Cumhuriyet savcısı tarafından değil de idari merciler tarafından yapıldığı bu sistemde; soruşturma yapan merciler Cumhuriyet savcısının tüm yetkilerine sahiptir ve bu kapsamda yemin ettirerek tanık dinleyebilir, (Gökcan/Artuç, s. 949, 950). 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunun 53. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi uyarınca yapılan soruşturmalar kapsamında dinlenen tanıkların yalan beyanda bulunmaları halinde ise yalan tanıklık suçunun nitelikli hali oluşur.

veya HMK'nın 259. maddesinin 4. fıkrasına göre istinabe olunan mahkeme önünde işlenebilir. Tahkim usulünde ise yalan tanıklık suçu işlenemez¹⁰³.

Türk Ceza Kanununun 272. maddesinin 1. fıkrası kapsamında yalan tanıklık suçunun temel şeklinin işlenebilmesi için hukuka aykırı bir fiil nedeniyle başlatılan bir soruşturma söz konusu olmalıdır. TCK'nın 272. maddesinin 2. fıkrası kapsamında suçun nitelikli halinin söz konusu olabilmesi için ise tanığın, mahkeme huzurunda veya yemin ettirerek tanık dinlemeye kanunen yetkili kişi veya kurul önünde beyanda bulunması gereklidir. Tahkim faaliyeti ise sadece çekişmeli yargı konusu olan hukuk uyuşmazlıklarından, tarafların iradesine tabi olanlar için söz konusu olabilir¹⁰⁴. Dolayısıyla tahkim faaliyetinde, hukuka aykırı bir fiil nedeniyle başlatılan bir soruşturma söz konusu değildir. Tahkim faaliyetinde uyuşmazlıkları çözmekle görevlendirilen hakemlerin, HMK'nın 429. maddesine göre tanık dinleme yetkisi bulunmasına rağmen; tanığa yemin ettirme yetkisi bulunmamaktadır. HMK'nın 444. maddesinde belirtildiği üzere; bu kanunda açık hüküm bulunmayan hallerde, tahkim usulünde HMK hükümleri uygulanmaz. Bu sebeplerle tahkim usulünde yalan tanıklık suçunun işlenmesi söz konusu değildir.

d. Yabancı bir merci önünde verilen beyanlar

Yalan tanıklık suçunun yabancı bir merci önünde işlenebilmesine dair doktrinde iki görüş bulunmaktadır. Birinci görüşe göre, yalan tanıklık fiili Türk makamları önünde işlendiği takdirde suç oluşturur;

¹⁰³ Tezcan/ Erdem/ Önok, 2013, s. 939-940; Meran, Necati; **İçtihatlı – Açıklamalı Basın Yoluyla ve Genel Olarak Hakaret – İftira – Yargılamayı Etkilemeye Teşebbüs ve Soruşturmanın Gizliliğini İhlali Suçları**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2009, s. 247. Aksi görüş için bkz. Malkoç, İsmail; **Açıklamalı – İçtihatlı Yeni Türk Ceza Kanunu**, 2. Cilt, 3. Baskı, Malkoç Kitabevi, Ankara 2008, s. 2483; Artuk/ Gökçen/ Yenidünya, s. 1016. Yazarlar tahkim yargılamasında vuku bulan yalan tanıklıkların TCK'nın 272. maddesinin 1. fıkrası kapsamında olduğunu ileri sürmektedir.

¹⁰⁴ Kuru/ Arslan/ Yılmaz, s. 817; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 738.

yabancı bir merci önünde yapılan yalan tanıklıklar suç oluşturmaz¹⁰⁵. Bu görüşe göre; yabancı ülkede bulunan tanıkların, bu ülke makamlarınca dinlenmesi için Türk mahkemelerince verilen talimata istinaden yapılan dinlemelerde meydana gelen yalan tanıklıklar suç oluşturmaz¹⁰⁶. Doktrindeki diğer görüşe göre ise kanunda yabancı merci tarafından alınan tanık beyanları açısından bir belirleme yapılmamış olması dolayısıyla; tanığı dinleyen yabancı merciin TCK'nın 272. maddesinin 1. ve 2. fıkrasında belirtilen niteliklere sahip olması halinde, bu merciler önünde kasten gerçeğe aykırı beyanda bulunulmasıyla yalan tanıklık suçu gerçekleşir¹⁰⁷.

*“Ceza İşlerinde Karşılıklı Yardım Avrupa Sözleşmesi”*¹⁰⁸

uyarınca taraf devletler birbirlerine adli yardımda bulunmak konusunda yükümlülük altına girmişlerdir¹⁰⁹. Sözleşmeye göre, istinabe olunan ülkenin mercileri tanık dinleme işlemini yerini getirecektir¹¹⁰. Uluslararası sözleşmelerin Anayasal niteliği gereğince¹¹¹; istinabe olunan ülkenin mercileri tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurul niteliğine sahiptir. Türkiye’de yürümekte olan bir suç soruşturması veya kovuşturması sırasında istinabe suretiyle yabancı devlet mercilerince tanık dinlenilmesi halinde; tanık olarak dinlenen kişinin istinabe olunan devlet mercilerince alınan ifadesi sırasında kasten

¹⁰⁵ Önder, **Özel Hükümler**, s. 321; Erem, Faruk; **Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku**, Cilt: 3, Özel Hükümler, 3. Baskı, Seçkin Kitabevi, Ankara 1985, s. 542.

¹⁰⁶ Erem, **Özel Hükümler**, s. 542.

¹⁰⁷ Ünver, **Adliye Karşı Suçlar**, s. 195.

¹⁰⁸ 18.3.1968/1034 sayılı Onay Kanunu, RG’de yayımlanma tarihi: 16.10.1968.

¹⁰⁹ **Ceza İşlerinde Karşılıklı Yardım Avrupa Sözleşmesi m. 3:** “1) Bir ceza davasına ilişkin olarak, soruşturma işlemlerinin yürütülmesi veya delillerin, dosya ve belgelerin gönderilmesi hakkında, yardım isteyen Tarafın adli makamlarınca yapılmış olan istinabe taleplerini, yardım istenen Taraf, kendi mevzuatında öngörülen şekillere uygun olarak yerine getirir.

2) Yardım isteyen Taraf, tanıkların veya bilirkişilerin andlı ifade vermelerini isterse, bu hususu açıkça talep edecek ve yardım istenen Taraf, milli mevzuatında bunu engelleyen bir hüküm yok ise, bu talebi yerine getirecektir.”

¹¹⁰ Hukuki uyumsuzluklara ilişkin istinabe suretiyle yabancı mercilerce tanık dinlenmesi Türkiye’nin 1574 sayılı Onay Kanunu ile 1972 yılından bu yana taraf olduğu 01.03.1954 tarihli “*Hukuk Usulüne Dair Lahey Sözleşmesi*” ne göre yapılmaktadır. RG Tarih/Sayı: 23.02.1972/14137, 23.05.1972/14194.

¹¹¹ **Anayasa m. 90, f. 5:** “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyumsuzluklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.”

gerçeğe aykırı beyanda bulunması, yalan tanıklık suçunun oluşmasına sebebiyet verir. Yapılan yalan tanıklık dolayısıyla hakkında suç soruşturması veya kovuşturması yürütülen kişi aleyhine TCK'nın 272. maddesinin 4 ilâ 8. fıkralarındaki hükümlere göre bir tedbir uygulanması veya kişinin cezaya çarptırılması halinde yalan tanıklık suçunun neticesinin Türkiye'de gerçekleşmiş olmasından ötürü suç Türkiye'de işlenmiş sayılacaktır (TCK m. 8, f. 1). Yalan tanıklık suçunun temel şeklinin veya nitelikli hallerinin gerçekleştiği durumlarda ise sorun, TCK 11. ve 12. maddeleri kapsamında çözümlenmelidir. Örneğin; bir Türk vatandaşı, yabancı ülkede yalan tanıklık suçunu işlemişse yalan tanıklık suçunun temel şekli için kanunda öngörülen ceza miktarının bir yıldan az hapis cezasını gerektirmesi dolayısıyla TCK'nın 11. maddesinin 2. fıkrasındaki şartların varlığı halinde Türkiye'de yargılanır¹¹².

Yabancı bir devlette yürütülen soruşturma veya kovuşturma dolayısıyla, Türk adli mercilerine istinabe olunmuş ve yabancı devlet tarafından Türk adli mercilerince tanık dinlenilmesi talep edilmiş olabilir. Söz konusu tanık dinleme faaliyeti kapsamında dinlenen tanığın, yalan tanıklık suçuna vücut verecek fiilleri gerçekleştirmesi halinde; kanımızca kişi hakkında yalan tanıklık suçunu işlediğinden bahisle Türkiye'de kovuşturma yapılamaz. Her ne kadar bu durumda fiil, Türk adli makamları önünde kasten gerçeğe aykırı beyanda bulunmak suretiyle işlenmiş olup yalan tanıklık suçu açısından tipik olarak addedilebilirse de; yalan tanıklık suçuyla korunmak istenen hukuki değerlerden biri olan adli mercilerin yanılsaması tehlikesinin önlenmesi değeri göz önüne alındığında, işlenen fiille yabancı devlet adli mercilerinin yanılsaması tehlikesine sebebiyet verilmesi suç olarak kabul

¹¹² Yargıtay'ın 765 sayılı TCK'nın yürürlükte olduğu dönemde işlenen bir fiil açısından bu yönde kararında; *“Sanık S.D'nin yalan tanıklık yaptığı iddia olunan anlatımının Fransız Adli Polisi tarafından alınması nedeniyle, sanığın oturduğu ülke araştırılarak ve sanıklar H.D ile M.D'nin suça nerede azmettirdikleri de belirlendikten sonra 765 sayılı TCY'nın 5. maddesindeki işlendiği belirtilen suça ilişkin cezanın sınırları da gözetilerek, aynı madde (TCY. 5) uyarınca 286/1. maddede öngörülen suçtan yargılamasının Türkiye'de yapılabilip yapılamayacağı tartışmadan hüküm kurulması... bozmayı gerektirmiştir.”* denmektedir. Karar için bkz. Yargıtay 4. CD, E. 2006/3966, K. 2007/8565, T. 31.10.2007, www.kazanci.com, (Erişim tarihi: 24.10.2012).

edilmemelidir. Zira TCK’da yer alan bir suç tipiyle korunmak istenen hukuki değerin, bir başka devletin adli mercilerinin yanıltılması tehlikesinin önlenmesi olduğu savı desteklenebilir mahiyette değildir. Ayrıca bu durumda, tanıklıkta bulunan kişinin yabancı olması halinde geri verilmesi de söz konusu olamaz. Zira TCK’nın 18. maddesinin 1. fıkrası uyarınca geri vermenin söz konusu olabilmesi için suçun yabancı ülkede işlenmiş olması gerekmektedir.

2. Gerçeğe Aykırı Olarak Tanıklık Yapmak

Türk Ceza Kanununun 272. maddesinin 1. fıkrasına göre yalan tanıklık suçunun oluşabilmesi için gerçeğe aykırı olarak tanıklık yapılması gerekir. Bu niteliği itibariyle yalan tanıklık suçu serbest hareketli bir suç olup¹¹³ suçu oluşturan fiil ani niteliktedir ve suç tek hareketli bir suçtur¹¹⁴.

Doktrindeki bir görüşe göre gerçeğe aykırı olarak tanıklık yapmak, yapılan tanıklığın yalan teşkil etmesi veya tanıklığa konu olan olaya ilişkin bilgilerin kısmen ya da tamamen saklanması anlamına gelir¹¹⁵. Buna karşılık *Ünver*; TCK’nın 272. maddesinde suçun hareket unsuru olarak “gerçeğe aykırı olarak tanıklık yapmak” yer aldığı için, tanığın bilgisini az veya çok

¹¹³ İçer, Zafer; “Yalan Tanıklık Suçu (TCK m. 272)”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 18, Sayı: 1, Yıl: 2012, s. 191. 765 sayılı TCK’nın 286. maddesinde yalan tanıklık suçunu oluşturan hareketler; yalan söylemek, gerçeği inkâr etmek veya sorulan hususlara ilişkin sahip olunan bilgiyi az ya da çok saklamak şeklinde seçimlik olarak sayılmıştır. 5237 sayılı TCK’nın 272. maddesinde ise yalan tanıklık suçunun fiil unsuru gerçeğe aykırı olarak tanıklık yapmaktır. Bu yönüyle suç serbest hareketli bir suçtur.

¹¹⁴ Alacakaptan, Uğur; **Suçun Unsurları**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No. 372, Ankara 1975, s. 45.

¹¹⁵ *Donay/ Kaşıkçı*; yalan söylemenin, gerçeğin herhangi bir şekilde gizlenmesi olduğunu ifade etmektedir. Yazarlara göre, gerçeğin kısmen veya tamamen saklanması da yalan söylemek kapsamındadır, (Donay, Süheyl/ Kaşıkçı, Mahmut; **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu**, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2004, s. 355).

saklaması halinde, şu anki kanuni düzenleme itibari ile bu fiilin suç teşkil etmeyeceğini ileri sürmüştür¹¹⁶.

Artuk/ Yenidünya'ya göre ise yalan söylemek; bir olayın cereyan şeklinin gerçeğe aykırı olarak, olduğundan başka bir şekilde anlatılması, kısaca gerçeğin kasten değiştirilmesidir¹¹⁷. *Ansay* ise iyi niyetle, doğru sanarak, hafızanın yanıltması veya unutmak suretiyle de yalan söylemenin mümkün olduğunu ileri sürmüştür¹¹⁸.

Kanımızca; yalan söylemenin ancak kasten mümkün olması sebebiyle, beyanda bulunan tanığın, dava konusu olaya ilişkin yanılarak söylediği sözler yalan kapsamında değerlendirilmez. Madde gerekçesinde belirtildiği üzere gerçeğe aykırı tanıklık yapmak, gerçeği inkâr etmeyi de kapsar. Gerçeği inkâr etmek, olay hakkında bilgisi olan tanığın dava konusu olaya ilişkin bilgisi olmadığını iddia etmesidir¹¹⁹. Nitekim TCK'nın 272. maddesinin gerekçesinde; tanıklığının konusunu oluşturan hususlar hakkındaki bilgisini veya gördüğünü tam olarak açıklamakla yükümlü olan tanığın, tanıklığının konusunu oluşturan bu hususlara ilişkin bildiklerini az veya çok saklaması halinde de yalan tanıklık suçunun oluşacağı belirtilmektedir.

¹¹⁶ Ünver, **Adliye Karşı Suçlar**, s. 187-188. Ancak yazar bu görüşünü, mahkemenin sormadığı hususlara veya yargılama konusu olay açısından herhangi bir ispat gücü bulunmayan açıklamalara istinaden ileri sürmektedir.

¹¹⁷ Artuk/ Yenidünya, s. 792.

¹¹⁸ Ansay, Sabri Şakir, "Mahkemelerimizde Yemin", **AÜHFD**, Yıl: 1954, Cilt: 11, Sayı: 3-4, s. 117. Erem de ihmal veya dikkatsizlikle yalan söylenebileceğinden bahsetmektedir, **Özel Hükümler**, s. 548.

¹¹⁹ Artuk/ Gökçen/ Yenidünya, s. 1018; Gözübüyük, A. Pulat; "Yalan Şahitliği ve Yalan Yere Yemin", **Adalet Dergisi**, Yıl: 60, Sayı: 6, Ankara 1969, s. 339. Soyaslan, gerçeğin inkâr edilmesini "negatif yalan" olarak nitelendirmektedir, **Özel Hükümler**, s. 725. Yargıtay; "Sanıkların hakaret suçu nedeniyle yapılan soruşturma sırasında Cumhuriyet savcısı huzurunda 08.11.2007 tarihli beyanlarında, olayın ne şekilde gerçekleştiğini ayrıntılarıyla anlatmaları ve bu anlatımlarının iddia ile uyumlu olması, kovuşturma aşamasındaki beyanlarında ise hakaret içeren sözü duymadıklarını beyan etmeleri..." şeklinde hüküm vermek suretiyle gerçeğin inkâr edilmesinin yalan tanıklık suçunu oluşturacağına karar vermiştir, Yargıtay 4. CD, E. 2010/26084, K. 2012/17385, T. 19.09.2012, (Yayınlanmamıştır).

a. Tanığın gerçeği söyleme yükümlülüğünün sınırlarının tespiti

Tanığın gerçeği söyleme yükümlülüğünün sınırlarının tespitine ilişkin doktrinde farklı görüşler yer almaktadır. Doktrindeki bir görüşe göre tanık, tanıklığının konusunu oluşturan olaylara ilişkin tüm bilgisini kendisine sorulmasa bile ortaya koymak zorundadır¹²⁰. Tanığın bildiği bir husus hakkında, yargılama makamları tarafından, kendisine bu konuda soru sorulmadığını iddia etmesi mümkün değildir. Bu görüşe göre; tanıklığın eksik bırakılması, yargılama konusu olaya ilişkin bilgilerin kısmen veya tamamen gizlenmesi halinde yalan tanıklık suçu oluşur¹²¹. Doktrindeki diğer bir görüşe göre ise tanığa sorulmayan sorular açısından yalan tanıklık suçu oluşmaz¹²².

Kanımızca, tanığın bildiği tüm hususları tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurula eksiksiz şekilde anlatmakla yükümlü olduğu noktasında bir tereddüt yoktur. Ancak, tanığın bildiklerini gizlemek suretiyle yalan tanıklık suçundan sorumlu tutulabilmesi için bilgilerini eksik olarak ortaya koyduğunun kanıtlanması gerekmektedir. Zira CMK'nın 59. maddesinin 2. fıkrası uyarınca yetkili kişi veya kurul, tanıklık konusu olayın aydınlanması için her zaman tanığa soru yöneltebilir. Tanığı dinleyen yetkili kişi veya kurul tarafından yöneltilen soruya, tanığın verdiği cevaba göre tanığın bilgisini kasten sakladığı tespit ediliyorsa yalan tanıklık suçunun oluştuğu kabul edilebilir.

Common Law sisteminde ise tanığın kendisine sorulan sorulara vermiş olduğu cevabın gerçeğe aykırı olması gerekmektedir. Kişinin, yalan tanıklık suçunu işleyip işlemediği sadece kendisine sorulan soruya vermiş olduğu cevap dikkate alınarak belirlenir. Bu sistemde, sorulan sorulara tanığın doğru cevap verme yükümlülüğü; sorunun doğrudan cevabı ile

¹²⁰ Tezcan/ Erdem/ Önok, 2013, s. 943.

¹²¹ Artuk/ Gökçen/ Yenidünya, s. 1018; Gözübüyük, *Yalan Şahitliği*, s. 340.

¹²² Özbek ve Diğerleri, *Özel Hükümler*, s. 1049.

sınırlıdır. Bu husus, cevabın “*literally true*” olarak nitelendirildiği hallerde suçun oluşmayacağı anlamına gelmektedir. Bu sebeple tanık, kendisine doğrudan sorulmayan bir hususa ilişkin açıklama yapmak zorunda değildir. *Bronston v. United States* davasında Amerikan Federal Yüksek Mahkemesi, tanığın sorulan soruya ilişkin vermiş olduğu cevabın doğru, fakat eksik veya yanlış kanaat uyandıracak nitelikte olduğu hallerde; gerçeğin ortaya çıkması için avukatın veya savcının soru sormaya devam etmesi gerektiğini vurgulamış ve tanığın eksik beyanda bulunması halinde suçun oluşmayacağına hükmetmiştir¹²³.

Tanığın kendisine sorulan hiçbir soruya cevap vermemesi veya kendisine sorulan sorulara ilişkin herhangi bir bilgisinin bulunmadığını beyan etmesi halinde de yalan tanıklık suçunun oluşup oluşmayacağına üzerinde durulması gerekir. Kanımızca yalan tanıklık suçu sadece icrai hareketle işlenebilir¹²⁴. Tanığın; bilgisine başvurulmuş olaylara dair tanıklık yapmaya başladıktan sonra, beyanlarında yargılama konusu olaya ilişkin birtakım hususları atlaması, bu bilgileri kendisini dinleyen yetkili kişi veya kuruldan saklaması yalan tanıklık kapsamında değerlendirilecek olmakla birlikte; tanığın hiç tanıklık yapmaya başlamaması halinde yalan tanıklık suçu oluşmaz. Bu durumda ancak CMK’nın 60. maddesinde düzenlenen tanıklıktan ve yeminden sebepsiz çekilmeye ilişkin hüküm uyarınca, tanık hakkında disiplin hapsine hükmedilebilir. Dolayısıyla yalan tanıklık suçunun oluşabilmesi için kişinin, tanıklık yapmaya başlaması gerekmekte olup suç ancak icrai hareketle işlenebilir. Öyle ki; tanıklığa başlandıktan sonra gerçeği

¹²³ Green, **A Moral Theory**, s. 136. *Bronston v. United States* davasında, savcı yargılanmakta olan Bay Bronston’a İsviçre Bankalarında kişisel bir hesabı olup olmadığını sormuş, Bay Bronston ise “*sahip olduğu şirketin İsviçre Bankalarında bir hesabı olduğu*” şeklinde cevap vermiştir. Sonrasında Bay Bronston’un da İsviçre Bankalarında kişisel bir hesabı olduğu ortaya çıkmış ve Bay Bronston hakkında yalan tanıklık suçundan dolayı dava açılmış olsa da; Amerikan Federal Yüksek Mahkemesi Bay Bronston’un soruya vermiş olduğu cevabın kendi içinde doğru olmasından dolayı davayı reddetmiştir, (Breedlove, s. 908, dn. 64).

¹²⁴ Aksi yönde görüş için bkz. Erem, Faruk; “Yalan Şahadet, Hakikata Aykırı Bilirkişilik Ve Tercümanlık”, **AÜHFD**, Yıl: 1954, Cilt: 11, Sayı: 1-2, s. 46. Yazar, gerçeğin saklanması suretiyle yapılan yalan tanıklıkların ihmali hareketle işlenen suç niteliğinde olduğu kanaatindedir. İcrai ve ihmali davranışın tespiti konusunda bkz. Maiwald, Manfred; Çeviren: Cumhuriyet Şahin, “İcrai ve İhmali Davranış – Bir Başkası İçin Hareket Etmek”, **Türk Ceza Kanunu Tasarısı İçin Müzakereler**, Konya 1998, s. 171.

inkâr etmek veya sahip olduğu bilgiyi kısmen veya tamamen saklamak da icrai hareket niteliğindedir. Tanığın gerçeğe aykırı olarak, yargılanmakta olan olaya ilişkin hiçbir bilgisi olmadığını söylemesi veya kendisine yöneltilen sorulara sadece “*bilmiyorum*” ya da “*hatırlamıyorum*” cevabını vermesi icrai bir hareket teşkil eder ve yalan tanıklık suçuna vücut verir¹²⁵.

b. Gerçeğe aykırılığın tespiti

Gerçeğe aykırılığın tespit edilebilmesi için, beyanın doğruluğunun; söylenen ile sahip olunan bilginin mi, yoksa söylenen ile gerçekliğin mi uyuşması olduğunun belirlenmesi gerekmektedir. Alman hukukunda bu konuda üç farklı teori ileri sürülmüştür. Objektif teoriye göre gerçeğe aykırılık, tanık beyanının objektif gerçekliğe aykırı olmasıdır. Tanığın beyanı, dava konusu olayın gerçekte meydana geliş şekliyle çelişiyorsa bu durumda beyan gerçeğe aykırı addedilir. Tanığın beyanının objektif gerçeklikle uyuşmadığı hallerde, suçun maddi unsurlarının gerçekleştiği kabul edilir. Tanık tarafından gerçeğe aykırılığın bilinmemesi halinde ise hata hükümleri uygulama alanı bulur¹²⁶.

Sübjektif teoriye göre ise gerçeğe aykırılık, beyanda bulunan tanığın olayı algılaması sonucu edindiği bilgisi ile söyledikleri arasında çelişkinin var olmasıdır. Bu teoriye göre tanığın söyledikleri, algılamalarını yansıtmalarına rağmen gerçeğe uymuyorsa, tanık yalan söylemiş addedilemez.

Bu konudaki üçüncü teori olan yükümlülük teorisine göre ise tanık, beyanında gerçeğin ortaya çıkarılmasına yönelik olarak getirilmiş

¹²⁵ Feyzioğlu, s. 156; Parlar, Ali/ Hatipoğlu, Muzaffer/ Yüksel, Erol Güngör; **Açıklamalı – İctihatlı Ceza Muhakemesi Hukukunda Deliller Çapraz Sorgu ve İspat**, Yayın Matbaacılık, Ankara 2008, s. 171.

¹²⁶ İçer, s. 92.

muhakeme hukuku kurallarından kaynaklanan yükümlülüğüne aykırı hareket ederse gerçeğe aykırılık söz konusu olur¹²⁷.

Türk hukukunda ise gerçeğe aykırılığın ne şekilde tespit edileceği hususunda çeşitli görüşler mevcuttur. *Özbek ve Diğerleri*, tanığın beyanının gerçeğe aykırılık teşkil edip etmediğinin belirlenmesinde somut olayın tanık gözündeki gerçekliğinin değil; objektif gerçekliğin kıstas alınması gerektiği görüşündedir¹²⁸. Buna göre tanığın beyanı ile objektif gerçek arasındaki çelişki, yalan tanıklık suçuna vücut verebilir. *Önder'e* göre ise tanığın; gerçekleşen olayı objektif gerçeğe uygun olarak algılamamış olması, tanığın yalan tanıklıktan dolayı cezalandırılmasını gerektirmez¹²⁹. Tanık; algıladığı olayı, kendi algısına uygun ve samimi şekilde açıklıyorsa gerçeğe aykırı beyanda bulunmuş olmaz. Yalan tanıklık suçundan dolayı kişinin sorumlu tutulabilmesi için tanıklığın, hem objektif olarak gerçeğe aykırı olması hem de sübjektif açıdan tanığın olaya ilişkin edindiği bilgiyi yansıtmaması gerekir. Aynı şekilde *Yaşar/ Gökcan/ Artuç*, tanığın beyanının objektif gerçeğe aykırılık teşkil etmesinin, kişinin gerçeğe aykırı olarak tanıklık yaptığı bilinciyle hareket ettiğinin ispatlanması durumunda suç oluşturacağını belirtmiştir¹³⁰. *Soyaslan* ise tanığın gördüğü, duyduğu ve algıladığı olayı aktarmasının gerektiği; yalanın, tanığın algıladıklarını çarpıtması olduğu kanaatindedir¹³¹. Öyle ki; tanığın yalan söylemek kastıyla hareket ettiği ancak beyanının aslında gerçeği yansıttığı hallerde bile suç oluşmaktadır. Yazar; daha eski tarihli bir eserinde ise tanığın, beyanlarının yalan teşkil ettiğine inanması; ancak bu ifadelerin gerçekte doğru olması

¹²⁷ Söz konusu teoriler hakkında bkz. Ünver, **Adliye Karşı Suçlar**, s. 184-187; İçer, s. 192.

¹²⁸ *Özbek ve Diğerleri*, **Özel Hükümler**, s. 1052. Aynı yönde bkz. Tezcan/ Erdem/ Önok, **2013**, s. 943.

¹²⁹ *Önder*, **Özel Hükümler**, s. 325- 328. Yazar, konuya ilişkin olarak Yargıtay Ceza Genel Kurulunun bir kararını örnek göstermektedir. Bir adam öldürme olayında fail; silahı ile bir el ateş ettikten sonra ikinci kez ateş etmeye hazırlandığı sırada failin elinden silahı almaya çalışan kişi, elinde silah bulunduğu anda olayı gören tanık tarafından adam öldürme fiilini gerçekleştiren kişi olarak algılanmış olabilir. Bu olayda tanıklık yapan kişinin objektif gerçekliğe aykırı olarak tanıklık yapması dolayısıyla yalan tanıklık suçundan sorumlu tutulması söz konusu olamaz. Karar için bkz. YCGK, 1- 19/17, T. 21.2.1955, (*Önder*, **Özel Hükümler**, s. 326).

¹³⁰ *Yaşar/ Gökcan/ Artuç*, s. 7938.

¹³¹ *Soyaslan*, **Özel Hükümler**, s. 726.

halinde yalan tanıklık suçunun oluşmayacağını, bu durumda mefruz suçun¹³² varlığının kabul edileceği görüşünü savunmuştur¹³³.

Esasen bu husus, tersine unsur yanılgısı olarak da ifade edilmektedir. Bu durumda kişi, davranışının hukuka aykırı olduğunu düşünmektedir; ancak somut olayda bir haksızlık gerçekleşmediği için kişinin cezalandırılması söz konusu olmaz¹³⁴. *Alacakaptan* ise bu halde, konu yokluğu dolayısıyla işlenemez suçun varlığından bahsetmektedir. Yazara göre; yalan tanıklıkta bulunduğu sanan kişi, gerçeği söylüyorsa adaletin sağlanmasındaki menfaat tehlikeye uğramaz¹³⁵.

Kanımızca, beyanın gerçeğe aykırılık teşkil edip etmediği noktasında objektif kriterin esas alınması mümkün değildir. Objektif gerçeklikle çelişmeyen bir beyan da yalan tanıklık suçuna vücut verebilir. Tanığın ifadesinin objektif gerçeğe uygun olduğu, ancak tanıklığının konusunu oluşturan bilgilerin kaynağı hakkında yalan söylemesi halinde yalan tanıklık suçu oluşur. Zira bu yalan, delillin güvenilirliğini ve hüküm verecek olan merciin kararını etkileyecektir¹³⁶. Tanık beyanının objektif gerçeklikle çelişmesi ise tek başına tanığın yalan söylediği anlamına gelmez. Objektif gerçeklikle çelişen beyanın; tanık tarafından, algılanma biçimine aykırı olarak aktarıldığının da ispat edilmesi gerekir.

¹³² *Mefruz suç (varsayılan suç)*; kanuni tarife uygun olmayan bir eylemi, tipe uygun olduğu düşüncesiyle işleyen kişinin cezalandırılmaması olarak tanımlanmaktadır, (Sözuer, Adem; **Suç Teşebbüs**, İstanbul 1994, s. 174).

¹³³ Soyaslan, Doğan; **Teşebbüs Suçu**, Kazancı Hukuk Yayınları No: 131, Ankara 1994, s. 176.

¹³⁴ Özgenç, İzzet; **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 8. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013, s. 427; Koca, Mahmut/ Üzülmöz, İlhan; **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012, s. 232.

¹³⁵ Alacakaptan, Uğur; **İşlenemez Suç**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No: 223, Ankara Tarihsiz, s. 11-12. Yazarın bu görüşüne katılmıyoruz. Zira suçla korunan hukuki değer ile suçun konusu farklı kavramlardır. Bu durumda da suçun konusuz kaldığından bahsetmek mümkün değildir.

¹³⁶ “Sanığın yağma suçunun soruşturma ve kovuşturmasında, yalan tanıklık suçundan dolayı Cumhuriyet savcılığınca alınan ifadesinde olay yerinde olduğunu ve görgüsünün olduğunu beyan ettiği ancak, yalan tanıklık suçundan Bursa Asliye Ceza Mahkemesine talimat yoluyla verdiği savunmasında “mahkemede duyduklarımı anlattım” biçiminde ifade vererek beyanlarının çelişmesi karşısında, çelişkinin giderilmeye çalışılarak kanıtların kabul ediliş biçimine göre suç öğelerinin tartışılıp sonucuna göre hüküm kurulması...”, Yargıtay 4. CD, E. 2009/13731, K. 2011/17747, T. 18.10.2011, (Yayınlanmamıştır).

Common Law sisteminde, Amerikan ve İngiliz Kanunlarındaki düzenlemenin aksine, mahkeme uygulamasında gerçeğe aykırılığın objektif olarak var olması gerektiği yönünde içtihat oluşmuştur. Her ne kadar yalan tanıklık suçunun düzenlendiği kanun maddelerinde; kişinin doğruluğuna inanmadığı bir konu hakkında doğruymuş gibi beyanda bulunması yalan tanıklık suçu için sorumluluğu doğuracak bir fiil olarak düzenlenmiş olsa da, gerçeğe aykırılığın aslında var olmadığı; fakat tanığın, gerçeğe aykırı beyanda bulunduğunu düşündüğü hallerde suçun oluşmayacağı belirtilmiştir¹³⁷.

3. Fiilin Muhakemeyi Yanlış Yola Sevk Etmeye Muktedir Olması

Yalan tanıklık suçunun gerçekleşebilmesi için, tanığın beyanlarının muhakemeyi yanlış yola sevk edebilme yeteneğinin bulunması gerekmektedir. Doktrinde yer alan bir görüşe göre; tehlike suçlarında, kanunda tanımlanan tipik eylemin hukuksal değeri ihlal etmeye elverişli olması gerekir; bu suçlarla korunan hukuki değeri ihlal etmeye elverişli olmayan fiil, tipik eylem olarak addedilemez¹³⁸. Ancak bir diğer görüşe göre; soyut tehlike suçlarının oluşması için tehlikenin oluşması şart olmayıp genel tecrübe kuralları dolayısıyla riskli olduğu bilinen bir fiilin yapılmış olması, sorumluluğun doğması için yeterlidir. Bu görüşteki yazarlara göre, yalan tanıklık suçu açısından yalnızca gerçeğe aykırı bir açıklamada bulunulması yeterli olup bu beyanla mahkemenin maddi gerçeğe ulaşmasının tehlikeye sokulup sokulmadığı önem arz etmez¹³⁹.

¹³⁷ Green, **A Moral Theory**, s. 135. *Common Law* sistemindeki eski uygulamalarda ise Amerikan ve İngiliz Kanunlarının lafzına uygun olarak, yemin ederek beyanda bulunan tanığın yalan söylediğini düşünmesine rağmen; aslında doğruyu söylediğinin ortaya çıktığı hallerde hakkında ceza soruşturması yapıldığı belirtilmiştir, (Green, **A Moral Theory**, s. 135, dn. 15).

¹³⁸ Ünver, **Hukuksal Değer**, s. 954.

¹³⁹ *Hirsch'ten* aktaran; Ünver, **Hukuksal Değer**, s. 955.

Tanığın beyanının soruşturma sonucunda verilecek karar veya yargılama sonucunda verilecek hükme etkili olabilme imkânı yok ise yalan tanıklık suçu oluşmaz¹⁴⁰. Bu bağlamda hangi beyanların yalan tanıklık suçunu oluşturabilecek nitelikte olduğunun tespit edilmesi gerekmektedir. Tanıklık konusu olayla ilgisi olmayan¹⁴¹ veya üzerinde uyuşmazlık bulunmayan ya da herkes tarafından doğru olmadığı kolaylıkla anlaşılabilen hususlara ilişkin yapılan gerçeğe aykırı açıklamalar, yalan tanıklık suçuna vücut vermez. Dava ile hiçbir ilgisi olmayan vakıalara ilişkin yapılan açıklamalar, adli faaliyetin seyrine herhangi bir etki etmez¹⁴². Zira bu beyanlar, yargılama sonucunda kurulacak hükme tesir etme olanağına sahip değildir.

Tanığın, kimlik bilgilerine ilişkin sorulara ya da henüz uyuşmazlık konusu olaya ilişkin bilgisine dair beyanı alınmadan önce sorulan sorulara gerçeğe aykırı cevap vermesi durumunda yalan tanıklık suçu oluşmaz¹⁴³. Tanığın, kimlik bilgilerine ilişkin vermiş olduğu bilgiler “tanık beyanı”

¹⁴⁰ Majno; **Ceza Kanunu Şerhi**, Cilt II, Yargıtay Yayınları No: 4, Ankara 1978, s. 257. Konuya ilişkin bir kararında Yargıtay; “*Olayımızda sanık; kimliğinin gizli kalacağı düşüncesiyle, yasak silah taşıyan kişiyi ihbar etmiş; bu ihbar üzerine yapılan aramada yasak silah bulunmuş ve hükümlülük kararı verilmiştir. Sanığın bu davadaki bilgisini gizlediği ileri sürülen tanıklığı, ihbarcının kim olduğu yolundaki merakın sonucudur. Bu durum karşısında; sanığın yasak silah taşıma cürmünde tanık olarak dinlenilmesinin gerekli olmadığı ve bilgisini gizlemesinin de hükmü etkileyecek nitelikte ve suçla korunan varlığa/yarara/değere zarar vermeye ya da onları tehlikeye düşürmeye elverişli ve dolayısıyla suçun ihlal edici boyutunun bulunmadığı gözetilmeden hükümlülük kararı verilmesi,*” şeklinde hüküm tesis etmiştir, Yargıtay 4. CD, 7311/8314, T. 22.12.1992. İlgili karar için bkz. Malkoç, İsmail/ Güler, Mahmut; **(Uygulamada) Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler -II-**, Adil Yayınevi, Ankara 1996, s. 2300.

¹⁴¹ “*O.Y. ve H.E. isimli kişilerin, sanığın da oturduğu Kovalı Köyü’ne gidip evinden henüz çıkmakta olan M.G. isimli kişiyi kahvehanede konuşacakları bahanesiyle araçlarına davet ettikten sonra Kovalı Barajı’nın yanındaki ıssız yere götürüp dövdükleri ve haczi kaldırması için tehdit ettikleri iddiasıyla açılan davanın kovuşturma aşamasında tanık olarak dinlenen ve olay yerinde bulunmayan sanığın, olay günü failleri görüp görmeme gibi olayla doğrudan ilgisi bulunmayan bir konuda yalan beyanda bulunmasının yüklenen suçun unsurlarını oluşturmayacağı gözetilmeden hükümlülük kararı verilmesi...*”, Yargıtay 4. CD, E. 2010/17053, K. 2012/11506, T. 15.05.2012, (Yayınlanmamıştır).

¹⁴² Soyaslan, **Özel Hükümler**, s. 727.

¹⁴³ Erem, **Yalan Şahadet**, s. 45. Tanığın beyanda bulunmaya başladıktan sonra daha önce bir mahkûmiyetinin bulunup bulunmadığına yönelik soruya gerçeğe aykırı olarak cevap vermesi de yalan tanıklık suçuna vücut vermez, zira bu hususun yargılanmakta olan fiille bir ilgisi bulunmadığı gibi söz konusu beyan tanık beyanı kapsamında değildir, (Feyzioğlu, s. 124, dn. 266).

kapsamında değildir¹⁴⁴; zira tanık beyanı, yargılanmakta olan vakıya ilişkin bilgilerden oluşmaktadır. Böyle bir durumda TCK'nın 206. maddesinde düzenlenen resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçu¹⁴⁵ ya da TCK'nın 268. maddesinde yer alan başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması suçu oluşur.

Yalan tanıklık fiilinin gerçekleştirildiği kamu davasının imkânsızlığı anlaşılır veya hukuk davasının taraf ehliyetinin bulunmaması gibi bir sebeple ortadan kalkması söz konusu olursa; gerçeğe aykırı beyanlarda bulunan kişinin yalan tanıklık suçundan cezalandırılıp cezalandırılmayacağı tartışılmıştır. Bir görüşe göre, bu hallerde yalan tanıklık suçu oluşmaz¹⁴⁶. Bu görüşe göre; örneğin on iki yaşından küçük bir kişi hakkında açılan kamu davasının, sanığın on iki yaşından küçük olduğunun anlaşılması halinde ortadan kaldırılması söz konusu olduğunda, bu yargılama açısından adaletin yanlış yola sevk edilmesi söz konusu olamaz. Adaletin yanlış yola sevk edilmesi tehlikesinin önlenmesi ise yalan tanıklık fiilinin suç olarak düzenlenmesinin temelinde yatan düşüncedir. Dolayısıyla davanın açılmadığı bu gibi hallerde, adaletin yanlış yola sevk edilmesi tehlikesi söz konusu olmadığından yalan tanıklık suçu oluşmaz.

Doktrindeki diğer bir görüşe göre ise yalan tanıklığın yapıldığı yargılamanın bir şekilde ortadan kalkması, yalan tanıklık suçundan ötürü failin sorumlu tutulmasına engel olmaz¹⁴⁷. Yalan tanıklık suçunun oluşması, tanıklığın yapıldığı yargılamanın akıbetinden bağımsızdır. Yargıtay da yalan tanıklığın yapılmış olduğu davanın af ile ortadan kalkması halinde, yalan

¹⁴⁴ Ertanhan, s. 398-399. Ancak *Malkoç'a* göre, tanığın beyanlarının değerlendirilmesine ilişkin olarak sorulan sorulara bilerek gerçeğe aykırı şekilde cevap vermesi halinde, yalan tanıklık suçu oluşur. Zira bu sorular, tanığın beyanlarının mahkeme tarafından değerlendirilmesinde etkili olan bilgilere ilişkindir, s. 2484.

¹⁴⁵ Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçunu düzenleyen 765 sayılı TCK'nın. 343. maddesi suç dolayısıyla failin cezalandırılabilmesi için umumi veya hususi bir zararın meydana gelmesini bir objektif cezalandırılabilme şartı olarak öngörmüştü. 5237 sayılı TCK'da ise resmi belgenin düzenlenmesi sırasında yalan beyanda bulunan kişinin fiilinin cezalandırılabilmesi için bir zarar meydana gelmesi şart değildir.

¹⁴⁶ Erem, **Yalan Şahadet**, s. 46; Artuk/ Gökçen/ Yenidünya, s. 1020; Feyzioğlu, s. 237-238.

¹⁴⁷ Önder, **Özel Hükümler**, s. 322.

tanıklıkta bulunan kişinin sorumluluğu cihetine gidileceği yönünde karar vermiştir¹⁴⁸.

Kanımızca; sürmekte olan yargılamada davanın reddine karar verilmesi gereken bir halin varlığının anlaşılması halinde, örneğin aynı fiil ve aynı fail hakkında bir ceza davası sürmekte iken aynı davanın bir daha açılmış olması halinde, ikinci yargılamada yalan tanıklık suçunun işlenebileceğinin kabulü mümkün olmamalıdır. Zira davanın reddi ile sonuçlanması gereken ikinci davada, yargılama makamının yanıltılması ve gerçeğin ortaya çıkarılmasına engel olunması söz konusu olamaz.

Yalan tanıklık suçu, tanığın görevsiz mahkeme huzurunda dinlenmesi sırasında da işlenebilir. CMK'ya göre; görevsiz mahkemenin yaptığı işlemler bütünüyle geçersiz değildir ve bu durumda da tanık beyanının muhakemeyi etkileme imkânı vardır¹⁴⁹. Bu sebeple tanık gerçeğe aykırı beyanda bulunduktan sonra, mahkemenin görevsizlik kararı üzerine davaya başka bir mahkemede bakılmaya başlanması halinde de yalan tanıklık suçu oluşur¹⁵⁰.

Amerikan Hukukunda da yalan beyanın, yargılama konusu olaya ilişkin olması gerektiği Federal Kanun metninde açıkça belirtilmiştir. Buna göre yargılama konusu olayla ilgisi olmayan ya da önemsiz hususlara ilişkin beyanlar yalan tanıklık suçuna vücut vermez¹⁵¹. Birleşik Devletler Kanununda suçun bu unsuru açıkça ifade edilmesine rağmen; doktrinde tanığın hangi

¹⁴⁸ “Sanığın, yalan şahadette bulunduğu iddia olunan esas davanın, sonradan çıkan af kanunu ile ortadan kalkmış olması, olayla ilgili hafifletici bir sebep olarak kabul edilemeyeceğinden...”, Yargıtay 4. CD, 1911/2206, T. 16.5.1961. Karar için bkz. Gözübüyük, A. Pulat; **Türk Ceza Kanunu Açıklaması**, Cilt: III, Kazancı Hukuk Yayınları, Dördüncü Bası, İstanbul Tarihsiz, s. 433-434.

¹⁴⁹ Malkoç, s. 2483.

¹⁵⁰ “Ali Kozak isimli şahsın hırsızlık suçundan yargılandığı davada, sanığın hazırlık aşamasında ve Sulh Ceza Mahkemesi’nde tanık olarak verdiği ifadeler ile görevsizlik kararı üzerine davanın görüldüğü Asliye Ceza Mahkemesi’nde verdiği ifadeler arasındaki farklılığın, ... tartışılması ve sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerekirken, ...”, Yargıtay 4. CD, E. 2009/11087, K. 2011/8095, T. 13.06.2011, (Yayınlanmamıştır).

¹⁵¹ Gershman, Bennett L.; “The Perjury Trap”, **University of Pennsylvania Law Review**, Vol: 129, 1981, s. 652, dn. 97.

beyanlarının yargılama konusu olayla ilişkili olduğu, hangi beyanlarının ise yargılama konusu olayın dışında kaldığının tespitinin mümkün olmadığı savunulmuştur. *Common Law* sisteminde “*materiality*” olarak adlandırılan bu unsurun, suçun işlenip işlenmediğinin tespitinde herhangi bir etkisinin olmadığı; mahkeme uygulamalarının da bu hususa açıklık getiremediği ve mahkemelerin genellikle tanık tarafından söylenen tüm gerçeğe aykırı beyanları “*material*” olarak nitelendirerek herhangi bir hususta yalan söyleyen tanığın cezalandırılması yoluna başvurdıkları ileri sürülmüştür¹⁵². Amerikan uygulamasında “*materiality*” bir hukuki mesele olarak öngörülmüş ve kapsamı oldukça geniş bir biçimde çizilmiştir¹⁵³. Buna karşılık; gerçeğe aykırılık teşkil eden yalan beyanın, yargılanan kişinin lehine veya aleyhine olması hususunda herhangi bir ayırım yapılmamış olmasına rağmen, yargılanan kişiyi beraat ettiren bazı yalan beyanların, ceza soruşturmasından muaf tutulmasına ilişkin mahkeme uygulamalarına rastlanmaktadır. Nitekim *Brogan v. United States* kararıyla gündeme gelen mahkeme uygulamasına göre; yargılanan kişiyi suçlu çıkartacak nitelikte ve birkaç basit kelime ile cevaplanacak sorulara, gerçeği inkâr edecek şekilde cevap vermek suretiyle kişinin beraat etmesini sağlamak; ceza yargılamasından muaf tutulmuştur¹⁵⁴.

4. Yeminin Niteliği

5237 sayılı TCK’da tanığın yemin ettirilerek dinlenmesi, yalan tanıklık suçunun bir unsuru olarak öngörülmemiştir. 5237 sayılı TCK’da tanığın; 272’nci maddenin birinci fıkrasında yeminsiz, ikinci fıkrasında ise yeminli dinlenmesi sırasındaki yalan tanıklık fiilleri ve bu fiillerin yaptırımları

¹⁵² Bu konuda bilgi için bkz: Lillicht, Richard B.; “The Element Of Materiality In The Federal Crime Of Perjury”, *Indiana Law Journal*, Vol: 35 Number: 1, 1959-1960.

¹⁵³ Lillicht, s. 9. Bu bağlamda, yargılama konusu olaya ilişkin olmayan hususlarda tanığın yalan söylediğine kanaat getirilmişse; tanığa, bu yalanından dolayı hiç ceza vermemek yerine, bu fiillerin de cezalandırılması gerektiği belirtilmiştir. Yargılama konusu olayla ilişkili görülmeyen hususlarda söylenen yalanlar “*second degree perjury*” olarak nitelendirilmiştir, (Lillicht, s. 14-16).

¹⁵⁴ Green/ Kugler, s. 49 ve dn. 52.

ayrı ayrı düzenlenmiştir¹⁵⁵. 765 sayılı TCK'da yer alan düzenlemeye göre de yemin ettirilmeden dinlenen tanıkların, yalan tanıklık suçunu işlemesi mümkündür¹⁵⁶. Zira 765 sayılı TCK'nın 286. maddesinin 4. fıkrasında yeminsiz tanıklık yapan kişilerin cezasında indirimle gidileceği hükmüne yer verilmiştir. Bu iki kanun arasındaki fark; tanığı dinleyen yetkili kişi veya kurulun, tanığa yemin ettirme yetkisinin bulunup bulunmamasının suçun oluşumu açısından gösterdiği etkiye dayanmaktadır. 5237 sayılı TCK bakımından suçun temel şeklinin oluşması için hukuka aykırı bir fiil nedeniyle başlatılan bir soruşturma kapsamında tanığı dinleyen kişi veya kurulun, tanığa yemin ettirme yetkisine haiz olup olmaması önem taşımazken; 765 sayılı TCK'ya göre suç, ancak tanığa yemin ettirmeye yetkili olan kişi veya kurul önünde işlenebilir.

765 sayılı TCK'nın 286. maddesinin 1. fıkrasında; suçun temel şekli açısından tanığın yemin ettirmeye yetkili kişi veya kurul önünde dinlenmesi, suçun bir unsuru olarak düzenlenmiştir¹⁵⁷. 765 sayılı TCK'da yer alan düzenlemeye göre, tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurulun, tanığı yemin ettirmeye yetkisi yoksa söz konusu kişi veya kurul önünde yapılan tanıklıklar; yalan tanıklık suçuna vücut vermez. Ancak tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurul, tanığı yemin ettirerek dinlemeye yetkili ise tanık beyanının yeminli olup olmaması suçun oluşması açısından önem taşımaz¹⁵⁸. Yeminsiz dinlenen tanıklar açısından 765 sayılı TCK'nın 286. maddesinin 4. fıkrasında; cezada indirimle gidilmesini gerektiren şahsi bir sebep düzenlenmiştir. Bu hükme göre yeminsiz tanıklık yapılması, cezanın yarısına kadar indirilmesini gerektirir¹⁵⁹.

¹⁵⁵ Kaylan, Keskin; **Adliye Karşı Suçlar – 5237 Sayılı (Yeni) Türk Ceza Kanunu (Madde 267-289)**, s. 3, <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/109.doc>, (Erişim tarihi: 02.04.2012).

¹⁵⁶ Önder, **Özel Hükümler**, s. 321.

¹⁵⁷ “...Suçun oluşabilmesi için yemin verdirmeye yetkili bir kurulun huzurunda tanık, bilirkişi veya tercümanın gerçeğe aykırı beyanda bulunmaları gerekir...”, YCGK, 4-199/153, 13.5.1991. Karar için bkz. Artuk/ Yenidünya, s. 789, dn. 14.

¹⁵⁸ Feyzioğlu, s. 240-241.

¹⁵⁹ Yeminin korunmasına ilişkin eleştiriler için bkz. Erem, **Özel Hükümler**, s. 541. Kunter/ Yenisey/ Nuhoğlu ise 5237 sayılı TCK'da yer alan yalan tanıklık suçuna ilişkin yaptıkları açıklamalarda, kanunda tanığın yeminsiz dinlenmesinin cezada indirimle gidilmesini gerektiren bir sebep olarak

5237 sayılı TCK'da yer alan düzenlemeye göre, tanığa yemin ettirme yetkisine haiz olmayan kişi veya kurul önünde yapılan yalan tanıklıklar suçun temel şekline vücut verir¹⁶⁰. Bu suçun yemin ettirerek tanık dinlemeye kanunen yetkili kişi veya kurul önünde işlenmesi ise TCK'nın 272. maddesinin 2. fıkrasında bir nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Ancak bu nitelikli halin oluşması, tanığın yemin ederek beyanda bulunmuş olması şartına bağlı değildir. 5237 sayılı TCK'nın sisteminde, suçun nitelikli halinin oluşması açısından belirleyici ölçüt; tanığın yemin ederek beyanda bulunup bulunmaması değil, beyanın tanığa yemin ettirme yetkisine haiz kişi veya kurul önünde verilip verilmediğidir¹⁶¹.

Ceza Muhakemesi Kanunu, bazı tanıkların yeminsiz dinlenmesini öngörmüş; bazı tanıkların ise yemin etmekten çekinebilmelerine imkân tanımıştır. CMK'nın 50. maddesine göre; tanık olarak dinlendikleri sırada on beş yaşını tamamlamamış olanlar, ayırt etme gücüne sahip olmamaları nedeniyle yeminin niteliği ve önemini kavrayamayanlar ile soruşturma veya kovuşturma konusu suçlara iştirakten veya bu suçlar nedeniyle suçluyu kayırmaktan ya da suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirmekten şüpheli, sanık veya hükümlü olan kişiler yeminsiz dinlenmelerine rağmen; gerçeğe aykırı olarak tanıklık yapmaları halinde, suçun TCK'nın 272.

düzenlendiğini; bu halde yalan tanıklıkta bulunan kişinin cezasında yarı oranında indirimle gidileceğini belirtmektedirler, s. 666, dn. 40. Oysa tanığın yeminsiz dinlenmiş olması 5237 sayılı TCK'da bir şahsi cezasızlık sebebi ya da cezada indirimle gidilmesini gerektiren bir sebep olarak düzenlenmemiştir.

¹⁶⁰ Donay/ Kaşıkçı, s. 355; Meran, **Türk Ceza Kanunu**, s. 1323.

¹⁶¹ TCK'nın 272. maddesinin 2. fıkrasına göre, tanığın yemin etmiş olmasının, bu nitelikli halden sorumluluğun doğması için zorunlu olduğu da ileri sürülmüştür. Bu görüşe göre; TCK'nın 272. maddesinin 2. fıkrasında belirtilen mahkeme ya da yemin ettirerek tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurul önünde yapılan tanıklıklarda kişiye yemin ettirilmemişse, suç birinci fıkra kapsamındadır, (Özbek ve Diğerleri, **Özel Hükümler**, s. 1050). *Yaşar/ Gökcan/ Artuç'a* göre ise mahkeme huzurunda yapılan tanıklıklar dışında, ikinci fıkrada belirtilen "yemin ettirerek tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurul önünde" yemin etmeden yalan beyanda bulunulması halinde, TCK'nın 272. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen nitelikli hal uygulanamaz. Bir başka deyişle; mahkemeler dışında, yemin ettirerek tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurul tarafından tanığın yeminsiz dinlenmesi halinde bu nitelikli halden sorumluluk doğmaz. Bu görüşe göre, Cumhuriyet savcısının tanığı yeminsiz dinlemesi halinde suçun temel şekli oluşacaktır, s. 7940. *Yurtcan* da aynı sonuca, bu düzenlemeyle kanun koyucunun yeminli dinlenen tanığı daha fazla cezalandırmak istediği gerekçesiyle ulaşmaktadır, (Yurtcan, Erdener; **Yargıtay Kararları Işığında Adliye Karşı Suçlar**, İstanbul 2010, s. 45). Biz bu görüşlere yukarıdaki açıklamalarımız dolayısıyla katılmıyoruz.

maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen nitelikli halinden sorumlu olurlar¹⁶². CMK, bu kişilerin yeminsiz de olsa tanıklık yapmasında herhangi bir sakınca görmemiştir. Bu kişilerden bazılarının, yalan tanıklık suçundan dolayı sorumluluklarının tespiti ise 5237 sayılı TCK'nın benimsediği suç teorisinde yeni bir nitelik kazanmış olan kusurluluk kavramı ile doğrudan ilişkilidir. Tanık sıfatı ile yemin etmeden beyanda bulunan on beş yaşından küçük çocuklar ve ayırt etme gücüne sahip olmayanların yalan beyanda bulunmuş olmaları halinde, bu kişilerin işlemiş oldukları yalan tanıklık fiillerinden dolayı kusurlulukları tespit ediliyorsa cezalandırılmaları yoluna gidilecektir. Ancak bu durumda verilecek olan cezada indirimle gidilecektir. Bu kişiler kusurlu addedilemiyorlarsa haklarında güvenlik tedbirine hükmedilebilecektir.

Ceza Muhakemesi Kanununun 51. maddesine göre; CMK'nın 45. maddesi uyarınca tanıklıktan çekinebilecek olan kişilerin tanıklıktan çekinmemeleri halinde, bu kişilerin yemin ettirilerek dinlenmesi hâkim veya mahkemenin takdirindedir. Ancak, tanık yemin etmekten çekinebilir. Bu hususun kendisine bildirilmesi şarttır. Fakat kendisine yemin etmekten çekinme yetkisi tanınmış olan kişiye, bu yetkisinin hatırlatılmamış olması sonucu tanığın yemin ederek yalan beyanda bulunması halinde de suç oluşur¹⁶³.

Common Law sisteminde ise Türk Hukukunun aksine; yemin ettirerek tanık dinlemeye kanunen veya herhangi bir resmi düzenleme uyarınca yetkili kılınmış hâkim, mahkeme, kamu görevlisi veya kişinin önünde

¹⁶² HMK'nın 258. maddesinin 1. fıkrasına göre, hukuk davalarında tanıklık yapan kişiler de hâkim tarafından dinlenmeden önce yemin ederler. HMK'nın 257. maddesinin 1. fıkrasına göre ise bazı tanıklar yeminsiz dinlenirler. Ancak hukuk davalarında yalan tanıklık yapan kişiler de, yemin etmeden dinlenmiş olsalar bile suçun nitelikli halinden sorumlu olurlar.

¹⁶³ Yemin etmekten çekinme yetkisi bulunan tanığın, kendisine bu yetkisi hatırlatılmadan yemin ettirilerek dinlenmesi sırasında yalan beyanda bulunması halinde yalan tanıklık suçundan sorumlu olmayacağı görüşü ileri sürülmüştür, (Parlar/ Hatipoğlu/ Yüksel, s. 148). Tanığın, yemin ederek beyanda bulunup bulunmamasının suçun oluşumunda herhangi bir etkisinin olmaması karşısında bu görüşe katılmak mümkün değildir. Yemin etmekten çekinme yetkisi kendisine hatırlatılmamış olan tanığın yalan beyanda bulunması halinde de suç oluşur.

yemin etmek suçun bir unsurudur¹⁶⁴. İngiliz Hukukunda, tanık olarak kendisine sorulan soruları anlayabilen ve bu sorulara anlaşılabilir şekilde cevap verebilen herkes, kaç yaşında olursa olsun tanık olarak dinlenebilir. Ancak, *Youth Justice and Criminal Evidence Act*¹⁶⁵ (1999) 14 yaşından küçük çocukların yemin etmeden beyanda bulunacaklarına dair bir düzenleme içermektedir¹⁶⁶. Yemin ederek bulunulan beyanların yalan tanıklık suçuna vücut vereceği göz önüne alındığında, İngiliz Hukukunda 14 yaşından küçüklerin bu suçun faili olamayacakları sonucuna ulaşılmaktadır.

5. Tanığın Usulüne Uygun Olarak Çağrılmamasının Niteliği

Tanıkların çağırılması usulü, CMK'nın 43. maddesinde düzenlenmiştir¹⁶⁷. Doktrindeki bir görüşe göre; yalan beyanda bulunan tanığın, yalan tanıklık suçu dolayısıyla cezalandırılabilmesi için usulüne uygun olarak yetkili makam önüne çağırılması gerekir. Bu görüşte olan yazarlara göre tanıkların çağırılması usulüne riayet edilmeden yapılan çağrıdaki usulsüzlük, çağrıyı geçersiz kılacak nitelikte ise tanığın kasten gerçeğe aykırı beyanda bulunması; yalan tanıklık suçunu oluşturmaz¹⁶⁸.

¹⁶⁴ Gohlke/ Cavalli, s. 1084; Breedlove, s. 904.

¹⁶⁵ Kanun metni için bkz. <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1999/23/contents>, (Erişim tarihi: 02.06.2013).

¹⁶⁶ Roberts/ Zuckerman, s. 224.

¹⁶⁷ **CMK m. 43:** “(1) Tanıklar çağrı kâğıdı ile çağrılır. Çağrı kâğıdında gelmemenin sonuçları bildirilir. Tutuklu işlerde tanıklar için zorla getirme kararı verilebilir. Karar yazısında bu yoldan getirilmenin nedenleri gösterilir ve bunlara çağrı kâğıdı ile gelen tanıklar hakkındaki işlem uygulanır.

(2) Bu çağrı telefon, telgraf, faks, elektronik posta gibi araçlardan yararlanılmak suretiyle de yapılabilir. Ancak, çağrı kâğıdına bağlanan sonuçlar, bu durumda uygulanmaz.

(3) Mahkeme, duruşmanın devamı sırasında hemen dinlenilmesi gerekli görülen tanıkların belirteceği gün ve saatte hazır bulundurulmasını görevlilere yazılı olarak emredebilir.

(4) Cumhurbaşkanı kendi takdiri ile tanıklıktan çekinebilir. Tanıklık yapmayı istemesi halinde beyanı konutunda alınabilir ya da yazılı olarak gönderebilir.

(5) Bu madde hükümleri, kişinin ancak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme önünde tanık olarak dinlenmesi halinde uygulanabilir.”

¹⁶⁸ Gözübüyük, **Yalan Şahitliği**, s. 335. Ünver, İsviçre hukukundaki düzenlemeyi işaret ederek tanığın çağırılması usulüne aykırılık teşkil eden hususun, bir geçerlilik koşulu mu yoksa düzen hükmü mü olduğunun tespit edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Buna göre ihlal edilen usuli düzenleme, bir geçerlilik şartı ise yalan tanıklık suçu oluşmayacak; ihlal edilen bir düzen hükmü ise bu durumda yalan tanıklık suçu oluşacaktır, **Adliye Karşı Suçlar**, s. 198. Ancak yazar,

Doktrindeki bir diğer görüşe göre ise tanığın usulüne uygun olarak çağrılması, tanık sıfatına haiz olmanın değil; yetkili kişi veya kurul önünde beyanda bulunmaya gelmeyen tanığa, bu yükümlülüğünü yerine getirmemesinden dolayı yaptırım uygulanabilmesinin¹⁶⁹ bir ön şartıdır¹⁷⁰. Bu görüşe göre; usulüne uygun olarak çağrılmamasına rağmen duruşmaya gelerek tanıklık yapan ve yalan beyanda bulunan kimseyi cezalandırmamak, çağrıdaki usulsüzlüğün tanığa yalan söylemek hakkını kazandırdığı anlamına gelecektir¹⁷¹.

Kanımızca; tanığın usulüne uygun olarak çağrılıp çağrılmaması, suçun oluşması açısından herhangi bir etkiye sahip değildir. Çağrıya uyulmadan yapılan tanıklıklar da yargılamayı etkileyebilecek niteliktedir ve bu çağrının, CMK'da gösterilen kurallara riayet edilmeksizin yapılması, fiilin haksızlık içeriğini etkilemez. Tanıklar hakkında usulüne uygun olarak çağrı yapıp yapılmaması tamamıyla bir usul hukuku problemidir. Tanığın usul hukuku kaidelerine uygun olarak çağrılıp çağrılmaması, maddi ceza hukuku bağlamında suç tipinin bir unsuru olarak değerlendirilemez. Dolayısıyla, kendisine yapılmış herhangi bir tebligat olmamasına rağmen, tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurul önüne gelerek tanıklık yapan kişi de yalan tanıklık suçunu işleyebilir.

tanığın çağrılmasına ilişkin hangi hükümlerin geçerlilik koşulu olarak nitelendirileceği, hangi hükümlerin ise düzen hükmü niteliğinde olduğu yönünde net bir belirleme yapmamaktadır.

¹⁶⁹ **CMK m. 44:** “(1) Usulüne uygun olarak çağrılıp da mazeretini bildirmeksizin gelmeyen tanıklar zorla getirilir ve gelmemelerinin sebep olduğu giderler takdir edilerek, kamu alacaklarının tahsili usulüne göre ödettirilir. Zorla getirilen tanık evvelce gelmemesini haklı gösterecek sebepleri sonradan bildirirse aleyhine hükmedilen giderler kaldırılır.

(2) Fiili hizmette bulunan askerler hakkındaki zorla getirme kararı askeri makamlar aracılığıyla infaz olunur.”

¹⁷⁰ Artuk/ Gökçen/ Yenidünya, s. 1019; Feyzioğlu, s. 239; Özbek ve Diğerleri, **Özel Hükümler**, s. 1051.

¹⁷¹ Feyzioğlu, s. 239.

6. Tanığa Görevinin Öneminin ve Tanıklıktan Çekinme Hakkının Hatırlatılmamasının Niteliği

Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre, tanığa tanıklık görevinin önemi anlatılır¹⁷². Ancak tanığa, tanıklık görevinin usulüne uygun olarak anlatılmaması halinde de yalan tanıklık suçu oluşur¹⁷³. Zira bu bildirim, tanık sıfatına haiz olmanın bir koşulu değildir. Tanıklık yapacak olan kişiye bu bildirimin yapılmaması; tanığa, gerçeğe aykırı beyanda bulunmanın haksızlık teşkil ettiğini bilmediğini ileri sürme imkânı vermez. Yargıtay ise bir kararında; tanığa, tanıklık görevinin öneminin anlatılmaması halinde usul hukuku kurallarına aykırılık gerekçesiyle tanık beyanının hükme esas alınamayacağını belirtmiştir¹⁷⁴.

Tanığa, TCK'nın kullandığı ifade ile "tanıklıktan çekinme hakkının" varlığının hatırlatılmaması halinde de bu suç oluşur¹⁷⁵. TCK'nın 273. maddesinde özel hukuk uyuşmazlıkları dışında yapılan yargılamalarda, kendisine tanıklıktan çekinme hakkı hatırlatılmadan tanıklık yapan ve gerçeğe aykırı beyanda bulunan kişi için bir şahsi cezasızlık sebebi düzenlenmiştir. Şahsi cezasızlık sebepleri ve cezayı kaldıran şahsi sebepler ise cezalandırılabilirliğin diğer koşulları kapsamında mütalaa edilen ve suçun unsurları dışında kalan müesseselerdir.

¹⁷² **CMK m. 53:** "(1) Tanığa;

a) Dinlenmeden önce, gerçeği söylemesinin önemi,

b) Gerçeği söylememesi halinde yalan tanıklık suçundan dolayı cezalandırılacağı,

c) Doğruyu söyleyeceği hususunda yemin edeceği,

d) Duruşmada mahkeme başkanı veya hâkimin açık izni olmadan mahkeme salonunu terk edemeyeceği, anlatılır (...)"

¹⁷³ Erem, **Yalan Şahadet**, s. 45-46; Gözübüyük, **Yalan Şahitliği**, s. 335-336.

¹⁷⁴ "Tanık Alime Cengiz'e 5271 sayılı CYY'nın 53. maddesine aykırı olarak dinlenilmesinden önce gerçeği söylemesinin önemi ve gerçeği söylememesi halinde yalan tanıklıktan cezalandırılacağı hususunun hatırlatılmaması yasaya aykırı görüldüğünden hükümlerin bozulmasına...", Yargıtay 4. CD, E. 2007/8733, K. 2009/5205, T. 18.03.2009, (Yayınlanmamıştır). Fakat tanık beyanının hükme esas alınamaması suçun oluşması açısından önemi haiz değildir.

¹⁷⁵ Gözübüyük ise tanıklıktan çekinme yetkisi olanların, dinlenmelerinden önce tanıklıktan çekinme yetkisi olduğunun kendilerine hatırlatılmamış olması halinde suçun oluşmayacağı kanaatindedir, **Yalan Şahitliği**, s. 336.

Ancak Yargıtay vermiş olduğu kararlarda; 765 sayılı TCK'nın 288. maddesinin 2. fıkrasına göre tanıklıktan çekinme hakkı olmasına rağmen, bu hakkı kendisine hatırlatılmadan tanıklık yapan kişilerin fiillerinin suç oluşturmayaacağına hükmetmiştir¹⁷⁶. Yargıtay'ın bu görüşüne katılmak mümkün değildir; zira tanıklıktan çekinme hakkının bulunmaması, yalan tanıklık suçunun bir unsuru değildir.

Amerikan uygulamasında, Amerikan Federal Yüksek Mahkemesi (*Supreme Court*) 1976 tarihli *United States v. Mandujano* kararında; Amerikan Anayasası'nın 5. maddesi uyarınca tanığın kural olarak kendisine sorulan tüm sorulara cevap vermesi gerektiğini ve sadece kendisini suçlayıcı beyanda bulunmama hakkı olduğunu belirtmiş fakat tanığı dinleyen savcının veya soruşturma heyetinin bu hakkın varlığını ya da tanığın doğruyu söylememesi halinde yalan tanıklık suçundan dolayı cezalandırılacağını hatırlatmamasının suçun oluşumu üzerinde herhangi bir etkisi olmadığına hükmetmiştir¹⁷⁷.

¹⁷⁶ “... Sulh Ceza Mahkemesine açılan 6831 sayılı Yasa ile ilgili davada, sanık olan astsubaya yükletilen suça sanıkların da katıldıkları, bu nedenle 1412 sayılı CYY'nin 47, 50, 53. maddeleri karşısında, tanıklık etmeden ve ant içmeden çekinme hakları bulunduğu ve fakat yasaya göre gerekli uyarılar yapılmadan dinlendikleri anlaşılmaktadır. Bu durum karşısında; sanıkların C.Y. Yasasında öngörülen yöntemle göre dinlenmedikleri ve bu nedenle suçun önkoşullarının oluşmadığı gözetilmek, haklarında tanıklıktan çekinme uyarısı yapılmadığı için TCY'nin 288. maddesinin 2; uyarısı yapılsaydı dahi aynı maddenin birinci bentleri uyarınca hüküm kurulmak, gerekirken; eksik incelemeyle ve suçun önkoşulunu ve cezadan bağışıklık nedenlerini göz ardı etmek suretiyle karar verilmesi...”, Yargıtay 4. CD, E. 1993/5002, K. 1993/6077, T. 15.9.1993, www.kazanci.com, (Erişim tarihi: 24.10.2012). “Vicdani kanının olduğu duruşma sürecini yansıtan tutanaklar, belgeler ve gerekçe içeriğine göre yapılan incelemede başkaca nedenler yerinde görülmemiştir. Ancak; I-Sulh Ceza Mahkemesine açılan 6831 sayılı Yasa ile ilgili davada sanık olan Elbeti'ne yükletilen suça sanığın da katılması nedeniyle CYY'nin 50.maddesi uyarınca tanıklık etmeden ve ant içmeden çekinme hakkı bulunmasına karşın, Yasaya göre gerekli uyarılar yapılmadan dinlendiğinin anlaşılması karşısında, a- CYY'nda öngörülen yöntemle göre dinlenmeyen sanığa yükletilen yalan tanıklık suçunun ön koşullarının oluşmadığının gözetilmemesi, b- Hakkında tanıklıktan çekinme uyarısı yapılmadığı için TCY'nin 288. maddesinin 2., uyarı yapılsaydı bile aynı maddenin 1. bentleri uyarınca hüküm kurmak gerekirken, eksik incelemeyle ve suçun ön koşulunu ve cezadan bağışıklık nedenlerini göz ardı edilmesi suretiyle TCY'nin 286/1. maddesiyle hüküm kurulması...”, Yargıtay 4. CD, E. 2002/5840, K. 2002/7908, T. 6.5.2002, www.kazanci.com, (Erişim tarihi: 24.10.2012).

¹⁷⁷ Gershman, s. 634, dn. 34, s. 637, dn. 50.

B. FAİL

1. Genel Olarak

Yalan tanıklık suçunun faili, diğer bütün suç tiplerinde olduğu gibi ancak bir gerçek kişi olabilir. Zira tüzel kişiler suç faili olamaz¹⁷⁸.

Yalan tanıklık suçu, özgü bir suç tipi değildir. Tanık sıfatını haiz olan herkes tarafından bu suç işlenebilir¹⁷⁹. Yargılamada gizli tanık sıfatıyla dinlenen kişiler de yalan tanıklık suçunun faili olabilirler¹⁸⁰. Nitekim hakkında tanık koruma tedbirine başvurulmuş olan tanığın, tanık koruma programına dâhil olma sürecinde, hakkında koruma kararı verilmesine neden olan olaya ilişkin doğru beyanda bulunduktan sonra, tanıklık yaparken yalan söylemesi halinde yalan tanıklık suçunu işlediği kabul edilir¹⁸¹. Tanık Koruma Kanununun 8. maddesinin 4. fıkrasının (b) bendine göre hakkında tanık koruma tedbirine başvurulmuş olan tanığın, koruma kararı verilmesine neden olan olay hakkında yalan tanıklık suçundan dolayı mahkûm olması halinde; uygulanan tanık koruma tedbirleri kaldırılabilir. Kanımızca gizli tanık sıfatıyla dinlenmiş olan kişinin, kasten gerçeğe aykırı beyanda bulunması sebebiyle hakkında yalan tanıklık suçundan dolayı kamu davası açılmış olması halinde, gizli tanık hakkında yalan tanıklık suçu dolayısıyla aleni yargılama yapılmasının birtakım problemleri beraberinde getirmesi söz konusu olabilir. Özellikle yaptıkları veya yapacakları tanıklıklar dolayısıyla kendilerinin veya yakınlarının yaşamları veya vücut bütünlüklerinin tehlike altına girmesi

¹⁷⁸ Özgenç, **Genel Hükümler**, s. 191, 202; Koca/ Üzülmüş, s. 103.

¹⁷⁹ Bu suçun sadece tanık sıfatına sahip olan kişiler tarafından işlenebileceği ve bu sebeple suçun özgü suç niteliğinde olduğu ileri sürülmüştür, (İçer, s. 201). Kanımızca, tanıklık sıfatının yargılamaya konu olan olaydan sonra ortaya çıkması ve kural olarak herkesin tanıklık yapmak zorunda olması dolayısıyla bu suç, özgü suç niteliği göstermez.

¹⁸⁰ Tanığın korunmasına ilişkin olarak başvurulmuş olan tedbirlerin yetersiz kalması ve tanığın endişelerinin giderilememesi dolayısıyla, gizli tanık sıfatıyla dinlenmekte olan tanığın yalan beyanda bulunması halinde zorunluluk hali hükümlerinin uygulanabileceği belirtilmiştir, (Turhan, Faruk; **Ceza Muhakemesinde Tehlike İçindeki Tanıkların Korunması**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2009, s. 180).

¹⁸¹ Turhan, s. 224.

ihtimali bulunması nedeniyle korunması gereken kişilerin, haklarında açılan ceza davasında aleni bir şekilde yargılanması; tanık koruma tedbirlerinin uygulanma amacı ile bağdaşmaz. Bu bahiste duruşmanın kapalı yapılması gündeme gelebilir. CMK'nın 182. maddesinin 2. fıkrasına göre; genel ahlakın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hallerde duruşmanın bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına karar verilebilecektir. Gizli tanık sıfatıyla dinlenmiş olup hakkında yalan tanıklık suçundan dolayı kamu davası açılan kişinin yargılanmasında, kamu güvenliği sebebiyle duruşmanın aleniyetinin kaldırılması mümkün olabilir¹⁸². Nitekim Tanık Koruma Kanununda yer alan düzenlemeye göre gizli tanık hakkında uygulanmakta olan koruma tedbiri, tanığın yalan tanıklık suçundan mahkûm olması halinde kaldırılabilir. Bu düzenlemeye göre, gizli tanığın yalan tanıklık suçundan sanık sıfatıyla yargılanması sırasında, tanığın korunmasına yönelik olarak başvuru tedbirler uygulanmaya devam edecektir.

Uyuşmazlık konusu olaya ilişkin dolaylı olarak bilgi edinmiş olan tanıkların da yalan tanıklık suçunu işlemesi mümkündür¹⁸³. Ancak dolaylı tanıklığın söz konusu olduğu hallerde, tanıklık yapan kişinin duyduklarının doğru olup olmadığını kesin olarak kendisinin de bilmesi söz konusu değildir¹⁸⁴. Asıl tanığın hiçbir şekilde bilinmediği veya kendisine ulaşamadığı hallerde, dolaylı tanığın söylediklerinin içeriğinin tetkiki mümkün olmaz. Böyle bir durumda, yargılamada duyduğunu söyleyen kişi olarak dinlenen tanıkların yalan söylediğinin tespiti çok kolay olmayabilir.

¹⁸² AİHM de, AİHS'nin 6. maddesi gereğince; ceza muhakemesinde sanığın kişiliğinden kaynaklanan bir tehlikenin varlığı halinde duruşmanın aleniliğinin kaldırılabilceği kabul etmektedir, (Turhan, s. 83).

¹⁸³ Dolaylı tanıklık "*duyduğunu söyleyen kişinin tanıklığı*" olarak da ifade edilmektedir. Dolaylı tanıklık hakkında geniş bilgi için bkz. Şahin, **İspat**, s. 107 -118. Amerikan Hukukunda dolaylı tanığın beyanları "*second-hand testimony*" olarak adlandırılmaktadır, (Rothstein, Paul F./ Coleman, Ronald J.; "Williams v. Illinois and the Confrontation Clause: Does Testimony by a Surrogate Witness Violate the Confrontation Clause?", **Georgetown Public Law and Legal Theory Research Paper**, No. 12-007, 2011, s. 6, <http://ssrn.com/abstract=1982673>, (Erişim tarihi: 02.03.2013)). Amerikan Anayasasında koruma altına alınan; sanığın kendisini suçlayıcı nitelikte beyanda bulunan tanıkla yüz yüze gelme hakkı ("*The Sixth Amendment*") ile dolaylı tanıklık müessesesinin birbiriyle çeliştiği hakkında bkz. Rothstein/ Coleman, s. 6.

¹⁸⁴ Şahin, **İspat**, s. 109.

Doktrinde yalan tanıklık suçunun bizzat işlenebilen bir suç olduğu belirtilmektedir¹⁸⁵. Bizzat işlenebilen suçlar; tipik hareketin, doğrudan doğruya failin kendisi tarafından gerçekleştirilmesinin bir şart olarak arandığı suçlar olarak tanımlanmaktadır¹⁸⁶. Bu bahiste; tanık sıfatına sahip olmamakla beraber, tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurul önüne giderek tanıklık yapması gereken bir kişinin yerine, tanık sıfatına sahip kişinin kimlik bilgilerini kullanarak beyanda bulunan kişinin sorumluluğunun tespiti tartışılabilir. Kanaatimizce, tanık olarak kendisi çağrılmamış olsa bile, yetkili kişi veya kurul tarafından çağrılan tanığın yerine beyanda bulunan kişi de yalan tanıklık suçunun faili olur. Zira tanıklık faaliyeti, yargılamada fonksiyonel bir nitelik taşımakta olup yargılama makamının uyuşmazlığın çözümü için bilgisine başvurduğu kişinin, gerçekte çağrılan kişi olup olmadığı önem arz etmez. Yargılama makamının önüne çıkıp beyanda bulunan kişi, yalan tanıklık suçunun faili olur. Başkasının yerine yetkili kişi veya kurul huzuruna gelerek tanıklık yapan ve yalan söyleyen kişinin ayrıca TCK'nın 206. maddesinde yer alan *“Resmi Belgenin Düzenlenmesinde Yalan Beyan Suçu”*ndan da sorumluluğu doğar. Ancak Yargıtay vermiş olduğu bir kararda, yaralama olayında küçük kardeşinin kimlik bilgilerini kullanarak onun yerine tanıklık yapan ve olayı görmediği halde görmüş gibi tanıklıkta bulunan kişinin sadece resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçundan dolayı sorumlu tutulması gerektiğine hükmetmiştir¹⁸⁷.

2. Suç Mağdurunun veya Suçtan Zarar Görenin Fail Sıfatı

Suç mağduru olan veya suçtan zarar gören kişinin, mağduru veya zarar göreni olduğu suçun yargılamasında bulunmuş olduğu beyanlarla; yalan tanıklık suçunun faili olup olamayacağına ilişkin olarak doktrinde farklı görüşler yer almaktadır. Bir görüşe göre; CMK'nın 236. maddesinin 1.

¹⁸⁵ Tezcan/ Erdem/ Önok, 2013, s. 941.

¹⁸⁶ Koca/ Üzülmüş, s. 105.

¹⁸⁷ Yargıtay 6. CD, 3035/3055, 19.10.1961. İlgili karar için bkz. Önder, *Özel Hükümler*, s. 322.

fıkrasında yer alan “*Mağdurun tanık olarak dinlenmesi halinde, yemin hariç, tanıklığa ilişkin hükümler uygulanır.*” düzenlemesi dolayısıyla bu kişiler, yalan tanıklık suçunun faili olabilirler. Bu görüşe mensup yazarlardan bazıları, mağdur veya suçtan zarar görenin davaya katılıp katılmadığına bakılmaksızın yalan tanıklık suçunun faili olabileceği kanaatindedir¹⁸⁸. Bazı yazarlar ise davaya katılmamış olan suç mağduru kişilerin tanık sıfatıyla dinlenmeleri halinde, yalan tanıklık suçunun faili olabileceğini belirtmektedir¹⁸⁹.

Doktrindeki diğer görüşe göre ise mağdur veya suçtan zarar gören yalan tanıklık suçunun faili olamaz. Zira bu kişiler tanık değildir ve davanın tarafı konumundadır. Suç mağduru veya suçtan zarar gören kişinin beyanları da tanık beyanı olmayıp taraf beyanıdır. CMK’nın 236. maddesinin 1. fıkrasında yer alan düzenleme, yalnızca bu kişilerin dinlenmesi usulünde tanıklığa ilişkin hükümlerin uygulanacağını ifade eder¹⁹⁰.

Kanaatimizce suç mağduru olan ve suçtan zarar gören kişi, şahıs olarak davanın tarafı olduğundan, bu kişilerin davaya katılıp katılmamaları bir önem arz etmez. Bu kişiler, davaya katılıp katılmadıklarına bakılmaksızın yalan tanıklık suçunun faili olamazlar¹⁹¹. Zira davaya katılma bir haktır ve bu

¹⁸⁸ Tezcan/ Erdem/ Önok, 2013, s. 941; Gerçekler, Hasan; **Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, Cilt II, Cantekin Matbaacılık, Ankara 2011, s. 2857.

¹⁸⁹ Ünver, **Adliye Karşı Suçlar**, s. 179; Feyzioğlu, s. 138, dn. 566. *Erem’e* göre ise davada müdahil sıfatını almış olan kimse taraf olduğundan yalan tanıklık suçundan dolayı cezalandırılmaz. Ancak davada yalan söyleyen tarafların da müstakil bir hüküm ile cezalandırılmaları gerekir, **Özel Hükümler**, s. 543.

¹⁹⁰ Şahin/ Göktürk, s. 23,24; Yaşar/ Gökcan/ Artuç, s. 7932. *Özbek ve Diğerleri’ne* göre ise suç mağduru kişilerin gerçeğe aykırı beyanda bulunmaları halinde yalan tanıklık suçundan sorumlu tutulmamalarının gerekçesi Anayasanın 38. maddesinin 5. fıkrasına dayanmakta olup kişiler kendilerini suçlayıcı beyanda bulunmaya ve delil sunmaya zorlanamazlar, **Özel Hükümler**, s. 1047. Kanımızca bu gerekçe isabetli değildir; zira mevcut yargılamada mağdur veya suçtan zarar gören cezalandırılma tehdidi altında değildir. *Artuk/ Gökcan/ Yenidünya* ise suçtan zarar gören kişinin veya mağdurun yargılamada gerçeğe aykırı beyanda bulunmaları durumunda iftira suçunun oluşacağından bahsetmektedir, s. 1020.

¹⁹¹ Yargıtay da bu yönde karar vermiştir: “*Sanığın mağdur sıfatıyla kolluk görevlilerine verdiği beyan doğrultusunda Erkan Demir hakkında kasten öldürmeye teşebbüs, tehdit, 6136 sayılı Kanuna muhalefet ve yağma suçlarından dava açıldığı, Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesinin 2008/107 esas sayılı dosyasında yapılan yargılama sırasında sanığın kendisine karşı anılan suçları işleyen kişinin Erkan Demir değil Erkan Demirci olduğunu beyan etmesi üzerine mahkemece Erkan*

hakkın kullanılması söz konusu kişilerin ihtiyarındadır. Suç mağduru kişiler, suça vücut veren fiil dolayısıyla canı yanmış olan kişilerdir. Bu kişilerin yargılamada objektif ve tamamen tarafsız beyanda bulunmaları beklenemeyeceği için, gerçeğe aykırı beyanda bulundukları gerekçesiyle cezalandırılmaları, insan tabiatıyla bağdaşmaz. Ayrıca bu kişilerin beyanları dolayısıyla yalan tanıklık suçundan sorumlu olacaklarının kabulü, silahların eşitliği prensibine de aykırıdır. Öyle ki; mevcut sistemimizde şüpheli veya sanığın gerçeğe aykırı beyanda bulunması cezalandırılmamaktadır. Hukuk davasının tarafları olan kişiler de, yalan tanıklık suçunu aynı mülahazalar dolayısıyla işleyemezler.

3. Şüpheli veya Sanığın Fail Sıfatı

Şüpheli veya sanık, yalan tanıklık suçunun faili olamaz. Bu kişiler tanık değildir¹⁹². Buna rağmen, CMK'nın 50. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendinde yer alan *“Soruşturma veya kovuşturma konusu suçlara iştirakten veya bu suçlar nedeniyle suçluyu kayırmaktan ya da suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirmekten şüpheli, sanık veya hükümlü olanla yeminsiz dinlenirler.”* düzenlemesine göre; tanıklığa konu dava ile irtibatlı şekilde suç şüphesi altında bulunan veya suçlu bulunmuş kişiler tanık olarak dinlenirler. Bu kişilere CMK'nın 50. maddesi uyarınca Cumhuriyet savcısı veya mahkeme tarafından yemin ettirilmez. İlgili düzenlemeye göre, şüpheli veya

Demir hakkında delil yetersizliğinden beraat kararı verilip Erkan Demirci hakkında suç duyurusunda bulunulduğu, ancak bu kez sanık kolluğa verdiği ifadesinde kendisine karşı atılı suçları işleyen Erkan Demir olduğunu adı geçen ailesinin kendisine para vereceklerini söylemeleri nedeniyle ifadesini değiştirdiğini beyan ettiğinin anlaşılması karşısında, Erkan Demir hakkında yapılan suç soruşturmasında suçun mağduru olan ve yargılamanın süjesi konumunda bulunan sanığın yalan tanıklık suçunun faili olamayacağı bu nedenle yalan tanıklık suçunun unsurları itibarıyla oluşmadığı gözetilemeden sanığın beraati yerine yazılı gerekçe ile mahkûmiyetine karar verilmesi, kanuna aykırı... olduğundan hükümlerin bu sebepten dolayı bozulmasına...”, Yargıtay 9. CD, E. 2012/11127, K. 2013/2434, T. 20.02.2013, (Yayınlanmamıştır). Yargıtay Dairesinin de haklı olarak belirttiği gibi, yargılamada taraf olan suç mağduru kişinin yalan tanıklık suçunun faili olması mümkün değildir. Ancak karara konu olan olayda, suç mağduru kişinin iftira suçunu işlemiş olup olmadığının tartışılması gerekir.

¹⁹² *“Bir şahsın sanık olduğu bir mesele hakkında hüviyetini gizleyerek diğer bir şahsın ismiyle müstear nam altında başkası aleyhinde ifa ettiği şahitlik, yalan şahitlik sayılamaz.”, Yargıtay 1. CD, 51/58, 2.1.1927. Karar için bkz. Şensoy, s. 32.*

sanığın kendi eylemi haricinde, diğer şüpheli veya sanıkların eylemleri hakkındaki beyanları, tanık beyanı niteliğindedir. Söz konusu düzenleme dolayısıyla, bu kişilerin şüpheli veya sanık oldukları yargılamada, beyanları dolayısıyla yalan tanıklık suçunun faili olabilecekleri ileri sürülmüştür¹⁹³.

Öncelikle kişinin şüpheli veya sanık olarak yer aldığı bir yargılamada doğruyu söyleme yükümlülüğünün olup olmadığı tespit edilmelidir. Belirtmek gerekir ki; şüpheli veya sanığın, kendisini veya yakınlarını ceza kovuşturmasına uğratabilecek nitelikte olan sorulara cevap vermekten çekinmesi mümkündür. Anayasada teminat altına alınan bu hak ile kimse, bu tarz bir soruya cevap vermeye zorlanamaz. Yine CMK'nın 147. maddesinin 1. fıkrasının (e) bendine göre; şüpheli veya sanığın ifadesi veya sorgusunda, kendisine yüklenen suç hakkında açıklamada bulunmamasının kanuni hakkı olduğu söylenir. Bu düzenlemeden de anlaşılacağı gibi şüpheli veya sanığın kendisine isnat edilen fiile ilişkin olarak bilgi sahibi olduğu konularda susma hakkı bulunmasına karşılık, yalan söylemek hakkı mevcut değildir. Ancak her ne kadar şüpheli veya sanığın gerçeğe aykırı beyanda bulunma hakkı yok ise de, suç isnadı altındaki kişinin yalan söylemesi durumunda bu fiili nedeniyle cezalandırılması söz konusu olamaz. Şüpheli veya sanık, cezalandırılmaktan kurtulmak amacıyla yalan söylediği için kusursuz kabul edilir¹⁹⁴.

Ceza Muhakemesi Kanununun 50. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi kapsamında yer alan; suça iştirakten şüpheli veya sanık olan kişilerin, birbirlerinin muhakemesinde tanık olarak dinlenmesi kanunen mümkün

¹⁹³ Tezcan/ Erdem/ Önok, 2013, s. 942; Gerçeker, s. 2857. *Meran* ise yemin etmenin suçun unsuru olmaması dolayısıyla bu kişilerin de yalan tanıklık suçunun faili olabileceklerini ifade etmektedir, **Hakaret-İftira**, s. 245. Kanımızca bu hususta değerlendirmenin yalnızca yemin nazara alınarak yapılması isabetsizdir. Alman Yüksek Mahkemesi, davaların ayrılması halinde, suç ortağının tanık olarak dinlenmesini kabul etmektedir. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Ünver, Yener/ Hakeri, Hakan; **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Adalet Yayınevi, 3. Baskı, Ankara 2010, s. 243-244.

¹⁹⁴ Özgenç, İzzet; "Suç Zanlısı Kişinin Gerçeği Söyleme Yükümlülüğü ve Bunun Hukuki Sonuçları", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 1-3, İstanbul 1995, s. 140.

olmakla birlikte, bu düzenleme bir çelişki barındırmaktadır¹⁹⁵. Zira suç ortağının; suçu birlikte işlediği iddia edilen diğer şüpheli veya sanığın eylemi hakkında tanıklık yapması, kendi fiiline tanıklık yapması anlamına gelir¹⁹⁶. Kanunun açık hükmüne rağmen şüpheli veya sanığın iştirak etmiş olduğu suça ilişkin herhangi bir şekilde tanıklık yapabilmesi kabul edilmemelidir. Şüpheli veya sanık suç ortağı olduğundan yargılamada taraf konumundadır; bu sebeple bu kişiler, tanık sıfatıyla beyanda bulunmaya zorlanmamalıdır¹⁹⁷. Kanımızca; CMK'nın 50. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendinde yer alan düzenlemeye rağmen, suça iştirak etmiş olan kişilerin bu suçun yargılaması sırasında tanık olarak dinlenmeleri mümkün olamayacağından, yalan tanıklık suçunun faili olmaları da mümkün değildir.

İngiliz ve Amerikan Hukukunda ise davanın tarafları, tanık olarak dinlenebilmektedir¹⁹⁸. *Common Law* sisteminde savcı ve avukat; mahkemede, yargılanan kişiyi tanık olarak çağırabilir ve bu kişileri tanık sıfatıyla sorgulayabilir¹⁹⁹. Bu kişilerin tanık sıfatıyla dinlenmeleri kabul edildiği için yalan tanıklık suçunu işlemeleri mümkündür²⁰⁰. Amerikan Anayasası'na

¹⁹⁵ Şahin/ Göktürk, s. 29.

¹⁹⁶ Centel/ Zafer, s. 223. İştirak halinde işlenen suçlarda, suç ortaklarının birbirleri hakkında tanık olarak dinlenmesinin, ancak tanıklıkta bulunan suç ortağının kendisini ceza tehdidi altına sokmayan olaylara ilişkin söz konusu olabileceği ileri sürülmüştür. Fakat dosyada çok sayıda sanığın yer aldığı hallerde, tanık beyanı ile sanık beyanının birbirine karışma riski oluşacak; sanığın, bizzat iştirak etmiş olduğu fiilde tanık olarak dinlenmesi sonucu cezalandırılması söz konusu olabilecektir. Bu halde şüpheli veya sanığın Anayasanın 38. maddesinin 5. fıkrası ve CMK'nın 48. maddesinde de yer alan kendini suçlayıcı beyanda bulunma yasağı hükümlerinin çiğnenmesi söz konusu olur ve bu düzenleme, sanık haklarının ihlali sonucunu doğurur, (Turgut, Bayram; "Ceza Muhakemesinde Tanıkların Korunması", **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2009, s. 25, dn. 90).

¹⁹⁷ Şahin, **İspat**, s. 203; Ünver/ Hakeri, s. 244.

¹⁹⁸ Roberts/ Zuckerman, s. 222.

¹⁹⁹ Amerikan uygulamasında "*perjury trap*" olarak adlandırılan ve sanığın tanık sıfatıyla dinlenmesinin mümkün olmasından kaynaklanan bir problemin varlığına dikkat çekilmiştir. Buna göre; savcının, işlendiği iddia edilen suç dolayısıyla yargılanan sanığın eldeki mevcut delillere göre cezalandıramayacağını düşünmesi halinde, en azından yalan tanıklıktan cezalandırılmasına yönelik sorular sorması söz konusu olabilmekte ve yargılanan kişi, yargılanmakta olduğu suç dolayısıyla değil; fakat yargılama esnasında vermiş olduğu beyanlar dolayısıyla cezalandırılmaktadır, (Gershman, s. 626 vd). Bu konunun Amerikan uygulamasındaki çarpıcı bir örneği için bkz. *United States v. Remington* kararı, (Gershman, s. 654-659).

²⁰⁰ Amerikan Barolar Birliği'nin mesleki kuralları gereğince (*ABA Model Rules: Rule 3.3*); avukatın, müvekkilinin tanık olarak dinlenmesi sırasında yalan söyleyeceğini bilmesi halinde, sanığı tanık olarak dinletmek için çağırma yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu yükümlülük, gerekirse beyanın gerçeğe aykırılığının mahkemeye söylenmesini de kapsamaktadır. Bu düzenleme Amerika'da

göre, bir suç dolayısıyla yargılanmakta olan sanığın, susma hakkı olup²⁰¹ bu hakkın kullanılması kapsamında kendisine sorulan sorulara cevap vermeme hakkı bulursa da; kendi yargılandığı davada isteyerek tanıklık yapan kişi, yalan söylemesi halinde yalan tanıklık suçundan sorumlu olur²⁰².

İngiliz Ceza İstinaf Mahkemesi'nin II. Dairesi, 2007 tarihli *R v Cunningham* kararında; bir çete tarafından kaçırılmış ve gece boyunca alıkonulmuş, şiddete maruz kalmış ve eşinden fidye istenmiş olan suç mağduru kişinin; açılan davada, kaçırılmadığına ve kendisine yöneltilen şiddeti tahrik ettiğine dair yalan beyanda bulunmak suretiyle bu suçu işlediğine hükmetmiştir. Mahkeme, yalan beyanda bulunan mağdurun, cebir ve tehdit altında bulunması dolayısıyla yalan söylediğine dair savunmasını reddetmiş ve kişiye yalan tanıklık yaptığı gerekçesiyle verilmiş olan dört yıllık hapis cezasını onamıştır²⁰³.

tartışmaya sebep olmuş, böyle bir kuralın; savunma makamının etik yükümlülükleri ile sanığın Amerikan Anayasasında koruma altına alınan kendisini en efektif şekilde savunma ve bir avukatın profesyonel yardımından yararlanma hakkı arasında bir çelişkiye sebep olacağı ileri sürülmüştür, (Crystal, Nathan M.; "False Testimony By Criminal Defendants: Still Unanswered Ethical and Constitutional Questions", **University of Illinois Law Review**, Volume 2003, No:5, 2003, s. 1546). Bu husustaki tartışma, Amerikan Federal Yüksek Mahkemesi'nin *Nix v. Whiteside* kararı ile birlikte gündeme gelmiştir. Karara konu olan olayda Bay *Whiteside*, *Calvin Love*'ı bıçaklamış ve hakkında adam öldürme suçundan dolayı yargılama başlamış; yargılama sürecinde *Whiteside* avukatına, *Calvin Love*'ın elinde silah olduğunu ve onu bu yüzden vurduğunu mahkemede ileri süreceğini söylemiştir. Avukat *Gary Robinson* ise *Whiteside*'in yalan beyanda bulunmasının önüne geçmek istemiş, duruşmada bu şekilde gerçeğe aykırı beyanda bulunmasına engel olmuş ve Bay *Whiteside* II. dereceden adam öldürme suçundan hüküm giymiştir. Amerikan Federal Yüksek Mahkemesi ise böyle bir durumda avukatın savunduğu kişinin mahkûm olmasına sebebiyet verse bile, gerçeğe aykırılığı ortaya koyması gerektiği yönünde kanaate varmıştır. Karar hakkında detaylı bilgi için bkz. Crystal, s. 1551-1554.

²⁰¹ Amerikan Anayasasının "The Fifth Amendment" olarak bilinen beşinci maddesine göre; hiç kimse kendi aleyhine tanıklık yapmaya zorlanamaz.

²⁰² Gohlke/ Cavalli, s. 1101-1102.

²⁰³ Karar için bkz. *R v Cunningham* [2007], http://www.cps.gov.uk/legal/s_to_u/Sentencing_manual/perjury/, (Erişim tarihi: 01.04.2013).

C. KONU

Konusu bulunmayan suç olmaz²⁰⁴. Suçun konusu, tipik hareketin üzerinde icra edildiği kişi veya şey olarak tanımlanmaktadır²⁰⁵. Ancak bu tanımdan, suçun konusunun mutlaka cismen var olması gerektiği anlaşılmamalıdır. İnsanın idrak edebileceği her şey suçun konusu olabilir, suçun konusu cismen var olmak şartına bağlı değildir²⁰⁶.

Yalan tanıklık suçunun konusu, yargılamaya konu olan olayın kendisi; bir başka deyişle tanığın hakkında beyanda bulunduğu, açıklama yaptığı davaya konu vakıdır. Tanık, geçmişte yaşanmış ve yargılama konusu olmuş bir olay hakkında açıklamada bulunur. Söz konusu olay yalan tanıklık suçunun konusunu oluşturur.

Yalan tanıklık suçunda, suçun maddi konusunu oluşturan yargılanmakta olan vakıa üzerinde gerçeğe aykırı olarak beyanda bulunan tanık, toplumu oluşturan bireylerin adaletin tesis edilmesindeki menfaatini ve daha özelde yargılanmakta olan kişinin adil yargılanma hakkını ihlal eder. TCK yalan tanıklık suçu için gerçeğe aykırı olarak tanıklık yapmak fiilini tipik hareket olarak düzenlemiştir. Bu fiilin icra edilmesi, suçun oluşması için yeterlidir. Bu sebeple doktrindeki baskın görüşe göre; yalan tanıklık suçu, bir soyut tehlike suçu niteliğindedir²⁰⁷.

²⁰⁴ Özgenç, **Genel Hükümler**, s. 207; Koca/ Üzülmöz, s. 107. Karşı görüş için bkz. Toroslu, s. 190. *Yazara* göre bir kısım suçların konusu yoktur; kanunda bazı suçlar açısından konu öngörülmemiş olabilir, s. 198.

²⁰⁵ Koca/ Üzülmöz, s. 107.

²⁰⁶ Erem, Faruk; **Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku**, Cilt: I, Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, Onüçüncü Baskı (Tıpkıbasım), Ankara 1995, s. 268. *Toroslu* ise suçun konusunun ancak insan veya cismen var olan yani hislerle algılanabilen şeyler olduğu görüşündedir, s. 188, 197.

²⁰⁷ Koca/ Üzülmöz, s. 109; Özgenç, **Genel Hükümler**, s. 209; Özbek ve Diğerleri, **Özel Hükümler**, s. 1048; Yaşar/ Gökcan/ Artuç, s. 7931; Tezcan/ Erdem/ Önok, **2013**, s. 941.

Yalan tanıklık suçuna vücut veren fiilin, karar veya hükme doğrudan etki etmesi şart olmayıp²⁰⁸ verilen karar veya hükme etkili edebilme olasılığının varlığı bu suçun oluşması için yeterlidir²⁰⁹. Ancak, yalan tanıklık suçunun oluşup oluşmadığının tespiti noktasında hâkimin, yalan tanıklığa vücut veren fiilin muhakemeyi yanlış yola sevk etmeye muktedir olup olmadığını tespit etmesi gerekmektedir²¹⁰.

Yalan tanıklık dolayısıyla, aleyhine yalan tanıklık yapılan kişinin; hapis cezasına mahkûm olması, çarptırıldığı hapis cezasının infazına başlanmış olması, hakkında idari ya da adli yaptırım uygulanması ve hakkında koruma tedbirlerinin uygulanması TCK'nın 272. maddesinin 4 ila 8. fıkralarında yalan tanıklık suçunun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış halleri olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla yalan tanıklık suçunun temel şekli açısından zarar, suçun bir unsuru değildir. Bu suç neticesinde bir zararın ortaya çıkması yalan tanıklık suçunun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış halini oluşturur.

D. MAĞDUR

Yalan tanıklık suçunun mağduru toplumu oluşturan herkestir²¹¹. Aynı zamanda yalan tanıklık suçuyla, kendisi aleyhine yalan tanıklıkta bulunan

²⁰⁸ “Hadise hakkındaki malumatını gizlemek suretiyle yalan şهادette bulunan kimsenin TCK’nın 286. maddesine göre cezalandırılabilmesi için; yalan şهادetin şهادet edilen davada verilen hükme müessir olması şartına bağlı değildir.”, YCGK, 4-28/1, 4.1.1937, (Önder, **Özel Hükümler**, s. 323).

²⁰⁹ Önder, **Özel Hükümler**, s. 319; Tezcan/ Erdem/ Önok, **2013**, s. 941; Artuk/ Gökcen/ Yenidünya, s. 1015.

²¹⁰ Yalan tanıklık suçunda da hâkim beyanın korunan hukuksal değer açısından tehlike yaratmaya uygunluğunu araştırmak zorundadır, (Feyzioğlu, s. 243). Soyut tehlike suçlarının kanunda yer almaması gerektiği zira ceza normu ile korunan hukuksal değerın zarara uğrama tehlikesinin gerçekleşmesi halinde fiilin cezalandırılabilmesi hakkında bkz. Daragenli, Vesile Sonay; “Tehlike Suçları”, **Prof. Dr. Sahir Erman’a Armağan**, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 1999, s. 185-188.

²¹¹ Devletin de suç mağduru olabileceği yönündeki görüş için bkz. Toroslu, s. 180, 191. Yazara göre adliye karşı işlenen suçlarda mağdur, adliyenin normal işleyişinde menfaati bulunan devlettir, s. 193, 365. Ancak daha önce de belirtildiği gibi biz, devletin suç mağduru olabileceği görüşüne katılmıyoruz.

kişi de mağdur edilmektedir²¹². Bu suçla korunan hukuki değerin sadece adil yargılanma hakkı olduğunu düşünen yazarlara göre, suçun mağduru yalan tanıklık nedeniyle haklarının ihlal edilmesi tehlikesi meydana çıkan davacı, davalı, şüpheli, sanık, mağdur veya katılan sıfatındaki kişilerdir. Adliye ise suçtan zarar gören durumundadır²¹³.

Yalan tanıklık suçunun mağduru, toplumu oluşturan her bir bireydir. Yalan tanıklık fiilinin yargılanmakta olan kişinin lehine veya aleyhine yapılmış olması bu açıdan bir önemi haiz değildir. Ancak yalan tanıklık fiili, yargılanan kişi aleyhine hak kısıtlamasını doğuran bir tedbirin uygulanmasına ya da kişinin mahkûm olmasına sebep olmuş ise; yalan tanıklığa vücut veren beyan dolayısıyla bir hakkı kısıtlanmış ya da mahkûm olmuş olan kişinin de suçun mağduru olduğunu kabul etmek gerekir.

E. NİTELİKLİ HALLER

Doktrinde, yalan tanıklık suçunda faile verilen cezayı arttıran nedenlerin suç teorisi içindeki yerlerine ilişkin bir ayırım yapılmamış; TCK'nın 272. maddesinin 2 ilâ 8. fıkralarında yer alan düzenlemelerin (765 sayılı TCK m. 286, f. 2-3), cezayı ağırlaştıran nedenler²¹⁴ ya da suçun nitelikli halleri oldukları²¹⁵ yönünde açıklamalar yapılmıştır.

Oysa bu düzenlemelerin bazıları suçun nitelikli halleri olup tezimizde bu başlık altında değerlendirilecektir. TCK'nın 272. maddesinin 4 ilâ 8.

²¹² Özgenç, **Genel Hükümler**, s. 213.

²¹³ Yaşar/ Gökcan/ Artuç, s. 7933. *Feyzioğlu* ise yalan tanıklık suçunda Devletin suçtan zarar gören olduğunu belirtmektedir, s. 251.

²¹⁴ Ünver, **Adliye Karşı Suçlar**, s. 205; Önder, **Özel Hükümler**, s. 343; Gözübüyük, **Yalan Şahitliği**, s. 341; Yurtcan, s. 46-48; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s. 728.

²¹⁵ Artuk/ Gökcan/ Yenidünya, s. 1021-1023; Özbek ve Diğerleri, **Özel Hükümler**, s. 1053-1054; Tezcan/ Erdem/ Önok, **2013**, s. 946 ilâ 948; Yaşar/ Gökcan/ Artuç, s. 7940 ilâ 7943; Parlar/ Hatipoğlu, s. 3899. Ancak TCK'nın 272. maddesinin 6'ncı ve 8'inci fıkralarında yer alan düzenlemelerin birer neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suç düzenlemesi olduğu belirtilmektedir, (Özbek, Veli Özer, "Neticesi Sebebiyle Ağırlaştırılmış Suçlar", **CHD**, Yıl: 2, Sayı: 4, Ağustos 2007, s. 243-244).

fıkralarında yer alan düzenlemeler ise suçun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış halleridir.

5237 sayılı TCK'nın 272. maddesinin 2'nci ve 3'üncü fıkralarında yalan tanıklık suçunun nitelikli hallerine yer verilmiştir. Her iki nitelikli hal de, faile verilecek cezada arttırmaya gidilmesine sebebiyet veren düzenlemelerdir.

Doktrinde Türk Ceza Kanununda yer alan bu iki nitelikli hal dışında, Kaçakçılık Kanununun 32'nci maddesi uyarınca, kaçakçılık davalarında yalan tanıklık yapılmasının, yalan tanıklık suçunun bir nitelikli hali olduğu da belirtilmiştir²¹⁶. Mülga 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun 32. maddesine göre; kaçakçılık davalarında yapılan yalan tanıklıklarda, 765 sayılı TCK'nın 286. maddesinde belirtilen cezaya üçte bir oranında arttırılarak hükmedileceğine dair bir düzenleme yer almaktaydı. Ancak şuan yürürlükte olan 5607 sayılı ve 21.3.2007 tarihli Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda²¹⁷ böyle bir hüküm bulunmamaktadır.

1. Suçun Mahkeme Huzurunda ya da Yemin Ettirerek Tanık Dinlemeye Kanunen Yetkili Kişi veya Kurul Önünde İşlenmesi

Türk Ceza Kanununun 272. maddesinin 2. fıkrasına göre suçun; mahkeme huzurunda ya da yemin ettirerek tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurul önünde işlenmesi halinde, yalan tanıklık suçunun failine bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir. Daha önce tezimizde bu konuya ilişkin açıklamalar yapmış olduğumuz için tekrardan kaçınmak amacıyla bu konuda ilgili bölüme atıf yapmakla yetiniyoruz²¹⁸.

²¹⁶ Özbek ve Diğerleri, **Özel Hükümler**, s. 1054.

²¹⁷ RG Tarih ve Sayı: 31.3.2007/26479.

²¹⁸ Bu konuda bilgi için bkz. İKİNCİ BÖLÜM – III – A – 1 ve 4.

Doktrinde bazı yazarlarca TCK'nın 272. maddesinin 2. fıkrasında yer alan düzenlemenin yalan tanıklık suçunun bir nitelikli hali olmayıp bağımsız bir suç tipi olduğu ileri sürülmüştür. Bu görüşe göre, TCK'nın 272. maddesinin 1. fıkrasının uygulanması açısından *“hukuka aykırı bir fiil nedeniyle başlatılan bir soruşturma”* mevcut bulunmalıdır. TCK'nın 272. maddesinin 2. fıkrasına göre ise suçun hukuk mahkemesi önünde işlenmesi halinde, hukuka aykırı bir fiil nedeniyle başlatılan bir soruşturmanın varlığından bahsedilemez²¹⁹. TCK'da yalan tanıklık suçunun nitelikli hallerinin, tanığı dinleyen yetkili kişi veya kurulun niteliğinin göz önünde bulundurulması karşısında, biz bu görüşe katılmamaktayız. TCK'nın 272. maddesinin 2. fıkrasına göre, tanıklığın fıkra da belirtilen merciler önünde işlenmesi, fiilin haksızlık içeriğini artması dolayısıyla suçun nitelikli hali olarak öngörülmüştür.

2. Yalan Tanıklık Suçunun, Üç Yıldan Fazla Hapis Cezasını Gerektiren Bir Suçun Soruşturma veya Kovuşturması Kapsamında İşlenmesi

Türk Ceza Kanununun 272. maddesinin 3. fıkrasına göre; cezasının üst sınırı²²⁰ üç yıldan fazla hapis cezası olan suçların soruşturma veya kovuşturması kapsamında dinlenen tanığın yalan tanıklık suçunu işlemesi halinde, yalan tanıklık suçunun faili hakkında iki yıldan dört yıla kadar hapis cezasına hükmolunur²²¹. Bu nitelikli halin uygulanabilmesi için

²¹⁹ Tezcan/ Erdem/ Önok, **2013**, s. 940; Donay/ Kaşıkçı, s. 355.

²²⁰ Artuk/ Gökçen/ Yenidünya, s. 1021. Tezcan/ Erdem/ Önok ise hükmün, suçun soyut cezasının üst sınırını ifade ettiğini belirtmekle birlikte, cezanın alt sınırının nitelikli halin uygulanması açısından kriter olarak getirilmesi kanaatindedir, **2013**, s. 946.

²²¹ 765 sayılı TCK'nın 286. maddesinin 2. fıkrasında, yalan tanıklık suçunun, üç yıldan fazla hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren bir suçun soruşturması veya kovuşturması sırasında işlenmesi halinde faile verilecek cezanın üç yıldan on yıla kadar hapis cezası olduğu düzenlenmişti. Esasen 5237 sayılı TCK'da yer alan düzenlemeye paralellik arz etmekle birlikte, 765 sayılı TCK'da yer alan hüküm daha ağır bir cezalandırma öngörmekteydi. Bunun sebebi ise 5237 sayılı TCK'nın aleyhine yalan tanıklıkta bulunan sanık hakkında süreli hapis cezasına mahkûmiyet hükmü verilmesi halini, bir neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hal olarak düzenlemesi karşısında; 765 sayılı TCK'da

yapılan tanıklığın şüpheli veya sanığın lehine ya da aleyhine olmasının bir önemi yoktur.

Türk Ceza Kanununun 272. maddesinin 3. fıkrasında yer alan nitelikli hal hükmü, sadece suç soruşturması veya kovuşturması sırasında yapılan yalan tanıklıklar için uygulanabilir. Suçun temel şeklinde olduğu gibi, bu nitelikli hal düzenlemesi de bir tehlike suçu niteliğindedir. Kanunda yalan tanıklık suçunun bu nitelikli haline, tehlikenin ağırlığı dolayısıyla yer verilmiştir. Zira bu nitelikli halin uygulanabilmesi için yalan tanıklık yapılan suç soruşturması veya kovuşturmasının, üst sınırı üç yıldan fazla hapis cezası öngören bir suça ilişkin olması gerekmektedir. Kanunda belirtilen cezasının üst sınırı üç yıl ve daha az süreli hapis cezası olan veya sadece adli para cezası öngörülen suçların soruşturması ve kovuşturmasında yapılan yalan tanıklıklar, suçun nitelikli haline vücut vermez. Yalan tanıklığın yapıldığı yargılamaya konu olan suç için kanunda seçimlik ceza öngörülüyorsa, bu durumda hapis cezasının üst sınırı nazara alınır ve hapis cezasının üst sınırı üç seneden fazla ise bu nitelikli hal uygulanır.

İlgili nitelikli hal hükmü, yalan tanıklığın yapıldığı yargılamaya konu olan suçun temel şeklinin cezası göz önünde bulundurularak uygulanmalıdır. Üç yıldan fazla hapis cezasının belirlenmesinde, yargılamaya konu olan suçun cezasının azaltılmasını veya arttırılmasını gerektiren nitelikli haller nazara alınmaz²²². Bu nedenle, örneğin kasten yaralamanın silahla işlenmesi halinde suçun nitelikli halinin yargılamaya konu olduğundan bahisle bu hükmün uygulanabilmesi mümkün değildir. Buna karşılık bazı yazarlar; cezayı ağırlaştıran nitelikli hallerin de bu hükmün uygulanmasında dikkate alınacağını belirtmektedir²²³.

böyle bir hükme yer verilmemesidir. 765 sayılı TCK'da yer alan bu hüküm dolayısıyla hâkim, aleyhine tanıklıkta bulunulan sanığın süreli hapis cezasına mahkûmiyeti halinde daha ağır olan cezaya hükmedebilecektir.

²²² Parlar/ Hatipoğlu, s. 3898; Meran, **Hakaret – İftira**, s. 250.

²²³ Yurtcan, s. 46; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s. 728.

Bir suçun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış halinin konu olduğu yargılamalarda yapılan yalan tanıklıkların ise yalan tanıklık suçunun nitelikli haline vücut vermesi mümkündür. Örneğin kasten yaralamanın neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hallerine ilişkin yapılan bir yargılamada söz konusu olan yalan tanıklıklar açısından, bu nitelikli hal hükmü uygulanabilir. Zira neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suçlar, kanımızca bağımsız suç tipi niteliğinde olup yalan tanıklığa ilişkin bu nitelikli halin neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suç tipleri açısından uygulanmasına bir engel bulunmamaktadır.

IV. SUÇUN MANEVİ UNSURLARI

A. KAST

Yalan tanıklık suçu, kasten işlenebilen bir suçtur. Yetkili kişi veya kurul önünde bilerek gerçeğe aykırı tanıklık yapmak, bu suçtan dolayı sorumluluğun doğmasına sebep olur.

Yalan tanıklık suçunun taksirle işlenebilmesi mümkün değildir²²⁴. Tanığın unutarak, yanılarak ve benzeri sebeplerle gerçeğe aykırı beyanda bulunması halinde kastından bahsedilemeyeceği için, bu gibi hallerde yalan tanıklık suçu oluşmaz. Yalan beyan ile yanlış beyanı ayıran ölçüt, kişinin kastının bulunup bulunmamasıdır²²⁵. Gerçeği yansıtmayan tanıklığın, hata

²²⁴ Yalan tanıklık suçunun taksirli şekli Alman Ceza Kanununda ayrıca düzenlenmiştir. Tanığın; beyanda bulunurken hafızasını zorlamadan, aktardığı bilgilerde birtakım hataların bulunabileceğini bilmesine rağmen özensiz davranarak hareket etmesi, Alman Hukukunda bu suçun taksirli şekli olarak yer almaktadır. Örneğin; tanığın hafızasının zayıf olduğunu bilmesine rağmen, bir olayı gerçekleşmiş gibi aksettirmesi yalan tanıklık suçunun taksirli şekli olarak kabul edilmiştir, (aktaran: Önder, **Özel Hükümler**, s. 332). *Erem*, yalan tanıklık suçunun taksirli şeklinin kanunda yer alması gerektiği kanaatindedir. Yazara göre, hükmün konuluş amacı adliyenin yanlışlığını önlemek olduğu için yalan tanıklık suçunun taksirli şeklinin de suç olarak düzenlenmesi gerekir, *Yalan Şahadet*, s. 49.

²²⁵ Feyzioğlu, s. 244.

sonucu veya unutarak yapıldığını hâkim takdir edecektir²²⁶. Yargıtay'ın yerleşik içtihatları da bu yöndedir²²⁷.

Yalan tanıklık suçunun işlenebilmesi için her şeyden önce kişinin, tanık olarak beyanda bulunduğunu bilmesi gerekir²²⁸. Ancak bu ifadeden, kişiye tanıklık görevinin öneminin hatırlatılmış olması gerektiği anlaşılmamalıdır. Burada söz konusu olan, beyanda bulunan kişinin tanık olarak beyanına başvurulduğunu anlayabilecek durumda olmasıdır.

Yalan tanıklık suçunun işlenebilmesi için tanığın, gerçeğe aykırı olarak beyanda bulunduğunu bilmesi gerekir. Ancak tanığın beyanlarının; daha önceki ifadesiyle çelişmesi²²⁹, diğer tanık beyanlarıyla çelişiyor olması²³⁰, bilirkişi raporuyla uyuşmaması²³¹, sanığın anlatımlarıyla

²²⁶ Majno, s. 257.

²²⁷ “Yalan söylemek ve gerçeği inkâr veya bilgisini saklamak suretiyle gerçeğe aykırı beyanda bulunmak halleri, yalan tanıklık suçunu oluşturur. Sanığın, tanıklık ettiği olaya ilişkin tarih konusunda tahmine dayanan beyanının aleyhe yorumlanması doğru değildir.”, YCGK, E. 1980/4-74, K. 1980/103, T. 17.3.1980. Karar için bkz. **YKD**, Cilt: 6, Sayı: 8, Ağustos 1980, s. 1151 vd. “Kasten yalan söyleyene veya gerçeği gizleyene yalancı tanık denir. Yalan, gerçeğin kasten değiştirilmesidir. Yanılgıya düşülerek ve bilinmeyerek söylenen gerçek dışı sözlerde yalan tanıklık suçunun unsurlarının varlığından söz edilemez.”, YCGK, E. 1980/8-139, K. 1980/203, T. 12.5.1980. Karar için bkz. **YKD**, Cilt: 6, Sayı: 10, Ekim 1980, s. 1415 vd.

²²⁸ Tezcan/Erdem/Önok, **2013**, s. 943.

²²⁹ “Sanığın anlatımları arasındaki çelişkinin; olayı yanlış algılama ya da zaman geçmesi nedeniyle yanlış hatırlamadan mı kaynaklandığı yoksa kasıtlı olarak mı gerçeğe aykırı ifade verdiği belirlenmeden ve kasda dayalı olmayan anlatım farklılığının yükletilen suçu oluşturmayacağı gözetilmeden eksik inceleme ve yetersiz gerekçeyle hükümlülük kararı verilmesi yasaya aykırı...”, Yargıtay 4. CD, E. 2010/21542, K. 2012/13275, T. 04.06.2012, (Yayınlanmamıştır). “Sanığın iki anlatımından birisinin yalan olduğu biçimindeki yetersiz gerekçeyle hükümlülük kararı verilmesi bozmayı gerektirmiş...”, Yargıtay 4. CD, E. 2009/23776, K. 2011/22608, T. 29.11.2011, (Yayınlanmamıştır).

²³⁰ “Sanığın, Sulh Ceza Mahkemesinin 2002/530 esas sayılı dosyası üzerinde yürütülen yargılama sırasındaki tanıklığı ile diğer tanıkların anlatımları arasındaki çelişkinin, anılan davada vicdani bir kanıtı oluşturabileceği ve yalan tanıklık için kesin kanıt olamayacağı gözetilmeden, yetersiz gerekçeyle hüküm kurulması...”, Yargıtay 4. CD, E. 2006/3657, K. 2007/7651, T. 3.10.2007, www.kazanci.com, (Erişim tarihi: 24.10.2012). “Sanıkların Geyve Asliye Ceza Mahkemesinin 2005/218 esas sayılı dosya getirtilerek bu davada tanık sıfatıyla verilen ifadeler ve katılanların anlatımı ile çelişen ifadelerinin, ancak vicdani kanıtı oluşturacağı, yalan tanıklık suçu için kesin kanıt olamayacağı gözetilerek, sanıkların çelişen anlatımlarının olayı yanlış algılama, kısmen görme, kendi görgüsüne göre aktarma ya da zaman geçmesi nedeniyle yanlış hatırlamadan mı kaynaklandığı değerlendirilerek, kast unsurunun kanıtlara dayalı olarak gösterilmesi gerekirken, yetersiz gerekçe ile hükümlülük kararı verilmesi... yasaya aykırı...”, Yargıtay 4. CD, E. 2011/21151, K. 2012/19087, T. 02.10.2012, (Yayınlanmamıştır).

²³¹ “Sanığın 15.5.2005 tarihinde, S.D. isimli bayanın ölümüyle sonuçlanan trafik kazası sonucu açılan davanın, kovuşturma aşamasında tanık sıfatıyla verdiği ve görgü tespit tutanağı ve bilirkişi

örtüşmemesi²³², tanığın kasten gerçeğe aykırı beyanda bulunduğunun ispatı noktasında yeterli değildir. Böyle bir çelişkinin varlığı ancak, yalan tanıklık suçunun oluşup oluşmadığı konusunda bir şüphe uyandırır. Suçun yalnızca kasten işlenebilmesi karşısında tanığın kasten gerçeğe aykırı beyanda bulunup bulunmadığı, mevcut çelişkinin giderilmesi sürecinde hâkim tarafından tespit edilecektir²³³. CMK, söz konusu çelişkinin giderilmesi sürecinde hâkimin yüzleştirme yapabilmesine (CMK m. 52, f. 2) ve tanığın önceki ifadesinin okunmasına olanak tanımaktadır²³⁴.

Tanık beyanlarının aksi yönünde verilmiş olan bir mahkeme kararının bulunması halinde bile, tanığın kasten gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu ispatlanmış olmaz²³⁵. Bu halde; yalan tanıklık fiili dolayısıyla açılan kamu davasını görmekte olan mahkeme, yapacağı yargılama sonucunda edindiği vicdani kanaatine göre suçun oluşup oluşmadığını ve özellikle manevi unsurun bulunup bulunmadığını takdir edecektir²³⁶.

raporuyla çelişen ifadesinin, ancak vicdani kanıtı oluşturacağı, bu durumun yalan tanıklık suçu için kesin delil olamayacağı gözetilmeden...”, Yargıtay 4. CD, E. 2012/12060, K. 2012/13844, T. 06.06.2012, (Yayınlanmamıştır).

²³² “Maddi olayda; sanığın yalan söylediği, gerçeği inkâr ettiği, bilgisini az veya çok ketmettiği veya maksatlı hareket ettiğine dair kesin delil yoktur. Sanığın, tanık olarak alınan beyanı ile şahit olarak dinlendiği olayın şikâyetçi sanıklarının anlatımları arasındaki çelişki, delillerin takdiri ile ilgili olup yalancı tanıklık cürmü için kesin kanıt olarak kabul edilemez.”, YCGK, E. 1993/4-19, K. 1993/43, T. 1.3.1993, www.kazanci.com, (Erişim tarihi: 24.10.2012).

²³³ “Sanığa yükletilen yalan tanıklık eylemiyle ulaşılan çözümü haklı kılıcı zorunlu öğelerinin ve bu eylemin sanık tarafından işlendiğinin Yasaya uygun olarak yürütülen duruşma sonucu saptandığı, bütün kanıtlarla aşamalarda ileri sürülen iddia ve savunmaların temyiz denetimini sağlayacak biçimde ve eksiksiz sergilendiği, özleri değiştirilmeksizin tartışıldığı, vicdani kanunun kesin, tutarlı ve çelişmeyen verilere dayandırıldığı; böylece olaylara ilişkin sorunlarda gerekçenin yeterli bulunduğu anlaşıldığından...”, Yargıtay 4. CD, E. 2010/26384, K. 2012/ 17321, T. 18.09.2012, (Yayınlanmamıştır).

²³⁴ **CMK m. 212, f. 2:** “Tanığın duruşmadaki ifadesiyle önceki ifadesi arasında çelişki bulunduğu, evvelce alınmış ifadesi okunarak çelişkinin giderilmesine çalışılır.”

²³⁵ “Sanıkların, Adana 2. İcra Tetkik Mercii Hâkimliğindeki, bildiklerini açıklamaya yönelik tanıklıklarının hangi nedenle gerçek dışı olduğu saptanmadan, anlatımlarının istihkak iddiası davasının reddine ilişkin anılan mahkeme kararına ters düştüğü biçimindeki yasal olmayan gerekçeyle hükümlülük kararı verilmesi...”, Yargıtay 4. CD, 8513/8526, T. 5.12.2000. Karar için bkz. Meran, **Türk Ceza Kanunu**, s. 1326.

²³⁶ Yalan tanıklığın yapıldığı davayı görmekte olan mahkemenin, yargılama sonucunda vermiş olduğu hükmün gerekçesinde; bazı tanıkların beyanlarına bu tanıkların yalan söylediklerinden bahisle itibar edilmediğine yönelik açıklamalara yer vermesi halinde, bu mahkeme hükmünün yalan tanıklık fiili dolayısıyla açılan davada yargılama yapacak olan mahkemeyi bağlamayacağı ifade edilmiştir, (Feyzioğlu, s. 241-242, dn. 573). Askeri Yargıtay da bir kararında; “Hükümlü Başçavuş E.Ö. ’nün krom saç kullandırarak komple eksoz yaptırıp, bunu özel aracında kullanması olgusu

Tanığın, yalan tanıklık suçunu işlediğinin kabulü açısından hangi amaç veya saikle hareket ettiği önem arz etmez. Tanığın masum olduğunu düşündüğü bir kişiyi kurtarmak için yalan söylemiş olması halinde de suç oluşur²³⁷. Tanığın, gerçeğe aykırı beyanlarının soruşturma veya kovuşturmanın sıhhatini etkileyebilecek nitelikte olduğunu düşünmemiş olması; kastının var olmadığı anlamına gelmez. Yine tanığın, hangi amaçla gerçeğe aykırı tanıklık yaptığının suçun oluşması açısından hiçbir önemi yoktur.

Yalan tanıklık suçunun olası kastla işlenmesi mümkündür²³⁸. Tanığın, beyanlarının gerçek dışı olabileceğinin farkında olmasına rağmen bunun sonuçlarını kabullenmesi halinde olası kastının varlığı kabul edilir²³⁹. Tanığın, olaya ilişkin bilgilerinin gerçeği yansıtıp yansıtmadığı hususunda tereddütlerinin bulunması; ancak bu durumdan yargılama makamını haberdar etmeden, sanki gerçekmiş gibi beyanlarda bulunması halinde de bu suç olası kastla işlediğinin kabulü gerekir²⁴⁰.

Common Law sisteminde de yalan tanıklık suçu ancak kasten işlenebilir. *United States v. Dunnigan* kararında yerel mahkeme; tanığın beyanlarındaki tutarsızlıkların kafa karışıklığı, hata veya yanlışlıkla söylenen

kesin hükmün konusu olmakla birlikte, yalan tanıklık davasında, maddi sorunun fiil kısmıyla ilgili olarak kesin hükme maddi açıdan bağlayıcılık etkisi tanınamayacağı nazara alındığında, mahkemece dava konusuna ilişkin olarak yeniden değerlendirme yapıp...” demek suretiyle aynı yönde hüküm vermiştir, Askeri Yargıtay 1’inci Daire Kararı, E. 2006/362, K. 2006/417, T. 15.3.2006, AYD, Sayı: 20, Yıl: 2007, s. 568.

²³⁷ Erem, **Yalan Şahadet**, s. 49. Ancak Yargıtay vermiş olduğu bir kararda yalan tanıklık suçunun oluşabilmesi için özel kastın bulunmasının gerektiğine işaret etmiştir. “TCK’nun 286. maddesinde tanımlanan yalan tanıklık suçunun varlığının kabulü için kesin, inandırıcı kanıtlar elde edilmesi gerekir; unutkanlık, dalgınlık gibi nedenlerle tanık anlatımında meydana gelecek ayrıntılara ilişkin kısmi aykırılıklar yalan, saklama, gizleme olarak nitelendirilemez. Sonuç olarak yalan tanıklık’ suçunun oluşması için özel bir kastın bulunması icabeder”, Yargıtay 5. CD, 58/1179, T. 25.3.1985. Karar için bkz. Feyzioğlu, s. 244, dn. 580.

²³⁸ *Meran’a* göre bu suç yalnızca doğrudan kastla işlenebilir. Yazara göre, tanığın gerçeğe aykırı olup olmadığı hususunda şüphe içinde olduğu bir olayı, bu hususu kendisini dinleyen mercie açıklamayarak beyanda bulunması halinde suç doğrudan kastla işlenmiş olur, **Hakaret - İftira**, s. 254-255.

²³⁹ Artuk/ Yenidünya, s. 794.

²⁴⁰ Önder, **Özel Hükümler**, s. 331.

gerçeğe aykırı beyanlardan kaynaklanması halinde, yalan tanıklık suçunun oluşmayacağına hükmetmiştir²⁴¹.

B. NETİCESİ SEBEBİYLE AĞIRLAŞMIŞ HALLER

Türk doktrininde, daha önce de belirtildiği gibi, yalan tanıklık suçunun nitelikli halleri ile neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış halleri arasında genellikle bir ayrım gözetilmemiş; yalan tanıklık suçunda ceza sorumluluğunu ağırlaştıran tüm düzenlemeler, suçun nitelikli hali olarak telakki edilmiştir. Oysa yalan tanıklık suçu açısından ceza sorumluluğunu ağırlaştıran düzenlemelerin bazıları, neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suç niteliğindedir²⁴².

Yalan tanıklık suçunun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hallerini incelemekten önce, neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suç kavramı üzerinde kısaca durmak gerekmektedir. Bilindiği gibi neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suç kavramı, TCK'nın 23. maddesinde; *“Bir fiilin kastedilenden daha ağır veya başka bir neticenin oluşumuna sebebiyet vermesi halinde, kişinin bundan dolayı sorumlu tutulabilmesi için, bu netice bakımından en azından taksirle hareket etmesi gerekir.”* şeklinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre kasten işlenen bir suçun, temel suç tipinde öngörülen neticeye göre nicelik itibarıyla daha ağır veya nitelik itibarıyla başka bir neticeye sebebiyet verdiği ve bu neticelerin fail tarafından en azından öngörülebilir olduğu hallerde,

²⁴¹ Gohlke/ Cavalli, s. 1084, dn. 38.

²⁴² *Alacakaptan*, 765 sayılı TCK'nın 286. maddesinin 3. fıkrasında yer alan yalan tanıklık suçuna ilişkin düzenlemeye ilişkin yaptığı açıklamalarda; fıkrada bahsedilen ağır neticeden sorumluluğun doğması açısından, gerçeğe aykırı beyanda bulunan tanığın kasten veya taksirle hareket etmesi zorunluluğunun bulunmadığını belirtmiştir. Yazara göre, yalan tanıklıkta bulunan kişinin beyanları dolayısıyla yargılanan kişinin hapis cezasına çarptırılması neticesi dolayısıyla tanığın cezalandırılması için; tanık tarafından neticenin öngörülmüş olması veya istenmesi gerekmez, **Suçun Unsurları**, s. 166. Aynı yönde bkz. Önder, **Özel Hükümler**, s. 345-346; Feyzioğlu, s. 245, 249. 5237 sayılı TCK'nın objektif sorumluluğa yer vermemesi ve neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suçlara ilişkin düzenlemesi karşısında artık bu tarz bir sonuca ulaşmak mümkün değildir. Ancak, bu suç tipinin neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hallerinin gündeme geldiği durumlarda, her halde yalan tanıklıkta bulunan kişinin ortaya çıkan neticeyi en azından öngördüğü ve buna rağmen yalan tanıklıkta bulunduğu söylenebilir.

neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suç vardır²⁴³. Neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suçların hepsinde fail, kast etmiş olduğu suçun cezasından daha ağır şekilde cezalandırılır²⁴⁴. Kanımızca neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suç tipleri, bağımsız suç tipleri niteliğindedir. Zira bu suç tiplerinde, temel suç tipi ve ortaya çıkan daha ağır veya başka neticenin karışımı söz konusudur²⁴⁵.

Neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suçlarda, kasten işlenen temel suç tipinin neticeli suçlardan olması şart değildir. Temel suç tipi neticeli bir suç olmasa da, bu suçun işlenmesi sonucu ortaya bir neticenin çıktığı hallerde de neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suç söz konusu olur²⁴⁶. Esasen yalan tanıklık suçunun temel şekli, bir tehlike suçu niteliğindedir. Ancak yalan tanıklık fiili dolayısıyla ortaya birtakım neticelerin çıktığı haller, neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suç kapsamındadır.

Meydana gelen ağır veya başka neticeden failin sorumlu tutulabilmesi için bu neticeye, fail tarafından gerçekleştirilen haksızlığın sebebiyet vermesi gerekir. Meydana gelen ağır veya başka netice failin fiilinin eseri değilse; yani bu neticeler failin fiilinden kaynaklanmamışsa, kişiyi söz konusu ağır veya başka neticeden sorumlu tutmak mümkün olmaz²⁴⁷. Kısacası bu durumda netice, faile objektif olarak isnat edilemez²⁴⁸. Bu sebeple; yalan tanıklık fiili ile ortaya çıkan netice arasında bir nedensellik ilişkisinin tesis edilmesi ve neticenin, yalan tanıklık suçunun failine objektif

²⁴³ Koca/ Üzülmüş, s. 219.

²⁴⁴ Doğan, Koray; **Neticesi Sebebiyle Ağırlaştırılmış Suçlar**, Adalet Yayınevi, Ankara 2011, s. 3.

²⁴⁵ Neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suçların hukuki niteliğine ilişkin olarak ileri sürülen görüşler için bkz. Doğan, s. 8 vd. Yazar da bu suçların bağımsız suç tipi olduğu görüşüne esas itibarıyla katıldığını ifade etmiştir, s. 9. Ancak yazar, neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suçların özünü temel suç tipinin oluşturduğunu ve temel suç tipi neticesinde ortaya çıkan ağır veya başka neticenin sadece ek bir unsur olduğunu, dolayısıyla bu suçların kasıtlı suç tipleri olarak kabul edilmesi gerektiğini de belirtmektedir, s. 37.

²⁴⁶ Koca/ Üzülmüş, s. 220. Doğan ise temel suç tipinin, tehlike suçu niteliğinde olduğu ve bu tehlikenin gerçekleşmesinin daha ağır bir ceza ile cezalandırıldığı hallerde, neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suçun değil; tehlike suçu olan temel suç tipinin nitelikli halinin olduğu kanaatindedir, s. 111. Ancak yazar, eserinin bir sonraki sayfasında temel suç tipinin bir tehlike suçu olmasının mümkün olduğunu da belirtmektedir, s. 112.

²⁴⁷ Özgenç, İzzet; “Kast-Taksir Kombinasyonları”, **SÜHFD**, Prof. Dr. Süleyman Arslan’a Armağan, Cilt: 6, Sayı: 1-2, 1998, s. 375.

²⁴⁸ Doğan, s. 125.

olarak isnat edilebilmesi lazımdır. Başka bir deyişle; ortaya çıkan neticenin kaynaklandığı kararın veya mahkeme hükmünün gerekçesinin, yalan tanıklıkta bulunan kişinin beyanlarına dayanması gerekmektedir. Ancak bu nedensellik ilişkisinin tespiti zor olduğu, zira hâkimin hüküm verirken yalnızca bir delile dayanmadığı belirtilmiştir²⁴⁹. Kanımızca; kasten gerçeğe aykırı olarak yapılmış olan tanıklık sonucu elde edilmiş olan beyanların, tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurul tarafından verilen karar ya da hükmün dayanakları arasında yer almış olması, suçun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hallerinden sorumluluğun doğması için yeterlidir.

Türk Ceza Kanununda yalan tanıklık suçunun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış halleri 272. maddenin 4 ilâ 8'inci maddelerinde düzenlenmiştir.

1. Aleyhine Tanıklıkta Bulunulan Kişi Hakkında Gözaltına Alma ve Tutuklama Dışında Başka Bir Koruma Tedbiri Uygulanması

Türk Ceza Kanununun 272. maddesinin 4. fıkrasına²⁵⁰ göre, hakkında suç soruşturması veya kovuşturması yürütülen şüpheli ya da sanık aleyhine yalan tanıklık yapılması sebebiyle; bu kişi hakkında adli kontrol, arama, elkoyma gibi gözaltına alma²⁵¹ ve tutuklama haricinde bir koruma tedbirine başvurulmuş olması, yalan tanıklık suçunun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hali olarak düzenlenmiştir.

Yalan tanıklık fiilinin gerçekleştiği suç soruşturması veya kovuşturmasında, gerçeğe aykırı beyanda bulunan tanığın; bu neticesi

²⁴⁹ Önder, *Özel Hükümler*, s. 346; Erem, *Yalan Şahadet*, s. 50.

²⁵⁰ **TCK m. 272, f. 4:** “Aleyhine tanıklıkta bulunulan kişi ile ilgili olarak gözaltına alma ve tutuklama dışında başka bir koruma tedbir uygulanmışsa, yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiş olması koşuluyla, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında arttırılır.”

²⁵¹ Madde metninde, gözaltı koruma tedbirine yer verilmesinin isabetsiz olduğu; zira gözaltına almanın yakalama sonucunda meydana gelebileceği, dolayısıyla bu düzenlemenin aleyhine tanıklıkta bulunan kişinin yakalanmasına sebebiyet verilmesi halinde uygulanması gerektiğine dair görüş için bkz. Yurtcan, s. 46.

sebebiyle ağırlaştırılmış halden sorumlu tutulabilmesi için aleyhine tanıklıkta bulunulan şüpheli veya sanık hakkında başvurulacak koruma tedbirinin, yalan tanıklık dolayısıyla uygulanmış olması gerekmektedir. *Yaşar/ Gökcan/ Artuç* ise yalan tanıklık ile fıkranın kapsamında yer alan koruma tedbirlerinin uygulanması arasında bir nedensellik ilişkisi bulunmasının şart olmadığı kanaatindedir²⁵². Oysaki kanımızca; söz konusu düzenlemenin bir neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hal hükmü olması dolayısıyla, yapılan yalan tanıklığın uygulanan koruma tedbiri ile nedensel bir ilişkisinin bulunmadığı hallerde, neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hal hükmü uygulanamaz.

Türk Ceza Kanununun 272. maddesinin 4. fıkrasının uygulanabilmesi için aleyhine yalan tanıklıkta bulunulan kişinin, yüklenen fiili işlemediğinin sabit olması gerekmektedir. Soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısının dava şartlarının mevcut olmadığından bahisle CMK'nın 172. maddesinin 1. fıkrası uyarınca kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar vermiş olması halinde; bu hükmün uygulanması mümkün olmaz. Yine CMK'nın 223. maddesinin 2. fıkrasına göre verilen beraat hükmü, örneğin yüklenen suç açısından sanığın suçu işlediğinin sabit olmadığı (CMK m. 223, f. 2, b. (e)) gerekçesiyle verilmişse, bu maddenin uygulanması mümkün değildir. Hükmün uygulanabilmesi için şüpheli veya sanığın, fiili işlemediğinin sabit olduğu gerekçesiyle verilen beraat hükmünün ya da kovuşturmayaya yer olmadığına dair verilen kararın kesinleşmiş olması gerekir²⁵³.

Türk Ceza Kanununun 272. maddesinin 4. fıkrasında yer alan neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hal hükmünün uygulanmasının mümkün olduğu hallerde; yalan tanıklık suçunun failine verilecek ceza yarı oranında arttırılır.

²⁵² *Yaşar/ Gökcan/ Artuç*, s. 7941.

²⁵³ Aynı açıklamalar TCK'nın 272. maddesinin 5. fıkrasında yer alan gerçek içtima hükmünün uygulanabilmesi açısından da geçerlidir.

2. Aleyhine Tanıklıkta Bulunulan Kişinin Hapis Cezasına Mahkûm Edilmesi

Türk Ceza Kanununun 272. maddesinin 6. fıkrası hükmüne göre; aleyhine tanıklıkta bulunulan kimsenin hapis cezasına mahkûm olması, yalan tanıklık suçu için bir neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hal olarak düzenlenmiştir²⁵⁴. Önder, bu hükmün uygulanabilmesi için yapılan tanıklığın, yargılanmakta olan sanık aleyhine olmasının şart olmadığını ileri sürmektedir²⁵⁵. Oysa işin doğası gereği, tanığın beyanı ile mahkûmiyet hükmü arasında nedensellik ilişkisi ancak tanık beyanının yargılanmakta olan kişinin aleyhine olduğu durumlarda kurulabilir.

Aleyhine tanıklıkta bulunulan sanık, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına veya müebbet hapis cezasına çarptırılmış ise; yalan tanıklık suçunun faili, yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis cezasına mahkûm olur²⁵⁶. Aleyhine tanıklıkta bulunulan sanığın süreli hapis cezasına mahkûmiyeti halinde ise yalan tanıklık suçunun faili hakkında, sanığın mahkûm olduğu hapis cezasının üçte ikisi kadar hapis cezasına hükmolunur. Söz konusu düzenlemeden de anlaşılacağı gibi, sanık aleyhine yalan tanıklıkta bulunan kişiye verilecek olan ceza, aleyhine tanıklıkta bulunduğu sanığın mahkûm

²⁵⁴ Tezcan/ Erdem/ Önok; yalan tanıklık fiili dolayısıyla yargılanan kişinin hapis cezasına mahkûm edilmiş olmasını, cezanın arttırılmasını gerektiren bir nitelikli hal olarak nitelendirdikten sonra; bu halin aynı zamanda bir neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suç teşkil ettiğini belirtmektedir, **2013**, s. 947. Oysa bu iki müessese yapıları itibari ile birbirlerinden tamamen farklı olup suçun nitelikli halleri suçun maddi unsuru kapsamında mütalaa edilirken, neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suçlar suçun manevi unsuru kapsamında değerlendirilmekte ve bu iki kuruma bağlanan sonuçlar farklılık arz etmektedir.

²⁵⁵ Önder, s. 346.

²⁵⁶ Buna benzer bir hüküm 765 sayılı TCK'nın. 286. maddesinin 3. fıkrasında; *"Eğer yalan şahadet, bir kimseye müebbet hapis cezası verilmesi sonucunu doğurmuş ise, faile verilecek ceza on beş seneden aşağı olamaz ve ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûmiyet halinde ise faile müebbet hapis cezası verilir"* şeklinde yer almaktadır. Bu hüküm, 21.11.1990 tarih ve 3679 sayılı Kanunla değişikliğe uğramıştır. Hükmün değişiklikten önceki halinde; aleyhine tanıklıkta bulunulan kişinin ölüm cezasına çarptırılması halinde yalan tanıklıkta bulunan kişinin cezası, ölüm cezasının infaz edilmiş olup olmadığına göre değişiklik göstermekte idi. Ölüm cezası infaz edilmiş ise yalan tanıklıkta bulunan kişi de ölüm cezasına çarptırılmaktaydı. Ölüm cezası infaz edilmemiş ise yalan tanıklıkta bulunan kişi, müebbet hapis cezasına çarptırılmaktaydı. 765 sayılı TCK; aleyhine tanıklıkta bulunulan sanığın süreli hapis cezasına mahkûm olması halinde, yalan tanıklıkta bulunan kişinin cezasının ağırlaştırılmasına yönelik bir hüküm ihtiva etmemektedir.

olduğu hapis cezasının miktarı ile orantılıdır²⁵⁷. Ancak TCK'nın 272. maddesinin 6. fıkrasında yer verilen neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hal hükmü cezalandırma açısından bazı problemlere sebebiyet verebilir. Örneğin, yalan tanıklık suçunun temel şeklinin düzenlendiği TCK'nın 272. maddesinin 1. fıkrasına göre; yalan tanıklıkta bulunan kişinin en az 4 ay hapis cezasıyla cezalandırılması gerekmekte iken; TCK'nın 272. maddesinin 6. fıkrasında yer alan düzenleme uyarınca aleyhine tanıklıkta bulunulan sanığın süreli hapis cezasına çarptırılması halinde; yalan tanıklık suçunun failine 4 aydan daha az süreli hapis cezası verilmesi söz konusu olabilir. Bir başka deyişle, tanığın beyanının mahkeme tarafından kurulan hükmün gerekçesinde kendisine yer bulmadığı hallerde, tanığın gerçeğe aykırı beyanının aleyhine tanıklıkta bulunulan sanığın cezalandırılmasına sebebiyet verdiği hallerden daha ağır cezalandırılması mümkün olabilmektedir. Bu durum ceza adaletine aykırılık teşkil eder.

Bu fıkra hükmünün uygulanabilmesi için aleyhine tanıklıkta bulunulan sanığın mahkûm olduğu hapis cezasının kesinleşmiş olması gerekir²⁵⁸. Mahkemenin hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verdiği yargılamalarda yapılan yalan tanıklıklar suçun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış haline vücut vermez. Zira mahkemenin aleyhine tanıklıkta bulunulan kişi hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verdiği hallerde, ortada kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü bulunmamaktadır.

3. Aleyhine Tanıklıkta Bulunulan Kişinin Mahkûm Olduğu Hapis Cezasının İnfazına Başlanmış Olması

Türk Ceza Kanununun 272. maddesinin 7. fıkrasına göre; aleyhine tanıklıkta bulunulan kişinin mahkûm olduğu hapis cezasının infazına

²⁵⁷ TCK'da bu hükme ilişkin olarak yer verilen cezaların “*insafsız düzeyde ağır*” olduğu ifade edilmiş ve bu düzenlemenin TCK'nın 3. maddesine aykırılık teşkil ettiği ileri sürülmüştür, (Tezcan/ Erdem/ Önok, 2013, s. 947-948).

²⁵⁸ Özbek ve Diğerleri, **Özel Hükümler**, s. 1054.

başlanmış olması halinde, yalan tanıklıkta bulunan faile TCK'nın 272. maddesinin 6. fıkrasına göre verilecek ceza yarısı kadar arttırılır. TCK, aleyhine tanıklıkta bulunulan sanığın hapis cezasına mahkûm olması ve bu mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesine bir neticesi sebebiyle ağırlaşmış hal olarak yer vermiş olup hapis cezasına mahkûmiyet hükmünün infazına başlanmış olmasını da yalan tanıklık suçu açısından bir diğer neticesi sebebiyle ağırlaşmış hal olarak düzenlemiştir²⁵⁹.

Hakkında kesinleşmiş hapis cezasını içeren mahkûmiyet kararı bulunan hükümlünün, 5275 sayılı CGTİK'in 21'inci maddesine göre Cumhuriyet başsavcılığının yazılı emriyle ceza infaz kurumuna gönderilmesi ve kuruma alınması halinde hapis cezasının infazına başlanmış sayılır²⁶⁰.

4. Aleyhine Tanıklıkta Bulunulan Kişi Hakkında Hapis Cezası Dışında Adli veya İdari bir Yaptırım Uygulanmış Olması

Türk Ceza Kanununun 272. maddesinin 8. fıkrası uyarınca; aleyhine tanıklıkta bulunulan kişinin, hapis cezasına mahkûm edilmesi veya hakkında koruma tedbirleri uygulanmış olması dışında bazı yaptırımlara maruz kalması da yalan tanıklık suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış bir hali olarak düzenlenmiştir. Aleyhine yalan tanıklıkta bulunulan kişinin; adli para cezasına çarptırılması, müsadereye maruz kalması²⁶¹, hukuk yargılamasında mahkemece hakkında ihtiyati tedbire veya velayetin kaldırılmasına karar verilmesi, hapis cezası dışında uygulanan adli yaptırımlara örnek olarak gösterilebilir.

²⁵⁹ Soyaslan, bu düzenleme için “*ağırlatıcı sebebin ağırlatıcı sebebi*” nitelendirmesini yapmaktadır, **Özel Hükümler**, s. 729.

²⁶⁰ Parlar/ Hatipoğlu, s. 3899.

²⁶¹ Meran ise tanıklığın yapıldığı ceza yargılaması sonucunda sanık hakkında bir güvenlik tedbirinin uygulanmasına karar verilmesi halinde, bu neticesi sebebiyle ağırlaşmış hükmünün uygulanamayacağı görüşündedir. Yazara göre, güvenlik tedbirleri adli yaptırım olarak değerlendirilemez, **Hakaret – İftira**, s. 254.

Aleyhine tanıklıkta bulunulan kişi hakkında idare tarafından disiplin cezasının veya idari para cezasının uygulanması ise idari yaptırımlara örnek teşkil eder. Aleyhine tanıklıkta bulunulan kişi hakkında bahsedilen yaptırımların uygulanması halinde, yalan tanıklıkta bulunan kişi TCK'nın 272. maddesinin 8. fıkrası hükmü uyarınca üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır²⁶². Anayasa Mahkemesi'nin 17.11.2011 tarihli E. 2010/115 ve K. 2011/154 sayılı kararı ile iftira suçunun düzenlendiği TCK'nın 267. maddesinin 7. fıkrası iptal edilmiştir²⁶³. Bahsi geçen iptal edilen

²⁶² Özbek ve Diğerleri, **Özel Hükümler**, s. 1054; Artuk/ Gökçen/ Yenidünya, s. 1023. Yalan tanıklık fiili dolayısıyla kişi hakkında idari yaptırım uygulanan hallerde üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezasını öngören bu hükmün orantısız olduğu ileri sürülmüştür, (Soyaslan, **Özel Hükümler**, s. 730).

²⁶³ RG Tarih ve Sayı: 17 Mart 2012/28236. Anayasa Mahkemesi'nin söz konusu kararının gerekçesi şu şekildedir: "...Yasa koyucu, iftira suçunun temel şekli ve nitelikli halleri ile failin cezalandırılmasında esas alınan özellikleri düzenlerken iftira sonucunda mağdurun uğradığı zararın ağırlığını ve mağdur hakkında uygulanan yaptırım miktarını ve türünü de dikkate alması gerekir. İşlemediğini bildiği hâlde bir suç isnat ederek mağdurun mahkûm olmasına neden olan sanıklar hakkında, mağdurun hapis cezasıyla cezalandırılması halinde, Kanun'un 267. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereğince mahkûm olunan hapis cezasının üçte ikisi kadar, mağdura uygulanan bu hapis cezasının adli para cezasına veya diğer seçenek yaptırımlara çevrilmesi halinde ise Kanun'un 267. maddesinin (7) numaralı fıkrası gereğince 3 ilâ 7 yıl arası hapis cezası öngörülmesi, sanıklar açısından ceza adaletine uygun olmayan sonuçlar doğurmaktadır. Örneğin, iftira neticesinde mağdurun işlemediği bir suçtan yargılanıp hapis cezasıyla cezalandırılmasına neden olan kişi, Kanun'un 267. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereğince (mahkûm olunan cezanın üçte ikisi) asgari 20 gün hapis cezası ile cezalandırılacakken; mahkemece mağdur hakkında uygulanan hapis cezasının adli para cezasına veya diğer seçenek yaptırımlara çevrilmiş olması halinde ise iftira eden kişinin Kanun'un 267. maddesinin (7) numaralı fıkrası gereğince asgari 3 yıl hapis cezası ile cezalandırılması gerekecektir. İtiraz konusu fıkra uyarınca, mağdur hakkında uygulanan hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesi veya seçimsel olarak hapis cezası ve adli para cezası öngörülen suçlar bakımından da adli para cezasının tercih edilmesi hapis cezasına mahkûm edilmesine oranla daha ağır bir şekilde cezalandırılma sonucunu doğurmaktadır.

Öte yandan, hapis cezası dışındaki adli yaptırımlar ile idari yaptırımlar kişi üzerindeki etkileri bakımından değerlendirildiğinde, hapis cezası dışındaki adli yaptırımların idari yaptırımlara göre daha ağır sonuçlarının olduğu kuşkusuzdur. Ayrıca ihlalin niteliği, uygulayan merci ve uygulanan usul ile hukuki sonuçları itibarıyla de idari yaptırımlar ile adli yaptırımlar arasında kapsamlı farklılıklar bulunmaktadır. Oysa yasa koyucu, iftira sonucunda mağdur hakkında konusu suç teşkil etmeyen ve genellikle kişiye görev ve yükümlülüklerinin hatırlatılmasından ibaret olan idari yaptırımların uygulanması haliyle, hapis cezası dışındaki adli yaptırımların uygulanması halini aynı ağırlıkta görerek, her iki durum için de aynı miktarda cezalar öngörmüştür. Bu açıdan itiraz konusu fıkra suç ile ceza arasında bulunması gereken adil dengenin korunmadığı ve bu haliyle de adalet duygularını zedeleyen bir durum bulunduğu açıktır.

İtiraz konusu fıkranın, suçun niteliği, mağdurun uğradığı zararın ağırlığı, mağdur hakkında uygulanan yaptırımın çeşidi ve suçla korunan hukuki fayda bakımından değerlendirilmesi yapıldığında, iftira neticesinde mağdur hakkında hapis cezası uygulanması halinde öngörülen ceza ile mağdur hakkında hapis cezası dışında adli yaptırım veya idari yaptırım uygulanması halinde öngörülen cezalar arasında kabul edilebilir bir orantı bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu yönüyle de itiraz konusu fıkranın hukuk devletinde olması gereken adalet ilkesiyle bağdaştırılması mümkün değildir."

düzenlemeye göre; “İftira sonucunda mağdur hakkında hapis cezası dışında adli veya idari bir yaptırım uygulanmışsa; iftira eden kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır”. Anayasa Mahkemesi iptal kararında; iftira suçu dolayısıyla mağdurun süreli hapis cezasına mahkûm olması halinde; iftira suçunun failinin asgari 20 güne kadar cezalandırılabilmesi mümkün iken; örneğin mağdurun adli para cezasına çarptırılmış olduğu hallerde iftira suçunun failinin en az 3 sene hapis cezasına çarptırılacak olmasının adalet ilkesiyle bağdaştırılamayacağını belirtmiştir. Yalan tanıklık suçunun düzenlendiği TCK’nın 272. maddesinin 8. fıkrası ile 6. fıkrası iftira suçunun bahsedilen düzenlemelerine paralel şekilde formüle edilmiş olduğundan; yalan tanıklık suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hallerine yer veren bu düzenlemelerin ceza miktarlarının da değiştirilmesi gerekmektedir.

Türk Ceza Kanununun 272. maddesinin 8. fıkrası, bu yaptırımların uygulanmasından bahsettiği için söz konusu neticesi sebebiyle ağırlaşmış hal hükmü ancak yaptırımın infazına başlanmış olması halinde uygulanabilir²⁶⁴.

V. SUÇUN HUKUKA AYKIRILIK UNSURU

Türk Ceza Kanununun 6. maddesi hükmü uyarınca tanık; yargısal faaliyete iştirak etmesi nedeniyle, tanıklık faaliyeti süresince kamu görevlisi sayılır. Bu kamu görevlisi sıfatı dolayısıyla; tanık olarak görevlendirilen kişi, tanık olduğu olayı gerçeğe uygun şekilde anlatmakla yükümlüdür. Tanığın, bu yükümlülüğüne aykırı hareket ederek gerçeğe aykırı beyanda bulunması

Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa’nın 2. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.” Karar için bkz. http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=10000189&content=, (Erişim tarihi: 05.06.2013).

²⁶⁴ Hükmün uygulanması için yaptırımın infazına başlanmış olmasının gerekmediği görüşü için bkz. Artuk/ Gökçen/ Yenidünya, s. 1023.

veya gerçeği saklaması yalan tanıklık suçunun hukuka aykırılık ögesini oluşturur²⁶⁵.

Yalan tanıklık suçu için herhangi bir hukuka uygunluk nedeni uygulama alanı bulmaz. Meşru savunma, kanun hükmünü yerine getirme ve hakkın kullanılması hukuka uygunluk nedenleri bu suç tipi için uygulanamaz. Yalan tanıklık suçu ile aleyhine yalan tanıklıkta bulunulan kişinin adil yargılanma hakkının yanında toplumsal hukuksal değerlere yönelik bir saldırının da söz konusu olmasından ötürü; bu suçta suç mağduru kişinin, hukuken değer atfedilen bir rıza açıklamasında bulunabilme olanağı yoktur. Çünkü bireyin bu hususta bir tasarruf yetkisi bulunmamaktadır. Zira ortada fonksiyonel bir yargı değeri mevcuttur²⁶⁶. Bir başka deyişle bu suç için ilgilinin rızasının varlığı, hukuka aykırılığı ortadan kaldırmaz. Dolayısıyla bu suç tipi için uygulanması mümkün bir hukuka uygunluk nedeni mevcut bulunmamaktadır.

²⁶⁵ Özbek ve Diğerleri, **Özel Hükümler**, s. 1056; Yaşar/ Gökcan/ Artuç, s. 7939.

²⁶⁶ Ünver, **Hukuksal Değer**, s. 973, 974. Yazar; ilgilinin rızasının, hukuksal değer taşıyıcısının birey veya bireylerden oluşan suçlar için uygulama alanı bulabilecek bir hukuka uygunluk sebebi olduğunu; korunan hukuksal değer taşıyıcısının devlet olması halinde ilgilinin rızası hukuka uygunluk sebebinin uygulama alanı bulmayacağını belirtmektedir, **Hukuksal Değer**, s. 975, 982, 986.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YALAN TANIKLIK SUÇUNUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ VE YALAN TANIKLIK SUÇUNDAN SORUMLULUK

I. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

A. TEŞEBBÜS

Yalan tanıklık suçu bir sırf hareket suçudur. Bu suç tipine teşebbüs, sadece icra hareketlerinin bölünebilmesi durumunda mümkün olabilir. Bu sebeple, yalan tanıklık suçunun icra hareketlerinin ne zaman başlamış olduğu ve suçun ne zaman tamamlanmış sayılacağıın tespit edilmesi gerekir.

Doktrindeki bir görüşe göre, sırf hareket suçu olması itibariyle yalan tanıklık suçuna teşebbüs mümkün değildir²⁶⁷. Yalan tanıklık suçunun doğrudan doğruya icrasına başlamak; yalan tanıklık suçunun işlendiği fiil olan gerçeğe aykırı beyanda bulunulmaya başlanmasını ifade eder. Suçun tamamlanması açısından tanık beyanı bir bütün olarak ele alınmalı ve tanığın yalan söyleyip söylemediği, açıklamalarının tümü ortaya çıktıktan sonra değerlendirilmelidir²⁶⁸. Çünkü henüz tanık beyanını tamamlamadan, beyanın gerçeğe aykırı olup olmadığı değerlendirilemez. Bu sebeple yalan tanıklık suçu, tanığın olaya ilişkin açıklamalarının sona ermesi ile tamamlanmış

²⁶⁷ Erem, **Özel Hükümler**, s. 546; Soyaslan, **Teşebbüs Suçu**, s. 200.

²⁶⁸ Meran, **Hakaret – İftira**, s. 255.

olur²⁶⁹. Tanığın beyanlarının sona ermesinden anlaşılması gereken, tanığın yetkili kişi veya kurul önünde ifade vermeye başlaması ve bu beyanın sona ermesidir. Örneğin; tanık, duruşmada dinleniyorsa hâkimin veya mahkeme başkanının, tanığın dinlenilmesinin bittiğini ifade etmesi ile tanık beyanının elde edilmesi sona erer. Yine soruşturmanın yazılı olduğu hallerde dinlenen tanık, tutanakta yer alan bilgilerin doğruluğunu kabul edip beyanlarını içeren tutanağı imzalamasıyla dinlenilmiş olur²⁷⁰. Bu suç ancak tanığın beyanlarının sona ermesiyle tamamlanacağı ve sözle gerçekleştirilen suçlarda hareketin bölünebilme imkânı olmadığından²⁷¹; bu suça teşebbüs edilmesi mümkün gözükmemektedir²⁷².

Doktrindeki diğer bir görüşe göre ise suçun tamamlanması açısından tanığın dinlenilmesinin bitmesine gerek olmayıp tanık yalan söylediği anda suç oluşur²⁷³. Nitekim *Artuk/ Yenidünya*; tanığın dinlenilmesinin bittiği anda suçun oluştuğunun kabul edilmesinin birtakım problemlere sebep olacağını belirtmektedir. Örneğin, duruşmada tanığın yalan beyanda bulunmakta olduğundan şüphelenen bir hâkimin, tanığı uyarmadan dinlemesi ve dinlemenin sona erdiğini ifade etmesinin ardından yalan tanıklık suçundan dolayı tanık hakkında ihbarda bulunabilmesi söz konusu olabileceken; bir başka hâkimin yalan söylediğinden şüphelendiği tanığa sorular sorarak tanığın ifadesini düzeltmesini sağlaması mümkün olabilir. Bu durumda ortada bir eşitsizlik mevcut olacağından, suçun yalan söylendiği anda gerçekleştiğinin kabul edilmesi gerekir²⁷⁴. Bu görüşe göre, yalan tanıklık suçu için teşebbüs hükümleri uygulanabilir²⁷⁵. Yalan tanıklığa başlandıktan sonra,

²⁶⁹ Önder, **Özel Hükümler**, s. 347; Özbek ve Diğerleri, **Özel Hükümler**, s. 1058. *Soyaslana*'a göre suç, tanığı dinleyen yetkili kişi veya kurulun tanık beyanını göz önüne alması ile tamamlanır. Yazara göre, istinabe olunan mahkeme önünde yalan beyanda bulunulması halinde henüz suç tamamlanmamıştır, **Özel Hükümler**, s. 727.

²⁷⁰ Önder, **Özel Hükümler**, s. 347

²⁷¹ Soyaslan, **Teşebbüs Suçu**, s. 200-201.

²⁷² Yaşar/ Gökcan/ Artuç, s. 7944; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s. 727.

²⁷³ Gözübüyük, **Yalan Şahitliği**, s. 340.

²⁷⁴ Artuk/ Yenidünya, s. 795.

²⁷⁵ *Malkoç*, yalanı ifade eden cümle söylendiği anda suçun oluştuğu kanaatinde olmakta birlikte; yalan tanıklık suçuna teşebbüs edilemeyeceğini ifade etmektedir. Yazara göre, tanık konuşmaya

tanık beyanlarını henüz tamamlamadan failin iradesi dışında bir sebeple beyanları kesilip yarıda kalırsa²⁷⁶ teşebbüs hükümlerinin uygulanması mümkündür²⁷⁷.

Kanımızca; birinci görüş daha tutarlıdır. Zira tanığın beyanı, iradesi dışında bir halin varlığı sebebiyle kesilmişse burada tanık beyanlarının tamamlandığı söylenemez. Tanık beyanı henüz tamamlanmadan, tanıklığın gerçeğe aykırı olup olmadığı tespit edilemez. Bu sebeple henüz tamamlanmamış bir tanıklıkta yer alan beyanlardan dolayı, kişinin yalan tanıklık suçuna teşebbüsten sorumlu tutulmaması gerekir.

Doktrinde bazı yazarlarca; yalan tanıklık suçunda gönüllü vazgeçme hükümlerinin uygulanabileceği söylenmektedir²⁷⁸. Nitekim *Tezcan/ Erdem/ Önok*; yalan tanıklık suçu açısından gönüllü vazgeçme hükümlerinin uygulanabileceğini belirterek, yalan tanıklıkta bulunan kişinin, sanığın yüz ifadesini görüp acıma hissiyle gerçekleri anlatması durumunda TCK'nın 36. maddesinin uygulanacağını ifade etmektedir²⁷⁹.

Yalan tanıklık suçunda teşebbüs hükümlerinin uygulanmasına ilişkin yapılan açıklamalarda olduğu gibi; yalan tanıklık suçu açısından gönüllü vazgeçme hükümlerinin uygulanması da kanımızca söz konusu değildir. Tanık, henüz beyanını tamamlamadan gerçeğe dönerse suç oluşmaz. Kanımızca; doktrinde verilen örnekte yalan tanıklık suçuna teşebbüs edilmesi mümkün olmayacaktır. Zira tanığın beyanlarının tümü dikkate alınarak yalanın tespit edilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bu örnek olay açısından da

başlayıncaya kadar henüz bir icra hareketi gerçekleşmiş değildir. Tanık yalanı söylendiği anda suç oluşacağı için de beyanda bulunmakla suç tamamlanır, s. 2487.

²⁷⁶ Örneğin tanığın yalan beyanda bulunmaya başladıktan sonra bayılması ve hastaneye kaldırılması durumunda suçun teşebbüs aşamasında kaldığı ifade edilmiştir, (Tezcan/ Erdem/ Önok, s. 951).

²⁷⁷ Ünver, **Adliye Karşı Suçlar**, s. 220; Parlar/ Hatipoğlu, s. 3900; Artuk/ Gökçen/ Yenidünya, s. 1025.

²⁷⁸ Feyzioğlu, s. 245; Ünver, **Adliye Karşı Suçlar**, s. 220.

²⁷⁹ Tezcan/ Erdem/ Önok, **2013**, s. 950-951; *İçer* ise tanığın, henüz beyanını tamamlamadan yalanını düzeltmesi ve gerçeği ortaya koyması halinde gönüllü vazgeçme hükümlerinin uygulanması gerektiğini belirtmektedir, s. 210.

gönüllü vazgeçme hükümleri uygulanamaz. Yalan beyanda bulunan tanığın, tanıklığı sona erdikten sonra gerçeğe dönmesi halinde ise şartlarının varlığı halinde etkin pişmanlık hükümleri uygulanır.

B. İŞTİRAK

1. Faillik

Yalan tanıklık suçu, bizzat işlenebilen bir suç niteliğindedir. Bizzat işlenebilen suçlar; *“tipik hareketin doğrudan doğruya failin kendisi tarafından yapılmasının bir şart olarak arandığı suçlar”* olarak tanımlanmaktadır²⁸⁰. Yalan tanıklık suçunun faili, bizzat ifade veren kişi olabilir. Bu suça müsterek fail olarak iştirak etmek mümkün değildir²⁸¹. Bu suçu işleyen kişiler müstakil fail olarak cezalandırılır.

2. Dolaylı Faillik

Yalan tanıklık suçunu işleyen failin fiili cebir veya tehdit altında gerçekleştirmesi mümkündür²⁸². Bu durumda tanığı yetkili kişi veya merci önünde yalan tanıklıkta bulunması hususunda tehdit eden kişi, yalan tanıklık suçunun dolaylı faili olur. *Common Law* sisteminde ise, failin ciddi bir ölüm

²⁸⁰ Koca/ Üzülmüş, s. 105.

²⁸¹ Yaşar/ Gökcan/ Artuç, s. 7944; Özbek ve Diğerleri, **Özel Hükümler**, s. 1060. Ancak yalan tanıklık suçunu birlikte işleyen suç ortaklarından birisinin, ifadesini zamanında düzelterek suçun tamamlanmasını önlemesi halinde gönüllü vazgeçme hükmünden yararlanabileceği söylenmektedir, (Tozman, Önder; “İştirak Halinde İşlenen Suçlarda Gönüllü Vazgeçme”, **TBB**, Sayı: 82, Ankara 2009, s. 18). Biz bu açıklamaya, yalan tanıklık suçunda müsterek faillik statüsünün söz konusu olamaması ve CMK hükümlerince tanıkların tek tek dinlenmesi dolayısıyla katılmıyoruz.

²⁸² Yargıtay 4. Ceza Dairesinin kararına konu olan bir olayda Özel Daire, görülmekte olan bir kamu davasında yalan tanıklık yaptığı iddia edilen sanığın, bu tanıklığı işine son verilme tehdidi altında yaptığı incelenmeden hüküm kurulmasını bozma sebebi yapmıştır. Karar için bkz. Yargıtay 4. CD, E. 2005/10566, K. 2006/17048, T. 29.11.2006, www.kazanci.com, (Erişim tarihi: 24.10.2012).

veya yaralanma tehdidi altında bulunduğu hallerde işlemekten kaçınmasının mümkün olmadığı fiiller açısından cezai sorumluluğun bulunmadığı kabul edilmektedir. Yalan tanıklık suçuna vücut veren fiilin genellikle oldukça güvenli addedilebilecek olan mahkeme ortamında işlenmesinden dolayı, Amerikan Hukukunda; suçun mevcut, gerçekleşmesi kuvvetle muhtemel ve kaçınma imkânı bulunmayan bir tehdit altında işlenmesinin söz konusu olamayacağı belirtilmekte, bu sebeple yalan tanıklık suçunun cebir ve tehdit altında işlenemeyeceği ifade edilmektedir²⁸³.

Kişinin, iyi niyetinden yararlanılarak gerçek olduğu zannıyla yalan beyanda bulunmaya sevk edilmesi de söz konusu olabilir. Bu durumda beyanda bulunan tanık, ifadeleri gerçeği yansıtmasa bile beyanlarının doğru olduğu kanısındadır ve yargılama yapan mercii yanıltmak niyetini taşımamaktadır. Ancak tanığı gerçek olduğu zannıyla yalan beyanda bulunmaya yönlendiren irade, yalan tanıklık suçunun dolaylı faili olarak sorumlu olur²⁸⁴.

Türk Ceza Kanununun 272. maddesinin 5. fıkrasına göre; aleyhine tanıklıkta bulunulan kişinin gözaltına alınması veya tutuklanması halinde, yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiş olması koşuluyla, yalan tanıklık yapan kişi; ayrıca kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna ilişkin hükümlere göre dolaylı fail olarak sorumlu tutulur. Bu düzenleme ile kasten gerçeğe aykırı olarak, şüpheli veya sanığın aleyhine tanıklık yapan kişi; yalan tanıklık suçundan dolayı sorumlu olmanın yanında ayrıca kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan dolayı fail olarak sorumlu tutulmaktadır²⁸⁵. Aslında aleyhine tanıklıkta bulunulan kişinin, Cumhuriyet savcısı tarafından gözaltına alınması veya hâkim tarafından tutuklanması hukuka uygundur. Ancak yalan tanıklık suçunu işleyen fail, tanıklıkta bulunurken yargılanmakta olan kişinin

²⁸³ Green, Stuart P.; "Lying, Misleading, and Falsely Denying: How Moral Concepts Inform the Law of Perjury, Fraud, and False Statements", *Hastings Law Journal*, Vol: 53, 2001, s. 170, dn. 44.

²⁸⁴ Önder, *Özel Hükümler*, s. 358.

²⁸⁵ Ünver, *Adliye Karşı Suçlar*, s. 223.

gözaltına alınmasını ve tutuklanmasını da öngörmekte; hatta istemektedir. Burada gözaltına alma ve tutuklama işlemlerini gerçekleştiren kamu görevlileri; yalan tanıklıkta bulunan kişinin, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunu işlemekte araç olarak kullandığı kişiler pozisyonuna düşmektedir²⁸⁶.

3. Azmettirme

765 sayılı TCK'dan farklı olarak 5237 sayılı TCK, yalan tanıklık suçuna azmettirmeyi bağımsız bir suç tipi olarak düzenlememiştir²⁸⁷. 765 sayılı TCK'nın 291. maddesi, yalan tanık tedarikini müstakil bir suç tipi olarak düzenlemiştir. Bu düzenlemeye göre; bir kimse yalan tanıklık suçunu işlemesi için para vermek veya sair menfaat göstermek veya vaat ve teşvik veya tehdit veya hile ve desise ile veya nüfuz kullanmak suretiyle tanık tedarik ederek, yalan tanıklık suçunu işletirse cezalandırılır. 765 sayılı TCK'nın 291. maddesinin 2. fıkrasına göre ise, bir kimse belirtilen şekillerde yalan tanık tedarikine teşebbüs etmiş bulunursa cezasında indirimde gidilir. Hükümde, yalan tanık tedariki suçuna teşebbüs hali de müstakil olarak yer almış; böylece yalan tanık tedariki için bir kişiye, maddede belirtilen şekillerde teklifte bulunulmuş olması bile başlı başına bir suç olarak düzenlenmiştir²⁸⁸.

²⁸⁶ Özgenç, İzzet; **Suç İştirakin Hukuki Esası ve Faillik**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Hukuk Müşavirliği Yayın No. 2, İstanbul 1996, s. 212. Aksi görüş için bkz. Meran, **Hakaret-İftira**, s. 252. Soyaslan, TCK'nın 272. maddesinin 5. fıkrasında yer alan düzenlemenin dolaylı faillik kavramına aykırı olduğunu belirtmektedir. Yazar, dolaylı faillikte akıl hastası veya yaş küçüğü bir kimsenin suç aleti olarak kullanılması gerektiğini, bu hükümde ise böyle bir durumun söz konusu olmadığını ileri sürmektedir, **Özel Hükümler**, s. 729.

²⁸⁷ Kaylan, s. 7-8.

²⁸⁸ Soyaslan, **Teşebbüs Suçu** s. 195. Ancak Yargıtay, yalancı tanık tedarikine teşebbüs suçunun oluşabilmesi için tedarik edilmek istenen tanığın teklifi kabul etmiş olması gerektiği yönünde hüküm vermiştir; *"Menfaat vaadiyle yalan şahit tedarikine teşebbüs cürmünün teşekkülü, şahidin vuku bulan teklifi kabul eylemesine mütevakıf olup, hırsızlıktan sanık Mustafa Turgut ve arkadaşları hakkındaki davada şahit olarak celbine karar verilen Hasan Yılmaz, sanık tarafından yapılan teklifi reddetmediğini bildirmiş olmasına göre; tatbik edilen madde (765 sayılı TCK m. 291, f. 1-2) suç unsurlarının tekevvün etmediği düşünülmeksizin mahkûmiyet hükmü tesis olunması bozmayı gerektirmiştir."*, Yargıtay 4. CD, 618/883, T. 21.2.1961. Karar için bkz. Gözübüyük, **Türk Ceza Kanunu**, s. 453.

765 sayılı TCK'nın 291. maddesinin 1. fıkrasına göre; yalan tanık tedariki fiilinden dolayı, tanıklık yapan kişi yalan tanıklıktan cezalandırılmazsa dahi tanığı tedarik eden kişi açısından sorumluluk doğar²⁸⁹.

Bu suç tipine teşebbüsün gerçekleşebilmesi için yalan tanık tedarikinde bulunan failin temin etmek istediği kişinin, tanık olarak çağırılması veya bilgisine başvurulmuş olması gerekir. Aksi halde; henüz tanık sıfatını almamış olan kişinin yalancı tanık olarak tedarik edilmesi, suç tipi açısından elverişli hareket olarak değerlendirilemez²⁹⁰. Azmettirmeye rağmen tanık olarak tedarik edilen kişi yalan tanıklıkta bulunmazsa, suç teşebbüs aşamasında kalmış olur. Bu durumda azmettiren kişi, yalan tanık tedariki suçuna teşebbüsten sorumlu tutulacaktır²⁹¹.

765 sayılı TCK'da yer alan bu düzenleme, 5237 sayılı TCK'nın iştirak hükümleriyle bağdaşmamaktadır. Zira azmettirmeye rağmen yalan tanıklık suçuna teşebbüs dahi edilmemişse, ortada suça iştirakte bağlılık kuralı gereğince cezalandırılabilir bir fiil bulunmamaktadır²⁹².

5237 sayılı TCK ise yalan tanık tedarikini, müstakil bir suç tipi olarak düzenlememektedir. Yalan tanıklık suçuna iştirak genel hükümlerdeki

²⁸⁹ Erem, **Özel Hükümler**, s. 558; Majno, s. 265. Nitekim Yargıtay bir kararında; “...291. maddedeki suçun teşekkülü için, yalan şahit veya ehlihibre tercümanın mutlaka mahkûm olmaları şart değildir. Yalan yere şahadet eden şahitlerin yaş veya hazırlıkta zabıta marifetiyle dinlenmiş olmaları sebebiyle yeminsiz istima edilmiş bulunmaları neticesi cezadan varestede kalmış olmaları tedarik suçunun teşekkülüne mâni olmamak icabeder.” şeklinde hüküm kurmuştur, Yargıtay 1. CD, 3033/3655, T. 16.12.1959. Karar için bkz. Feyzioğlu, s. 257, dn. 611. Bu kararda dikkat çeken bir husus; Yargıtay'ın kollukta alınan tanık beyanlarıyla yalan tanıklık suçunun işlenemeyeceğini kabul etmesine rağmen, tedarik edilen tanığın kolluk marifetiyle dinlenmesi halinde yalan tanık tedariki suçunun oluşacağına işaret etmesidir. Kanımızca bu durum bir çelişki arz etmektedir.

²⁹⁰ Önder, **Özel Hükümler**, s. 359. Majno ise suç tipinden sorumluluğun doğabilmesi için şahidin çağırılması gerekmediği kanaatindedir, s. 265.

²⁹¹ Özgenç, **Genel Hükümler**, s. 504.

²⁹² 765 sayılı TCK'nın 291. maddesi düzenlemesini karşılayan bir hükme 5237 sayılı TCK'da yer verilmemesinin isabetli olmadığı, bu tarz bir hükme kanunda yer verilmesi gerektiği de ileri sürülmüştür. Bu görüşe göre, yalan tanıklık yapması için bir kişinin tedarik edilmesi başlı başına cezalandırılabilir bir fiil olmalıdır, (Tezcan/ Erdem/ Önok, **2013**, s. 946). Kanımızca, 5237 sayılı TCK'nın 40. maddesinin 1. fıkrası karşısında, bu durumda TCK'nın 272. maddesi bağlamında kişilerin sorumluluğu cihetine gidilmesi söz konusu olamayacağından bu görüşe katılmak mümkün değildir.

prensiplere göre mümkün olmaktadır²⁹³. Buna göre; bizzat işlenebilen bir suç niteliğinde olan yalan tanıklık suçuna, ancak azmettiren veya yardım eden olarak katılmak mümkündür. Örneğin; avukat veya herhangi bir kişi tarafından, yargılamada tanık olarak beyanına başvurulmuş kişiye neler söylemesi gerektiği anlatılarak bu suça azmettirme mümkün olabilir²⁹⁴. Bu suça azmettirenin sorumluluğun doğabilmesi için fail tarafından yalan tanıklık suçunun tamamlanmış olması gerekir²⁹⁵. Bir sebeple yalan tanıklık fiili tamamlanamazsa, bu suça teşebbüsün mümkün olmamasından dolayı herhangi bir haksızlık doğmayacak ve azmettirenin ceza sorumluluğu söz konusu olmayacaktır.

Tanık, yalan beyanda bulunmaya azmettirilmesine rağmen, tanık dinlemeye yetkili kişi veya merci önünde yalan beyanda bulunmazsa; artık akim kalmış azmettirmeden bahsedilecektir. Bu durumda azmettirenin ceza verilmez. Ancak bu halde, tanıdığı yalan tanıklık yapmaya azmettiren kişinin, TCK'nın 277. maddesinde düzenlenen “*Yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanıdığı etkilemeye teşebbüs*” suçundan sorumluluğu doğar.

²⁹³ Yargıtay da yalan tanıklık suçuna ilişkin uyarılama yargısına konu olan bir uyuşmazlık hakkında vermiş olduğu bir kararında; “İncelenen dosyada sanığa yükletilen yalan tanıklığa özendirme suçu 5237 sayılı TCK’nda 765 sayılı Yasada olduğu gibi bağımsız olarak düzenlenmediğinden hükümlünün hukuki durumunun, 5237 sayılı Yasanın yalan tanıklık ve suça iştirakin hangi biçimde gerçekleştiği ile ilgili 272, 37, 38, 39. maddelerinin birlikte değerlendirilmesi ve ulaşılabilecek sonucun, 765 sayılı Yasanın 291, 292, 293. Maddeleri uyarınca belirlenen cezayla karşılaştırılarak saptanması gerekmektedir.” diyerek bu duruma işaret etmiştir, Yargıtay 4. CD, E. 2006/6500, K. 2006/16080, T. 8.11.2006, (Yayınlanmamıştır).

²⁹⁴ Common Law düzenlemelerine göre sanığın, tanık olarak dinlenmesi mümkün olduğu için sanığı tanık olarak dinleten avukat, sanığın yalan söyleyeceğini bilmesi ve buna rağmen onu tanık olarak dinletmesi halinde; yalan tanıklık suçuna azmettirmeden veya yardım etmeden sorumlu olur, (Wolfram, Charles W.; “Client Perjury”, **South California Law Review**, Volume: 50, 1977-1978, s. 816-817). Iowa Eyaleti Temyiz Mahkemesi’nin *Ethics vs. Crary* kararında da belirtildiği üzere, bir avukat bilerek tanığın yalan söylemesine izin veremez. Karar hakkında detaylı bilgi için bkz. Wolfram, s. 827-829. Aynı şekilde; tanıdığı sorgulamak üzere çağıran savcının, çağırdığı tanığın yalan söyleyeceğini bilmesi halinde de yalan tanıklık suçuna azmettirme veya yardım etmeden sorumluluğu doğar, (Gohlke/ Cavalli, s. 1083, dn. 36; Breedlove, s. 903, dn. 32).

²⁹⁵ Amerikan hukukuna göre, yalan tanıklık suçuna azmettirmeden sorumluluğun doğabilmesi için, tanık tarafından gerçeğe aykırı beyanda bulunmaya teşebbüs edilmesi gerekmektedir. Amerikan İstinaf Mahkemesi 4. Dairesi’nin *United States v. Hairston* kararında; yalan tanıklık suçuna azmettirmenin veya yardım etmenin cezalandırılabilmesi için yalan tanıklığın yapıldığına dair kanıt elde edilmesinin gerektiği ifade edilmiştir, (Gohlke/ Cavalli, s. 1083, dn. 34; Breedlove, s. 903).

Bu konuda değinilmesi gereken bir diğerk nokta; esasen yetkili kişi veya kurul tarafından çağrılmamış olan kişinin, bir tanık yerine beyanda bulunmasının sağlanması halinde azmettirenin sorumluluğunun nasıl tespit edileceğidir. Daha önceden de belirtildiği üzere; tanık olarak kendisi çağrılmamış olsa bile, yetkili kişi veya kurul tarafından çağrılan tanığın yerine beyanda bulunan kişi de yalan tanıklık suçunun faili olabilir. Zira tanıklık faaliyeti; yargılamada fonksiyonel bir nitelik taşımakta olup yargılama makamınca uyuşmazlığın çözümü için bilgisine başvurulanan kişinin, gerçekte çağrılan kişi olup olmadığı önem arz etmez. Yargılama makamının önüne çıkıp beyanda bulunan kişi, yalan tanıklık suçunun faili olur. Dolayısıyla bu kişinin yalan tanıklık suçunu işlemeye azmettirilmesi de mümkündür.

4. Yardım Etme

Yalan tanıklık suçuna manevi yardım mümkündür. Failin suç işleme kararını kuvvetlendirmekten ibaret olan manevi yardım halleri kanunda; suç işlemeye teşvik etmek, suç işleme kararını kuvvetlendirmek, suçun işlenmesinden sonra yardımda bulunmayı vaat etmek ve suçun nasıl işleneceği konusunda yol göstermek olarak yer almaktadır. Yalan tanıklık suçuna sayılan şekillerde yardım etmek söz konusu olabilir. Ancak bu suçta maddi yardımda bulunmak mümkün gözükmemektedir. Zira bu suçun işlenmesi için bir araç temini söz konusu olmadığı gibi, bu suçun icrasının kolaylaştırılması da mevzu bahis olamaz.

Burada üzerinde durulması gereken husus; yalan tanıklık suçunun nasıl işleneceği konusunda yol gösterme fiilin, olayın şartlarına göre azmettirme olarak değeriendirilebileceğidir. Bu suçun işlenmesi için kişinin

tehdit edilmesi ihtimalinde ise tehdidi gerçekleştiren kişinin, dolaylı fail olarak sorumluluğu söz konusu olacaktır²⁹⁶.

C. İÇTİMA

1. Zincirleme Suç

Türk Ceza Kanununun 43. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen zincirleme suçun söz konusu olabilmesi için birden çok fiil bulunmalı ve işlenen fiillerden her biri aynı suçu oluşturmalıdır. Zincirleme suç kapsamında işlenen suçun, müteaddit defa aynı kişiye karşı farklı zamanlarda işlenmesi gerekmektedir. Yalan tanıklık suçu açısından zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesi konusu ise tartışmalıdır. Yargılamanın farklı evrelerinde veya aynı dava ile ilgili birden fazla oturumda yalan beyanda bulunan kişinin, bu beyanlarından ayrı ayrı mı sorumlu tutulacağı yoksa tek bir suç mu işlemiş olacağına ilişkin doktrinde iki farklı görüş mevcuttur.

Yalan tanıklık suçunda zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasına ilişkin doktrindeki bir görüşe göre, hareketlerin tekrarının çokluğu suça ilişkin fiilin haksızlık derecesinin tespitinde etkili olur. Buna göre; tanıklık teknik bir kavramdır ve yargılamanın tümü açısından tanık

²⁹⁶ “Olay tarihinden önce sanık H.B. hakkında yürütülen bir soruşturma sırasında, olayın görgü tanığı olan H.K. ’nin sanık H.B. ’nin kolluk görevlisini darp ettiğini beyan etmesi nedeniyle sanık H.B. hakkında kamu davası açıldığı, bunun üzerine sanık H.B. ’nin yanında arkadaşı sanık A.K. ile tanık üzerinde baskı ve telkinlerle ifadesini değiştirmesini istediği, tanık H.K. ’nin de bu doğrultuda ifadesini değiştirmesi üzerine önce H.K. hakkında yalan tanıklıktan, sonra sanıklar H.B. ile A.K. haklarında korkutma ve tehdit yoluyla tanıklık yaptırmak suçlarından kamu davaları açıldığı, birleştirilerek yapılan yargılama sonucunda, H.K. ’nin sanıkların telkinlerinden etkilenecek ifadesini değiştirdiği kabul edilip yalan tanıklık suçundan mahkûmiyetine karar verilmesine karşın, sanıkların bu telkin ve çabalarının H.K. ’yi yalan tanıklığa azmettirme niteliğinde olup olmadığı araştırılıp tartışılmadan, tehdit ve korkutma yoluyla yalan tanıklık yaptırdıklarına dair yeterli delil olmadığı gerekçesiyle eksik kovuşturma sonucu beraatlarına karar verilmesi, yasaya aykırı...”, Yargıtay 4. CD, E. 2009/23360, K. 2011/25302, T. 26.12.2011, (Yayınlanmamıştır).

beyanı bir bütün olarak ele alınmalıdır. Mahkeme de kanaatini, tanığın yargılamanın bütünü boyunca vermiş olduğu beyanlardan edinecektir²⁹⁷. Nitekim *Erem*, yalan tanıklık suçu açısından; yargılamanın farklı evrelerinde tekrarlanan yalanların yeni bir fiil teşkil etmediği ve aynı yalanın tekrarından ibaret olduğu gerekçesiyle, yalan tanıklık suçu için zincirleme suç hükümlerinin uygulanmayacağını belirtmektedir²⁹⁸.

Bu görüşte olan yazarların bir kısmına göre; yargılamanın farklı evrelerinde veya aynı dava ile ilgili birden fazla oturumda yalan beyanda bulunan kişinin beyanlarının tek fiil sayılabilmesi için bu beyanların, aynı olay etrafında toplanması; yani suçun konusunun aynı olması gerekir²⁹⁹. Aksi halde tanığın, başka bir maddi vakıa ile ilgili yalan beyanda bulunması durumunda zincirleme suç hükümleri uygulanacaktır.

Yargılamanın farklı evrelerinde veya aynı dava ile ilgili birden fazla oturumda, gerçeğe aykırı olarak beyanda bulunan kişinin fiilleri; hukuki anlamda fiil tekliği kapsamında, doğal fiil tekliği ile açıklanabilir. Doğal fiil tekliği, doğal anlamda birden fazla hareketin hukuki anlamda tek fiil olarak kabul edilmesidir. Doğal fiil tekliğinin kabul edilebilmesi için olayın parçalarını teşkil eden, tekrarlanan veya birbirini izleyen hareketler bir iradi karara dayanmalı; bu hareketler tarafsız bir gözlemcinin nazarında yer ve zaman bakımından tek fiil olarak nitelendirilebilecek kadar birbiriyle sıkı bağlantı içinde bulunmalıdır. Bu şartların varlığı halinde bu hareketler tek fiil oluşturur³⁰⁰. Bu halde tek bir suçun işlendiği kabul edilmelidir. Alman Federal

²⁹⁷ Özbek ve Diğerleri, **Özel Hükümler**, s. 1060.

²⁹⁸ Erem, **Yalan Şahadet**, s. 48. Askeri Yargıtay da bir kararında; “Sanık E.B. 'ye yüklenen yalan tanıklık eylemi, aynı davaya ilişkin olarak, 13.4.1999, 23.6.1999 ve 8.3.2000 tarihlerinde gerçekleştirildiğinden, icra hareketlerinin müteaddit tarihlerde gerçekleşmesine karşın, fiilin tek suç olarak 8.3.2000 tarihinde tamamlandığının kabulü gerektiğinden...” demek suretiyle bu yönde hüküm vermiştir. Askeri Yargıtay 1’inci Daire Kararı, E. 2006/362, K. 2006/417, T. 15.3.2006, (AYD, Sayı: 20, Yıl: 2007, s. 570).

²⁹⁹ Ünver, **Adliye Karşı Suçlar**, s. 224-225; Yaşar/ Gökcan/ Artuç, s. 7945; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s. 727.

³⁰⁰ Göktürk, Neslihan; “Fikri İctima”, **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2009, s. 95 vd. Ancak yalan tanıklık suçunda, aynı yargılamanın farklı

Yüksek Mahkemesi de vermiş olduğu bir kararda, tanığın iki farklı oturumdaki yanlış beyanlarını tek fiil şeklinde nitelendirmiştir³⁰¹.

Yalan tanıklık suçu açısından TCK'nın 274. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen etkin pişmanlık hükmüne göre *“aleyhine tanıklık yapılan kişi hakkında bir hak kısıtlamasını veya yoksunluğunu sonuçlayacak nitelikte karar verilmeden veya hükümden önce gerçeğin söylenmesi halinde, cezaya hükmolunmaz”*. Bu düzenlemeden, yargılama boyunca yapılan yalan tanıklığın bir bütün oluşturduğu sonucuna varılabilmektedir. Zira henüz bir hak kısıtlaması veya yoksunluğu oluşmasına sebebiyet verecek bir karar verilmeden ya da hükümden önce, yargılamanın farklı evrelerinde birden fazla kez yalan tanıklığa vücut verecek beyanda bulunulmuş olabilir. TCK'nın 274. maddesinin 1. fıkrası tüm yargılama boyunca yapılan tanıklığın bir bütün oluşturduğu yönünde bir intiba vermektedir.

Yalan tanıklık suçunun zincirleme suça vücut verip vermeyeceğine ilişkin doktrindeki ikinci görüşe göre ise yargılamanın farklı evrelerinde gerçeğe aykırı olarak beyanda bulunan kişinin filleri, ayrı ayrı suç teşkil etmektedir³⁰². İşlenen fillerin; bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda birden fazla kere işlenmesi dolayısıyla zincirleme suç hükümlerinin uygulanması gerekmektedir. TCK'nın 43. maddesinin 1. fıkrasında; mağduru belirli bir kişi olmayan suçlarda da zincirleme suç hükümlerinin uygulanabileceği belirtildiğinden, yalan tanıklık suçu açısından zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkün olmaktadır³⁰³.

evrelerinde veya aynı dava ile ilgili birden fazla oturumda tekrarlanan yalan beyanlar için sıkı zaman birliği ölçütünü aramak mümkün değildir.

³⁰¹ Aktaran: Göktürk, s. 104, dn. 436. Bu kararda Federal Mahkeme, Alman Ceza Kanunu'nda düzenlenen yalan tanıklık suçunun taksirli şeklinin işlenmesine yönelik bir belirleme yapmıştır.

³⁰² *Parlar/ Hatipoğlu*, yargılamanın çeşitli aşamalarında aynı kişi aleyhine yalan tanıklık yapılması halinde ortada tek suçun bulunduğunu, bu durumda koşulları varsa zincirleme suç hükümlerinin uygulanacağını belirtmektedir, s. 3900. Oysa zincirleme suç halinde, ortada bir suç değil; birden fazla suç mevcuttur, (Özgenç, **Genel Hükümler**, s. 532). Bu sebeple kanaatimizce, yazarların, yalan tanıklık suçunda zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesine yönelik görüşleri çelişki barındırmaktadır.

³⁰³ Feyzioğlu, s. 244. *Artuk/ Gökçen/ Yenidünya*, yalan tanıklıkta bulunan kişinin aynı olay etrafında yalan söylemesi halinde zincirleme suç hükümlerinin uygulanabileceğini, farklı evrelerde

Kanımızca; yalan tanıklık suçunun, yargılamanın farklı evrelerinde işlenmesi halinde zincirleme suç hükümlerinin uygulanması gerekir. Ancak yalan tanıklık suçu için zincirleme suç hükümlerinin uygulanması, söylenen yalanın aynı olaya ilişkin olması halinde mümkündür. Aynı yalanın tekrarlanmasından ibaret olmayıp yargılamanın farklı bir evresinde başka bir hususa ilişkin söylenen yalanlar açısından zincirleme suç hükümlerinin uygulanması söz konusu olmaz. Bu durumda iki ayrı yalan tanıklık suçundan dolayı sorumluluk doğar.

2. Aynı Nevi'den Fikri İçtima

Türk Ceza Kanununun 43. maddesinin 2. fıkrasına göre; aynı suçun birden fazla kişiye karşı, tek bir fiille işlenmesi durumunda zincirleme suç hükümleri uygulanır. Doktrindeki bir görüşe göre tanığın; birden fazla şüphelinin yer aldığı bir soruşturmada veya birden fazla sanığın yer aldığı bir kovuşturmada, şüpheli veya sanıkların aleyhine, aynı olayla ilgili olarak yalan tanıklıkta bulunması durumunda, ortada tek bir yargılama bulunmasından dolayı tek yalan tanıklık suçu oluşur³⁰⁴. Yargıtay da vermiş olduğu bir

yargılamaya konu farklı olaylar üzerinde söylenen yalanların ise ayrı ayrı suç teşkil edip ayrı ayrı cezalandırılması gerektiği kanaatindedir, s. 1027. *Tezcan/ Erdem/ Önok* ise eserlerinin 5. baskısında, aynı davanın değişik aşamalarında birden fazla gerçeğe aykırı beyanda bulunulmuş olması halinde zincirleme suç hükümlerinin uygulanabileceğini belirtmekteydiler, (Tezcan, Durmuş/ Erdem, Mustafa Ruhan/ Önok, Murat; **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Seçkin Yayınevi, 5. Baskı, Ankara 2007, s. 832). Ancak yazarlar, eserlerinin 9. baskısında görüş değiştirmişlerdir. Yazarlara göre, yalan tanıklık suçunun adliye karşı işlenmesi sebebiyle bu suç açısından zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkün değildir. Bu durumda tek yalan tanıklık suçundan sorumluluk doğar, (Tezcan/ Erdem/ Önok, **2013**, s. 945).

³⁰⁴ Yaşar/ Gökcan/ Artuç, s. 7946; Özbek ve Diğerleri, **Özel Hükümler**, s. 1059; Ünver, **Adliye Karşı Suçlar**, s. 225; Parlar/ Hatipoğlu, s. 3900. Artuk/ Gökcan/ *Yenidünya* eserlerinde, “*bu noktada, tanık ifadesini tamamladığı anda birden fazla kişi ya da birden fazla vaka hakkında yalan beyanda bulunmuş olsa bile ortada tek suç vardır. Zira eylem tektir.*” ifadesiyle aynı nevi’den fikri içtima hükümlerinin uygulanamayacağını belirtmektedirler, s. 1026. Oysa eylemin tek olması, aynı nevi’den fikri içtima hükümlerinin uygulanamamasının sebebi olamaz. Zira aynı nevi’den fikri içtima, ortada tek bir eylemin bulunduğu durumlarda söz konusu olabilir. *Tezcan/ Erdem/ Önok* ise aynı nevi’den fikri içtima hükmünün, yalan tanıklık suçunun kişiye karşı işlenen bir suç olmamasından dolayı uygulanamayacağı görüşündedir, **2013**, s. 945.

kararında bu yönde sonuca ulaşmıştır³⁰⁵. Esasen birden fazla kişi lehine yapılan yalan tanıklıklarda da aynı sonuca ulaşılması mümkündür.

Doktrindeki diğer bir görüşe göre ise birden çok kişi hakkında yalan tanıklıkta bulunulması durumunda, suç da birden fazla kez işlenmiştir. Bu durumda şartları varsa aynı nevi'den fikri içtima hükümleri uygulanır³⁰⁶.

Kanımızca şüpheli veya sanığın birden çok olduğu yargılamalarda yapılan yalan tanıklıkların, yargılanan kişiler aleyhine olup kanunda belirtilen neticelerden birinin ortaya çıkmasına sebep olduğu durumlarda, aynı nevi'den fikri içtima hükümlerinin uygulanması mümkündür. Zira bu halde; tek bir fiille, aynı suç, aynı anda, birden fazla kişiye karşı işlenmektedir. Ancak suçun temel şekli ya da nitelikli halinin söz konusu olduğu hallerde, bir diğer deyişle suçun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hallerinden birinin ortaya çıkmadığı durumlarda yapılan gerçeğe aykırı tanıklıkla işlenen suç, şüpheli veya sanıkların lehine ya da aleyhine yapılmış olduğu bir önem arz etmeksizin toplumu oluşturan her bir bireye karşı işlenmiş olacağından, aynı nevi'den fikri içtima hükümlerinin uygulanması mümkün olmaz. Zira bu halde suç TCK'nın 43. maddesinin 2. fıkrasında bahsedilen şekilde birden fazla kişiye karşı işlenmiş değildir. Bu durumda, tek yalan tanıklık suçundan sorumluluk doğar; şüpheli veya sanığın birden çok olması ise cezanın belirlenmesinde dikkate alınır.

³⁰⁵ “Sanıkların irtikâp dosyasında yer alan ve gerçek dışı olduğu kabul edilen ifadeleri bir olay nedeniyle yapılmış olmasına göre, bütünüyle eylemler tek suç oluşturduğu halde anlatımda suçlanan kişi sayısınca suç sayılarak iki defa ceza tayin edilmiş olması bozmayı gerektirmiştir.”, Yargıtay 8. CD, E. 1986/4112, K. 1986/6241, T. 10.12.1986. Karar için bkz. **YKD**, Cilt:13, Sayı: 3, Ankara 1987, s. 477.

³⁰⁶ *Feyzioğlu*, tanığın yargılamada birden çok sanık hakkında yalan söylemesi halinde adliyenin, birden çok sanık hakkında yanlış yola saptırılması tehlikesinin oluştuğundan bahisle, bu halde birden çok yalan tanıklık suçunun işlendiğini ve şartları varsa aynı nevi'den fikri içtima hükümlerinin uygulanacağını belirtmektedir. s. 240.

3. Farklı Nevi'den Fikri İçtima

Yalan tanıklık suçunun işlenmesi sırasında, aynı zamanda başka suç tiplerinin ihlal edilmesi mümkün olabilmektedir.

a. İftira

Yalan tanıklık suçunun faili olan kişi, tanıklığı sırasında bir başka kişiye hukuka aykırı bir fiil de isnat etmiş olabilir³⁰⁷. Bu halde farklı nevi'den fikri içtima kurallarının uygulanmasına ilişkin doktrinde görüş ayrılıkları bulunmaktadır.

Yalan tanıklık suçu ile iftira suçu arasında farklı nevi'den fikri içtima uygulamasına ilişkin doktrindeki ilk görüş; bu durumda, iftira suçunun oluşmayacağı ve kişinin yalnız yalan tanıklık suçundan sorumlu olacağı yönündedir³⁰⁸. Bu görüşe göre; yalan tanıklıkla birlikte bir kişiye karşı hukuka aykırı bir fiilin isnat edilmesi halinde, iftira suçunun kendiliğinden gerçekleşmesi söz konusu olmayacaktır³⁰⁹. İftira suçunun oluşmayacağına yönelik doktrindeki bir başka görüşe göre; yalan tanıklık suçuna vücut veren tanık beyanının, iftira niteliğinde ifadeler içermesi halinde iftira suçunun yetkili mercie ihbar ve şikâyet şartı gerçekleşmemesi dolayısıyla; yalnızca yalan tanıklık suçu oluşur³¹⁰. Yargıtay da vermiş olduğu bir kararda; kişinin tanık olarak dinlendiği sıradaki beyanları dolayısıyla iftira suçunun oluşmayacağını, zira tanık beyanının resmi makamlara yakınma niteliğinde bulunmadığına hükmetmiştir³¹¹.

³⁰⁷ Failin iftirası dolayısıyla açılan kamu davasında, iftirada bulunan kişinin aynı zamanda yalan tanıklık yapması halinde; kanımızca kişi, her iki suçtan da ayrı ayrı cezalandırılmalıdır. Zira bu durumda farklı nevi'den fikri içtima hükümlerinin uygulanabilmesi mümkün değildir.

³⁰⁸ Tezcan/ Erdem/ Önok, 2013, s. 944.

³⁰⁹ Önder, **Özel Hükümler**, s. 349; Artuk/ Yenidünya, s. 797.

³¹⁰ Yaşar/ Gökcan/ Artuç, s. 7945.

³¹¹ Yargıtay 4. CD, E. 2006/1001, K. 2006/12551, T. 19.6.2005, www.kazanci.com, (Erişim tarihi: 12.10.2012).

Doktrindeki diğer görüşe göre ise gerçeğe aykırı olarak tanıklık yapan kişinin beyanları, iftira suçuna da vücut veriyorsa bu halde farklı nevi'den fikri içtima hükümleri uygulanır³¹². Bu durumda gerçeğe aykırı beyanda bulunan tanık; iftira suçunu, savcılık veya yargılama makamı önünde ihbarda bulunmak suretiyle işlemektedir. Bu yönde bir başka görüşe göre ise yalan tanıklık suçu ile iftira suçu arasında farklı nevi'den fikri içtima hükümlerinin uygulanabilmesi için yalan tanıklıkta bulunan kişinin, tanıklığı sırasında bulunduğu beyanların yargılama konusu uyuşmazlığa ilişkin olmaması gerekir³¹³. Yargılama konusu olan uyuşmazlığa ilişkin olaylar hakkında yalan tanıklık yapılması halinde iftira suçu oluşmaz; ancak tanığın beyanının yargılama konusu uyuşmazlık dışında kalan bir fiile ilişkin olarak bir kimseye isnat içermesi halinde iftira suçu da oluşur. Bu durumda mahkemenin suç duyurusunda bulunması gerekir, zira bu halde tanık beyanı ihbar niteliğindedir. Yargılanmakta olan uyuşmazlık konusu olaylar dışında yapılan tanıklık sırasında iftira suçu işlenirse farklı nevi'den fikri içtima hükümlerinin uygulanması gerektiği ifade edilmiştir.

Kanımızca, beyanları gerçeğe aykırılık teşkil eden tanığın fiili aynı zamanda bir kimseye suç isnadı içeriyorsa, yalan tanıklık suçu ile iftira suçu arasında farklı nevi'den fikri içtima hükümleri uygulanabilir. Ancak yalan tanıklık suçu ile iftira suçu arasında farklı neviden fikri içtima hükümlerinin uygulanabilmesi için, tanık tarafından şüpheli veya sanığa yapılan isnadın yargılanmakta olan uyuşmazlığa ilişkin olmaması gerekir. Tanığın, şüpheli veya sanığın yargılanmakta olduğu fiile ilişkin yaptığı açıklamalar iftira suçuna vücut vermez. 5237 sayılı TCK'nın sisteminde; tanığın yargılamaya konu olan vakıalar hakkında şüpheli veya sanık hakkında suçlayıcı beyanda bulunması, şartlarının varlığı halinde yalan tanıklık suçunun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hallerinin oluşmasına sebebiyet verir. Bu halde iftira suçunun oluştuğunu kabul etmek mümkün değildir; zira bu durumda hali

³¹² Artuk/ Gökçen/ Yenidünya, s. 1026; Soyaslan, **Özel Hükümler**, s. 727-728; Ünver, **Adliye Karşı Suçlar**, s. 122.

³¹³ Özbek ve Diğerleri, **Özel Hükümler**, s. 1059.

hazırda suç soruşturması ve kovuşturmasına konu olmuş bir fiil söz konusudur. Oysa iftira suçunun oluşabilmesi için, yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunarak, işlemediğini bildiği halde, hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için bir kimse hakkında hukuka aykırı bir fiil isnat edilmesi gerekmektedir. Fakat tanığın, yargılanmakta olan fiil dışında kalan başka bir hususta şüpheli veya sanığa isnat içeren açıklamalarda bulunması halinde, yalan tanıklık suçu ile iftira suçu arasında farklı nevi'den fikri içtima hükümlerinin uygulanabilmesi mümkündür. Bu halde tanığın, şüpheli veya sanık hakkında ihbarda bulunduğu kabulü gerekir³¹⁴.

Bu iki suç arasında farklı nevi'den fikri içtima uygulamasının söz konusu olabilmesi için, iftira suçuna vücut veren suç isnadının tanıklık faaliyeti sırasında gerçekleşmiş olması gerekir³¹⁵.

b. Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunma

Farklı nevi'den fikri içtima hükmünün, yalan tanıklık suçu ile resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunma suçu (TCK m. 206) arasında uygulanması mümkün değildir. Aslında tanık olmayan, ancak bir başka kişinin yerine tanıklık yapan kişi; hem yalan tanıklık hem de resmi

³¹⁴ Örneğin, PVSK'nın Ek 6. maddesinin 9 ilâ 17. fıkralarında yer alan düzenlemeler kapsamında kolluğun yapmış olduğu teşhis işlemi sırasında şüphelinin teşhis edilmesi için bilgisine başvuru tanığın; aslında suçu işlemediğini bildiği bir kimseyi teşhis etmesi, hem iftira hem de yalan tanıklık suçuna vücut verir. Çünkü bu halde her ne kadar daha önceden başlatılmış bir soruşturmanın varlığından bahsedilebilirse de, suç soruşturması şüpheliye bu teşhis işleminin ardından yöneltilmektedir. Bu halde, farklı nevi'den fikri içtima hükümlerinin uygulanması gerekir.

³¹⁵ Ünver; bir kimse hakkında suç ihbarında bulunulduktan sonra, Cumhuriyet savcılığındaki açıklamalarında gerçeğe dönerek, beyanların yalan olduğunu ikrar edilmesi halinde; yalan tanıklık suçuna ilişkin etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanacağını belirtmektedir, **Adliye Karşı Suçlar**, s. 214. Oysa bu halde, suç ihbarında bulunmak iftira suçuna vücut verir ve yalan tanıklık suçu açısından bir değerlendirme yapılması mümkün değildir.

belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunma suçlarından ayrı ayrı sorumlu olacaktır³¹⁶.

c. Hakaret

Yalan tanıklık suçu ile birlikte hakaret suçunun da işlenmesi halinde farklı nevi'den fikri içtima hükümlerinin uygulanmasına dair doktrinde yer alan bir görüşe göre; yalan tanıklık suçu ile hakaret suçu arasında fikri içtima hükümlerinin uygulanması mümkündür³¹⁷. Zira fail, bu suçları aynı fiille; yani yalan tanıklık suçunu işlediği beyanla işlemektedir. Bir başka görüşe göre ise bu durumda yalan tanıklık suçu ile hakaret suçu arasında, asli norm - tali norm ilişkisi mevcuttur ve asli norm niteliğine sahip olan yalan tanıklık hükmü uygulama alanı bulur³¹⁸. Bu görüşe sahip olan yazarlara göre; hakaret suçu, şeref ve haysiyete ilişkin kişilik haklarının korunmasına yönelik iken yalan tanıklık suçu, esasen adil yargılanma hakkını korumaktadır. Buna göre; yalan tanıklık suçunun koruduğu değer hakaret suçunun koruduğu değere göre daha üst düzeyde olduğundan, hakaret hükmünün tali norm niteliğinde kabul edilmesi gerekir.

İnsan onuru, şeref ve haysiyeti cezai hükümlerle en üst düzeyde korunması gereken değerlerden biridir; zira insan onuru kişinin varlık nedenidir. Bu sebeple biz yukarıda ileri sürülen gerekçeye katılmamaktayız. Kanımızca, yalan tanıklık suçu ile hakaret suçu arasında farklı nevi'den fikri içtima hükümlerinin uygulanması mümkündür.

³¹⁶ Erem, **Özel Hükümler**, s. 545; Tezcan/ Erdem/ Önok, 2013, s. 944.

³¹⁷ Özbek ve Diğerleri, **Özel Hükümler**, s. 1059.

³¹⁸ Yaşar/ Gökcan/ Artuç, s. 7945, dn. 746.

d. Suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme

Türk Ceza Kanununun 281. maddesinde düzenlenen “*Suç delillerini, yok etme, gizleme veya değiştirme*” suçu ile yalan tanıklık suçu arasında farklı nevi’den fikri içtima hükmünün uygulanabilmesi mümkün değildir. TCK’nın 281. maddesinde yer alan düzenlemeye göre; gerçeğin meydana çıkmasını engellemek amacıyla, bir suçun delillerini gizleyen kişi cezalandırılır. Yalan tanıklık suçunun ise gerçeğin kısmen veya tamamen gizlenerek işlenmesi mümkündür. Ancak TCK’nın 281. maddesinde düzenlenen suçun seçimlik hareketlerinden biri olan suç delillerinin gizlenmesi ancak maddi deliller açısından mümkün olabilir. Doktrinde TCK’nın 281. maddesinde düzenlenen suçun seçimlik hareketlerinden biri olan “gizlemek”; delilin saklanması, diğer insanların bilemeyeceği, ulaşamayacağı bir yere gizlenmesi olarak ifade edilmektedir³¹⁹. Suç delillerinin gizlenmesi fiili, suçun işlenmesinde kullanılan vasıtanın veya suçun konusunu oluşturan, suçun işlenmesi suretiyle veya suçun işlenmesi dolayısıyla elde edilen eşya veya diğer malvarlığı değerleri bakımından söz konusu olabilir³²⁰. Nitekim TCK’nın 281. maddesinin 3. fıkrasında, gizlenen suç delillerinin hüküm verilmeden önce mahkemeye teslim edilmesi bir etkin pişmanlık hükmü olarak düzenlenmektedir. Delilin teslim edilmesi ancak maddi deliller açısından söz konusu olabilir. Bu sebeple tanığın gerçeği kısmen veya tamamen gizlemek suretiyle beyanda bulunarak yalan tanıklık suçunu işlediği hallerde, ayrıca TCK’nın 281. maddesinde yer alan suç oluşmaz. Zira tanık beyanı bir maddi delil olmayıp beyan delili niteliğindedir³²¹.

³¹⁹ Ünver, *Adliye Karşı Suçlar*, s. 362.

³²⁰ Özgenç, İzzet; *Suç Örgütleri*, 6. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2013, s. 146.

³²¹ Beyan delili şahsi delil yani kaynağı bir kişi olan delillerdendir. Maddi deliller ise kaynağı nesne olan delilleri ifade etmektedir, (Şahin/ Göktürk, s. 21).

e. Suç üstlenme

Türk Ceza Kanununun 270. maddesine göre; yetkili makamlara, gerçeğe aykırı olarak suçu işlediğini veya suça katıldığını bildiren kimse iki yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Kişinin, tanık olarak beyanına başvurulduğu sırada, gerçeğe aykırı olarak işlemediği bir suçu üstlenmesi halinde de yalan tanıklık suçu ile suç üstlenme suçu arasında farklı nevi'den fikri içtima hükümleri uygulanmalıdır.

4. Gerçek içtima

Tanığın, beyanda bulunurken birden fazla yalan söylemesi halinde tek suç oluşur. Bu halde tanığın bulunduğu beyanın tamamı tek fiil kabul edilmelidir³²². Tanığın, beyanı ile birden fazla yalan söylemesi halinde bu durum; fiilin haksızlık içeriğini arttıracığından cezanın belirlenmesinde nazara alınır³²³.

Türk Ceza Kanununun 272. maddesinin 5. fıkrasına göre; *“aleyhine tanıklıkta bulunulan kişinin gözaltına alınması veya tutuklanması halinde; yüklenen fiili işlemediğinden dolayı, hakkında beraat kararı veya kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiş olması koşuluyla; yalan tanıklık yapan kişi, ayrıca kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna ilişkin hükümlere göre dolaylı fail olarak sorumlu tutulur”*. Bu düzenlemeye göre; yalan tanıklık suçunun faili, her iki suçtan ayrı ayrı cezalandırılacaktır. İlgili düzenleme TCK'da yer alan bir gerçek içtima düzenlemesidir³²⁴. Bu hükmün uygulanabilmesi için aleyhine tanıklık yapılan kişinin, yalan tanıklık dolayısıyla gözaltına alınmış veya tutuklanmış olması gerekir. Yani uygulanan koruma tedbiri ile yalan tanıklık arasında bir nedensellik ilişkisi

³²² Erem, **Yalan Şahadet**, s. 48.

³²³ İçer, s. 215.

³²⁴ Özgenç, **Genel Hükümler**, s. 526; Gerçekler, s. 2861. TCK'da ilgili neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suç hükmü, bir gerçek içtima düzenlemesi şeklinde yer almıştır.

bulunmalıdır³²⁵. Ayrıca hakkında yürütülen suç soruşturması ya da kovuşturması kapsamında, gözaltına alınmış veya tutuklanmış olan kişinin yüklenen fiili işlemediğinden dolayı beraat etmesi veya kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi ve bu kararların kesinleşmesi gerekmektedir. Bu durumda yalan tanıklık suçunun faili, hem yalan tanıklık suçundan müstakil fail olarak hem de kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan dolayı fail olarak ayrı ayrı cezalandırılır³²⁶.

Türk Ceza Kanununda yer alan bazı suçların yargılamaında tanıklık yapan kişiler, mevcut yargılamada şüpheli veya sanık olmamakla birlikte; bu soruşturma veya kovuşturma konusu suçlara ilişkin bilgilerini tam olarak ortaya koydukları takdirde ceza kovuşturmasına uğrama riski altına girerler. Örneğin; işlenmiş olan bir hırsızlık suçunda, suç eşyasını kendisi satın almış olan kişi hırsızlık suçunun yargılamaında gerçeğe uygun olarak beyanda bulunursa kendisi ceza kovuşturmasına tabi olma tehdidiyle karşılaşacaktır. Suç delillerini yok etmiş olan kişi (TCK m. 281); delillerini yok ettiği suçun yargılamaında tanık olup gerçeğe uygun beyanda bulunduğu takdirde, kendisini ceza tehdidi altına sokacaktır. Bu gibi hallerde; yargılamada yalan tanıklıkta bulunan kişilerin, yalan tanıklık suçundan sorumlu olmayacakları görüşü ileri sürülmüştür³²⁷. Ancak CMK'nın 48. maddesinde yer alan düzenlemeye rağmen; kendisini veya yakınlarını ceza kovuşturmasına uğratabilecek nitelikteki sorulara cevap vermekten çekinmeyerek bu sorulara gerçeğe aykırı olarak cevap veren tanığın, aynı zamanda yalan tanıklık suçunu da işlediğinin kabulü gerekmektedir. Bu durumda yalan tanıklıkta bulunan kişi hakkında, gerçek içtima hükümleri uygulanmalıdır.

³²⁵ Donay, Süheyl; **Türk Ceza Kanunu Şerhi**, Beta Basım Yayım, İstanbul 2007, s. 391.

³²⁶ Yalan tanıklık suçunun failinin, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan dolayı ayrıca cezalandırılmaması; bu halde yalan tanıklıktan dolayı verilecek cezanın arttırılması yoluna gidilmesinin tercih edilmesi gerektiği de ileri sürülmüştür, (Soyaslan, **Özel Hükümler**, s. 729).

³²⁷ Önder, **Özel Hükümler**, s. 350.

Tanığın, yalan tanıklıkta bulunması için rüşvet almış olduğu hallerde; tanık hem rüşvet suçundan hem de yalan tanıklık suçundan cezalandırılacaktır. Tanığı, yalan tanıklıkta bulunmaya azmettiren kişi ise hem rüşvet suçundan fail olarak hem de yalan tanıklık suçundan azmettiren olarak sorumlu olur. Tanığı, yalan tanıklıkta bulunmaya azmettiren kişinin; tanıkla yalan söylemesi konusunda anlaşmaya vardığı anda rüşvet suçundan dolayı sorumluluğu doğar. Ayrıca bu kişi; tanığın, yalan tanıklıkta bulunması halinde de azmettiren sıfatıyla yalan tanıklık suçundan sorumlu tutulur. Tanığa herhangi bir sebeple rüşvet verilmesi, teklif ya da vaat edilmesi ile tanığın bu rüşveti ya da rüşvet teklifini kabul etmesi, Birleşik Devletler Kanununda rüşvet suçlarının düzenlendiği bölümde kamu görevlisi ya da tanığın rüşveti (*Bribery of public officials and witnesses*) maddesi altında düzenlenmiştir³²⁸.

5. Görünüşte İctima

Tanığı; görülmekte olan bir davada veya yapılmakta olan bir soruşturmada, gerçeğin ortaya çıkmasını engellemek veya bir haksızlık oluşturmak amacıyla davanın taraflarından birinin, şüpheli veya sanığının, katılanın veya mağdurun lehine veya aleyhine sonuç doğuracak şekilde beyanda bulunması için etkilemeye teşebbüs etmek TCK'nın 277. maddesinde "*Yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı etkilemeye teşebbüs*" başlığı altında suç olarak tanımlanmıştır.

Kanımızca; tanığın, maddede belirtilen şekilde etkilenmesi sonucu yalan tanıklıkta bulunması halinde, tanığı etkileyen kişinin TCK'nın 277. maddesinden sorumluluğu doğmaz. Bu halde somut olayın şartlarına göre ilgili kişi, yalan tanıklığa azmettiren olarak sorumlu olabilir veya yalan tanıklık suçunun dolaylı faili olarak sorumlu tutulabilir. Kanun koyucu bu hükümle,

³²⁸ 18 USC § 201. Düzenleme için bkz. <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/201>, (Erişim tarihi: 01.03.2013).

taniğin hukuka aykırı bir şekilde etkilenmesi amacıyla yapılan hareketleri cezalandırmak istemiştir. Tanık, bir şekilde etki altına alınarak taniğin gerçeğe aykırı şekilde beyanda bulunması sağlanmışsa artık yalan tanıklık suçundan sorumluluk gündeme gelecektir.

Türk Ceza Kanununun 283. maddesi suç işleyen bir kişiye; araştırma, yakalanma, tutuklanma veya hükmün infazından kurtulması için imkân sağlamayı suç olarak düzenlemiştir. Hakkında suç soruşturması başlatılmış ya da kamu davası açılmış olan şüpheli veya sanık lehine yapılan yalan tanıklıkların, bu suça vücut verebileceği düşünülebilir. Ancak bu halde, özel hüküm niteliğinde olan yalan tanıklık suçunun oluştuğu kabul edilmeli ve taniğe TCK'nın 283. maddesinde yer alan suçtan dolayı ceza verilmemelidir³²⁹.

II. ŞAHSİ CEZASIZLIK SEBEPLERİ VE CEZANIN AZALTILMASINI GEREKTİREN ŞAHSİ SEBEPLER

Türk Ceza Kanunu, bazı hallerde yalan tanıklıkta bulunmuş olan kişinin cezalandırılmamasını veya cezasında indirimle gidilmesini sağlayan hükümler sevk etmiştir³³⁰.

³²⁹ “Oluşa ve dosya içeriğine göre, sanıklar Emin Kakaç, Hacım Kakaç, Salih Kakaç, Abdulkadir Kakaç ve Mehmet Şeyhanlı'nın eyleminin özel hüküm niteliğindeki yalan tanıklık suçunu oluşturduğu halde olayda uygulama yeri bulunmayan suçluyu kayırma suçundan mahkûmiyet kararı verilmesi, yasaya aykırı...”, Yargıtay 4. CD, E. 2009/26579, K. 2012/15321, T. 22.06.2012, (Yayınlanmamıştır).

³³⁰ Ünver'e göre bu düzenleme, kişiye hangi hallerde ceza verilir verilmeyeceğinin belirli olmaması ve cezada indirim yapılacaksa hâkim tarafından ne oranda cezada indirim yapılacağı noktasında bir ölçüt getirmemesi dolayısıyla belirlilik ilkesine aykırıdır, **Adliye Karşı Suçlar**, s. 210.

A. FAİLİN KENDİSİ VEYA YAKINLARINI SUÇLAYICI BEYANDA BULUNMAMASI

Türk Ceza Kanununun 273. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendine göre, tanıklıkta bulunan kişinin; kendisinin, üstsoy, altsoy, eş veya kardeşinin soruşturma ve kovuşturmayaya uğramasına neden olabilecek bir hususla ilgili olarak yalan tanıklıkta bulunması halinde, verilecek cezada indirim yapılabilir veya ceza vermekten vazgeçilebilir³³¹. Cezada indirim yapıp yapılmayacağı ve indirimin ne oranda yapılacağı hâkimin takdirine bırakılmıştır. Bu düzenlemenin kaynağını, Anayasa'nın 38. maddesinin 5. fıkrasında yer alan hüküm oluşturmaktadır. Anayasada yer alan düzenlemeye göre; *“Hiç kimse kendisini ve kanunda gösterilen yakınlarını suçlayan bir beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz.”* Esasen bu hüküm insan tabiatıyla ilişkilidir; zira bir kimseden, kendisini veya yakınlarını suçlayıcı beyanda bulunması beklenemez³³².

³³¹ TCK'nın 273. maddesinin gerekçesinde bu husus; *“Birinci fıkraya göre; belli akrabalık ilişkisi içinde bulunan kişiler aleyhine yalan tanıklık yapılması halinde... gerçeğe aykırı olarak tanıklık yapan kişi hakkında verilecek cezada indirim yapılabileceği gibi, ceza vermekten de vazgeçilebilir.”* şeklinde ifade edilmiştir. Kanımızca gerekçede yer verilen bu açıklamalar, TCK'nın 273. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde yer alan düzenlemeyi sağlıklı bir şekilde ifade etmemektedir. Zira gerekçeden, tanığın belli akrabalık ilişkisi olan kişiler aleyhine yalan tanıklık yapması halinde hükmün uygulanması gerektiği gibi bir anlam çıkmaktadır. Oysa hüküm, tanığın kendisi veya yakınları aleyhine başlatılacak bir soruşturma veya kovuşturmayı engellemek için yalan beyanda bulunması halinde şahsi cezasızlık sebebinden veya cezada indirimle gidilmesini gerektiren bir şahsi sebepten faydalanabileceğini ifade etmektedir.

³³² Önder, **Özel Hükümler**, s. 334; Ertanhan, s. 138. Bu hükmün TCK'da yer alan özel nitelikte bir zorunluluk hali düzenlemesi olduğu da ileri sürülmüştür. Bu görüşe göre, TCK'nın 273. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendi, yalan tanıklık suçu açısından getirilmiş özel bir zorunluluk hali düzenlemesidir ve bu hükmün uygulanması açısından TCK'nın 25. maddesinin 2. fıkrasında yer alan genel nitelikli zorunluluk halinin şartlarının mevcudiyeti şart değildir. Zira yalan söylemek tehlikeliliği bertaraf etmeye elverişli de sayılamaz, (Tezcan/ Erdem/ Önok, **2013**, s. 948-949). Bir yakınına cezadan kurtarmak için yalan tanıklık yapan kimsenin fiilinin suç oluşturmayacağı, zira böyle bir durumda kişiden başka bir şekilde davranmasının istenemeyeceği de belirtilmiştir, (Hafızoğulları, Zeki; *“Kusurluluğu Kaldıran Bir Sebep Olarak Ceza Hukukunda İstenemezlik İlkesi”*, **AÜHF**, Yıl: 2008, Cilt: 57, Sayı: 3, s. 368 – 369). Feyzioğlu ise 765 sayılı TCK'nın 288. maddesinin 1. fıkrasında yer alan bu hükmün, hukuka uygunluk sebebi niteliği taşıyan bir zorunluluk hali düzenlemesi olduğu görüşündedir, s. 249-250. Askeri Yargıtay da, bahsedilen son görüş doğrultusunda; *“Sanığın soruşturmayaya maruz kalmasının muhtemel olması nedeniyle, kendini koruma içgüdüleriyle yalan söylediği ve bu durumun 765 sayılı TCK'nın 288/1'inci maddesinde, cezasızlığı gerektiren ve hukuka aykırılığı kaldırın, özel bir sebep olarak belirtildiği anlaşıldığından, şahsi cezasızlık sebebinin varlığı nedeniyle, ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekir.”* şeklinde karar vermiştir. Karar için bkz. Askeri Yargıtay 1'inci Daire Kararı, E. 2006/362, K. 2006/417, T. 15.3.2006, (**AYD**, Sayı: 20, Yıl: 2007, s. 564 ilâ

Söz konusu hükmün uygulanabilmesi için tanığın, kendisi veya hükümde sayılan yakınları hakkında bir soruşturmanın başlamış olması şart değildir. Tanığın gerçeği açıklaması halinde, kendisi veya hükümde sayılan yakınlarının bir ceza soruşturmasına ya da idari yaptırım uygulanmasını gerektiren bir soruşturmaya maruz kalabileceği kanısıyla hareket etmesi yeterlidir³³³. Bu hükme benzer bir hüküm 765 sayılı TCK'nın 288. maddesinde yer almaktadır³³⁴.

B. TANIKLIKTAN ÇEKİNME HAKKININ HATIRLATILMAMASI

Türk Ceza Kanununun 273. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendine göre; tanıklıkta bulunan kişinin tanıklıktan çekinme hakkı olmasına rağmen,

570). Yalan tanıklık suçu dolayısıyla kişinin cezalandırılmasına yönelik olan bu hüküm, kanaatimizce suçun unsurlarından biri olan hukuka aykırılık kapsamında mütalaa edilemez. Tanık, hükmün kapsamında yer alan kişileri korumak içgüdüğü ile yalan beyanda bulunsu bile haksızlık gerçekleşmiş olur. Bu sebeple Askeri Yargıtay'ın vermiş olduğu hükümdeki belirlemelere katılmak mümkün değildir. Bu kişiler hakkında yapılan yargılamalarda, yalan beyanda bulunan tanıkların kusurluluklarının etkilendiği ve irade yeteneklerinin zorlandığı kabul edilmelidir. Kanun koyucu ise aslında kusurluluğun etkilenmesi ile ilgili olan bu hali, bir şahsi cezasızlık sebebi olarak düzenlemiştir.

³³³ Tezcan/ Erdem/ Önok, 2013, s. 949.

³³⁴ 765 sayılı TCK m. 288: “Yalan yere yemin veya şahadet eden şahıs:

1. Hakikatı beyan ettiği takdirde kendisini veya akrabasından birini hürriyet ve namusça behemahal fahiş bir zarara maruz kılması muhtemel olan,
2. Kendi tarafından beyan olunan zati vasıflara nazaran şahit sıfatıyla celbi iktiza etmeyen yahut o şahsın ceza davasında şahit ve ehlihibre ve mütercim olmaktan istinkafa hakkı olduğu halde mahkemece kendisine bu hakkı ihtar edilmemiş bulunan,
Kimselerden ise yukarıki maddede mezkur olan cezalardan muaftır.

Eğer bunların yalan şahadeti diğer bir şahsı takibata yahut mahkumiyete maruz kılsa yukarıdaki maddelerde yazılı cezalar, yarısından üçte ikisine indirilir.” 765 sayılı TCK'nın 288. maddesinin 1. fıkrasında yer alan düzenleme cezalandırma açısından 5237 sayılı TCK'dan farklılık barındırmaktadır. Zira kendisi veya yakınlarını suçlayıcı beyanda bulunmamak için yalan söyleyen tanık, 765 sayılı TCK'ya göre cezadan tamamen muaf tutulmuştur. Bu kişi, ancak beyanlarından ötürü bir başka şahsın ceza soruşturmasına uğramasına veya mahkûm olmasına sebep olması durumunda cezalandırılabilir. Ayrıca bu hükümde yer alan “hürriyet ve namusça fahiş bir zarar” kavramı, “kendisinin veya yakınlarının soruşturma ve kovuşturmayla uğramasına neden olabilecek husus” kavramından daha geniş bir anlam ihtiva etmektedir. Son olarak bu düzenleme, beyanın ilişkin olduğu kişinin kapsamı açısından da 5237 sayılı TCK'da yer alan düzenlemeden daha geniş bir nitelik arz etmektedir: 765 sayılı TCK'nın 259. maddesinde tanımlanmış olan akraba kavramı; amca, hala, dayı, teyze, yeğenler ve bunlar derecesindeki sıhri akrabaları da kapsamaktadır. “Yalan şahadet, maznunun kayınpederi aleyhindeki bir davada cereyan etmiş olmasına göre TCK'nın 259 ve 288. Maddelerinin gözetilmesi ve tartışılması gerekir.”, Yargıtay 4. CD, 22.1.1955, 12960/1187. Karar için bkz. Gözübüyük, **Türk Ceza Kanunu**, s. 442. 5237 sayılı TCK uygulamasında, kayınpederini cezalandırılmaktan kurtarmak amacıyla yalan tanıklık yapan kişi için bu cezasızlık sebebinin uygulanması mümkün değildir.

bu hakkı kendisine hatırlatılmadan³³⁵ kasten gerçeğe aykırı olarak tanıklık yapması halinde verilecek cezada indirim yapılabilir veya ceza vermekten vazgeçilebilir. Ancak TCK'nın bu düzenlemesinde yer alan “tanıklıktan çekinme hakkı” ibaresi, CMK düzenlemeleriyle uyum arz etmemektedir. Bu uyumsuzluğun sebebi; TCK'nın kabul edildiği tarih olan 26 Eylül 2004 tarihi itibari ile 1412 sayılı CMUK'un yürürlükte olmasıdır. TCK'nın kabul edildiği tarihten daha sonra, 4 Aralık 2004 tarihinde kabul edilen 5271 sayılı CMK'da “tanıklıktan çekinme hakkı” ibaresini karşılayan bir düzenleme yer almamaktadır. TCK'nın 273. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendinde yer alan “tanıklıktan çekinme hakkı” kavramını CMK'nın sistemiyle uyumlu bir şekilde değerlendirmek gerekmektedir. CMK'nın sisteminde tanığın bazı hallerde tanıklıktan çekinme yetkisinin, bazı hallerde ise tanıklıktan çekinme yükümlülüğünün bulunması söz konusudur³³⁶.

1. Tanıklıktan Çekinme Yetkisi

Tanığın yükümlülüklerinden biri olan beyanda bulunma yükümlülüğünün istisnaları; tanıklıktan çekinme yetkisi ve tanıklıktan çekinme yükümlülüğü olarak ikiye ayrılmaktadır. CMK'nın 45. maddesi, şüpheli veya sanıkla aralarında akrabalık ilişkisi bulunan bazı kişilere; tanıklık yapacakları olaya ilişkin yalan söylemeleri ihtimalinin kuvvetli olduğu düşüncesiyle³³⁷,

³³⁵ Bu hakkın hatırlatılmaması üzerine yapılan tanıklıklar sonucu elde edilen deliller, hukuka aykırı elde edilmiş delil niteliğindedir, (Feyzioğlu, s. 97, 222). Yargıtay bir kararında, tanıklıktan çekinme hakkı bulunmamasına rağmen mahkemenin tanıklıktan çekinme hakkı olduğundan bahisle kişiyi dinlememiş olmasını da “*Sanık Habip Gök'ün bacanağı olan tanık Memduh Bestil'in, 5271 sayılı CYY. 45. maddesinde öngörülen çekinme hakkına sahip kimselerden olmadığı gözetilmeden, çekinme hakkı verilmesi ve dinlenilmemesi... yasaya aykırı...*” gerekçesiyle bozma sebebi yapmıştır, Yargıtay 4. CD, E. 2007/8733, K. 2009/5205, T. 18.03.2009, (Yayınlanmamıştır).

³³⁶ Doktrinde ise çoğu yazar bu ayrımı yapmamakta, bu düzenlemelerin hepsini “tanıklıktan çekinme hakkı” olarak nitelendirmektedir, (Ünver/ Hakeri, s. 248, 249; Özbek ve Diğerleri, **Ceza Muhakemesi**, s. 613 ilâ 617).

³³⁷ Önder, Ayhan; “Ceza Muhakemeleri Usulü Hukukunda Şahitlikten Çekinme Hakkı”, **İÜHFİM**, Cilt: XXIX, Sayı: 4, İstanbul 1964, s. 884, 885.

tanıklıktan çekinme yetkisi tanımıştır. CMK'nın 48. maddesi³³⁸ ise tanığın beyanda bulunması dolayısıyla, yakınlarının ceza kovuşturmasına uğramasına sebep olmasını önlemeye yönelik bir düzenlemeye yer vermektedir.

Tanıklıktan çekinme yetkisinin mevcut olduğu hallerde bu yetkinin kullanılması, sahibi olan kişinin iradesine bırakılmıştır. Tanıklıktan çekinme yetkisi bulunmasına rağmen, bu yetki kendisine hatırlatılmadan tanıklık yapan kişinin yalan beyanda bulunması halinde; TCK'ya göre kişiye ceza verilmez ya da cezasında indirimle gidilebilir. Tanıklıktan çekinme yetkinin bulunduğu kendisine hatırlatılmasına rağmen, bu yetkisini kullanmayan ve tanıklık yapmaya başlayan kişiler; kasten gerçeğe aykırı beyanda bulunduktan sonra CMK'nın 45. maddesinin 3. fıkrası uyarınca tanıklıktan çekinmiş olsalar bile, bu kişilerin yalan tanıklık suçundan dolayı sorumlukları cihetine gidilecektir. Zira suç, tanığın beyanının sona ermesiyle tamamlanır. Tanığın çekinme yetkisini yalan beyanda bulunduktan sonra kullanması, suçun oluşması açısından bir önemi haiz değildir. Bu halde çekinme yetkisini kullanan tanığın, etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanması da mümkün değildir; zira etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için tanığın gerçeği de açıklaması şarttır. Tanıklıktan çekinme yetkisini, yargılamada yalan beyanda bulunduktan sonra kullanan tanık açısından, ancak TCK'nın 273. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde yer alan hüküm uygulanabilir.

³³⁸ **CMK m. 48:** “(1) Tanık, kendisini veya 45’inci maddenin birinci fıkrasında gösterilen kişileri ceza kovuşturmasına uğratabilecek nitelikte olan sorulara cevap vermekten çekinebilir. Tanığa cevap vermekten çekinebileceği önceden bildirilir.” Bu düzenleme CMK’nın 45. maddesinde yer alan düzenlemeyi destekler mahiyettedir. Böylece CMK’nın 45. maddesinde sayılan kişilerden biri, tanıklıktan çekinme yetkisini kullanmayıp beyanda bulunabilecek; ancak hükümde gösterilen kişileri ceza kovuşturması tehdidi altına sokan sorulara cevap vermekten imtina edebilecektir. Doktrinde CMK’nın 48. maddesinin sadece ceza kovuşturmasına ilişkin olarak değil, sayılan kişiler aleyhine adli ya da idari soruşturma başlatılması mümkün olan hallerde de uygulanması gerektiği belirtilmiştir, (Ünver, **Adliye Karşı Suçlar**, s. 210-211). Tanıklıktan çekinme yetkisinin söz konusu olduğu hallerde, bu yetkinin varlığının hatırlatılması gerekliliği CMK’da açıkça hüküm altına alınmıştır. Bu hakkın kullanılması kapsamında, böyle bir akrabalık ilişkisinin bulunup bulunmadığı kişilerin nüfus kayıt örnekleri incelenerek saptanır.

2. Tanıklıktan Çekinme Yükümlülüğü

Tanıklıktan çekinme yükümlülüğü CMK'da iki başlık altında düzenlenmiştir. Bu düzenlemelerden birincisi, meslek ve sürekli uğraş sebebiyle sahip olunan bilgilere ilişkin tanıklıktan çekinme yükümlülüğü (CMK m. 46); diğeri ise devlet sırrı niteliğindeki bilgilere ilişkin olan hususlarda tanıklıktan çekinme yükümlülüğüdür (CMK m. 47). Tanıklıktan çekinme yükümlülüğünün bulunduğu hallerde, bu yükümlülük altında olan kişilerin tanıklıktan çekinip çekinmeme yönünde bir iradesinin varlığından söz edilemez. Zira bu düzenlemelerde hak sahibi olan kişiler, tanıklıktan çekinme yükümlülüğü altında bulunan kişiler değil; örneğin CMK'nın 46. maddesi açısından, tanıgın meslek ve sürekli uğraşı nedeniyle edindiği bilgilerin ait olduğu kişilerdir.

a. Mesleki sır dolayısıyla tanıklıktan çekinme yükümlülüğü

Ceza Muhakemesi Kanununun 46. maddesi kapsamındaki kişilere, meslekleri veya sürekli uğraşları nedeniyle öğrendikleri sırlar hakkında tanıklıktan çekinme yükümlülüğü getirilmiştir. CMK bu kişilerin meslek ve sürekli uğraşları sebebiyle öğrendikleri ve gizli kalması gereken bilgileri ceza muhakemesi karşısında korunmaya değer görmüş ve söz konusu kişilere, bu bilgilerin yargılama mercileri önünde açıklanmaması konusunda bir yükümlülük getirmiştir. Bu düzenlemelerle tanıklıktan çekinecek olan kişiler değil, bunların meslek ve sürekli uğraşları dolayısıyla edindikleri bilgilerin ilişkin olduğu kişiler korunmaktadır³³⁹.

³³⁹ Şahin/ Göktürk, s. 34. 5187 Sayılı Basın Kanununun 12. maddesine göre; süreli yayın sahibi, sorumlu müdür ve eser sahibi, bilgi ve belge dâhil, her türlü haber kaynaklarını açıklamaya ve bu konuda tanıklık yapmaya zorlanamaz. Basın Kanununun 12. maddesi, basın mesleğine mensup kişilerin meslekleri dolayısıyla edindikleri bilgileri korumaya yönelik bir düzenleme olsa da, bu hükme göre tanıklık yapıp yapmamak kişinin iradesine bırakılmıştır. Bu sebeple Basın Kanununda yer alan bu düzenleme, sayılan kişilere tanıklıktan çekinme yetkisi tanımaktadır.

Ceza Muhakemesi Kanununun 46. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendine göre; avukat, avukat stajyerleri ve yardımcıları, bu sıfatları dolayısıyla veya yüklendikleri yargı görevi sebebiyle öğrendikleri bilgiler hakkında tanıklıktan çekinme yükümlülüğü altındadır. Avukatın sır saklama yükümlülüğünün kaynağını, 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 36. maddesi oluşturmaktadır. Avukatlık Kanununun 36. maddesinin 1. fıkrasına göre, *“Avukatların, kendilerine tevdi edilen veya gerek avukatlık görevi gerekse Türkiye barolar Birliği ve barolar organlarındaki görevleri dolayısıyla öğrendikleri hususları açığa vurmaları yasaktır.”* Avukatlık Kanununun 36. maddesinin 2. fıkrasına göre ise *“Avukatların birinci fıkra yazılı hususlar hakkında tanıklık edebilmeleri, iş sahibinin muvafakatını almış olmalarına bağlıdır. Ancak bu halde dahi avukat tanıklık etmekten çekinebilir.”* Her ne kadar Avukatlık Kanununa göre, avukatın sır sahibinin rızasının olduğu durumlarda tanıklık yapması mümkün görünse de; CMK’nın 46. maddesinin 2. fıkrası uyarınca avukat, sır sahibinin rızası olsa bile mesleği dolayısıyla öğrenmiş olduğu bilgilere ilişkin tanıklık yapamaz. Bir başka deyişle CMK’nın 46. maddesinin 2. fıkrası, Avukatlık Kanununun 36. maddesinde yer alan bu hükmü ilga etmiştir³⁴⁰.

Ceza Muhakemesi Kanununun 46. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendine göre; sağlık mesleği mensupları, bu sıfatları dolayısıyla hastaları veya hastalarının yakınları hakkında öğrendikleri bilgilerle ilgili olarak tanıklıktan çekinme yükümlülüğü altındadır. Ancak sağlık mesleği mensuplarının, bilginin ait olduğu kişinin rızasının varlığı halinde tanıklık yapıp yapmamak konusunda bir takdir yetkisi yoktur. Bu halde sağlık mesleği

³⁴⁰ Özgenç, **Genel Hükümler**, s. 319-320, dn. 497; Kunter/ Yenisey/ Nuhoglu, s. 664; Ünver/ Hakeri, s. 249. 1412 sayılı CMUK’un yürürlükte olduğu dönemde ise avukatların meslekleri dolayısıyla öğrendikleri bilgilere ilişkin tanıklık yapmaları, sır sahibinin rızasının varlığı halinde mümkün addedilmekteydi. Sır sahibinin rızasının bulunduğu hallerde, avukatın tanıklıktan çekinme yükümlülüğünün tanıklıktan çekinme yetkisine dönüştüğü belirtilmişti. Avukatın hukuk eğitimi almış olması dolayısıyla, sır sahibi kişinin rızasının olduğu hallerde bile, bilginin ilişkin olduğu hususa yönelik tanıklık yapıp yapmamayı daha iyi takdir edeceği ve bu yüzden avukata bu yönde bir hak tanındığı ifade edilmiştir, (Feyzioğlu, s. 179-180).

mensuplarının da diğer tüm tanıklar gibi beyanda bulunma yükümlülükleri vardır.

Ceza Muhakemesi Kanununun 46. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendine göre ise mali müşavirler ve noterler de meslekleri dolayısıyla hizmet verdikleri kişiler hakkında öğrendikleri bilgiler dolayısıyla tanıklıktan çekinmek zorundadır. Fakat tanıklıktan çekinme zorunluluğu, bilginin ait olduğu kişinin rızasının varlığı halinde beyanda bulunma yükümlülüğüne dönüşmektedir.

Tüm bu sayılan meslek mensuplarının; kişisel veri niteliğinde olan bu bilgileri, sır sahibi kişinin rızası olmadan açıklamaları halinde; kişisel verileri hukuka aykırı olarak bir başkasına vermeyi veya yaymayı suç olarak düzenleyen TCK'nın 136. maddesi dolayısıyla sorumlulukları gündeme gelecektir.

b. Devlet sırrı niteliğindeki bilgilere ilişkin tanıklıktan çekinme yükümlülüğü

Ceza Muhakemesi Kanununun 47. maddesinin 1. fıkrasına göre; bir suç olgusuna ilişkin bilgiler, Devlet sırrı olarak mahkemeye karşı gizli tutulamaz. CMK'nın 47. maddesinin 2. fıkrası, devlet sırrı teşkil ettiği düşünülen bilgilerin tanık beyanına konu olması halinde; tanığın özel bir yöntemle dinleneceğini düzenlemektedir. Buna göre, tanıklık konusu bilgilerin Devlet sırrı niteliğini taşıması halinde; tanık sadece mahkeme hâkimi veya heyeti tarafından zabıt kâatibi dahi olmaksızın dinlenir. Ancak bu yöntemle başvurulabilmesi için devlet sırrının belli ağırlıktaki suçların muhakemesinde gündeme gelmesi gerekmektedir. CMK'nın 47. maddesinin 3. fıkrasına göre, hapis cezasının alt sınırı beş yıl veya daha fazla olan suçlara ilişkin yapılan yargılamalarda CMK'nın 47. maddesi hükmü uygulanır. Alt sınırı beş yıldan daha az hapis cezası öngören suçların muhakemesinde, devlet sırrı

niteliğinde bir bilgiye sahip olan kişiler tanıklıktan çekinme yükümlülüğü altındadır³⁴¹.

3. Değerlendirme

Tanıklıktan çekinme yetkisi ve tanıklıktan çekinme yükümlülüğüne ilişkin düzenlemeler, yukarıdaki şekilde olmakla birlikte; TCK'nın 273. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendinde “*tanıklıktan çekinme hakkının hatırlatılması*”ndan bahsedilmektedir. Buna karşılık; CMK'nın 46'ncı ve 47'nci maddeleri kapsamında tanıklıktan çekinme yükümlülüğü getirilen kişilere, tanıklıktan çekinme yetkisine sahip oldukları konusunda bir hatırlatma yapılmasına dair bir kural CMK'da bulunmamaktadır³⁴². Bu kişilerin, vâkıf oldukları mesleki sır veya devlet sırrı dolayısıyla tanıklıktan çekinme yükümlülükleri bulunmasına rağmen, bu yükümlülüklerine aykırı hareket ederek yalan tanıklıkta bulunmaları halinde, TCK'nın 273. maddesi kapsamında şahsi cezasızlık sebeplerinden faydalanıp faydalanamayacakları tartışmaya açıktır.

Tanıklıktan çekinme yükümlülüğü bulunmasına rağmen, yükümlülüğüne aykırı davranarak tanıklıkta bulunan meslek mensuplarının veya devlet sırrına sahip olan kişilerin yalan beyanda bulunmaları halinde; kanımızca TCK'nın 273. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendinde düzenlenen şahsi cezasızlık sebebinin uygulanması söz konusu olamaz³⁴³. CMK'ya göre;

³⁴¹ Şahin/ Göktürk, s. 37. Doktrinde ileri sürülen bir başka görüşe göre ise alt sınırı beş yıldan daha az hapis cezası öngören suçlara ilişkin yapılan yargılamalarda, devlet sırrına sahip olduğu düşünülen kişinin tanıklık yapması herhangi bir özellik göstermez. Alt sınırı beş yıldan daha az hapis cezası öngören suçlara ilişkin yapılan yargılamalarda kişinin, sahip olduğu bilgilerin devlet sırrı teşkil ettiğinden bahisle tanıklıktan kaçınması söz konusu değildir, (Centel/ Zafer, s. 235). Bu konuda bilgi için bkz. Özgenç, **Suç Örgütleri**, s. 268, dn. 32.

³⁴² Akbulut, İlhan; “Ceza Muhakemesi Hukukunda Tanıklık ve Tanıklıktan Çekinme”, **İBD**, Cilt: 70, Sayı: 1-2-3, İstanbul 1996, s. 44.

³⁴³ Feyzioğlu da 765 sayılı TCK'nın yürürlükte olduğu dönemde yaptığı açıklamalarda “*tanıklıktan çekinme hakkı*” ibaresinin teknik anlamda anlaşılması gerektiğini, çekinme yükümlülüğü bulunan tanıkların, bu yükümlülüklerine rağmen tanıklık yapmaları ve gerçeğe aykırı beyanda bulunmaları halinde bu hükmün uygulanamayacağını belirtmektedir, s. 255.

bu kişilere, tanıklıktan çekinmeye dair savcı, hâkim veya mahkeme tarafından herhangi bir hatırlatmada bulunulması söz konusu değildir³⁴⁴. Bir mesleği icra eden kişilerin, mesleğin kendilerine sağladığı hak, yetki ve yükümlülükleri bildiği varsayılmıştır³⁴⁵. Meslek mensubu bu kişiler, sır niteliğinde bir bilgiye sahip olduklarını düşünüyorlarsa bu sırrın içeriğine yönelik açıklamalar yapmaktan kaçınmak suretiyle yetkili mercie durumu izah etmelidir³⁴⁶. Bu yükümlülük, CMK'nın 46'ncı ve 47'nci maddelerinde hüküm altına alınan bilgilere sahip olan kişileri değil; bu bilgilerin ilişkin olduğu kişileri korumaktadır. Tanıklıktan çekinme yükümlülüğüne aykırı davranılarak açıklamalarda bulunan kişilerin yalan söylemeleri halinde; söz konusu şahsi cezasızlık sebebinden yararlanmaları mümkün değildir.

C. ÖZEL HUKUK UYUŞMAZLIKLARINDA YAPILAN YALAN TANIKLIKLAR

Türk Ceza Kanununun 273. maddesinin 2. fıkrasına göre; özel hukuk uyuşmazlıkları kapsamında yapılan yalan tanıklıklarda, şahsi cezasızlık sebeplerine ilişkin hükümler uygulanmaz³⁴⁷. Buna göre; bir hukuk davasında tanıklık yapan kişi, kendisi veya yakınlarını suçlayıcı beyanda bulunmamak için yalan beyanda bulursa dahi cezasında bir indirimle gidilmeyecektir. Öyle

³⁴⁴ Önder, *Şahitlikten Çekinme*, s. 919. *Feyzioğlu*, meslek mensubu tanığı dinleyecek olan mercinin bu yönde re'sen hareket edemeyeceğini, bir beyanın sır niteliğinde bir bilgi içerip içermediğinin tespitinin tanığı dinleyecek olan mercie ait bir görev olmadığını, bu nedenle tanıklıktan çekinme yükümlülüğü bulunan meslek mensubunun bu hususu ileri sürmesi gerektiğini ifade etmektedir, s. 172. Yargıtay ise avukatın mesleği dolayısıyla vakıf olduğu bilgilere ilişkin olarak “tanıklıktan çekinme hakkı” bulunduğu ve bu hakkın kendisine hatırlatılması gerektiği yönünde karar vermiştir. Karar için bkz. YCGK, E. 1999/1-213, K. 1999/219, T. 28.09.1999, <http://www.turkhukuk sitesi.com/showthread.php?t=50893>, (Erişim tarihi: 28.03.2013).

³⁴⁵ Centel/ Zafer, s. 232.

³⁴⁶ CMK'nın 49. maddesi uyarınca, mesleği veya sürekli uğraşı sebebiyle öğrendiği bilgilere ilişkin tanıklık yapması söz konusu olan tanık, tanıklıktan çekinmesinin dayanağını oluşturan olguları bildirir ve kendisini dinleyen mercinin talep etmesi halinde bu hususun doğruluğuna ilişkin yemin eder.

³⁴⁷ *Donay/ Kaşıkçı*, yalan tanıklık suçunun hukuk davalarında yapılan tanıklıklar kapsamında da oluşacağının bu fıkra hükmünden anlaşıldığını belirtmektedir, s. 357. Oysa TCK'nın 272. maddesinin 2. fıkrasında suçun “mahkeme huzurunda” işlenmesinin açıkça nitelikli hal olarak düzenlenmesi karşısında bu görüşe katılmak mümkün değildir.

ki; bir hukuk davasında tanıklık yapan kişi, kendisine HMK'nın 247 ilâ 250. maddelerinde belirtilen şekilde tanıklıktan çekinme yetkisinin varlığı hatırlatılmadan beyanda bulursa dahi, yalan tanıklık suçundan sorumlu olacaktır.

Söz konusu hükmün Anayasanın 38. maddesinin 5. fıkrasına uygunluğu tartışılabilir. Zira özel hukuk uyuşmazlıklarının yargılanması esnasında tanıklığına başvurulmuş kişinin beyanları da, TCK'nın 273. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde sayılan kişiler hakkında bir soruşturma yapılmasına sebebiyet verebilir³⁴⁸. Bu sebeple özel hukuk uyuşmazlıklarında yapılan yalan tanıklıkların da TCK'nın 273. maddesi kapsamında olması gerektiği kanaatindeyiz³⁴⁹.

III. ETKİN PİŞMANLIK

Yalan tanıklık suçu için ceza sorumluluğunu ortadan kaldıran veya azaltan şahsi bir sebep olan etkin pişmanlık halleri, TCK'nın 274. maddesinde düzenlenmiştir³⁵⁰. Yalan tanıklık suçunda, suç işlendikten sonra gerçeğin söylenmesi; yalan tanıklığın yapıldığı yargılamanın aşamaları göz önüne alınarak ceza sorumluluğunu ortadan kaldıran veya cezayı azaltan bir etkin pişmanlık hali olarak yer almaktadır.

Yaşar/ Gökcan/ Artuç, etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için tanığın mutlaka tanıklıkta bulunduğu uyuşmazlığa ilişkin soruşturma veya

³⁴⁸ Soyaslan, **Özel Hükümler**, s. 733.

³⁴⁹ Aynı yönde bkz. Donay, s. 393.

³⁵⁰ **TCK m. 274:** “(1) *Aleyhine tanıklık yapılan kişi hakkında bir hak kısıtlamasını veya yoksunluğunu sonuçlayacak nitelikte karar verilmeden veya hükümden önce gerçeğin söylenmesi halinde, cezaya hükmolunmaz.*

(2) *Aleyhine tanıklık yapılan kişi hakkında bir hak kısıtlamasını veya yoksunluğunu sonuçlayacak nitelikte karar verildikten sonra ve fakat hükümden önce gerçeğin söylenmesi halinde, verilecek cezanın üçte ikisinden yarısına kadar indirilebilir.*

(3) *Aleyhine tanıklık yapılan kişi hakkında verilen mahkûmiyet kararı kesinleşmeden önce gerçeğin söylenmesi halinde, verilecek cezanın yarısından üçte birine kadar indirilebilir.”*

davada gerçeğe dönmesinin şart olmadığını; tanık hakkında, yalan tanıklık dolayısıyla başlatılan bir soruşturmanın veya açılmış bir kamu davasının bulunduğu hallerde yalan tanıklık suçunun failinin, sanık olduğu bu davada da etkin pişmanlık gösterebileceğini ileri sürmektedir³⁵¹. Buna göre önemli olan; tanığın yalan tanıklıkta bulunduğu uyuşmazlığın, TCK'nın 274. maddesinde yer alan aşamalar içinde olmasıdır.

Buna karşılık; failin etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanabilmesi için suç işlendikten sonra kendi iradesiyle gerçeği açıklamasının gerekmesi nedeniyle biz bu görüşe katılmıyoruz. Kanımızca, tanığın etkin pişmanlık hükmünden faydalanabilmesi için tanıklıkta bulunduğu davada kendi iradesiyle gerçeğe dönmesi, bir başka deyişle hakkında herhangi bir ceza soruşturması veya kovuşturması başlatılmamış olması gerekmektedir³⁵².

Türk Ceza Kanununun 274. maddesinde yer alan düzenlemelerin ortak noktası; yalan tanıklıkta bulunan failin etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanabilmesi için “gerçeğin söylenmesinin” şart olmasıdır. Gerçeğin söylenmesi; önceden verilen beyanların yalan teşkil ettiğini kabul etmek ve gerçeği açıklamaktır³⁵³. Bir başka deyişle yalandan dönülerek pişmanlık gösterilmesidir³⁵⁴.

³⁵¹ Yaşar/ Gökcan/ Artuç, s. 7960. Yargıtay da kararlarında bu yönde hüküm vermektedir; “*Sanığın Anamur Asliye Ceza Mahkemesinde tanıklık yaptığı fuhuş suçunun sanığı hakkında karar verilmeden önce, Cumhuriyet savcılığındaki 09.02.2007 tarihli ifadesinde gerçeği söylemesi karşısında, TCK'nın 274/1. maddesinde öngörülen etkin pişmanlık hükmünün hakkında uygulanıp uygulanmayacağının karar yerinde tartışılmaması...*”, Yargıtay 9. CD, E. 2012/4280, K. 2013/3750, T. 11.03.2013, (Yayınlanmamıştır). “*Sanığın, yalan tanıklık yaptığı ceza davasının bitiminden sonra kendisi hakkında yalan tanıklık suçundan dolayı yürütülen hazırlık soruşturması sırasında gerçeğe döndüğünün anlaşılması karşısında, hakkında TCY'nın 289/2 maddesinin uygulanıp uygulanmayacağının tartışılmaması,*”, Yargıtay 4. CD, E. 2003/5241, K. 2004/8415, T. 5.7.2004, www.kazanci.com, (Erişim tarihi: 24.10.2012). “*Verilecek hükme kadar duruşma sırasındaki ifadesinden rücu hakkı bulunması ve bu takdirde cezaya müessir olan vaziyeti itibarıyla asıl suçlu hakkındaki dava neticelenmeden yalancı şahit hakkındaki muhakemenin bitirilmesi yolsuzdur.*”, Yargıtay 1. CD, K. 955, T. 14.5.1933. Karar için bkz. Şensoy, s. 34.

³⁵² Yalan tanıklık suçu dolayısıyla görülmekte olan kamu davasında sanığın gerçeğe dönmesi ise tanıklığın yapıldığı dava da verilecek hükme tesir edebilme imkânına sahip olduğu için mahkemece tespit edilmelidir.

³⁵³ Erem, **Yalan Şahadet**, s. 53. Önceki beyanından dönen ancak gerçeği söylemeyen tanık, etkin pişmanlık hükmünden yararlanamaz, (Önder, **Özel Hükümler**, s. 339).

³⁵⁴ Gözübüyük, **Yalan Şahitliği**, s. 350.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu yalan tanıklık suçu için etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını hükmün kesinleşmesi anına kadar olan süreçte mümkün kılan düzenlemelere yer vermiştir. 5237 sayılı TCK'nın 274. maddesine göre - 765 sayılı TCK'dan farklı olarak - idari merciler önünde yapılan yalan tanıklıklar açısından da etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi mümkündür. 765 sayılı TCK'nın 289. maddesinde ise etkin pişmanlık halleri, sadece yargı organları önünde gerçekleşen tanıklıklar açısından uygulama alanına sahipti.

A. ETKİN PİŞMANLIĞIN CEZA SORUMLULUĞUNU ORTADAN KALDIRDIĞI HALLER

Türk Ceza Kanununun 274. maddesinin 1. fıkrasına göre; *“yalan tanıklıkta bulunan failin, aleyhine tanıklık yaptığı kişi hakkında bir hak kısıtlamasını veya yoksunluğunu sonuçlayacak nitelikte karar verilmeden veya yalan tanıklıkta bulunduğu davada hüküm verilmeden önce gerçeği söylemesi halinde cezaya hükmolunmaz”*.

Aleyhine yalan tanıklık yapılan kişi hakkında, ceza yargılaması sürerken birtakım hak kısıtlamaları doğuran işlemler uygulanabilir. CMK'nın 90 ve devamı maddelerinde düzenlenen koruma tedbirleri, ceza yargılamasında şüpheli veya sanığın haklarının kısıtlanmasına sebebiyet veren müesseselerdir. Aleyhine tanıklık yapılan kişi hakkında henüz bir koruma tedbiri kararı verilmeden önce tanığın gerçeği söylemesi halinde, tanık hakkında cezaya hükmolunmaz. Ancak yalan tanıklığın yapıldığı soruşturma veya kovuşturmada, aleyhine tanıklıkta bulunulan kişi hakkında bir koruma tedbirine karar verilmişse artık yalan tanıklıkta bulunan failin; bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanması mümkün değildir. Bu halde, yapılan yalan tanıklık ile TCK'nın 274. maddesinin 1'inci ve 2'nci fıkralarında belirtilen hak kısıtlaması veya yoksunluğunu gerektiren karar arasında bir nedensellik ilişkisi bulunması da gerekmez. Dolayısıyla aleyhine tanıklıkta bulunulan kişi

hakkında bir koruma tedbirinin uygulanmasına dair karar verilmesi halinde; bu kararın dayanağı gerçeğe aykırı olarak yapılan tanıklık olmasa ve yalan beyanda bulunan tanık gerçeğe dönse bile; tanık hakkında TCK'nın 274. maddesinin 1. fıkrasında yer alan etkin pişmanlık hükmü uygulanamaz³⁵⁵.

Hukuk yargılamasında yapılan yalan tanıklıklardan; aleyhine tanıklıkta bulunulan kişi hakkında ihtiyati tedbir, velayetin geçici olarak kaldırılması gibi hak kısıtlamasını doğuracak bir karar alınmadan önce dönülmesi halinde de bu hüküm uygulanır. Yine disiplin soruşturmaları veya kabahat niteliğindeki bir fiil dolayısıyla aleyhine tanıklık yapılan kişinin, bir hakkının kısıtlanması sonucunu doğuran bir karar verilmeden önce yalan tanıklıktan dönülmesi ve gerçeğin söylenmesi halinde tanık cezalandırılmaz.

Her ne kadar TCK'nın 274. maddesinin 1. fıkrasında yer alan düzenleme, yalan tanıklıkta bulunan kişinin etkin pişmanlık hükmünden yararlanabilmesi için aleyhine tanıklıkta bulunulan kişi hakkında bir hak kısıtlamasını veya yoksunluğunu sonuçlayacak nitelikte bir karar verilmesinden bahsetse de; bu tarz bir karar verilmesine rağmen, bu karar henüz uygulanmaya başlanmadan tanığın gerçeğe dönmesi halinde, TCK'nın 274. maddesinin 1. fıkrası uygulanmalıdır³⁵⁶.

Tanığın gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu davada, hüküm verilmeden önce gerçeği söylemesi halinde; tanık hakkında cezaya hükmolunmaz. Maddede yer alan hüküm tabiri, ilk derece mahkemesinin verdiği nihai karar anlamına gelmektedir. Ceza yargılaması, CMK'nın 223. maddesinin 1. fıkrasına göre duruşmada hükmün tefhimi ile biter. Ceza yargılamasında CMK'nın 223. maddesinin 1. fıkrasına göre; beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi,

³⁵⁵ Yaşar/ Gökcan/ Artuç, s. 7959.

³⁵⁶ Yaşar/ Gökcan/ Artuç, s. 7961.

davanın reddi³⁵⁷ ve düşme kararları hükümdür. İlk derece mahkemesi tarafından CMK'nın 223. maddesinde sayılan hükümlerden biri ile duruşma henüz sona ermeden, tanığın gerçeğe dönmesi durumunda fail yalan tanıklık suçundan dolayı cezalandırılmaz³⁵⁸. Buna göre soruşturma evresinde; aleyhine tanıklıkta bulunulan şüpheli hakkında henüz bir koruma tedbirine başvurulmadan, tanık tarafından gerçeğin açıklanması halinde yalan tanık suçunun failine ceza verilmeyecektir. Kovuşturma evresinde ise soruşturma aşamasında hakkında koruma tedbiri uygulanmamış olan sanık hakkında, mahkeme tarafından bir koruma tedbirinin uygulanmasına yönelik karar verilmeden önce gerçeğin açıklanması halinde yalan tanıklık suçunun failine ceza verilmez.

Hukuk yargılamasında ise hükmün, esasa ilişkin olarak verilen nihai kararlar olarak kabul edilmesi gerekmektedir³⁵⁹. TCK'nın 274. maddesinin 1. fıkrası hukuk yargılamasında, mahkeme tarafından esasa ilişkin olarak verilen nihai kararlarla muhakeme sonlandırılmadan önce uygulanabilir³⁶⁰.

³⁵⁷ Mahkeme tarafından davanın reddine karar verilmesi gereken hallerde ise yalan tanıklık suçunun işlenmesinin mümkün olmaması dolayısıyla bu yargılamalarda dinlenen tanıklar açısından etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması da söz konusu değildir. Bu hususta bkz. İKİNCİ BÖLÜM – III – A – 3.

³⁵⁸ “*Sanık Fikret’in mağduru Zekiye sanığı Hasan olan ceza davasının soruşturma aşamasında savcı huzurunda, olayı gördüğünü sanığın atılı suçları işlediğini belirtmesine karşın, mahkeme huzurunda olayı görmediğini mağdurun ricası ve hatırına binaen yalan tanıklık yaptığını söylemesi karşısında; hangi anlatımın gerçeğe aykırı olduğunun saptanması bakımından Hasan’ın sanık olduğu davanın sonucunun beklenmesi, adı geçen kişinin beraat etmesi halinde yalan tanıklık suçu için TCY 274/1 maddesinde belirtilen cezasızlık halinin oluşacağı gözetilmeden, yazılı biçimde karar verilmesi...*”, Yargıtay 4. CD, 2007-9323/2009-5486 sayılı ve 24.03.2009 tarihli karar, (Yaşar/ Gökcan/ Artuç, s. 7949). Yargıtay’ın bu karardaki gerekçesine katılmıyoruz. Zira TCK’nın 274. maddesinin 1. fıkrasında yer alan etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesi için aleyhine tanıklıkta bulunan kişinin beraat etmesi gerekmemektedir. Yalan tanıklıkta bulunan failin, aleyhine tanıklıkta bulunduğu sanık hakkında henüz bir koruma tedbiri uygulanmadan ve hüküm verilmeden önce gerçeğe dönmesi etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesi için yeterlidir.

³⁵⁹ Hüküm niteliğinde olan esasa ilişkin nihai kararlar şunlardır: Eda hükümleri: davalının bir edimi yerine getirmeye mahkûm edilmesi. Tespit hükümleri: tespit davasının kabulüne veya reddine ilişkin hükümler. İnşai hükümler: inşai davanın kabul edilmesi halinde verilen hükümler. Eda davasının ve inşai davanın reddine ilişkin hükümler de tespit hükümleridir, (Kuru/ Arslan/ Yılmaz, s.468-469).

³⁶⁰ 765 sayılı TCK’nın 289. maddesinin 2. fıkrasına göre; ilk derece mahkemesinde görülmekte olan bir hukuk davasının yargılaması sırasında meydana gelen yalan tanıklıklar açısından, dava hakkında mahkeme tarafından karar verilmeden önce gerçeğin söylenmesi, cezayı azaltan bir etkin pişmanlık hükmü niteliğindedir. Bu hükme göre, hâkim cezada indirimde gitmek zorunda olup sadece ne oranda cezada indirim yapılacağı hâkimin takdirine bırakılmıştır. 5237 sayılı TCK’da ise

Gerek ceza yargılamasında gerekse hukuk davalarında ilk derece mahkemesinin verdiği nihai kararın, Yargıtay tarafından bozulması üzerine yeniden yargılamaya başlanan hallerde; bozma kararına konu olan yargılamada yapılan yalan tanıklıklardan gerçeğe dönülmesi durumunda, TCK'nın 274. maddesinin 1. fıkrası uygulama alanı bulmaz³⁶¹. Zira bu durumda ortada ilk derece mahkemesi tarafından verilmiş nihai bir karar vardır.

Türk Ceza Kanununun 274. maddesinin 1. fıkrasında yer alan düzenleme, anlam karışıklığına yol açabilecek nitelikte kaleme alınmasından dolayı eleştirilmiştir. Bu düzenlemeye göre; mahkeme tarafından hüküm verilmeden önce tanık tarafından gerçeğin söylenmesi durumunda, her halde tanığa ceza verilmeyeceği sonucuna ulaşmanın mümkün olduğu ileri sürülmüştür. Bu karışıklığa fıkra metninde yer alan “...veya hükümden önce gerçeğin söylenmesi halinde cezaya hükmolunmaz.” ibaresinin sebebiyet verdiği belirtilmiştir. Bu karışıklığın giderilmesi açısından “...veya hükümden önce...” ifadesinin “...ve hükümden önce...” olarak değiştirilmesi önerilmiştir³⁶². Kanımızca, TCK'nın 274. maddesinin 1'nci ve 2'nci fıkralarında yer alan düzenlemeler birlikte ele alındığında, hükmün uygulanması açısından bir tereddüt yaşanmayacaktır.

Türk Ceza Kanununun 274. maddesinin 1. fıkrasında yer alan etkin pişmanlık hükmünün uygulanmasının mümkün olduğu hallerde hâkimin, bu hükmü uygulamakta takdir yetkisi bulunmamaktadır. Bu düzenlemede yer alan şartların varlığı halinde, yalan tanıklık suçunun failine ceza verilemez.

hukuk davasında yargılama bitmeden önce gerçeğin söylenmesi TCK'nın 274. maddesinin 1. fıkrası kapsamında cezayı ortadan kaldıran bir etkin pişmanlık hükmü niteliğindedir. 765 sayılı TCK'nın 289. maddesinin 2. fıkrasında yer alan bu hüküm ceza davaları ile hukuk davaları arasında cezalandırma açısından bir fark barındırması dolayısıyla eleştirilmiştir. Bu eleştiriler için bkz. Erem, **Özel Hükümler**, s. 556-557. Donay/ Kaşıkçı ise 765 sayılı TCK'da cezayı ortadan kaldıran ya da azaltan sebeplerin yalnızca ceza soruşturması ve kovuşturması kapsamında uygulanabileceğini belirtmektedir, s. 358. 765 sayılı TCK'nın 289. maddesinin 2. fıkrası karşısında, bu sonuca ulaşmanın mümkün olmadığı kanaatindeyiz.

³⁶¹ Özbek ve Diğerleri, **Özel Hükümler**, s. 1055; Artuk/ Gökçen/ Yenidünya, s. 1028.

³⁶² Donay/ Kaşıkçı, s. 359; Ünver, **Adliye Karşı Suçlar**, s. 215.

Bu halde, fail hakkında CMK'nın 223. maddesinin 4. fıkrasının (a) bendine göre "ceza verilmesine yer olmadığı kararı" verilir. Soruşturma aşamasında dinlenen tanığın, henüz şüpheli hakkında bir koruma tedbirine başvurulmadan önce gerçeğe dönmesi halinde ise CMK'nın 171. maddesinin 1. fıkrasına göre Cumhuriyet savcısı kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verebilir.

765 sayılı TCK'nın 289. maddesinin 1. fıkrası ceza soruşturması ve kovuşturması sırasında işlenen yalan tanıklık suçu için cezayı kaldıran bir etkin pişmanlık hükmüne yer vermektedir³⁶³. Ancak ceza soruşturması ve kovuşturması sırasında gerçeğin söylenmesi halinde, etkin pişmanlığın cezayı kaldırabilmesi için 765 sayılı TCK'nın 289. maddesinin 3. fıkrası uyarınca; gerçeğe aykırı olarak yapılan tanıklığın, kişinin tutuklanmasına veya ağır bir zarara uğramasına³⁶⁴ sebebiyet vermemiş olması gerekmektedir.

765 sayılı TCK'nın 289. maddesinde, 5237 sayılı TCK'nın 274. maddesinde yer almayan bir etkin pişmanlık haline yer verilmişti. Buna göre; oturumun yalan tanıklık dolayısıyla başka bir güne ertelenmesinden önce

³⁶³ **765 sayılı TCK m. 289, f. 1:** "Bir kimse ceza tahkikat veya muhakematı esnasında şahadet ettikten sonra iş lüzum veya men'i muhakeme kararnamesi ile bitmezden veya muhakeme hitam bulmazdan veya yalan şahadet hadisesinden dolayı muhakeme başka güne talik olunmazdan evvel bu şahadetten rücu ile hakikatı söylerse 286'ıncı maddede beyan olunan fiilden dolayı cezadan muaftır." 765 sayılı TCK'nın 289. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen etkin pişmanlık halleri dolayısıyla fail hakkında cezaya hükmedilmemesi, yalan tanıklığın yapıldığı ceza yargılaması sürecinde mümkün olabilmekteydi. Buna rağmen Yargıtay, kanuni düzenlemede yer almamasına rağmen, yalan tanıklık suçunu işleyen failin, hakkında ceza kovuşturması başlamadan gerçeğe dönmesini cezayı ortadan kaldıran bir etkin pişmanlık hali olarak telakki etmektedir; "Hakkında yalan şahadet suçundan takibata başlanmadan önce sanığın Sulh Ceza Mahkemesi'nde 4.6.1980 günü yapılan keşif sırasında yalan şahadetten rücu ettiğinin anlaşılmasına rağmen TCK'nun 289/1. maddesi yerine 286. maddesinin uygulanarak hükümlülüğü cihetine gidilmesi, bozmayı gerektirmiş...", Yargıtay 4. CD, E. 1981/2256, K. 1981/2342, T. 16.4.1981, www.kazanci.com, (Erişim tarihi: 12.10.2012). Yargıtay kararının aksine, 765 sayılı TCK'nın 289. maddesinin 1. fıkrasına göre hukuken böyle bir sonuca ulaşılamayacağı kanaatindeyiz.

³⁶⁴ 765 sayılı TCK'nın 289. maddesinin 3. fıkrasında yer alan "fahiş zarar" tabirinin, yargılanmakta olan kişi hakkında ceza soruşturması veya kovuşturması sürdürülmesi sebebiyle iş hayatında ve toplumsal ilişkilerinde meydana gelen zarar anlamına geldiği ifade edilmiştir, (Önder, **Özel Hükümler**, s. 341).

yalan tanıklıktan dönülmesi cezayı kaldıran bir etkin pişmanlık hali niteliğindeydi³⁶⁵.

B. ETKİN PİŞMANLIĞIN CEZA SORUMLULUĞUNU AZALTTIĞI HALLER

Türk Ceza Kanununun 274. maddesinin 2'nci ve 3'üncü fıkralarında tanığın, yalan tanıklık suçundan dolayı etkin pişmanlık gösterdiği bazı durumlarda cezasında indirimle gidilmesinde hâkime takdir yetkisi tanıyan düzenlemelere yer verilmiştir.

Türk Ceza Kanununun 274. maddesinin 2. fıkrasında; aleyhine tanıklık yapılan kişi hakkında bir hak kısıtlamasını veya yoksunluğunu doğuran bir karar verildikten sonra, ancak mahkeme tarafından hüküm verilmeden önce tanık tarafından gerçeğin söylenmesi halinde, yalan tanıklık suçundan dolayı verilecek olan cezada indirimle gidilebileceği düzenlenmektedir.

³⁶⁵ “Sanığın yalan tanıklık yaptığı 1990/130 sayılı dava dosyası getirilerek bu dosya içerisine konulması veya denetime olanak verecek biçimde içeriği tutanağa geçirilmek suretiyle söz konusu dosya da sanığın, yargılama başka bir güne ertelenmeden gerçeğe dönüp dönmediğinin araştırılması ve yalnızca yalan tanıklık eyleminden dolayı yargılama başka bir güne ertelenmeden gerçeğe dönmüşse TCY’nın 286. maddesinin 1. fıkrası ile cezadan bağışık (muaf) olacağı, gerçeğe dönme daha sonra olmuşsa aynı maddenin 2. fıkrası uyarınca indirimden yararlanacağı ve yetersiz gerekçeyle karar verilmesi.”, Yargıtay 4. CD, E. 1993/2705, K. 1993/3508, T. 28.4.1993, www.kazanci.com, (Erişim tarihi: 24.10.2012). Yargıtay kararında da belirtildiği üzere 765 sayılı TCK’nın 289. maddesinin 1. fıkrası, oturumun ertelenmesinin yegâne sebebinin tanığın gerçeğe aykırı beyanda bulunması olduğu hallerde uygulanamazdı. Yalan tanıklıktan başka herhangi bir sebeple duruşmanın başka bir güne bırakılması halinde ise ceza mahkemesince hüküm verilmeden önce ve diğer şartların varlığı halinde bu hükmün uygulanması mümkündür, (Gözübüyük, **Yalan Şahitliği**, s. 351; Erem, **Yalan Şahadet**, s. 55). “...Sanığın Çatalpınar Asliye Ceza Mahkemesi’nin 2000/59-2001/18 Esas ve Karar sayılı dosyasının 07.12.2000 tarihli oturumunda yalan tanıklıkta bulunması üzerine hakkında suç duyurusunda bulunulması nedeniyle aynı gün Çatalpınar C.Savcılığına vermiş olduğu dilekçe ve beyan ile, ayrıca Çatalpınar Asliye Ceza Mahkemesi’nin 2000/59-2001/18 Esas ve Karar sayılı dosyasının yargılaması sırasında yalan tanıklıkta bulunduğu 07.12.2000 tarihli oturumu takip eden duruşma günü gelerek davanın bitim tarihi olan 01.03.2001 tarihinden önce yalan tanıklıktan dönerek gerçeği söylediği ve oturumun yalan tanıklıktan başka bir nedenle ertelendiğinin anlaşılması karşısında, TCY’nın 289/1. maddesi uyarınca cezadan bağışık tutulması yerine, yazılı şekilde hükümlülüğüne karar verilmesi, bozmayı gerektirmiştir.”, Yargıtay 4. CD, E. 2002/7489, K. 2002/8556, T. 14.5.2002, www.kazanci.com, (Erişim tarihi: 24.10.2012).

Ceza yargılamasında aleyhine tanıklıkta bulunulan kişi hakkında bir koruma tedbirine başvurulmuş olabilir. Ceza yargılamasında şüpheli veya sanık hakkında henüz hüküm verilmeden önce; ancak koruma tedbirine başvurulduktan sonra, tanığın gerçeğe dönmesi halinde verilecek ceza üçte ikisinden yarısına kadar indirilebilir. Hukuk yargılamasında, dava hakkında henüz bir hüküm verilmemiş olmasına rağmen davalı hakkında ihtiyati tedbir uygulandıktan veya davalının bazı hakları kullanması kısıtlandıktan sonra, yalan tanıklıkta bulunan kişinin gerçeğe dönmesi halinde etkin pişmanlık hükmü uygulama alanı bulur. TCK'nın 274. maddesinin 1. fıkrasındaki düzenlemeden farklı olarak, kanun koyucu bu halde; tanığın cezasında indirimine gidilip gidilmeyeceğine ve cezada indirimine gidilecekse kanunda belirtilen aralıklar çerçevesinde hangi oranda cezada indirimine gidileceğine ilişkin hâkime takdir yetkisi tanımıştır.

Türk Ceza Kanununun 274. maddesinin 3. fıkrasında ise aleyhine tanıklık yapılan kişi hakkında verilen mahkûmiyet kararı³⁶⁶ kesinleşmeden önce, tanık tarafından gerçeğin söylenmesi halinde; yalan tanıklık suçundan dolayı verilecek olan cezada yarısından üçte birine kadar indirimine gidilebileceği düzenlenmektedir³⁶⁷. Bu fıkranın uygulanabilmesi için aleyhine

³⁶⁶ TCK'nın 274. maddesinin 3. fıkrasının hukuk davalarında uygulanamayacağı ileri sürülmüştür, (Yaşar/ Gökcan/ Artuç, s. 7960). Kanımızca hükümde bahsedilen mahkûmiyet kararı, hukuk yargılamasında davalının davayı kaybetmesini de kapsamakta olup sadece ceza yargılaması anlamında mahkûmiyeti ifade etmemektedir. Nitekim Türk Ceza Kanunu yalan tanıklık suçunda etkin pişmanlık hükümlerine gerçeğin ortaya çıkarılması için yer vermiştir. 765 sayılı TCK'nın 289. maddesinin 2. fıkrasına göre, hukuk mahkemesi tarafından bir hüküm verildikten sonra temyiz aşamasında gerçeğin söylenmesi, cezalandırma açısından bir etkiye sahip değildir. "... sanığın yalan tanıklığının taalluk ettiği yargılama 26.2.1987 tarihinde bittikten ve hakkında yalan tanıklıktan dava açılmasından sonra 7.6.1988 tarihinde hakikata rücu etmiş olduğu ve TCK.nun 289/2. maddesinde - yalan şahadetin vuku bulduğu dava hakkında mahkemeden bir karar çıkmazdan evvel zuhura gelmiş olmak şartı ile - şeklindeki hüküm, hukuk mahkemesine taalluk ettiği, ceza davası için böyle bir koşulun bulunmadığı gözetilmeyerek TCK.nun 289/2. maddesinin uygulanmaması, bozmayı gerektirmiştir.", Yargıtay 8. CD, E. 1988/7027, K. 1988/8055, T. 14.10.1988, www.kazanci.com, (Erişim tarihi: 24.10.2012). Gözübüyük ise kanun hükmünün, hukuk mahkemesinden verilen hükmün kesinleşmesinden önce gerçeğe dönülmüş olmasını ifade ettiği kanısındadır, **Yalan Şahitliği**, s. 352. Aynı yönde görüş için bkz. Majno, s. 262.

³⁶⁷ "Sanık hakkında yalan tanıklık yaptığı gerekçesiyle suç duyurusu yapılan Mahkemeye ait 14.03.2007 tarih ve 2006/170 esas, 2007/22 sayılı kararın kesinleşip kesinleşmediği araştırılarak, sanığın yalan tanıklıktan döndüğü tarihten sonra kararın kesinleştiğinin saptanması durumunda, hakkında TCY'nın 274/3. maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükmünün uygulanması gerekip

tanıklıkta bulunulan sanık hakkında, hapis veya adli para cezasına mahkûmiyet kararının verilmiş olması şarttır. CMK'nın 223. maddesinde düzenlenen; beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, güvenlik tedbirine hükmedilmesi³⁶⁸, davanın reddi ve düşme kararları birer mahkûmiyet hükmü olmadıklarından, bu kararlar verildikten sonra ve fakat henüz kesinleşmeden önce gerçeğin söylenmesi halinde tanığın, söz konusu etkin pişmanlık hükmünden faydalanması mümkün değildir.

Mahkeme tarafından hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı (CMK m. 231) verilmesi halinde de TCK'nın 274. maddesinin 3. fıkrasının uygulanabilmesi mümkündür³⁶⁹; zira hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi halinde mahkeme tarafından verilmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmakla birlikte bu hüküm CMK'nın 231. maddesinin 5. fıkrası dolayısıyla sanık hakkında bir sonuç doğurmaz.

Türk Ceza Kanununun 274. maddesinin 3. fıkrasına göre; ilk derece mahkemesi tarafından verilen bir mahkûmiyet kararının mevcudiyetine rağmen, gerçeğe aykırı tanıklık yapan kişinin etkin pişmanlıktan faydalanması mümkündür. Kanun koyucu bu hükümde bir ceza indirimine yer vererek ilk derece mahkemesi tarafından yapılan yargılama sona erdikten sonra gerçeğin ortaya çıkmasını sağlamak istemiştir³⁷⁰. Aleyhine tanıklık yapılan kişi hakkında, daha önce bir hak kısıtlamasını veya yoksunluğunu doğuracak bir kararın uygulanmış olması halinde de bu etkin pişmanlık hükmü uygulanır³⁷¹. 765 sayılı TCK'nın 289. maddesinin 2. fıkrasında ceza davaları açısından mahkemenin vermiş olduğu hükümden sonra tanığın gerçeğe dönmesi cezada indirime gidilmesini sağlayan bir hal olarak

geremediği değerlendirilmeden eksik inceleme ile hüküm kurulması...", Yargıtay 4. CD, E. 2010/8949, K. 2012/7798, T. 03.04.2012, (Yayınlanmamıştır).

³⁶⁸ Yargılanmakta olan kişi hakkında güvenlik tedbirine hükmedilmesi mahkûmiyet hükmü niteliğinde olmadığından; aleyhine tanıklıkta bulunulan kişi hakkında güvenlik tedbirine hükmedilmesi halinde de bu fıkra hükmünün uygulanabilmesi mümkün değildir. Aksi görüş için bkz. Yaşar/ Gökcan/ Artuç, s. 7962.

³⁶⁹ Ünver, **Adliye Karşı Suçlar**, s. 216.

³⁷⁰ Artuk/ Gökcan/ Yenidünya, s. 1029; Özbek ve Diğerleri, **Özel Hükümler**, s. 1056.

³⁷¹ Donay/ Kaşıkçı, s. 360.

düzenlenmişti. 5237 sayılı TCK ise bu imkânı tanığa sadece mahkemece verilen mahkûmiyet hükümleri açısından tanımıştır.

İlgili düzenlemeye göre, gerçeğe aykırı tanıklık yapan kişinin cezasında indirim gidilip gidilmeyeceği ve cezada indirim gidilecekse kanunda belirtilen aralıklar çerçevesinde hangi oranda cezada indirim gidileceği hususunda takdir yetkisi hâkime bırakılmıştır. TCK'nın 274. maddesinin 3. fıkrası, Yargıtay tarafından bozularak yeniden yargılaması yapılmaya başlanan davalarda tanığın gerçeğe dönmesi halinde de uygulanabilir³⁷².

Tanıklığın yapıldığı yargılamada verilen hüküm kesinleştikten sonra, tanığın gerçeği söylemesinin ceza sorumluluğu üzerinde herhangi bir etkisi yoktur. Zira TCK'ya göre yalan tanıklık suçunda etkin pişmanlık hükümleri, ancak karar kesinleşinceye kadar olan süreçte uygulanabilir.

IV. YAPTIRIM

A. YALAN TANIKLIK SUÇUNUN DURUŞMADA İŞLENMESİ HALİNDE TANIĞIN TUTUKLANMASI

Ceza Muhakemesi Kanununun 205. maddesinde yer alan düzenlemeye göre³⁷³; yalan tanıklık suçunun duruşmada işlenmesi halinde,

³⁷² Tezcan/ Erdem/ Önok, 2013, s. 952.

³⁷³ **CMK m. 205:** “Bir kimse, duruşma esnasında bir suç işlerse, mahkeme olayı tespit eder ve bu hususta düzenleyeceği tutanağı yetkili makama gönderir; gerek görürse failin tutuklanmasına da karar verebilir.” Bu hükmün aynısı CMUK'un 380. maddesinde yer almaktaydı.

Benzer bir şekilde **HMK m. 264:** “Hâkim, tanığın tanıklığı esnasında yalan söylediği veya menfaat temin ederek tanıklık ettiği hakkında yeterli delil veya emare elde ederse bir tutanak düzenler ve bu tutanağı derhal Cumhuriyet Başsavcılığına gönderir.

Hâkim, tanığın ve suçta ortakları varsa onların tutuklanmasına da karar verebilir ve kovuşturma yapılmak üzere Cumhuriyet Başsavcılığına sevk eder.”

mahkeme tanığı tutuklama yetkisine sahiptir. Mahkeme önünde işlenmeyen yalan tanıklıklar açısından tutuklama koruma tedbiri, CMK'nın 100. maddesinde yer alan koşulların varlığı halinde uygulanabilir.

Söz konusu hükmün, yalan tanıklık suçu açısından uygulanması bir takım problemlere yol açabilir. Mahkemenin; duruşmada, tanığı yalan tanıklıkta bulunduğundan bahisle tutuklaması halinde tanık; salıverilmek için³⁷⁴ daha önce ki beyanlarını değiştirmek zorunda kalacak ve belki de gerçeği yansıtan ifadelerini inkâr edecektir. Bu durum, tanığın serbest bir şekilde beyanda bulunmasını kısıtlar; hâkimin tanığı yönlendirmesine sebebiyet verir³⁷⁵.

Tanığın yalan beyanda bulunup bulunmadığının tespiti kolay değildir. Zira yalan tanıklık suçu kasten işlenebilir, bu suç açısından kastın tespiti ise bir muhakeme sürecini zorunlu kılar. Yanılarak ya da unutarak gerçeğe aykırı beyanda bulunmuş olmak, yalan tanıklık suçunu oluşturmaz. Ancak yargılamayı yapan mahkeme, tanığın kasten yalan söylediğini düşünebilir. Dolayısıyla bu düzenleme, suç teşkil etmeyen bir fiilden ötürü mahkemenin tutuklama yapma olasılığını gündeme getirir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan bir başvuru dolayısıyla komisyon tarafından yapılan incelemede; yalan tanıklıkta bulunduğu yönünde ciddi bir şüphe duyulan kişinin, beyanını tamamladıktan hemen sonra tutuklanmasının adil yargılamaya müdahale oluşturmadığına karar verilmiştir. Komisyon; bu tutuklama kararının, mahkeme önünde işlenen ve çok açık bir biçimde gerçeğe aykırı olduğu anlaşılan yalan tanıklık fiillerinin cezasız

³⁷⁴ Duruşmada yalan tanıklık yaptığı gerekçesiyle tutuklanan ve bu durumu Cumhuriyet savcısına iletilen kişi henüz şüpheli konumundadır. Bu sebeple kişinin, tutuklamaya karar veren mahkeme tarafından salıverilmesi de mümkün değildir, (Hatipoğlu, İsmet; “Duruşma Sırasında İşlenen Yalan Şahitlik Suçlarında Tevkif ve Tahliye”, **ABD**, Yıl: 1980, Sayı: 2, s. 233).

³⁷⁵ Belgesay, Mustafa Reşit; “Yalan Şahadet ve Şahidin Tevkifi”, **Mukayeseli Hukuk Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 5-6, İstanbul 1958, s. 111; Kocalar, Salih; “Duruşmada İşlenen Yalan Şahitliği Suçları”, **Adalet Dergisi**, Yıl: 79, Sayı: 2, Ankara 1988, s. 153. Oysa hâkim, kendi şahsi kanaatini hissettirmeden tanığı dinlemeli ve tanığın beyanları etki altına almamalıdır, (Kardaniel, s. 45).

kalmayacağını göstermesi açısından hukuka uygun olduğunu; bu şekilde toplumu genel olarak koruyan ceza yargılaması sisteminde, tanıkların doğru beyanda bulunma yükümlülüklerini yerine getirmelerinin sağlanabileceğini ifade etmektedir. Ancak komisyon, tutuklama tedbirinin tanıklar üzerinde baskı uygulamak amacıyla kötü niyetle uygulanmaması gerektiğini de kararında belirtmiştir³⁷⁶.

B. YALAN TANIKLIK SUÇUNUN CEZALANDIRILMASI

Yalan tanıklık suçu için Türk Ceza Kanunu hapis cezası öngörmüştür. TCK'da yalan tanıklık için belirlenen ceza miktarları, suçun nitelikli halleri ve fiil dolayısıyla ortaya çıkan neticelerin ağırlığı ile orantılı bir şekilde artmaktadır.

Yalan tanıklık suçundan dolayı yargılanmakta olan fail hakkında, şartlarının varlığı halinde CMK'nın 231. maddesinin 5. fıkrasına göre hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına da karar verilebilir. Nitekim Yargıtay; yalan tanıklık fiili dolayısıyla açılan kamu davalarında, yargılamayı yapan mahkemece hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının uygulanıp uygulanamayacağını tartışılmamasını bozma sebebi yapmaktadır³⁷⁷.

³⁷⁶ X. ve Y./Federal Almanya Cumhuriyeti, 8744/79, 2 Mart 1983. Karar için bkz. Cengiz, Serkan/ Demirağ, Fahrettin/ Ergül, Teoman/ McBride, Jeremy/ Tezcan, Durmuş; **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Ceza Yargılaması Kurum ve Kavramları**, TBB ve Avrupa Konseyi Ortak Yayını, Ankara 2008, s. 145-146.

³⁷⁷ “08.02.2008 tarihinde yürürlüğe giren ve TCY'nin 7/2 madde ve fıkrası uyarınca sanık yararına olan 5728 sayılı Yasanın 562. Maddesinin 1. Fıkrası ile CYY'nin 231/5 madde ve fıkrasında öngörülen, hükmolunan cezanın geri bırakılması sınırının iki yıla çıkarılması ve söz konusu 562. maddesinin 2. fıkrası ile de CYY'nin 231/14 madde ve fıkrasındaki, suçun soruşturulması ve kovuşturulmasının şikâyetle bağlı olması koşulunun kaldırılması karşısında, mahkemece hükmün açıklanmasının geri bırakılıp bırakılmayacağını tartışılması zorunluluğu bozmayı gerektirmiş..”, Yargıtay 4. CD, E. 2011/18190, K. 2011/23912, T. 13.12.2011, (Yayınlanmamıştır). “Sanığın sabıkasız olduğunun anlaşılması ve yalan tanıklık suçunda maddi zarar oluşmaması, manevi zararın ise hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının uygulanmasına engel teşkil etmemesi karşısında... CMK'nın 231/5 maddesi uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına yer olmadığına karar verilmesi yasaya aykırı...”, Yargıtay 4. CD, E. 2011/7452, K. 2012/18635, T. 26.09.2012, (Yayınlanmamıştır).

Common Law sisteminde yalan tanıklık suçu için para cezası ve hapis cezası öngörülmüştür. Buna göre; kişi hakkında hapis cezası veya para cezasından biri uygulanabileceği gibi, bu iki ceza birlikte de tatbik edilebilir. İngiliz Hukukunda *Perjury Act*'e göre; yalan tanıklık suçu için öngörülen ceza, kural olarak yedi yıla kadar hapis cezasıdır. Ancak resmi beyanda yalan tanıklık suçunun işlenmesi halinde, 2 yıla kadar hapis cezasına hükmedilmektedir³⁷⁸.

İngiliz Hukukunda, yalan tanıklık suçu ile ilgili cezanın belirlenmesinde dikkate alınan ölçütler, İngiliz Ceza İstinaf Mahkemesi 1. Dairesi'nin bu konudaki tek kaynak olan *R v Archer (2003)* kararı ile ortaya konulmuştur. Kararda yer verilen bu ölçütler; hakkında yalan tanıklık yapılan suçların sayısı, suçun tasarlanarak işlenip işlenmediği, yalan tanıklık konusunda ısrarcı olup olunmadığı, söylenen yalanlar veya uydurulan delillerin söz konusu yargılamanın esası üzerinde bir etki doğurup doğurmadığı, yalan tanıklık fiilinin bir bütün olarak işleniş biçimidir³⁷⁹.

Amerikan Hukuk sisteminde, Birleşik Devletler Kanunu'na göre ise yalan tanıklık suçu için para cezası ve/veya beş yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür. Ancak uluslararası veya yerel terörizm faaliyetlerine karşı yapılan istihbari soruşturmalar kapsamında gerçekleştirilen fiiller için hapis cezasının üst sınırı sekiz yıldır³⁸⁰.

³⁷⁸ Perjury Act § 1.

³⁷⁹ Bu ölçütler hakkında bilgi için bkz. http://www.cps.gov.uk/legal/s_to_u/sentencing_manual/perjury/, (Erişim tarihi: 01.04.2013).

³⁸⁰ Green/ Kugler, s. 52.

V. MUHAKEME

A. MADDE BAKIMINDAN YETKİ

Yalan tanıklık suçunun temel şeklinin düzenlendiği TCK'nın 272. maddesinin 1. fıkrasında, hapis cezasının üst sınırı 1 yıl olarak düzenlendiği için; bu kapsamdaki fiillerin yargılanması; *“Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun”* (5235 sayılı Kanun) uyarınca Sulh Ceza Mahkemesinin madde bakımından yetki alanına girmektedir (5235 sayılı Kanun m. 10).

Yalan tanıklık suçunun nitelikli hallerinin gerçekleşmesi halinde (TCK m. 272, f. 2-3) madde bakımından yetkili mahkeme ise Asliye Ceza Mahkemesi'dir (5235 sayılı Kanun m. 11).

Yalan tanıklık suçunun işlendiği ceza davasında TCK'nın 272. maddesinin 6. fıkrasına göre aleyhine tanıklıkta bulunulan kişi hakkında ağırlaştırılmış müebbet hapis veya müebbet hapis cezasının verildiği hallerde, fiili yargılamakla madde bakımından yetkili mahkeme Ağır Ceza Mahkemesi'dir (5235 sayılı Kanun m. 12).

Yalan tanıklık suçunun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hallerinden TCK'nın 272. maddesinin 8. fıkrasında yer alan halin olduğu durumlarda, madde bakımından yetkili mahkeme Asliye Ceza Mahkemesi'dir (5235 sayılı Kanun m. 11).

Türk Ceza Kanununun 272. maddesinin 5. fıkrasında yer alan gerçek içtima düzenlemesi açısından madde bakımından yetkili mahkeme ise kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunun (TCK m. 109), TCK'da öngörülen cezasının üst sınırının beş yıl olması dolayısıyla Asliye Ceza Mahkemesi'dir. Bu halde yalan tanıklık suçu dolayısıyla açılan kamu davası, subjektif

bağlantı sebebiyle kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu ile birlikte Asliye Ceza Mahkemesinde birlikte görülmelidir (CMK m. 8, f. 1).

B. KOVUŞTURMA USULÜ

Yalan tanıklık suçunun temel şekli, nitelikli halleri ve neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış halleri re'sen kovuşturulur.

C. YARGILAMANIN YENİLENMESİ

Ceza Muhakemesi Kanununun 311. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendine göre; yeminli dinlenmiş bir tanığın, hükmü etkileyecek biçimde hükümlü aleyhine kasten gerçek dışı tanıklıkta bulunduğu anlaşılması, hükümlü lehine bir yargılamanın yenilenmesi sebebidir. CMK'nın 316. maddesine göre ise bir suç iddiasına dayandırılan yenileme isteminin kabulü, suça konu fiilden dolayı kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü verilmiş olmasına bağlanmıştır.

Tanığın, kasten gerçeğe aykırı beyanda bulunması TCK'nın 272. maddesi hükmü dolayısıyla yalan tanıklık suçuna vücut verdiği için; yapılmış olan yalan tanıklığın, CMK'nın 311. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendi uyarınca hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi sebebi olabilmesi için yalan tanıklık fiilini işleyen kişi hakkında bu fiilden dolayı kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı verilmiş bulunmalıdır³⁸¹. Mahkeme tarafından verilmiş

³⁸¹ “Yargılamanın yenilenmesi talebi kabul edilerek duruşma açıldığına göre, yapılan yargılamada, davada tanık olarak dinlenen Süleyman İnanç hakkında yalan tanıklık suçundan Aydın 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2002/211 Esas, 2007/382 Karar sayılı hükmü ile verilen mahkûmiyet kararının 09.05.2007 tarihinde kesinleştiği anlaşıldığından, CMK'nın 316 ve 321/1 maddeleri uyarınca, bunun yargılamanın yenilenmesine konu önceki hükme etkisi olup olmadığı değerlendirilerek, sonucuna göre anılan yasanın 323. Maddesi uyarınca önceki hükmün onaylanması veya hükmün iptali ile dava hakkında yeni hüküm kurulması gerekirken...”, Yargıtay 4. CD, E. 2012/14177, K. 2012/17123, T. 17.09.2012, (Yayınlanmamıştır).

olan mahkûmiyet hükmünün kesinleşmiş olması halinde, yapılmış olan yalan tanıklığın hükümlünün cezalandırılmasına bir etkisi olup olmadığı değerlendirilir ve buna göre yargılamanın yenilenmesi talebi karara bağlanır.

Kesin hükümle sonuçlanmış bir ceza davası açısından; kesinleşmiş hükmün verildiği davada tanıklık yapan kişilerin, sanık veya hükümlü lehine kasten yalan tanıklık yapmış olduklarının anlaşılması, CMK'nın 314. maddesinde sanık veya hükümlü aleyhine bir yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak yer almamaktadır.

D. TAZMİNAT

Ceza Muhakemesi Kanununun 143. maddesinin 2'nci ve 3'üncü fıkralarında yer alan düzenlemelere göre³⁸²; yalan tanıklık fiili dolayısıyla şüpheli veya sanığın gözaltına alınması veya tutuklanması halinde Devlet, ödediği tazminattan dolayı görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle görevini kötüye kullanan kamu görevlisinin yanında, yalan tanıklıkta bulunan kişiye de rücu eder.

Tanık Koruma Kanununun 21. maddesine göre ise, korunmasına karar verilen tanığın, yaptığı tanıklıktan dolayı yalan tanıklık veya iftiradan mahkûm olması halinde tanık; koruma tedbirlerinin uygulanması için yapılan giderleri karşılamak durumundadır.

³⁸² **CMK m. 143:** "... (2) Devlet, ödediği tazminattan dolayı, koruma tedbiriyle ilgili olarak görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle görevini kötüye kullanan kamu görevlilerine rücu eder.

(3) İftira konusunu oluşturan suç veya yalan tanıklık nedeniyle gözaltına alınma ve tutuklanma halinde; Devlet, iftira eden veya yalan tanıklıkta bulunan kişiye de rücu eder."

E. İSPAT

Yalan tanıklık dolayısıyla açılan kamu davalarında yargılama yapan mahkemenin, yalan tanıklık yapıldığı ileri sürülen dava dosyasını incelemesi gerektiği Yargıtay kararlarında istikrarlı şekilde belirtilmektedir³⁸³. Yargıtay; yalan tanıklık suçunun işlendiğinden bahisle açılan kamu davalarında, yalan tanıklığın yapıldığı iddia edilen davanın sonucu beklenmeden hüküm verilmesini bir bozma sebebi olarak görmektedir³⁸⁴.

Kanımızca da bu yaklaşım, yalan tanıklık suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hallerine yer veren TCK'nın sistemiyle uyum içerisindedir. Zira TCK şüpheli veya sanık aleyhine gerçeğe aykırı olarak tanıklıkta bulunan failin cezasını, yargılamada yapılan tanıklık sebebiyle ortaya çıkan neticelerin ağırlığı ile orantılı şekilde belirlemiştir.

Duruşmada dinlenen tanıklardan biri hakkında yalan tanıklık suçundan dolayı kamu davası açılmış olması halinde, tanığın yalan söylediği iddia olunan davayı görmekte olan mahkemenin bekletici mesele kararı vermesi ve yalan tanıklık suçu dolayısıyla açılan kamu davasının sonucunu beklemesi gerektiği de ileri sürülmüştür³⁸⁵. Kanımızca; yalan tanıklık yapıldığının iddia edildiği davayı görmekte olan mahkemenin, yalan tanıklık

³⁸³ “Sanığın yalan tanıklık yaptığı iddia edilen Ankara 7. Ağır Ceza Mahkemesinin 2002/190 Esas sayılı dosyası ile Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 1999/297 Esas sayılı dosyası getirtilip tanıklığına ilişkin anlatımları incelenmeden, içerikleri tutanağa geçirilip, aslı veya onaylı örnekleri Yargıtay denetimine olanak verecek şekilde, yargılama dosyası içine konulmadan, eksik soruşturma ve yetersiz gerekçe ile hüküm kurulması, yasaya aykırıdır.”, Yargıtay 4. CD, 4631/9057 sayılı ve 12.05.2009 tarihli karar. Karar için bkz. Yaşar/ Gökcan/ Artuç, s. 7948.

³⁸⁴ “Sanığın yalan tanıklık yaptığı iddia edilen İzmir 2. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 2007/56 esas sayılı dosyasının sonucu beklenmeksizin hüküm tesisi... yasaya aykırıdır.”, Yargıtay 4. CD, E. 2011/137, K. 2012/19635, T. 03.10.2012, (Yayınlanmamıştır). “Yalan tanıklık suçuna konu ağır ceza mahkemesinde görülen kasten öldürme davasının sonucunun beklenmesi gerekirken, eksik inceleme ve yetersiz gerekçeyle hüküm kurulması, yasaya aykırı...” , Yargıtay 4. CD, E. 2008/11462, K. 2010/656, T. 26.01.2010, (Yayınlanmamıştır). Ancak Yargıtay'ın eski tarihli kararlarında aksi yönde verdiği hükümlerde mevcuttur: “Bir şahit hakkında açılmış olan yalan yere şahadet davasının neticesi öğrenilmeden gasp suçunda beraat kararı verilmesi yolsuzdur.” Yargıtay 1. CD, 791/747, 10.04.1951, (Feyzioğlu, s. 383, dn. 911).

³⁸⁵ Kunter/ Yenisey/ Nuhoglu, s. 481. Yazarlar, böyle bir durumda mahkemenin “bekletici mesele” yapma mecburiyetinin bulunduğu görüşündedir.

dolayısıyla açılan kamu davasının sonucunu bekletici mesele yapması gerekmez. Aksine, yalan tanıklık dolayısıyla açılan kamu davasında mahkemenin; tanıklığın yapıldığı davaya ilişkin dosyayı incelemesi gerekmektedir.

Yargıtay'ın vermiş olduğu bir kararda da belirtildiği üzere; yalan tanıklık suçunun işlendiğinden bahisle düzenlenen iddianamenin, mahkemece yalan tanıklığın yapıldığı davanın sonucunun kesinleşmesi gerektiğinden bahisle iade edilmesi ise mümkün değildir³⁸⁶.

Tüm fiillerin yargılanmasında olduğu gibi, yalan tanıklık fiilinin de bir suç teşkil edip etmediği ancak hukuka uygun olarak elde edilen delillerle ispatlanabilir³⁸⁷.

³⁸⁶ “Şüpheliler hakkında yalan tanıklık suçu nedeniyle düzenlenen iddianamenin, görevli mahkemece, 5271 sayılı C.Y.Y.’nın 174/1-b maddesi uyarınca iadesine karar verildiği görülmektedir. İddianamenin iadesi kararının gerekçesinde, Alanya 1. Asliye Ceza Mahkemesince sanık Tevfik Aslama hakkında görevliye hakaret suçundan verilen mahkûmiyet kararının, yalan tanıklık suçunun sübutuna mutlak etki edecek bir delil olduğu ve bu nedenle kesinleşmesinin beklenmesi gerektiği belirtilmiştir. Anılan dosyada verilen kararın, yalan tanıklık suçunun kesin olarak işlendiğine veya işlenmediğine kanıt oluşturamayacağı ve bu nedenle suçun sübutuna mutlak etki edecek bir delil niteliğinde sayılamayacağından kesinleşmesinin beklenmesine gerek yoktur. Öte yandan söz konusu karar suçun sübutuna mutlak etki edecek delil niteliğinde kabul edilse bile yargılamayı yürüten mahkemenin bu hususu bekletici mesele olarak değerlendirmesi de olanaklıdır. Cumhuriyet savcısının soruşturma sırasında topladığı deliller suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturuyorsa iddianame düzenleyerek görevli mahkemeye kamu davası açması zorunludur. İddianamesinin iadesine ilişkin yasal düzenlemenin, Cumhuriyet savcısının dava açma görevinin bekletici meselelerle geciktirilmesine yol açacak uygulamalara dayanak yapılamayacağı ve iade nedenlerini sayarak sınırlayan yasa koyucunun amacının da bekletici meselelerin Cumhuriyet savcılığınca dikkate alınması olmadığı açıktır. Belirtilen nedenlerle iddianamenin iadesi kararına karşı yapılan itirazı inceleyen merciin verdiği ret kararı hukuka aykırıdır.”, Yargıtay 4. CD, E. 2008/15465, K. 2008/18602, T. 15.10.2008, (Yayınlanmamıştır).

³⁸⁷ “Sanığın, tanıklık yaptığı dosyadaki hazırlık ve mahkeme beyanları arasında çelişki bulunmadığı, katılan ile yaptığı konuşmanın katılan tarafından gizli olarak kasete kaydedildiğinden hukuka aykırı delil niteliğinde olduğu ve hükme esas alınamayacağı şeklindeki mahkeme gerekçesi yerinde olup... hükmün istem gibi onanmasına...”, Yargıtay 8. CD, E. 2009/ 9930, K. 2009/ 13934, T. 09.11.2009. Karar için bkz. **YKD**, Cilt: 36, Sayı: 1, Ocak 2010, s. 162.

F. ZAMANAŞIMI

Yalan tanıklık suçunun temel şekli ve nitelikli halleri açısından dava zamanaşımı süresi, TCK'nın 66. maddesinin 1. fıkrasının (e) bendi uyarınca sekiz yıldır. Suçun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hallerinin olduğu durumlarda dava zamanaşımı süresi, yalan tanıklık suçunu işleyen failin çarptırılabilceği hapis cezasının miktarının üst sınırına göre belirlenecektir (TCK m. 66, f. 1).

Türk Ceza Kanununun 66. maddesinin 6. fıkrasına göre yalan tanıklık suçu için dava zamanaşımı süresi, suçun işlendiği günden itibaren başlamaya başlar. Bu konuda yalan tanıklık suçunun mütemadi bir suç olduğu, yalan tanıklık fiili dolayısıyla haksız yere mahkûm olmuş kişinin cezasını çekip tahliye olduğu ana kadar suçun işlenmiş sayılacağı ve bu sebeple zamanaşımı süresinin de bu tarihten itibaren işlemeye başlaması gerektiği zikredilmişse de; bu görüş eleştirilmiştir³⁸⁸. Zira mütemadi suçlarda süreklilik arz eden, fiilin icrası olup netice değildir³⁸⁹. Yalan tanıklık suçu, ani bir suç olup bu suç için dava zamanaşımı süresi; tanık beyanının tamamlandığı andan itibaren işlemeye başlar³⁹⁰.

³⁸⁸ Erem, **Yalan Şahadet**, s. 47.

³⁸⁹ Özgenç, **Genel Hükümler**, s. 170-171.

³⁹⁰ Türk Ceza Kanunu iftira suçunda dava zamanaşımının iftira suçunun mağdurunun fiili işlemediğinin sabit olduğu tarihten itibaren başlayacağını hüküm altına almasına rağmen; yalan tanıklık suçu için dava zamanaşımı süresinin başlangıcı açısından özel bir hükme yer vermemiştir. Bu konudaki tartışmalar için bkz. Erem, **Yalan Şahadet**, s. 47-48.

SONUÇ

Tanık, muhakeme faaliyetini gerçekleştiren makamlar huzurunda uyuşmazlık konusu olay hakkında beyanda bulunur ve tanığın beyanları uyuşmazlığın adil bir şekilde çözümlenebilmesi için doğruyu yansıtmalıdır. Bu sebeple tanığın, muhakeme sonucunda adil ve toplum vicdanını tatmin eden bir yargıya varılabilmesi için doğru beyanda bulunmasının sağlanması gerekmektedir. Doğru beyanda bulunmak TCK'nın 6. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi kapsamında bir kamu görevlisi olan tanığa, muhakeme faaliyeti boyunca kamusal bir görev icra etmesinden dolayı yüklenen yükümlölüklerinden bir tanesi ve en önemlisidir. Çeşitli kanuni düzenlemelerle tanığın doğru beyanda bulunmasına yönelik hükümler sevk edilmiştir. Tanığın kasten gerçeğe aykırı beyanda bulunması halinde TCK'nın 272. maddesinde yer alan yalan tanıklık suçundan dolayı sorumluluğunun doğacağına yönelik hüküm de tanığın doğru beyanda bulunmasını sağlamak için ihdas edilmiştir.

Yalan tanıklık suçuyla yargılama makamlarının maddi gerçeğe uygun karar vermesi suretiyle adaletin tecelli etmesindeki hukuksal değer ve ayrıca kişilerin adil yargılanma hakları korunmaktadır. *Common Law* sisteminde ise, suçun ancak yemin ederek bulunulan beyanlarla işlenmesi dolayısıyla; yalan tanıklık suçunun kutsiyet atfedilen değerleri de koruma altına aldığı belirtilmektedir.

Yalan tanıklık suçunun yalnızca adli süreçlerde değil, ayrıca disiplin soruştırmaları gibi idari yaptırım gerektiren fiiller dolayısıyla yapılan soruştırmalarda da işlenebilmesinin mümkün olması sebebiyle; yalan tanıklık suçunun TCK'da düzenlendiği başlığın daha "Devletin Yürüttüğü Adalet Hizmetine Karşı İşlenen Suçlar" olması gerekmektedir.

Türk Ceza Kanununun 272. maddesinin 1. fıkrasına göre, yalan tanıklık suçunun oluşabilmesi için gerçeğe aykırı olarak tanıklık yapılması gerekir.

TCK'ya göre yalan tanıklık fiilinin suç teşkil etmesi için tanıklığın, ceza soruşturması ve kovuşturmasında gerçekleşmesi şart değildir. TCK'nın 272. maddesinin 1. ve 2. fıkrasında yer alan düzenlemelere göre; yalan tanıklık suçunun idari soruşturma yapan merciler önünde ve hukuk davalarında da işlenmesi mümkündür. Kolluk tarafından dinlenen kişilerin de gerçeğe aykırı beyanda bulunmaları halinde yalan tanıklık suçu oluşur. Ancak Yargıtay'ın bu konuda istikrar kazanmış uygulaması göz önüne alındığında, bu hususta TCK'ya açık bir hüküm konulması ve kolluğun ceza soruşturması sırasında almış olduğu ifadeler açısından da yalan tanıklık suçunun oluşacağına dair bir hüküm sevk edilmesi gerekmektedir.

4483 sayılı MvDKGYHK kapsamında izin muhakeme şartının yerine getirilmesini sonuçlayan süreçlerde; ortada bir soruşturma bulunmaması ve öninceleme yapmakla görevli olan kişilerin tanıkları yemin ettirerek dinleme yetkileri olmamasından dolayı, bahsedilen bu idari süreçlerde yalan tanıklık suçunun işlenmesi mümkün değildir. Benzer gerekçelerle tahkim usulünde hakem tarafından dinlenen tanıkların da yalan tanıklık suçunu işlemesi mümkün değildir.

Yalan tanıklık suçunun bir yabancı merci önünde işlenmesi mümkündür. Türkiye'de yürümekte olan bir suç soruşturması veya kovuşturması sırasında istinabe suretiyle yabancı devlet mercilerince tanık dinlenilmesi halinde; tanık olarak dinlenen kişinin istinabe olunan devlet mercilerince alınan ifadesi sırasında kasten gerçeğe aykırı beyanda bulunması, yalan tanıklık suçunun oluşmasına sebebiyet verir.

Türk Ceza Kanununun 272. maddesinin gerekçesinde de belirtildiği üzere suçun hareket unsuru; yalan söylemek veya tanıklığın konusunu oluşturan hususlar hakkındaki bilgiyi bilerek, kısmen veya tamamen saklamaktır. Tanığın bildiği tüm hususları tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurula eksiksiz şekilde anlatmakla yükümlü olduğu noktasında bir tereddüt yoktur. Ancak, tanığın bildiklerini gizlemek suretiyle yalan tanıklık suçundan

sorumlu tutulabilmesi için bilgilerini eksik olarak ortaya koyduğunun kanıtlanması gerekmektedir. Tanık beyanının objektif gerçeklikle çelişmesi tek başına tanığın yalan söylediği anlamına gelmez. Objektif gerçeklikle çelişen beyanın; tanık tarafından, algılanma biçimine aykırı olarak aktarıldığının da ispat edilmesi gerekir. Tanığın beyanının soruşturma sonucunda verilecek karar veya yargılama sonucunda verilecek hükme etkili olabilme imkânı yok ise yalan tanıklık suçu oluşmaz. Tanıklık konusu olayla ilgisi olmayan veya üzerinde uyuşmazlık bulunmayan ya da herkes tarafından doğru olmadığı kolaylıkla anlaşılabilen hususlara ilişkin yapılan gerçeğe aykırı açıklamalar, yalan tanıklık suçuna vücut vermez. Dava ile hiçbir ilgisi olmayan vakıalara ilişkin yapılan açıklamalar, adli faaliyetin seyrine herhangi bir etki etmez. Zira bu beyanlar, yargılama sonucunda kurulacak hükme tesir etme olanağına sahip değildir. Sürmekte olan yargılamada davanın reddine karar verilmesi gereken bir halin varlığının anlaşılması halinde, örneğin aynı fiil ve aynı fail hakkında bir ceza davası sürmekte iken aynı davanın bir daha açılmış olması halinde, ikinci yargılamada yalan tanıklık suçunun işlenebileceğinin kabulü mümkün olmamalıdır. Zira davanın reddi ile sonuçlanması gereken ikinci davada, yargılama makamının yanıltılması ve gerçeğin ortaya çıkarılmasına engel olunması söz konusu olamaz.

Türk Ceza Kanununda tanığın yemin ettirilerek dinlenmesi, yalan tanıklık suçunun bir unsuru olarak öngörülmemiştir. TCK'da yer alan düzenlemeye göre, tanığa yemin ettirme yetkisine haiz olmayan kişi veya kurul önünde yapılan yalan tanıklıklar suçun temel şekline vücut verir. Bu suçun yemin ettirerek tanık dinlemeye kanunen yetkili kişi veya kurul önünde işlenmesi ise TCK'nın 272. maddesinin 2. fıkrasında bir nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Ancak bu nitelikli halin oluşması, tanığın yemin ederek beyanda bulunmuş olması şartına bağlı değildir. TCK'nın sisteminde, suçun nitelikli halinin oluşması açısından belirleyici ölçüt; tanığın yemin ederek beyanda bulunup bulunmaması değil, beyanın tanığa yemin ettirme yetkisine haiz kişi veya kurul önünde verilip verilmediğidir. *Common Law* sisteminde

ise Türk Hukukunun aksine; yemin ettirerek tanık dinlemeye kanunen veya herhangi bir resmi düzenleme uyarınca yetkili kılınmış hâkim, mahkeme, kamu görevlisi veya kişinin önünde yemin etmek suçun bir unsurudur.

Tanığın usulüne uygun olarak çağrılıp çağrılmaması, suçun oluşması açısından herhangi bir etkiye sahip değildir. Çağrıya uyulmadan yapılan tanıklıklar da yargılamayı etkileyebilecek niteliktedir ve bu çağrının, CMK'da gösterilen kurallara riayet edilmeksizin yapılması, fiilin haksızlık içeriğini etkilemez. Tanıklar hakkında usulüne uygun olarak çağrı yapıp yapılmaması tamamıyla bir usul hukuku problemidir. Tanığın usul hukuku kaidelerine uygun olarak çağrılıp çağrılmaması, maddi ceza hukuku bağlamında suç tipinin bir unsuru olarak değerlendirilemez. Dolayısıyla, kendisine yapılmış herhangi bir tebligat olmamasına rağmen, tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurul önüne gelerek tanıklık yapan kişi de yalan tanıklık suçunu işleyebilir. Tanığa, tanıklık görevinin usulüne uygun olarak anlatılmaması veya tanıklıktan çekinme hakkının hatırlatılmaması halinde de yalan tanıklık suçu oluşur.

Yalan tanıklık suçunun faili muhakemede taraf olmayan herkes olabilir. Zira muhakemede taraf olan kişi tanık olarak nitelendirilemez. Suç mağduru olan ve suçtan zarar gören kişi, şahıs olarak davanın tarafı olduğundan, bu kişilerin davaya katılıp katılmamaları bir önem arz etmez. Bu kişiler, davaya katılıp katılmadıklarına bakılmaksızın yalan tanıklık suçunun faili olamazlar. Suç faili olan kişi de tanık olarak nitelendirilemeyeceği için kendi muhakemesinde kasten gerçeğe aykırı beyanda bulunsa bile yalan tanıklık suçunu işlemiş olmaz. Bu nedenle CMK'nın 50. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendinde yer alan düzenleme uyarınca kendi işlemiş olduğu bir suçun yargılamasında tanık sıfatıyla dinlenen şüpheli veya sanığın yalan tanıklık suçunu işlemesi mümkün değildir. İngiliz ve Amerikan Hukuku'nda ise davanın tarafları, tanık olarak dinlenebilirler ve kendilerinin taraf oldukları davada yalan tanıklık suçunu işleyebilirler.

Yalan tanıklık suçunun konusu görülmekte olan davada tanığın hakkında beyanda bulunduğu vakıadır. TCK, yalan tanıklık suçu için gerçeğe aykırı olarak tanıklık yapmak fiilini tipik hareket olarak düzenlemiştir. Bu fiilin icra edilmesi, suçun oluşması için yeterli olup yalan tanıklık suçuna vücut veren fiilin, verilen karar veya hükme etki etmiş olması gerekmez. Bu sebeple yalan tanıklık suçu, bir soyut tehlike suçu niteliğindedir. Yalan tanıklık suçunun mağduru toplumu oluşturan herkeştir. Yalan tanıklık fiili, yargılanan kişi aleyhine hak kısıtlamasını doğuran bir tedbirin uygulanmasına ya da kişinin mahkûm olmasına sebep olmuş ise; yalan tanıklığa vücut veren beyan dolayısıyla bir hakkı kısıtlanmış ya da mahkûm olmuş olan kişi de suçun mağduru olur.

Türk Ceza Kanununun 272. maddesinin 2. fıkrasına göre suçun; mahkeme huzurunda ya da yemin ettirerek tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurul önünde işlenmesi suçun nitelikli halini teşkil eder. TCK'nın 272. maddesinin 3. fıkrasına göre; cezasının üst sınırı üç yıldan fazla hapis cezası olan suçların soruşturma veya kovuşturması kapsamında dinlenen tanığın yalan tanıklık suçunu işlemesi de suçun bir diğer nitelikli halidir. Bu nitelikli hal hükmü, yalan tanıklığın yapıldığı yargılamaya konu olan suçun temel şeklinin cezası göz önünde bulundurularak uygulanmalıdır. Bir suçun neticesi sebebiyle ağırlaşmış halinin konu olduğu yargılamalarda yapılan yalan tanıklıkların ise bu kapsamda düzenlenen yalan tanıklık suçunun nitelikli haline vücut vermesi mümkündür.

Yalan tanıklık suçu kasten işlenebilir. Ancak tanığın beyanlarında yer alan çelişkiler yalan tanıklık suçunun sübutu noktasında yeterli değildir. Hâkim tarafından tanığın kasten gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu tespit gerekmektedir. Yalan tanıklık suçu olası kastla da işlenebilir.

Türk Ceza Kanununun 4 ilâ 8'inci maddelerinde yalan tanıklık suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış halleri düzenlenmiştir. Bu ağırlaşan neticelerden yalan tanıklık suçunun failinin sorumlu tutulabilmesi için tanık

beyanının verilen karar veya hükmün gerekçesinde yer almış olması gerekmektedir. TCK'nın yalan tanıklık suçunun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hallerine ilişkin hükümleri, bu haller için öngördüğü ceza miktarları itibari ile bazı durumlarda ceza adaletine aykırı sonuçların doğmasına sebebiyet verebilmekte olacağından bu hükümlerde gerekli değişiklikler yapılmalıdır.

Yalan tanıklık suçuna teşebbüs mümkün değildir. Suç tanığın beyanlarının son bulmasıyla tamamlanır. Tanık beyanı henüz tamamlanmadan, tanıklığın gerçeğe aykırı olup olmadığı tespit edilemez.

Tanığı yalan tanıklıkta bulunması hususunda tehdit eden kişi yalan tanıklık suçunun dolaylı faili olur. 765 sayılı TCK'nın aksine 5237 sayılı TCK'da yalan tanık tedariki fiili bağımsız bir suç tipi olarak düzenlenmemiştir. Yalan tanıklık suçuna azmettirmeden sorumluluğun doğması için tanıklık yapan kişinin kendisini dinlemeye yetkili kişi veya kurul önünde yalan tanıklıkta bulunması gerekir. Tanığın azmettirmeye rağmen yalan tanıklıkta bulunmaması halinde ise, tanığı azmettiren kişinin TCK'nın 277. maddesinde düzenlenen "Yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı etkilemeye teşebbüs" suçundan sorumluluğu gündeme gelecektir.

Yalan tanıklık suçunun, yargılamanın farklı evrelerinde işlenmesi halinde zincirleme suç hükümlerinin uygulanması gerekir. Ancak yalan tanıklık suçu için zincirleme suç hükümlerinin uygulanması, söylenen yalanın aynı olaya ilişkin olması halinde mümkündür. Şüpheli veya sanığın birden çok olduğu yargılamalarda işlenen yalan tanıklık fiilinin, yargılanan kişiler açısından bir neticenin ortaya çıkmasına sebep olduğu durumlarda, aynı nevi'den fikri içtima hükümlerinin uygulanması mümkündür. Zira bu halde; tek bir fiille, aynı suç, aynı anda, birden fazla kişiye karşı işlenmektedir. Ancak suçun temel şekli ya da nitelikli halinin söz konusu olduğu hallerde, bir diğer deyişle suçun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hallerinden birinin ortaya çıkmadığı durumlarda yapılan gerçeğe aykırı tanıklıkla işlenen suç, şüpheli veya sanıkların lehine ya da aleyhine yapılmış olduğu bir önem arz

etmeksizin toplumu oluşturan her bir bireye karşı işlenmiş olacağından, aynı nevi'den fikri içtima hükümlerinin uygulanması mümkün olmaz. Zira bu halde suç TCK'nın 43. maddesinin 2. fıkrasında bahsedilen şekilde birden fazla kişiye karşı işlenmiş değildir. Bu durumda, tek yalan tanıklık suçundan sorumluluk doğar; şüpheli veya sanığın birden çok olması ise cezanın belirlenmesinde dikkate alınır. Beyanları gerçeğe aykırılık teşkil eden tanığın fiili aynı zamanda bir kimseye suç isnadı içeriyorsa, yalan tanıklık suçu ile iftira suçu arasında farklı nevi'den fikri içtima hükümleri uygulanabilir. Ancak yalan tanıklık suçu ile iftira suçu arasında farklı neviden fikri içtima hükümlerinin uygulanabilmesi için, tanık tarafından şüpheli veya sanığa yapılan isnadın yargılanmakta olan uyumsuzluğa ilişkin olmaması gerekir.

Türk Ceza Kanununun 273. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendi kapsamında yer alan şahsi cezasızlık sebebi veya cezada indirimine gidilmesini gerektiren şahsi sebep hükmünün ancak tanıklıktan çekinme yetkisi bulunan kişiler açısından uygulanması gerekir. Tanıklıktan çekinme yükümlülüğüne aykırı davranılarak açıklamalarda bulunan kişilerin yalan söylemeleri halinde; söz konusu şahsi cezasızlık sebebinden yararlanmaları mümkün değildir.

Yalan tanıklık suçunda failin etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanabilmesi için tanıklıkta bulunduğu davada kendi iradesiyle gerçeğe dönmesi, bir başka deyişle hakkında herhangi bir ceza soruşturması veya kovuşturması başlatılmamış olması gerekmektedir. Mahkeme tarafından hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı (CMK m. 231) verilmesi halinde TCK'nın 274. maddesinin 3. fıkrasının uygulanabilmesi mümkündür; zira hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi halinde mahkeme tarafından verilmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmakla birlikte bu hüküm CMK'nın 231. maddesinin 5. fıkrası dolayısıyla sanık hakkında bir sonuç doğurmaz. Tanıklığın yapıldığı yargılamada verilen hüküm kesinleştikten sonra, tanığın gerçeği söylemesinin ceza sorumluluğu üzerinde herhangi bir etkisi yoktur. Zira TCK'ya göre yalan tanıklık suçunda etkin

pişmanlık hükümleri, ancak karar kesinleşinceye kadar olan süreçte uygulanabilir.

KAYNAKÇA

AKBULUT, İlhan; “Ceza Muhakemesi Hukukunda Tanıklık ve Tanıklıktan Çekinme”, **İBD**, Cilt: 70, Sayı: 1-2-3, İstanbul 1996, s. 22-52.

AKGÜNDÜZ, Ahmet; **Mukayeseli İslam ve Osmanlı Hukuku Külliyyatı**, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Diyarbakır 1986.

AKMAN, Mehmet; **Osmanlı Devleti’nde Ceza Yargılaması**, Eren Yayıncılık, Birinci Baskı, İstanbul 2004.

ALACAKAPTAN, Uğur; **İngiliz Ceza Hukukunda Suç ve Cezaların Kanuniliği Prensibi**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kriminoloji Enstitüsü Yayını, Ajans-Türk Matbaası, Ankara Tarihsiz, (İngiliz Ceza Hukuku).

ALACAKAPTAN, Uğur; **İşlenemez Suç**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No: 223, Ankara Tarihsiz.

ALACAKAPTAN, Uğur; **Suçun Unsurları**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No. 372, Ankara 1975, (Suçun Unsurları).

ANSAY, Sabri Şakir; “Mahkemelerimizde Yemin”, **AÜHFD**, Yıl: 1954, Cilt: 11, Sayı: 3-4, s. 115-118.

ARTUK, Mehmet Emin/ GÖKCEN, Ahmet/ YENİDÜNYA, Ahmet Caner; **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 12. Tıpkı Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2012.

ARTUK, Mehmet Emin/ YENİDÜNYA, Ahmet Caner; “Yalan Tanıklık Suçu”, **İBD**, Cilt: 71, Sayı:10-11-12, İstanbul 1997, s. 787-810.

AVCI, Mustafa; **Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Mimoza Yayınevi, Konya 2010, (Genel Hükümler).

AVCI, Mustafa; **Osmanlı Hukukunda Suçlar ve Cezalar**, Gökkuşbuğu, İstanbul 2004, (Suçlar ve Cezalar).

BEALEY, Frank/ JOHNSON, Allan G.; **The Blackwell Dictionary of Political Science: A User's Guide to Its Terms**, Blackwell Publishing Ltd., Oxford and Massachusetts 1999.

BELGESAY, Mustafa Reşit; "Yalan Şahadet ve Şahidin Tevkifi", **Mukayeseli Hukuk Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 5-6, İstanbul 1958, s.111-113.

BORGATTA, Edgar F./ MONTGOMERY, Rhonda J. V; **Encyclopedia of Sociology Vol. 1**, Macmillan Reference USA, USA 2000.

BREEDLOVE, Tristan S.; "Perjury", **American Criminal Law Review**, Volume: 46, 2009, s. 899-925.

CENGİZ, Serkan/ DEMİRAG, Fahrettin/ ERGÜL, Teoman/ MCBRİDE, Jeremy/ TEZCAN, Durmuş; **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Ceza Yargılaması Kurum ve Kavramları**, TBB ve Avrupa Konseyi Ortak Yayını, Ankara 2008.

CENTEL, Nur/ ZAFER, Hamide; **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Beta Yayıncılık, 9. Bası, İstanbul 2012.

CİN, Halil/ AKYILMAZ, Gül; **Türk Hukuk Tarihi**, Sayram Yayınları, 3. Baskı, Konya 2009.

CRYSTAL, Nathan M.; “False Testimony By Criminal Defendants: Still Unanswered Ethical and Constitutional Questions”, **University of Illinois Law Review**, Volume: 2003, No:5, 2003, s. 1529-1572.

ÇAĞLAYAN, Ramazan; “İdari Yargılama Usulünde Tanık Delilinin Yeri”; **SÜHFD**, Cilt: 11, Sayı: 3-4, 2003, s. 195-206.

DARAGENLİ, Vesile Sonay; “Tehlike Suçları”, **Prof. Dr. Sahir Erman’a Armağan**, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 1999, s. 163-188.

DOĞAN, Koray; **Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suçlar**, Adalet Yayınevi, Ankara 2011.

DONAY, Süheyl/ KAŞIKÇI, Mahmut; **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu**, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2004.

DONAY, Süheyl; **Türk Ceza Kanunu Şerhi**, Beta Basım, İstanbul 2007.

DURMUŞ, Berna; “Osmanlı Ceza Hukukunda Tekerrür”, **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2011.

EBU ZEHRİ, Muhammed; **İslam Hukukunda Suç ve Ceza**, Cilt: 1, Kitabevi, İstanbul 1994.

EREM, Faruk; **Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku**, Cilt: I, Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, 13. Baskı (Tıpkıbasım), Ankara 1995.

EREM, Faruk; **Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku**, Cilt: III, Özel Hükümler, 3. Baskı, Seçkin Kitabevi, Ankara 1985, (Özel Hükümler).

EREM, Faruk; “Yalan Şahadet, Hakikata Aykırı Bilirkişilik Ve Tercümanlık” , **AÜHF**, Yıl: 1954, Cilt: 11, Sayı: 1-2, s. 42-59, (Yalan Şahadet).

ERTANHAN, Mesut; **Medeni Yargılama Hukukunda Tanık ve Tanıklık**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2005.

FEYZİOĞLU, Metin; **Ceza Muhakemesi Hukukunda Tanıklık**, US-A Yayıncılık, Ankara 1996.

GEOFFREY, Samuel; “Common Law”, **Elgar Encyclopedia of Comparative Law** içinde, Jan M. SMITS (Editor), Edward Elgar Publishing, Inc., Northampton and Massachusetts 2006.

GERÇEKER, Hasan; **Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, Cilt II, Cantekin Matbaacılık, Ankara 2011.

GERSHMAN, Bennett L.; “The Perjury Trap”, **University of Pennsylvania Law Review**, Vol: 129, 1981, s. 624-700.

GOHLKE, Melissa/ CAVALLİ, Mikaela; “Perjury”, **American Criminal Law Review**, Volume: 49, 2012, s. 1079-1106.

GÖKCAN, Hasan Tahsin/ ARTUÇ, Mustafa; **Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi ve Özel Soruşturma Usulleri (Memur Yargılaması)**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012.

GÖKCEN, Ahmet; **Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri**, İstanbul 1989.

GÖKTÜRK, Neslihan; “Fikri İltima”, **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2009.

GÖZÜBÜYÜK, Abdullah Pulat; **Türk Ceza Kanunu Açıklaması**, Cilt: III, Kazancı Hukuk Yayınları, Dördüncü Bası, İstanbul Tarihsiz, (Türk Ceza Kanunu).

GÖZÜBÜYÜK, A. Pulat; “Yalan Şahitliği ve Yalan Yere Yemin”, **Adalet Dergisi**, Yıl: 60, Sayı: 6, Ankara 1969, s. 333-355, (Yalan Şahitliği).

GREEN, Stuart P./ KUGLER, Matthew B.; “Public Perceptions of White Collar Crime Culpability: Bribery, Perjury and Fraud”, **Law and Contemporary Problems**, Volume: 75, No: 2, 2012, s. 33-59.

GREEN, Stuart P.; **Lying, Cheating, and Stealing: A Moral Theory of White Collar Crime**, Oxford University Press, New York 2006, (A Moral Theory).

GREEN, Stuart P.; “Lying, Misleading, and Falsely Denying: How Moral Concepts Inform the Law of Perjury, Fraud, and False Statements”, **Hastings Law Journal**, Vol: 53, 2001, s. 157-212.

HAFIZOĞULLARI, Zeki; “Kusurluluğu Kaldıran Bir Sebep Olarak Ceza Hukukunda İstenemezlik İlkesi”, **AÜHFD**, Yıl: 2008, Cilt: 57, Sayı: 3, s. 337-369.

HATİPOĞLU, İsmet; “Duruşma Sırasında İşlenen Yalan Şahitlik Suçlarında Tevkif ve Tahliye”, **ABD**, Yıl: 1980, Sayı: 2, s. 230-234.

İÇER, Zafer; “Yalan Tanıklık Suçu (TCK m. 272)”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 18, Sayı: 1, Yıl: 2012, s. 179-226.

KARDANİEL, E. L.; Çeviren: Rasih Yeğengil, **Şahitlik ve Şahidin Psikolojisi**, Cezaevi Matbaası, Ankara 1937.

KAYAK, Sevgi; “Roma Ceza Yargılama Hukukunda Sorgulama ve Cezalandırma Yöntemleri”, **Prof. Dr. Belgin Erdoğan’a Armağan**, DER Yayınları: 419, İstanbul 2011, s. 155-185.

KESİM, Yahya; “Yalan Tanıklık ve Yalan Yere Yemin”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1992.

KEYMAN, Selahattin; Memurin Muhakematı Kanunu, **AÜHFD**, Yıl: 1962, Cilt: 19, Sayı: 1-4, s. 173-200.

KITTEL, Norman G.; “Police Perjury: Criminal Defense Attorneys’ Perspective”, **American Journal of Criminal Justice**, Volume: 11, USA 1986, s. 11-22.

KOCALAR, Salih; “Duruşmada İşlenen Yalan Şahitliği Suçları”, **Adalet Dergisi**, Yıl: 79, Sayı: 2, Ankara 1988, s. 151-155.

KOCA, Mahmut/ ÜZÜLMEZ, İlhan; **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012.

KUNTER, Nurullah; **Muhakeme Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku**, Kazancı Matbaacılık, 8. Bası, İstanbul 1986.

KUNTER, Nurullah/ YENİSEY, Feridun/ NUHOĞLU, Ayşe; **Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku**, Beta Yayıncılık, 17. Bası, İstanbul 2009.

KURU, Baki/ ARSLAN, Ramazan/ YILMAZ, Ejder; **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı: 6100 Sayılı HMK’na Göre Yeniden Yazılmış**, 22. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2011.

LILLICHT, Richard B.; “The Element Of Materiality In The Federal Crime Of Perjury”, **Indiana Law Journal**, Volume: 35, Number: 1, 1959-1960, s. 1-16.

MAIWALD, Manfred; Çeviren: Cumhur Şahin, “İcrai ve İhmali Davranış – Bir Başkası İçin Hareket Etmek”, **Türk Ceza Kanunu Tasarısı İçin Müzakereler**, Konya 1998, s. 159-174.

MAJNO; **Ceza Kanunu Şerhi**, Cilt: II, Yargıtay Yayınları No: 4, Ankara 1978.

MALKOÇ, İsmail; **Açıklamalı – İçtihatlı Yeni Türk Ceza Kanunu**, 2. Cilt, 3. Baskı, Malkoç Kitabevi, Ankara 2008.

MALKOÇ, İsmail/ GÜLER, Mahmut; **(Uygulamada) Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler - II -**, Adil Yayınevi, Ankara 1996.

MARTIN, Elizabeth A.; **A Dictionary of Law**, Oxford University Press, Great Britain 2003.

MCCARTHY, J. J.; “Perjury in Judicial Proceedings”, **The American Lawyer**, 1901, s. 519-523.

MERAN, Necati; **Açıklamalı – İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu**, 2. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2007, (Türk Ceza Kanunu).

MERAN, Necati; **İçtihatlı – Açıklamalı Basın Yoluyla ve Genel Olarak Hakaret – İftira – Yargılamayı Etkilemeye Teşebbüs ve Soruşturmanın Gizliliğini İhlali Suçları**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2009, (Hakaret – İftira).

OKANDAN, Recai G.; “Romalıların Suç Telakki Ettikleri Fiiller ve Bunlara Terettüp Eyleyen Cezalar”, **Tahir Taner’e Armağan**, İÜHF Yayını, İstanbul 1956, s. 327-350.

ÖNDER, Ayhan; “Ceza Muhakemeleri Usulü Hukukunda Şahitlikten Çekinme Hakkı”, **İÜHFM**, Cilt: XXIX, Sayı: 4, İstanbul 1964, s. 876- 932, (Şahitlikten Çekinme).

ÖNDER, Ayhan; **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 4. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 1994, (Özel Hükümler).

ÖZBEK, Veli Özer/ KANBUR, Mehmet Nihat/ DOĞAN, Koray/ BACAKSIZ, Pınar/ TEPE, İlker; **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012, (Ceza Muhakemesi).

ÖZBEK, Veli Özer/ KANBUR, M. Nihat/ DOĞAN, Koray/ BACAKSIZ, Pınar/ TEPE, İlker; **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012, (Özel Hükümler).

ÖZBEK, Veli Özer; “Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suçlar”, **CHD**, Yıl: 2, Sayı: 4, Ağustos 2007, s. 223-246.

ÖZEK, Çetin; “Adliyeye Karşı Suçların Hukuksal Konusu”, **İÜHFM**, Prof. Dr. Türkan Rado’ya Armağan Sayısı, Cilt: 55, Sayı: 3, İstanbul 1997, s. 13-50, (Hukuksal Konu).

ÖZEK, Çetin; “1997 Türk Ceza Yasası Tasarısı’na İlişkin Düşünceler”, **İÜHFM**, Cilt: 56, Sayı: 1-4, İstanbul 1998, s. 21-68, (1997 Türk Ceza Yasası Tasarısı).

ÖZGENÇ, İzzet; “Kast-Taksir Kombinasyonları”, **SÜHFD**, Prof. Dr. Süleyman Arslan’a Armağan, Cilt: 6, Sayı: 1-2, 1998, s. 345-375.

ÖZGENÇ, İzzet; **Suçta İştirakin Hukuki Esası ve Faillik**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Hukuk Müşavirliği Yayın No. 2, İstanbul 1996.

ÖZGENÇ, İzzet; **Suç Örgütleri**, 6. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2013, (Suç Örgütleri).

ÖZGENÇ, İzzet; “Suç Zanlısı Kişinin Gerçeği Söyleme Yükümlülüğü ve Bunun Hukuki Sonuçları”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 1-3, İstanbul 1995, s. 129-142.

ÖZGENÇ, İzzet; **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 8. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2013, (Genel Hükümler).

ÖZTÜRK, Bahri/ ERDEM, Mustafa Ruhan; **Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, 11. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2007.

ÖZTÜRK, Bahri/ TEZCAN, Durmuş/ ERDEM, Mustafa Ruhan/ SİRMA, Özge/ KIRIT SAYGILAR, Yasemin F./ ÖZAYDIN, Özdem/ AKCAN ALAN, Esra/ ERDEN, Efser; **Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku Ders Kitabı**, Seçkin Yayınevi, 4. Baskı, Ankara 2012.

PARLAR, Ali/ HATİPOĞLU, Muzaffer/ YÜKSEL, Erol Güngör; **Açıklamalı – İçtihatlı Ceza Muhakemesi Hukukunda Deliller Çapraz Sorgu ve İspat**, Yayın Matbaacılık, Ankara 2008.

PARLAR, Ali/ HATİPOĞLU, Muzaffer; **Açıklamalı – Yeni İçtihatlarla 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu**, 4. Cilt, Seçkin Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2008.

PEKCANITEZ, Hakan/ ATALAY, Oğuz/ ÖZEKES, Muhammet; **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medeni Usul Hukuku**, Yetkin Yayınları, 12. Bası, Ankara 2011.

REID, Sue Titus; **Criminal Law: The Essentials**, Oxford University Press, New York 2009.

ROBERTS, Paul/ ZUCKERMAN, Adrian; **Criminal Evidence**, Oxford University Press, New York 2004.

ROTHSTEİN, Paul F./ COLEMAN, Ronald J.; “Williams v. Illinois and the Confrontation Clause: Does Testimony by a Surrogate Witness Violate the Confrontation Clause?”, **Georgetown Public Law and Legal Theory Research Paper**, No. 12-007, 2011, s. 1-19.

SANDALCI, Sema; “On İki Levha Yasaları”, **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1993.

SCHWARZ, Andreas B.; **Roma Hukuku Dersleri**, I. Cilt, Çeviren: Türkan Rado, Doğan Kardeş Matbaacılık A.Ş. Basımevi, İstanbul 1965.

SEZER, Yusuf; “Meclis Soruşturması”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2010.

SHEMESH, Yael; “Lies by Prophets and Other Lies in the Hebrew Bible”, **Journal of Ancient Near Eastern Studies**, Vol: 29, 2002, s. 81-95.

SHERMAN, Charles Phineas; **Roman Law in the Modern World Vol. 2**, The Boston Book Company, Boston U.S.A 1997.

SLAPPER, Gary; “The Peculiar Crime of Perjury”, **The New Journal**, Volume: 151, 2001, s. 1-2.

SOYASLAN, Doğan; **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 9. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2012, (Özel Hükümler).

SOYASLAN, Doğan; **Teşebbüs Suçu**, Kazancı Hukuk Yayınları No: 131, Ankara 1994, (Teşebbüs Suçu).

SÖZÜER, Adem; **Suçta Teşebbüs**, Kazancı Hukuk Yayınları No: 134, İstanbul 1994.

ŞAHİN, Cumhur; **Ceza Muhakemesi Kanunu Gazi Şerhi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2005, (Gazi Şerhi).

ŞAHİN, Cumhur; **Ceza Muhakemesinde İspat (Delillerin Doğrudan Doğrualığı İlkesi)**, Yetkin Yayınları, Ankara 2001, (İspat).

ŞAHİN, Cumhur/ GÖKTÜRK, Neslihan; **Ceza Muhakemesi Hukuku - II -**, Seçkin Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2012.

ŞENSOY, İhsan; **Cezada ve Hukukta Şahitlik**, Sermet Matbaa, İstanbul 1952.

TAMM, Ditlev; **Roman Law and European Legal History**, DJOF Publishing, Denmark 1997.

TEZCAN, Durmuş/ ERDEM, Mustafa Ruhan/ ÖNOK, Murat; **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Seçkin Yayınevi, 5. Baskı, Ankara 2007.

TEZCAN, Durmuş/ ERDEM, Mustafa Ruhan/ ÖNOK, Murat; **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Seçkin Yayınevi, 9. Baskı, Ankara 2013, (2013).

TOROSLU, Nevzat; **Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu**, Ankara 1970.

TOZMAN, Önder; “İştirak Halinde İşlenen Suçlarda Gönüllü Vazgeçme”, **TBBD**, Sayı: 82, Ankara 2009, s. 1-34.

TUNÇ, Hasan/ BİLİR, Faruk/ YAVUZ, Bülent; **Türk Anayasa Hukuku**, Berikan Yayınevi, 4. Baskı, Ankara 2012.

TUNÇ, Hasan; "Hükümetin Siyasi ve Hukuki Denetiminde Meclis Soruşturması", **Türkiye Büyük Millet Meclisi Parlamenter Denetim Sempozyumu**, 07/05/2012, (Editörler: Hasan Erikli-Bahadır Yeşilırmak), s. 111-134.

TUTANAKLARLA TÜRK CEZA KANUNU, Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı, Ankara 2005.

TURGUT, Bayram; "Ceza Muhakemesinde Tanıkların Korunması", **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2009.

TURHAN, Faruk; **Ceza Muhakemesinde Tehlike İçindeki Tanıkların Korunması**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2009.

UNDERWOOD, Richard H.; "False Witness: A Lawyer's History of The Law of Perjury", **Arizona Journal of International and Comparative Law**, Vol: 10, No: 2, 1993, s. 215- 252.

UREBE, Cüneyit; "İslam Muhakeme Hukukunda Yalancı Şahitliğin Hukuki Sonuçları", **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2011.

ÜNVER, Yener; **Adliyeye Karşı Suçlar (TCK m. 267-298)**, Seçkin Yayınevi, 3. Baskı, Ankara 2012, (Adliyeye Karşı Suçlar).

ÜNVER, Yener; **Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2003, (Hukuksal Değer).

ÜNVER, Yener/ HAKERİ, Hakan; **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Adalet Yayınevi, 3. Baskı, Ankara 2010.

WATSON, Michael; "Lying on Oath: New Light on Perjury", **Criminal Law and Justice Weekly (formerly Justice of the Peace)**, 2005, s. 1-4, (Lying on Oath).

WATSON, Michael; "Perjury, Prosecutors, and the Courts", **Criminal Law and Justice Weekly (formerly Justice of the Peace)**, 2003, s. 1-4.

WOLFRAM, Charles W.; "Client Perjury", **South California Law Review**, Volume: 50, 1977-1978, s. 809-870.

YANIK, Murat; **Yüce Divan**, Derin Yayınları, İstanbul 2008.

YAŞAR, Osman/ GÖKCAN, Hasan Tahsin/ ARTUÇ, Mustafa; **Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, Cilt: IV, Adalet Yayınevi, Ankara 2010.

YURTCAN, Erdener; **Yargıtay Kararları Işığında Adliye Karşı Suçlar**, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2010.

YÜCEL, Mustafa Tören; "Ceza Adaletinde Tanık", **TBBD**, Yıl: 1994, Sayı: 1, s. 100-106.

İNTERNET KAYNAKLARI:

<http://kuran.diyinet.gov.tr>

<http://ssrn.com/abstract=198267>

http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=10000189&content=

http://www.cps.gov.uk/legal/s_to_u/Sentencing_manual/perjury/

www.kazanci.com

<http://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/1001>

<http://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/201>

<http://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/part-I/chapter-79>

<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1999/23/contents>

<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/1-2/6>

<http://www.mechon-mamre.org>

<http://www.turkhukuk sitesi.com/showthread.php?t=50893>

Dungen, Wim van den; “**The Instruction of Amen-em-apt, son of Kanakht**”, www.maat.sofiatopia.org/amen_em_apt.htm

KAYLAN, Keskin; **Adliyeye Karşı Suçlar – 5237 Sayılı (Yeni) Türk Ceza Kanunu (Madde 267-289)**, s. 1-8, <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/109.doc>